Utenriksdepartementet

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 0100-0197

Inntektskapitler: 3100-3157

INNHOLDSFORTEGNELSE

			Side
I	**Innledning**		7
1	Utenrikspolitiske rammer og hovedoppgaver		7
2	Tabelloversikter over budsjettforslaget		14
3	Generelle merknader til budsjettforslaget		18
4	Garantier, forsikringer m.v.		19
5	Årsverksoversikt Utenriksdepartementet		20
6	Miljøomtale		21
	Programområde 02 Utenriksforvaltning		29
	Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikstjenesten		32
Kap.	0100	Utenriksdepartementet	33
	0101	Utenriksstasjonene	35
	3101	Utenriksstasjonene	36
	0102	Særavtale i utenrikstjenesten	37
	0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	37
	Programkategori 02.10 Utenriksformål		39
Kap.	0115	Presse, kultur- og informasjonsformål	40
	0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	46
	Programområde 03 Internasjonal bistand		64
	Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen		81
Kap.	0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	82
	0141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)..	82
	0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	83
	0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	84
	Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner		85
Kap.	0150	Bistand til prioriterte land og regioner	88
	Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid		135
Kap.	0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	136
	0155	Miljø- og naturressursforvaltning	145
	0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	148
	0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling	149
	3157	Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet	160
	0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	161
	0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak	164

Side

Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner 165

Kap. 0161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner 169

0163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner 184

0164 Generelle bidrag - andre organisasjoner 193

0165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi) 196

0166 Gjeldslettetiltak 205

Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging 209

Kap. 0191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak 214

0192 Fred, forsoning og demokrati 222

0195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA) 226

Programkategori 03.50 Øvrig bistand 227

Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak 228

Tilråding 233

Forslag til vedtak 234

Vedlegg 1 - Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene pr. august 1999 242

Vedlegg 2 - Definisjon av resultatområder for norsk bistand 245

Utenriksdepartementet

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 0100-0197

Inntektskapitler: 3100-3157

Tilråding fra Utenriksdepartementet av 17. september 1999, godkjent i statsråd samme dag.

I Innledning

1 Utenrikspolitiske rammer og hovedoppgaver

Regjeringen vil føre videre en utenrikspolitikk som fremmer Norges interesser og sikkerhet, bidrar til internasjonal fred og rettferdighet og verner om menneskerettighetene. For Norge er det en hovedinteresse å bidra til stabile og forutsigbare forhold i våre nærområder så vel som i verden for øvrig. Som et av verdens mest velstående land har vi også en klar forpliktelse til å gå i bresjen for bærekraftig utvikling og solidaritet med de fattigste landene og bidra aktivt til å løse miljøutfordringer. Utenrikspolitikken må bygge på forpliktende internasjonalt samarbeid og allment aksepterte spilleregler i forholdet mellom statene. Særlig de små land har interesse av forpliktende internasjonalt samarbeid og sterke og effektive internasjonale organisasjoner. Åpenhet og informasjon om utenrikspolitiske spørsmål er en forutsetning for at befolkningen kan delta i debatten om Norges interesser, forpliktelser, engasjement og rolle i det internasjonale samarbeidet. Regjeringen vil videreføre sin politikk på dette området.

1.1 Nærområdepolitikken

Regjeringen legger til grunn en enhetlig strategi for videreføring av Norges støtte til den politiske og økonomiske reformprosessen i Sentral- og Øst-Europa, med særlig vekt på Norges nærområder i Russland og Baltikum. De alvorlige miljøproblemene i Sentral- og Øst-Europa er bl.a. knyttet til atomanlegg og radioaktivt avfall. Regjeringen legger stor vekt på å bidra til at disse til dels akutte og meget omfattende problemene finner en tilfredsstillende løsning. De viktigste virkemidler for satsningen i nærområdet vil være Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, Handlingsplanen for atomsaker, Barentssamarbeidet og Østersjø-samarbeidet. Regjeringen vil videreføre støtten til det kommunale og fylkeskommunale samarbeidet på tvers av landegrensene i vårt nærområde. I løpet av 2000 avslutter Norge formannskapet i Østersjørådet. Når det gjelder Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa og Handlingsplanen for atomsaker vil det i år 2000 være behov for økt innsats, da reformprosessen har vist seg å være mer komplisert og ta lenger tid enn det opprinnelig var regnet med.

Det er en prioritert oppgave for Regjeringen å utvikle samarbeidet og kontaktene med de nordiske land. Nordisk samarbeid er en viktig plattform for vår Europapolitikk og en mulighet for å fremme norske interesser i EU-samarbeidet. Det nordiske samarbeidet med nærområdene bygges stadig ut. Det nordiske samarbeidet og den nordiske profil i internasjonale fora som for eksempel FN og Verdensbanken vil bli videreført.

1.2 En aktiv Europapolitikk

EØS-avtalen regulerer Norges forhold til EU. EØS-avtalen ivaretar våre viktigste økonomiske interesser i forhold til de vesteuropeiske land. Ca. 3/4 av Norges utenrikshandel er med EU. Regjeringen vil arbeide aktivt for å fremme norske interesser gjennom nære kontakter med EU i Brussel og i hovedstedene i de enkelte EU-land. I henhold til EØS-avtalen skal nye medlemsland i EU også innlemmes i EØS-samarbeidet. Regjeringen følger løpende den pågående utvidelsesprosessen i EU med sikte på å ivareta norske interesser knyttet til utvidelsen av det indre markedet med land EFTA har inngått frihandelsavtaler med.

Prioriterte oppgaver i EØS-samarbeidet vil være å sikre markedsadgang gjennom fortsatt harmonisering og utvikling av et felles regelverk. Nytt regelverk vil bli grundig vurdert i forhold til konsekvensene for Norge. Hensynet til miljø, helse og sikkerhet vil bli tillagt stor vekt. Samarbeidet med EU innenfor samfunnsområder som likestilling, miljø, forbrukervern, sosial- og arbeidsliv vil bli fulgt opp. Regjeringen vil utnytte alle muligheter avtalen gir for å påvirke utviklingen av regelverket. Informasjonsarbeidet om EØS vil bli intensivert både ute og hjemme. Den utenrikspolitiske dialogen innenfor rammen av EØS-avtalen vil bli videreført. Norge følger utvikling av ØMU spesielt, blant annet gjennom etablert dialog med EU innenfor rammen av EFTA-samarbeidet.

Regjeringen legger i sin Europa-politikk vekt på å bidra til at Russland, de baltiske land og andre østeuropeiske land integreres i europeiske samarbeidsstrukturer. Alle eksisterende organisasjoner vil bli benyttet til dette formål, inkludert NATO og NATOs samarbeidsorganer med landene i Sentral- og Øst-Europa, NATO-Russland-rådet, EAPC, PfP, Barents- og Østersjø- og Arktis-samarbeidet, Europarådet, OSSE og EFTA. Man vil også fortsette den tette dialogen med EU-landene om disse spørsmål.

EFTAs frihandelsavtaler og samarbeidserklæringer med tredjeland i Sentral- og Øst-Europa parallelt med EUs assosiasjonsavtaler er viktige instrument i denne integrasjonsprosessen. EFTA vil løpende vurdere behovet for inngåelse av nye samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med andre tredjeland for å sikre like vilkår i forhold til EU. Middelhavsregionen, inklusive Balkan, vil fortsatt bli gitt prioritet. EFTA har innledet forhandlinger om en frihandelsavtale med Canada og har også innledet en dialog om samarbeid med Mexico, Mercosur (Sør-Amerika) og Sør-Afrika.

NATO-samarbeidet står overfor nye utfordringer og må tilpasses den nye sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Vårt brede og velutviklede samarbeid med USA og Canada såvel bilateralt som multilateralt vil fortsatt bli tillagt stor vekt. Inkluderingen av de nye medlemslandene Polen, Tsjekkia og Ungarn i alliansen er et ledd i det bredere arbeid med integrasjon av de sentral- og østeuropeiske landene i europeisk og euro-atlantisk samarbeid. Arbeidet med utvidelsesprogrammet Membership Action Plan (MAP) vedtatt av toppmøtet i NATO i Washington i april i år blir viktig fremover, bl.a. i forhold til de baltiske land. Forbindelsene med Russland, basert på grunnakten fra Paris av 27. mai 1997, må utvikles parallelt med utvidelsesprosessen. Uenigheten som var mellom NATO og Russland om håndteringen av Kosovo-krisen endrer ikke dette. Det må arbeides for å unngå nye skillelinjer i Europa. NATO må fortsatt være i stand til å ivareta sine forpliktelser og tradisjonelle oppgaver. Samtidig må NATO videreutvikle sin evne til å ivareta krise- og fredsoperasjoner som vil kunne oppstå også utenfor alliansens geografiske område.

Norge har støttet arbeidet med å utvikle europeisk evne på sikkerhetssområdet og med hensyn til militær krisehåndtering. I løpet av 1999 er det fattet vedtak i NATO og i EU om at Den europeiske union skal gis økt ansvar på dette felt, og at EU gjennom den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP) skal gis evne til å fatte beslutninger om fremtidig europeisk krisehåndteringsinnsats. Dette vil kunne bety nedleggelse av Den vesteuropeiske union (VEU), hvor Norge er assosiert medlem på linje med Island, Tyrkia, Polen, Ungarn og Tsjekkia. Regjeringen legger stor vekt på at de ordninger som er etablert i VEU med sikte på full deltakelse i beslutningsprosessene videreføres.

1.3 Nedrustning og rustningskontroll

Regjeringen legger stor vekt på Norges deltakelse i Europarådet. En viktig oppgave for organisasjonen i årene fremover vil være å bidra til demokratibyggingen i de nye medlemslandene i Sentral- og Øst-Europa og i Russland.

Som OSSE-formann i 1999 har Norge hatt en sentral rolle i fredsforhandlinger og konfliktforebyggende arbeide innenfor OSSE-området. I år 2000 vil Norge følge opp sitt aktive engasjement i OSSE som medlem av organisasjonens ledertroika under østerriksk formannskap. OSSEs oppgaver har økt kraftig de siste årene, og vil trolig

fortsatt øke. Situasjonen på Balkan, i Kaukasus og i Sentral-Asia krever aktiv innsats innenfor konfliktforebygging, krisehåndtering, fredsbevaring, demokratibygging og utvikling av medlemslandenes respekt for menneskerettigheter.

Arbeidet med rustningskontroll og nedrustning er en viktig og integrert del av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norge tar aktivt del i forhandlingene om tilpasning av avtalen om konvensjonell rustningskontroll i Europa (CFE), arbeidet med de militære sider ved sikkerheten i OSSEs Sikkerhetsforum samt oppfølgingen av Antipersonell-minekonvensjonen. Arbeidet som er igangsatt for å begrense tilgangen til håndvåpen vil bli videreført. Norge vil likeledes arbeide aktivt innenfor FN-systemet og andre multilaterale fora med ulike sider ved kjernefysisk nedrustning, som Prøvestansavtalen, Ikkespredningsavtalen m.v., gjennomføringen av Kjemivåpenkonvensjonen og forhandlingene om en styrking av Biologivåpenkonvensjonen.

1.4 Utviklingen på Balkan

Konfliktene på Balkan utgjør for tiden den mest alvorlige utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordring for landene i Europa. Situasjonen i Bosnia-Hercegovina er fortsatt labil, og det er fortsatt behov for et betydelig internasjonalt nærvær. Samtidig er situasjonen i Kosovo og Serbia akutt, mens det er stor fare for ustabilitet også i Montenegro, Makedonia og Albania. Engasjement overfor Kroatia må videreføres, mens både Bulgaria og Romania trenger assistanse for å befeste overgangen til moderne demokratiske stater. Konfliktenes omfang og potensielt destabiliserende ringvirkninger gjør at også våre interesser berøres. Balkan-konfliktene, senest Kosovo-krisen, understreker betydningen av internasjonalt samarbeid og samordning av diplomatiske, militære, økonomiske og humanitære tiltak. Norge deltar i det bredere internasjonale engasjement på Balkan politisk, militært, bistandsmessig og humanitært. Norge vil også medvirke til gjennomføringen av stabilitetspakten for Sørøst-Europa, noe som medfører en styrket norsk innsats i denne delen av Europa. Betydelige ressurser er satt av fra norsk side som bidrag til politiske prosesser i området. Regjeringen vil prioritere en fortsatt aktiv norsk innsats på Balkan også i fremtiden.

I løpet av 1990-årene har den politiske situasjonen i det tidligere Jugoslavia vært svært vanskelig, noe som har utgjort et betydelig sikkerhetspolitisk problem for hele Europa. I 1999 kulminerte dette med nødvendigheten av den militære aksjonen fra NATOs side i Kosovo og i den føderale republikken Jugoslavia for øvrig, etter at serbiske styresmakter gjennom lengre tid hadde utsatt kosovoalbanske borgere for alvorlig trakassering og overgrep. Den humanitære katastrofen som en hel verden var vitne til i løpet av våren 1999, da flyktninger strømmet i tusentall over til nabolandene Albania og Makedonia, førte til et sterkt øket behov for humanitær bistand til Balkan, både som direkte nødhjelp til flyktningene, men også som støtte til vertslandene i regionen. At flyktningene vendte tilbake nesten like raskt som de kom, da kamphandlingene ble innstilt i juni, er et svært positivt signal om at de ønsker å delta i gjenoppbyggings-arbeidet.

Fokus har i 1999 i stor grad vært på Kosovo, men det er også viktig ikke å miste andre deler av Balkan av syne. Bosnia-Hercegovina vil fremdeles ha stort behov for assistanse, spesielt når det gjelder minerydding, og omfanget av ødelagte boliger er fremdeles omfattende. Minoritetsretur har vært et viktig, men konfliktfylt element for den humanitære innsatsen i 1999, og denne må videreføres i år 2000 for å bidra til politisk stabilitet i regionen. Stadig viktigere vil det bli med mer mellomlangsiktig støtte til tiltak som kan skape grunnlag for en økonomisk og politisk bærekraftig utvikling. Vår innsats i Kroatia har stort sett vært konsentrert om Øst-Slavonia, og det er god grunn til å opprettholde vårt engasjement som en politisk stabiliserende faktor.

1.5 Aktivt engasjement for menneskerettigheter og fred

Med menneskeverdet i sentrum, utgjør respekt for menneskerettighetene en grunnstein i Regjeringens politikk nasjonalt og internasjonalt. I utenrikspolitikken står derfor innsatsen for å fremme menneskerettighetene sentralt, både bilateralt og multilateralt.

Regjeringen vil legge fram en handlingsplan for menneskerettighetene. Handlingsplanen vil omfatte så vel nasjonale som internasjonale tiltak. Kompetanseheving både i offentlig forvaltning og i samfunnet for øvrig vil være ett av flere sentrale tema nasjonalt. Vektlegging av menneskerettslige hensyn i ulike deler av utenrikspolitikken vil være et annet sentralt aspekt.

Innsats for menneskerettighetene utgjør en betydelig del av arbeidet for fred, demokrati- og økonomisk utvikling. Regjeringen vil legge respekt for hele spekteret av menneskerettighetene til grunn for norsk utviklingssamarbeid. Det vil bli lagt vekt på å videreføre og styrke dialog med land der det er muligheter for å redusere menneskerettslige overgrep. Regjeringen vil intensivere arbeidet for å styrke FNs og andre organisasjoners evne og vilje til å inkorporere hensynet til menneskerettighetene i sitt virke. Alliansebygging vil være et sentralt virkemiddel i forhold til andre nasjoner så vel som i forhold til organisasjoner og andre aktører i det sivile samfunn i Norge og internasjonalt. Lysøen-samarbeidet med Canada og andre land omkring temaet ”menneskelig sikkerhet”, som inkluderer partnerskap og dialog med frivillige organisasjoner og akademiske institusjoner, er et eksempel på dette. Dialogen og samarbeidet med norsk næringsliv for å fremme et menneskerettslig perspektiv på internasjonalt økonomisk engasjement gis også stor vekt.

Engasjement for konfliktforebygging, fredelig løsning av konflikter og forsoning av partene etter en konflikt er en viktig del av utenrikspolitikken, ofte med direkte eller indirekte betydning for vår egen sikkerhet. Norge vil fortsette sitt engasjement for å styrke FNs arbeid for å forebygge og finne løsning på internasjonale, regionale og nasjonale konflikter. Dette arbeidet blir stadig viktigere og mer ressurskrevende. Norges kandidatur til en av de ikke-faste plassene i Sikkerhetsrådet for perioden 2001-2002 vil kreve betydelig innsats, og understreker den vekt som tillegges arbeidet i FN. De globale utfordringer krever at FN revurderer sin arbeidsform. FNs mandat og struktur må tilpasses de nye oppgavene. Norge vil fortsatt være en stor bidragsyter til de fredsbevarende operasjonene.

1.6 En slagkraftig sør-politikk

Regjeringen vil fortsette å arbeide for en helhetlig og slagkraftig norsk politikk i forhold til utviklingslandene, hvor bistandsvirksomheten mer effektivt kombineres med arbeidet for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammevilkår på områdene gjeld, handel og miljø. Oppfølgingen av Regjeringens gjeldsplan vil bli prioritert.

Regjeringen setter fattigdomsbekjempelse i sentrum for utviklingspolitikken. Fattigdomskriteriet legges til grunn for valg av samarbeidsland, sektorer, målgrupper og kanaler for bistanden. Nivået på utviklingshjelpen til de minst utviklede landene skal opprettholdes.

Arbeidet for sosial rettferdighet og bærekraftig utvikling er et felles ansvar for alle land. Slike oppgaver er for krevende og omfattende å løse for ett enkelt land alene. Samtidig er korrupsjon en trussel mot økonomisk utvikling og medfører at fattige ikke får de tjenester de har krav på. Flere aktører må spille på lag og et bredt spekter av virkemidler benyttes. Frivillige organisasjoner så vel som næringslivet har sentrale roller. Regjeringen intensiverer sitt arbeid for at giverne koordinerer bistanden bedre, at

korrupsjon bekjempes og at bistanden skjer på mottakerlandenes premisser. Regjeringen vil støtte mobilisering av ressurser i det sivile samfunnet i kampen mot fattigdom.

I samarbeidet med utviklingslandene vil Regjeringen støtte prosesser og tiltak som bidrar til økonomisk og sosial utvikling, utbredelse av demokrati, respekt for menneskerettighetene, godt styresett og ansvarlig forvaltning av naturressursene. Regjeringen prioriterer bistand til utdanning og helse høyest. En betydelig andel av bidragene som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner vil gå til disse formål. Integreringen av kvinner, likestilling og miljøhensyn i all bistandsvirksomhet vil være et viktig ledd i fattigdomsbekjempelsen. Aids-epidemien, barnearbeid og antipersonellminer er alvorlige hindre for utvikling i mange utviklingsland. Arbeidet på disse områdene vil få stor oppmerksomhet. Vektlegging av resultatoppfølging og evaluering vil bidra til systematisk læring, bedre resultater og større effektivitet.

Regjeringen legger vekt på å fremme Norges samhandel med utviklingslandene, bl.a. gjennom bedre utnyttelse av GSP-ordningen. Systemet åpner for at det kan gis tollfrihet eller ilegges lavere tollavgifter ved import av varer fra GSP-landene til Norge. For import fra de minst utviklede land (MUL) er det etablert særskilt gunstige importbetingelser innenfor GSP-systemet. Tollfriheten for industriprodukter fra utviklingsland foreslås nå betydelig utvidet.

Gjennom strategien for næringsutvikling i sør er det lagt grunnlag for en bredere og mer effektiv innsats for å skape sysselsetting og inntekter i utviklingslandene. Regjeringen vil videreutvikle virkemiddelapparatet for å styrke næringslivet i sør, inklusive ordningene for støtte til norsk næringslivsengasjement i utviklingsland - særlig på investeringsområdet.

Styrket respekt for menneskerettighetene er et viktig element i all utvikling, ikke minst i arbeidet med å bygge opp demokratiske styreformer, sikre folkelig deltagelse i samfunnsutviklingen og bidra til en fredelig utvikling. Handlingsplanen for menneskerettigheter blir et sentralt virkemiddel til å integrere menneskerettighets-perspektivet mer systematisk i utviklingssamarbeidet.

Regjeringens humanitære strategi angir retning og prioriteringer for den humanitære bistanden. Regjeringen vil særlig prioritere å koble humanitær bistand med arbeidet for å finne politiske løsninger på de konflikter som skaper humanitære nødsituasjoner. Innsatsen for menneskerettigheter, demokratibygging, fred og forsoning må henge nøye sammen med den humanitære innsatsen. Likeledes er det en sentral utfordring å arbeide bilateralt og multilateralt for å mobilisere ressurser tidlig til gjenoppbygging og langsiktig utvikling til land som er blitt rammet av humanitære kriser. Den humanitære bistand, som per definisjon har et akutt og kortsiktig preg, må innrettes slik at den bidrar til å styrke mulighetene for rask rehabilitering og gjenoppbygging. Det høye nivået på den humanitære bistanden opprettholdes. Det vil fortsatt bli lagt vekt på høy beredskap, effektive kanaler og rask håndtering for å lykkes best mulig med nødhjelpsinnsatsen.

1.7 Miljø- og ressurspolitikk

Gjennom politisk og økonomisk integrasjon, utviklingssamarbeid, handel og kulturelt samkvem må det bygges et nettverk av kontakt og samarbeid mellom landene som kan bidra til utvikling og rettferdig fordeling innenfor naturens tålegrense. Regjeringen vil at Norge skal være en aktiv partner i samarbeid mellom landene i erkjennelse av at alle er gjensidig avhengige av å finne løsninger på de mange nye utfordringene, og Regjeringen vil arbeide for internasjonale løsninger på globale miljøproblemer. Bærekraftig bruk av ressursene vil være det grunnleggende prinsipp i forvaltningen av ressursene og Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om miljø- og ressursforvaltning.

Regjeringen legger vekt på å skape forståelse for og enighet om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser, på globalt nivå. Det pågår et

omfattende arbeid med sikte på å regulere fisket i internasjonalt farvann i våre nærområder. Regjeringen vil fortsette det aktive arbeidet i internasjonalt samarbeid om fiskeri- og havressursspørsmål.

I Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid på miljøområdet vil Regjeringen bl.a. legge vekt på en videreutvikling av Konvensjonen om klimaendring og Konvensjonen om biologisk mangfold. Regjeringen vil arbeide for ressursoverføringer fra industriland til utviklingsland for å bistå disse i deres arbeid for å fremme en bærekraftig utvikling. I våre nærområder vil atomsikkerhetsarbeidet og arbeidet for alternativ energi og energisparing stå sentralt.

Som polarnasjon har Norge et omfattende forvaltningsansvar både i Arktis og Antarktis. Regjeringen vil videreføre og styrke det internasjonale polarsamarbeidet, bl.a. innen Arktisk Råd.

Omfanget av olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel gir Norge en viktig internasjonal posisjon både politisk og økonomisk. Regjeringen legger fortsatt vekt på at Norge skal delta aktivt i det internasjonale samarbeidet for å bedre den globale energisikkerheten innenfor rammen av en bærekraftig utvikling. Den norske oljeindustriens internasjonale satsning representerer en mulighet for meget store verdiskapninger, men reiser samtidig en rekke spørsmål som krever utenrikstjenestens aktive medvirkning. Regjeringen vil arbeide aktivt både bilateralt og multilateralt for å møte de viktige endringene i de internasjonale rammebetingelser denne delen av norsk næringsliv nå står overfor.

1.8 Handelspolitikken

Verdens handelsorganisasjon (WTO) er en hjørnestein i det internasjonale økonomiske samarbeidet. Med over 130 medlemsland, herav over 80 utviklingsland, utgjør WTO-avtalene den globale rammen for handel med varer og tjenester. I tillegg sikres ulike former for immaterielle rettigheter (TRIPS). Det er i Norges interesse å ha et vel fungerende handelssystem med felles regler som sikrer like vilkår for alle, og som sikrer hensynet til bærekraftig utvikling og de fattigste landenes spesielle behov. Regjeringen har igangsatt forberedende arbeid i forbindelse med de kommende forhandlinger i WTO, som vil bli igangsatt på WTOs ministermøte i Seattle i november/desember 1999. Forhandlingene vil bl.a. omfatte landbruk og tjenester, men også andre mulige forhandlingsområder vil bli vurdert. Regjeringen støtter medlemskap i WTO for Russland og Kina. Regjeringen vil legge til rette for stor åpenhet om utformingen av handelspolitikken.

En viktig oppgave for utenrikstjenesten er å bistå norsk næringsliv i bestrebelsene på å vinne nye markedsandeler på eksportmarkedene. Det totale offentlige engasjement for eksportfremme og internasjonalisering har Regjeringen besluttet skal samordnes best mulig. Utenriksdepartementet er tillagt ansvaret for denne koordineringen. Dette arbeidet vil bli prioritert.

Sammendrag av Utenriksdepartementets hovedoppgaver

Nærområdepolitikken

- Videreføre det nordiske samarbeidet og styrke de bilaterale forbindelser til de andre landene i Nord-Europa, inklusive Russland
- Videreutvikle Barents-, Arktis- og Østersjøsamarbeidet
- Følge opp handlingsplanen for atomsaker

Europapolitikken

- Videreføre og trygge EØS-samarbeidet, styrke de øvrige forbindelsene med EUs medlemsland og ivareta norske interesser i forbindelse med EUs utvidelse og gjennomføringen av ØMU
- Som medlem av OSSEs ledertroika, aktivt følge opp hovedsatsingsområdene fra det norske OSSE-formannskapet i 1999
- Trygge norsk sikkerhet gjennom det transatlantiske samarbeidet i NATO, Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC), Partnerskap for fred (PfP), det særlige samarbeid NATO - Russland, OSSE, og gjennom Den vesteuropeiske union (VEU), samt ved økt kontakt med landene i Sentral- og Øst-Europa
- Bidra til stabilitet i Europa, herunder på Balkan
- Utnytte den positive oppmerksomhet som har vært Norge til del i de senere år gjennom profilerings- og kulturprosjekter i sentrale samarbeidsland

Menneskerettigheter, fred og forsoning

- Styrke det internasjonale apparat for megling, konfliktløsning og fredsbevarende operasjoner bl.a. gjennom FN
- Styrke innsatsen med menneskerettighetsspørsmål som en viktig komponent i hele det utenrikspolitiske og utviklingspolitiske engasjement
- Bidra til fredelig løsning av internasjonale konflikter gjennom et aktivt engasjement, herunder i Midtøsten
- Bidra til gjennomføring av antipersonellmineavtalen og styrke det internasjonale samarbeidet for å begrense tilgangen til håndvåpen

Utviklingssamarbeid

- Arbeide for en helhetlig norsk sør-politikk der bistanden ses i sammenheng med utviklingslandenes rammevilkår når det gjelder handel, gjeld og miljø
- Trappe opp bistanden for å fremme økonomisk vekst og sosial utvikling og bidra til bedre politiske kår i mottakerlandene
- Sikre kvalitet og effektivitet i bistanden gjennom økt koordinering med andre giverland, økt kamp mot korrupsjon, systematisk læring og kompetanseutvikling

Miljø- og naturressursforvaltning

- Arbeide for en internasjonal miljø-, ressurs- og energipolitikk som fremmer en bærekraftig utvikling
- Styrke det internasjonale polarsamarbeidet

Handelspolitikken

- Bidra til å sikre næringsgrunnlaget og sysselsetting i Norge, ved å fremme norske næringsinteresser overfor utlandet gjennom bedre koordinerte nasjonale virkemidler, EØS, EFTA, og ved å arbeide for tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser
- Bistå aktivt i den all-europeiske integrasjonsprosessen og videreføre og styrke EFTAs samarbeid med tredjeland for å sikre like vilkår med EU i og utenfor Europa
- Arbeide for å styrke WTO som det sentrale, globale organ for internasjonal handel og handelspolitisk samarbeid

2 Tabelloversikter over budsjettforslaget

Programområder under Utenriksdepartementet:

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
Programområde 02 Utenriksforvaltning	1 995 070	1 635 200	2 085 025	27,5
Programområde 03 Internasjonal bistand	10 782 520	10 303 200	11 130 700	8,0
Sum Utgift	**12 777 590**	**11 938 400**	**13 215 725**	**10,7**

Utgifter fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
	Administrasjon av utenrikstjenesten				
0100	Utenriksdepartementet	327 148	317 593	341 337	7,5
0101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	767 783	545 394	740 985	35,9
0102	Særavtale i utenrikstjenesten	127 870	131 996	137 947	4,5
0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	15 560	5 125	5 200	1,5
	Sum kategori 02.00	*1 238 361*	*1 000 108*	*1 225 469*	*22,5*
	Utenriksformål				
0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	50 314	51 660	51 660	0,0
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	706 396	583 432	807 896	38,5
	Sum kategori 02.10	*756 709*	*635 092*	*859 556*	*35,3*
	Sum programområde 02	***1 995 070***	***1 635 200***	***2 085 025***	***27,5***
	Administrasjon av utviklingshjelpen				
0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	83 410	99 595	109 940	10,4
0141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	132 226	149 200	149 450	0,2
0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	164 114	177 414	184 560	4,0
0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	63 694	69 975	84 150	20,3
	Sum kategori 03.00	*443 444*	*496 184*	*528 100*	*6,4*
	Prioriterte land og regioner				
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 033 146	2 127 000	2 147 500	1,0
	Sum kategori 03.10	*2 033 146*	*2 127 000*	*2 147 500*	*1,0*

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
	Utvidet samarbeid				
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	1 025 959	1 039 300	1 045 700	0,6
0155	Miljø og naturressursforvaltning	307 282	310 000	310 000	0,0
0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	51 097	35 000	35 000	0,0
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	621 143	559 000	559 000	0,0
0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	133 029	129 800	134 800	3,9
0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak		17 066	50 350	195,0
	Sum kategori 03.20	*2 138 510*	*2 090 166*	*2 134 850*	*2,1*
	Bistand via internasjonale organisasjoner				
0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	1 682 617	1 664 000	1 662 000	-0,1
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	790 975	790 000	922 500	16,8
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	62 616	70 500	71 500	1,4
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	350 609	335 100	345 350	3,1
0166	Gjeldslettetiltak	295 000	250 000	250 000	0,0
	Sum kategori 03.30	*3 181 817*	*3 109 600*	*3 251 350*	*4,6*
	Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging				
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 625 543	1 474 300	1 529 300	3,7
0192	Fred, forsoning og demokrati	510 924	463 550	604 200	30,3
0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	250 200	433 200	665 200	53,6
	Sum kategori 03.40	*2 386 667*	*2 371 050*	*2 798 700*	*18,0*
	Øvrig bistand				
0197	Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	598 937	109 200	270 200	147,4
	Sum kategori 03.50	*598 937*	*109 200*	*270 200*	*147,4*
	Sum programområde 03	***10 782 520***	***10 303 200***	***11 130 700***	***8,0***

Utgifter fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post-gr	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
01-21	Statens egne driftsutgifter	2 023 519	2 031 676	2 500 303	23,1
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	56 101	32 715	21 215	-35,2
50-89	Overføringer til andre	10 490 165	9 686 148	10 506 346	8,5
90-99	Utlån, statsgjeld m.v.	207 805	187 861	187 861	0,0
	Sum	12 777 590	11 938 400	13 215 725	10,7

Inntekter fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
	Administrasjon av utenrikstjenesten				
3100	Utenriksdepartementet, jf. kap. 100	4 158			
3101	Utenriksstasjonene, jf. kap. 101	40 419	17 600	14 700	-16,5
	Sum kategori 02.00	*44 576*	*17 600*	*14 700*	*-16,5*
	Sum programområde 02	***44 576***	***17 600***	***14 700***	***-16,5***
	Administrasjon av utviklingshjelpen				
3140	Administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap 140	165			
3141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), jf. kap. 141	264			
3142	NORADs administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap 142	14 770			
	Sum kategori 03.00	*15 199*			
	Utvidet samarbeid				
3157	Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap 157	56 324	19 700	19 700	0,0
	Sum kategori 03.20	*56 324*	*19 700*	*19 700*	*0,0*
	Sum programområde 03	***71 523***	***19 700***	***19 700***	***0,0***

Inntekter fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post-gr	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
01-29	Salg av varer og tjenester	23 930	17 271	14 371	-16,8
30-49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg m.v	26 447	11	11	0,0
50-89	Overføringer fra andre	21 363	6 700	6 700	0,0
90-99	Tilbakebetalinger m.v.	44 360	13 318	13 318	0,0
	Sum under departementet	116 099	37 300	34 400	-7,8

Overføring til neste budsjettermin - bruk av stikkordet "*kan overføres*"

Utbetalinger til prosjekter og tiltak kan avvike fra vedtatt årsbudsjett. Ubrukte bevilgninger ett år overføres følgelig til neste budsjettermin. Overføringene er i hovedsak knyttet til 70-poster og gjelder tilskudd til prosjekter og tiltak i utviklingsland, samt tiltak i Sentral- og Øst-Europa.

I samsvar med Bevilgningsreglementet § 7 gis følgende oversikt over poster utenom postgruppe 30 - 49 som har stikkordet "*kan overføres*" knyttet til seg (poster med overførbare bevilgninger fra en budsjettermin til neste - beløp i mill. kroner):

Programområde/kapitler	Ubrukte bevilgninger overført fra 1998 til 1999	Bevilgningsforslag 2000
Programområde 02:		
Kap. 0100 – 0116	5	219
Programområde 03:		
Utviklingshjelp (ODA-godkjent) (kap. 0140 – 0195)	203	7 887
Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 0197)	114	270

3 Generelle merknader til budsjettforslaget

Utenriksministeren og Statsråden for utviklings- og menneskererettighetssaker har det konstitusjonelle ansvar for følgende kapitler på Utenriksdepartementets budsjett:

Utenriksministeren

Programområde 02

–	Kap. 0100/3100	Utenriksdepartementet
–	Kap. 0101/3101	Utenriksstasjonene
–	Kap. 0102	Særavtale i utenrikstjenesten
–	Kap. 0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
–	Kap. 0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål
–	Kap. 0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner

Programområde 03

–	Kap. 0140/3140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen
–	Kap. 0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene
–	Kap. 0192	Fred, forsoning og demokrati
–	Kap. 0197	Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Statsråden for utviklings- og menneskerettighetssaker

Programområde 03

–	Kap. 0141/3141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)
–	Kap. 0142/3142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene
–	Kap. 0150	Bistand til prioriterte land og regioner
–	Kap. 0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid
–	Kap. 0155	Miljø- og naturressursforvaltning
–	Kap. 0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling
–	Kap. 0157/3157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling
–	Kap. 0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring
–	Kap. 0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak
–	Kap. 0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner
–	Kap. 0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner
–	Kap. 0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner
–	Kap. 0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)
–	Kap. 0166	Gjeldslettetiltak
–	Kap. 0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak
–	Kap. 0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

4 Garantier, forsikringer m.v.

Beløp i mill. kroner

Garantier: Etater	Garanti-ramme pr. 1.1.1999	Bundet av garanti-midlene pr. 15.3.1999	Forslag rammer 2000
Utenriksdepartementet - *Garantert del av eierkapital i utviklingsbanker*			
– Den internasjonale bank for gjenreisning og utvikling (IBRD)	7 355,0		7 355,0
– Den asiatiske utviklingsbank (ASDB)	1 082,0		1 082,0
– Den afrikanske utviklingsbank (AFDB)	2 060,0		2 060,0
– Den interamerikanske utviklingsbank (IDB)	440,0		440,0
– Det multilaterale garantiinstitutt for investeringer (MIGA)	39,0		76,0
NORAD			
– Garantier ved importørers risiko ved import fra utviklingsland	20,0	16,0	20,0
– Garantier ved bedriftenes låneopptak i forbindelse med norske etableringer i utviklingsland	50,0	33,1	50,0
Dekning av forsikringstilfelle - kunstutstillinger i utlandet:			
– Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 mrd. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak			1 000,0

5 Årsverksoversikt Utenriksdepartementet

Programområde/ kapittel	*Antall årsverk pr. oktober 1998*[1]
Programområde 02:	
0100 Utenriksdepartementet	476
0101 Utenriksstasjonene	478
Sum programområde 02	954
Programområde 03:	
0140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	160
0141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	233
0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	106
Sum programområde 03	499
Sum Utenriksdepartementet	1453

[1] Antall årsverk er angitt ifølge tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST).

6 Miljøomtale

Situasjonsbeskrivelse

Norge vil fortsatt spille en aktiv rolle i internasjonalt samarbeid for miljø og bærekraftig utvikling. Utenriksdepartementet er ansvarlig for å samordne Norges arbeid med å fremme en bærekraftig utvikling internasjonalt. Det vil derfor legges vekt på at miljøspørsmål integreres og styrkes som en del av den overordnede utenrikspolitikk. Også i bilaterale forhold til sentrale land vil miljøspørsmål og felles handling i forbindelse med videreutvikling og oppfølging av de globale miljøkonvensjoner stå sentralt. I utviklingssamarbeidet vil man søke å integrere miljøhensyn i alle bistandsfinansierte prosjekter og programmer samt yte direkte miljørettet bistand.

Det er avgjørende at alle land erkjenner sitt ansvar for de globale miljøproblemene og at de etter evne er villige til å påta seg de nødvendige kostnadene for å løse disse problemene. Industrilandene må gå foran, men utviklingslandenes medvirkning til å løse de globale miljøtruslene er også nødvendig. Trusler mot miljøet er en trussel både mot enkeltmenneskers og staters sikkerhet, både innen land og internasjonalt og kan danne grunnlag for langvarig konflikt. Arbeidet for bærekraftig utvikling har derfor viktige fredsskapende formål. Utviklingslandene har i tillegg egne miljøproblemer som ofte rammer de fattige hardest og som krever internasjonal bistand. Utviklings-samarbeidet er basert på Stortingets behandling, jf. Innst. S. nr. 229 (1995-96) av St. meld. nr. 19 (1995-96) En verden i endring, og Strategi for miljørettet utviklingssamarbeid 1997 - 2005.

FNs generalforsamling møttes i spesialsesjon i juni 1997 for å vurdere resultatene og den videre oppfølgingen av Rio-konferansen om miljø og utvikling (UNCED, 1992). Som et bærende element i oppfølgingen vedtar Generalforsamlingen femårs arbeidsprogrammer for FNs Kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD) slik at handlingsplaner fra Rio, ”Agenda 21”, skal være fullstendig gjennomgått til den fornyede drøftingen av utvikling og miljø som forventes 10 år etterpå. Arbeidsprogrammet omfatter først og fremst sektorer og emner som hittil ikke har vært gjenstand for større, samlet innsats for globalt samarbeid. I 1999 satte en fokus på havspørsmål og bærekraftig turisme, i 2000 vil kommisjonen drøfte bl.a. finansiering og arealplanlegging, inkl. land- og skogbruk, og i 2001 bl.a. atmosfære og energi. Fattigdomsbekjempelse, samt bærekraftig produksjon og forbruk, er gjennomgående temaer for hele perioden. Erfaringene fra CSD hittil tyder på at denne konsentrasjonen om et lite antall emner hvert år gir kommisjonens arbeid større gjennomslagskraft. Godt forberedte innspill der industriland og utviklingsland samarbeider er imidlertid nødvendig for at nye initiativ skal lykkes.

Forhandlingene om en klimaavtale med bindende utslippsforpliktelser ble avsluttet i desember 1997. I Kyoto-protokollen påtar industrilandene seg samlet å redusere klimagassutslippene med minst 5 pst. i perioden 2008 - 2012 i forhold til 1990. Landenes individuelle forpliktelser er imidlertid differensiert, og varierer fra en reduksjon på 8 pst. til en økning på maksimalt 10 pst. EU skal samlet redusere 8 pst. og medlemslandene er blitt enige om en byrdefordeling som innebærer en variasjon fra 28 pst. reduksjon til 27 pst. vekst for medlemslandene. I henhold til avtalen kan Norge øke sine utslipp med 1 pst i forhold til 1990 nivå. Protokollen er også basert på helhetlig tilnærming. Den omfatter fleksible gjennomføringsmekanismer som kvotehandel og felles gjennomføring samt en "Grønn utviklingsmekanisme" (CDM) for prosjektsamarbeid med utviklingsland, slik Norge har gått inn for i forhandlingene. Dette er viktig for å sikre kostnadseffektive tiltak.

På det 4. Partsmøtet under Klimakonvensjonen i Buenos Aires i november 1998 ble det vedtatt en to-årig handlingsplan for å operasjonalisere de tre mekanismene og avklare andre spørsmål slik at Protokollen ratifiseres og kan tre i kraft. Norge har vært aktiv i pilotfasen for felles gjennomføring av klimatiltak. Totalt har ca. 135 mill. kroner blitt brukt på aktiviteter som reduserer klimautslippene i andre land, som for eksempel

ENØK-prosjekter og overgang til renere energikilder. Konkrete prosjekter er viktige for å øke kunnskapen om og forståelsen for de fleksible mekanismene. Prøvefasen for felles gjennomføring videreføres inntil videre. Det tas sikte på fortsatt aktiv deltagelse fra norsk side, særlig i utvikling av CDM. Det er avsatt midler til dette formål over Klimafondet.

Norge arbeider også aktivt med videreutviklingen av Konvensjonen om biologisk mangfold, som ble vedtatt i Rio i 1992. Protokollen om grensekryssende overføring og bruk av levende genmodifiserte organismer skal sluttbehandles senest innen mai 2000. Det lages en egen handlingsplan om hvorledes Norge skal arbeide på dette feltet i utenrikspolitikken. I forbindelse med konvensjonsarbeidet vil det være et særlig hensyn å få utviklingslandene aktivt involvert.

Konvensjonen om forørkning vil ha særlig betydning for land i Afrika og vil følges opp fra norsk side.

Forholdet mellom handel og miljø har fått økt oppmerksomhet de siste årene. I en rekke internasjonale fora pågår det arbeid med å vurdere i hvilken utstrekning internasjonal handel får miljøkonsekvenser, og om handelsregelverket gir tilstrekkelig rom for bruk av miljøpolitiske virkemidler. For å sikre at handelssystemet bidrar til å fremme bærekraftig utvikling har Norge gått inn for at miljøhensyn må tas innen alle felter som inngår i WTO-forhandlingene fra år 2000.

I arbeidet med å sikre stabile og forutsigbare forhold i Norges nærområder er innsatsen på miljøområdet viktig. Reformene i Sentral- og Øst-Europa har avdekket at miljøproblemene i disse områdene er alvorlige, og til dels akutte. Sikkerhetsspørsmål knyttet til atomanlegg og radioaktivt avfall vedrører nasjonene selv, såvel som det internasjonale samfunn. I internasjonal regi har arbeidet for å styrke atomsikkerhet hatt god fremgang, bl.a. gjennom vedtak av en ny konvensjon om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Miljøproblemene i Nordvest-Russland har et omfang, en karakter og en nærhet til norske områder som gjør at Norge har en betydelig egeninteresse i å bidra til å redusere dem. Det bilaterale norsk russiske miljøvernsamarbeidet bygger på miljøvernavtalen mellom de to land fra 1992. Utviklingen i Russland viser tydelig at landets evne til å oppnå kontroll over miljøtilstanden fortsatt svekkes. Samtidig står man i Nordvest-Russland foran en økene utnyttelse av regionens naturressurser, særlig petroleums- og skogressursene. Viktige elementer i samarbeidet er å bidra til at Russland kan slutte seg til OSPAR-samarbeidet om vern av det marine miljøet og til utvikling av et nasjonalt regelverk for offshore sikkerhet og miljø og en forsvarlig oljevernberedskap i nordlige havområder.

Under Handlingsplanen for atomsaker er det et nært samarbeid med bl.a. Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet og Statens Strålevern om planlegging og gjennomføring av konkrete tiltak i Nordvest-Russland. Mange av prosjektene gjennomføres i samarbeid mellom russisk, norsk og annen vestlig industri. I samråd med russiske myndigheter er hovedprioriteten gitt problemene med radioaktivt avfall og brukt kjernebrensel, samt økt sikkerhet ved kjernekraftverk i området. Det er lagt stor vekt på å trekke det internasjonale samfunn mer aktivt med i arbeidet, og også her har Norges innsats gitt resultater i form av nært samarbeid på myndighetsplan med EU, de nordiske land, Frankrike, Storbritannia, Nederland og USA. Dette samarbeidet leder også til at økte økonomiske ressurser kan settes inn i konkrete samarbeidsprosjekter.

Internasjonalt samarbeid om havressursspørsmål er en stadig viktigere del av Utenriksdepartementets arbeid. Overfiske, med trusler mot fiskeressursene som følge, er et tiltakende problem. Havforurensning fra landbaserte kilder er et annet hovedproblem. Det er viktig å skape forståelse for og enighet om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser på globalt nivå. Slike prinsipper bør være basert i en økosystemtilnærming som man har erfaringer med bl.a. fra Nordsjøsamarbeidet. Dette arbeidet foregår på bilateral og multilateral basis. Samarbeidet med Russland og EU om forvaltnings- og kontrolltiltak i henholdsvis Barentshavet og Nordsjøen er av særlig viktighet. Det pågår et omfattende arbeid med

sikte på å regulere fisket i internasjonalt farvann i våre nærområder. FN-avtalen om fiske på det åpne hav vil i denne forbindelse kunne bidra positivt. Det lyktes i 1999 for Norge og Russland å komme frem til en avtale med Island som skal gjøre slutt på det uregulerte fisket i "Smutthullet" i Barentshavet. Grunnlaget skal dermed være lagt for en mer helhetlig og bærekraftig forvaltning av viktige fiskeressurser i Barentshavet.

I regi av Arktisk Råd, som ble opprettet i 1996, videreutvikles og styrkes samarbeidet fra Den arktiske miljøvernstategien (AEPS) for å sikre en bærekraftig utvikling i regionen. Norge deltar aktivt i det løpende samarbeidet under Antarktistraktaten, og var vertskap for det årlige konsultative møtet under Traktaten i 1998.

Mål

- Arbeide for internasjonale løsninger på globale miljøspørsmål
- Integrere arbeidet for bærekraftig utvikling i all utviklings- og utenrikspolitikk
- Arbeide for ressursoverføringer fra industriland for å bistå utviklingslandene i å løse deres miljø- og utviklingsproblemer i henhold til fastsatte strategier
- Arbeide for at Kyotoprotokollen blir fulgt opp og kan tre i kraft så snart som mulig
- Videreutvikle de fleksible gjennomføringsmekanismer, inkludert Den grønne utviklingsmekanismen og bidra til utviklingslandenes deltakelse i klimaarbeidet
- Delta aktivt i oppfølgingen av sentrale miljøkonvensjoner som Konvensjonen om biologisk mangfold og Konvensjonen om forørkning
- Delta aktivt i arbeidet vedrørende handel og miljø, særlig innen WTO-forhandlingene, for å sikre at handelssystemet bidrar til bærekraftig utvikling
- Bidra til å bedre miljøsituasjonen i Nordvest-Russland, sikre natur- og kulturminneverdier og redusere og forebygge grenseoverskridende forurensning som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet i Norge.
- Bidra til å gjøre myndigheter og næringsliv i Russland og i de baltiske republikkene bedre i stand til å få forsvarlig kontroll over landenes egne miljøproblemer, og til å integrere Russlands miljøforvaltning i regionalt samarbeid.
- Fremme forståelse for og tilslutning til prinsipper for en bærekraftig forvaltning av de levende marine ressurser og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for denne forvaltningen
- Arbeide for en bærekraftig utvikling i nordområdene og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for dette arbeidet
- Sikre en effektiv ivaretakelse av miljøet i Antarktis og arbeide for en forsvarlig ressurspolitikk.

Særskilte mål for innsatsen under 03-området

Det overordnede mål for miljørettet norsk-finansiert bistand er å bidra til en forsvarlig forvaltning av jordas miljø og det biologiske mangfold, og bidra til å løse miljøproblemer som særlig rammer de fattige.

Institusjons- og kapasitetsbygging på miljøområdet prioriteres høyt. Det vil bli lagt særlig vekt på å styrke mottakers evne til å utforme rammebetingelser gjennom målutforming, lovgivning og avgiftssystemer, samt opphevelse av miljøskadelige subsidier, vedkommende myndigheters evne til å utforme systemer og prosedyrer for miljøvurdering av planlagte og pågående aktiviteter gjennom oppbygging av miljøforvaltning, miljørevisjon, osv.

Strategien for miljørettet utviklingssamarbeid (1997) definerer fire sentrale innsatsområder:

- Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer
- Vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold
- Redusert forurensning av jord, luft og vann
- Kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier.

En videre konkretisering og operasjonalisering er utformet i Politiske prioriteringer for miljørettet utviklingssamarbeid (1998).

Fattigdomsorienteringen i utviklingssamarbeidet vil ha konsekvenser for definering av målgrupper og innretting også når det gjelder miljøsatsingen.

Bærekraftig utvikling forutsetter forsvarlig miljø- og naturressursforvaltning. I arbeidet for en forsvarlig ressursforvaltning innen primærnæringene står en helhetlig vannressursforvaltning sentralt, likeledes bærekraftig landbruk. Opprettholdelse av det biologiske mangfold er av stor betydning både lokalt og nasjonalt i mange utviklingsland. Det har også en viktig global dimensjon. Konvensjonen om biologisk mangfold, som inneholder de tre temaområder; vern, bærekraftig bruk og rettferdig fordeling, innebærer utviklingsfremmende forvaltning av naturressurser.

Videre vil en støtte bekjempelse av forurensning både nasjonalt og regionalt, og tiltak som fremmer renere produksjon. Det legges særlig vekt på tiltak som kombinerer flere viktige miljøformål som energieffektivisering, begrensning av luftforurensning samt utslipp av klimagasser.

Tiltak for miljøvennlig energiforvaltning, effektiv energibruk og miljøvennlige energibærere er prioriterte.

Den norske bistanden vil ytes gjennom bilaterale så vel som multilaterale kanaler.

Fra norsk side er det viktig at vår utviklingspolitikk kan bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet for å møte de store globale utfordringene verden står overfor. Dette vil en søke å oppnå ved å delta i internasjonale forhandlinger og prosesser om miljø og bærekraftig utvikling, støtte deltakelse fra utviklingsland i slike forhandlinger og prosesser, delta aktivt i styrende organer i multilaterale organisasjoner og støtte mottakerlandenes arbeid med å implementere internasjonale miljøforpliktelser.

Rapport 1998

ODA-bistand

Hovedvekten innen det bilaterale utviklingssamarbeidet har i flere år vært lagt på støtte til utvikling og gjennomføring av nasjonale miljøstrategier og -planer, utvikle lov- og regelverk, foruten å støtte andre nasjonale prioriteringer og identifisere viktige miljøproblemer. Dette langsiktige arbeidet bærer i dag frukter. Et eksempel er norsk fiskeribistand som bidrar til en styrket nasjonal forvaltning av fiskeressursene i mottakerlandene. Norge har hatt samarbeid på fiskerisektoren med land i Sørvest-Afrika som Namibia, Angola og Sør-Afrika, siden begynnelsen av 90-årene. Innsatsen har vært rettet inn mot opparbeiding av kunnskaper om fiskeriressurser, styrking av nasjonal forvaltning gjennom bl. a. utarbeidelse av lover og regelverk samt opplæring av personell. Våren 1998 ble en ny fiskerilov vedtatt av parlamentet i Sør-Afrika. Gjennom norsk bistand fortsetter samarbeidet med utarbeiding av tilhørende regelverk.

En viktig komponent i samarbeidet i regionen er forskningsfartøyet Dr Fridtjof Nansen. De siste årene er programmet utvidet til å bistå Marokko, Mauretania og Senegal med bestandsmålinger utenfor Nordvest-Afrika i samarbeid med FAO og den regionale fiskeriorganisasjonen CECAF. Norske samarbeidspartnere i Nansen-programmet er Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet. Programmet for Namibia og Nordvest-Afrika har bidratt til at årlige fangstkvoter er blitt fastsatt på bakgrunn av bestandsestimater og prinsippet om bærekraftig utnyttelse av ressursene. Siden 1997 har Norge støttet et regionalt forskningsprogram i kystområdene av Sørvest-Afrika. BENEFIT (Benguela Environment Fisheries Interaction and Training). Dette programmet tar sikte på å få fram kunnskap om forholdet mellom miljøparametre i økosystemene og fiskeressurser, vandring og fordeling. Dette vil gi bedre grunnlag for å forutsi, beregne og rådgi forvaltningen. Innenfor temaområdet biologisk mangfold vektlegges nettopp slik støtte til bærekraftig forvaltning og bruk av mangfoldet. Norge har lang erfaring og kompetanse bl a når det gjelder forvaltning og høsting av marine ressurser.

I 1998 ble det bevilget til sammen 140 mill. kroner over fire år til programmer for redusert bruk av plantevernmidler i Sørøst-Asia og Mellom-Amerika. Programmene er gode eksempler på hvordan satsing på et mer bærekraftig landbruk gir positive gevinster i forhold til helse og økonomi, både lokalt og globalt. Programmenes mål er å bidra til å utvikle alternative, integrerte metoder i samarbeid med bøndene for å hindre angrep av skadegjørere uten bruk av miljøfarlige kjemikalier. Landbruksbefolkningen

får da bedre helse og miljø, sprøytemiddelrestene i mat for både konsum og eksport blir eliminert og den globale spredningen av kjemikalier via atmosfæren, som ofte er forbudt i industrilandene, opphører. Fra tidligere faser av programmene har det vist seg at landbruksproduksjonen er like høy ved bruk av alternative, integrerte metoder og at bøndenes økonomi bedres fordi bl a utgiftene til landbrukskjemikalier er redusert.

Gjennom FN ble det satset på matvaresikkerhet, landbruksforskning, miljø- og ressursforvaltning, rene miljøtiltak, ivaretakelse av genetiske ressurser og ressursforvaltning i tørrlandsområder. I Sahelbeltet fortsatte arbeidet med å fremme institusjonsbygging gjennom ILOs program for samvirkeorganisasjoner, samt støtte til tiltak innen ressursforvaltning. Forørkningskonvensjonen ble fulgt opp gjennom støtte til utvikling av nasjonale, subregionale og regionale handlingsprogram. Gjennom UNDP ble det gitt støtte til nasjonale tiltak mot forørkning.

Norge har vært aktiv i forhandlingene i FAO-regi for å få til en internasjonal overenskomst om bruk av plantegenetiske ressurser for mat og landbruk. Hensikten med avtalen er å sikre fri utveksling av slike genressurser, som er av stor betydning for forskning og utvikling i landbruket og dermed for den globale matvaresikkerheten. For å få dette til er det viktig å komme fram til ordninger for fordeling av godene som tilgodeser utviklingslandene. Det er ofte utviklingslandene som skaffer til veie råmaterialet, men de har ingen eller liten kapasitet til videreforedling eller kommersialisering av materialet. Motstand mot å få til en avtale om fri utveksling har vært stor. Norge har spilt en aktiv brobyggerrolle mellom partene i denne prosessen. Vi har blant annet gått inn med midler til å støtte deltakelse fra utviklingslandene. Forhandlingene ventes avsluttet i 1999.

Norske bidrag gjennom Verdensbanken har bidratt til å styrke bankens satsing på miljø. En tok i 1998 fra norsk side initiativ til en drøftelse om en mekanisme som skal sikre en mer effektiv og strategisk bruk av norske midler til styrking av miljøområdet. Kunnskapsnivå og evnen til å håndtere miljødimensjonen er bedret. Norge bidro til å finansiere en regional strategi for bærekraftig utvikling og tilsvarende en for bærekraftig forvaltning av vannressurser i Afrika sør for Sahara.

Utenriksdepartementet har i 1998 sammen med Miljøverndepartementet og NORAD utarbeidet en rapport for organisering og bruk av norsk miljøkompetanse i bistanden. Denne tar utgangspunkt i syv utvalgte fagsentra: NORAGRIC, Havforskningsinstituttet, Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn, Riksantikvaren, Statens kartverk og Miljøverndepartementet. Fagsentrene får ansvar for å ruste opp egen bistandskompetanse i samarbeid med Miljøverndepartementet og NORAD, samt bruke den eksterne kompetansen som finnes i Norge, jf. bl.a omtale under kap. 0158.

ODA-andelen av bidrag til Montrealprotokollen og GEF finansieres over bistands-budsjettet, for 1998 med hhv. 7,9 mill. kroner og 47,9 mill. kroner.

Kap. 0197 Bistand til ikke-ODA godkjente land og internasjonale miljøtiltak

I 1998 ble det utbetalt 45,7 mill. kroner over kap 197, post 76 Internasjonale klima- og miljøtiltak. I tillegg ble det gitt tilsagn på 24 mill. kroner som ikke var utbetalt ved utgangen av året.

I bevilgningen inngår Klimafondet som ble opprettet i 1991. Bevilgningen ble bl.a. nyttet til å dekke 16 pst. av de norske bidragene til Den Globale miljøfasiliteten (GEF), de resterende 84 pst. dekkes over bistandsbudsjettet. F.o.m. 1999 dekkes 35 pst. av GEF-bidragene over kap 197, post 76, mens ODA andelen over bistandsbudsjettet er redusert til 65 pst. Midlene til GEF går bl.a. til å finansiere tiltak under konvensjonene om klima og biologisk mangfold, samt internasjonale vannspørsmål og ozonlags-beskyttelse. Det ble gjennomført påfyllingsforhandlinger for en ny femårsperiode (GEF II) i 1998. Norge skal etter den nye byrdefordelingen bidra med 57,1 mill. kroner pr. år til GEF i perioden 1998 - 2002. Fra Klimafondet ble det i 1998 også utbetalt midler til videreføring av pilotprosjektsamarbeid for felles gjennomføring av klimatiltak. Enkelte større prosjekter ble fremforhandlet i 1998, bl.a. med Kina (37,5 mill. kroner over tre

år). I Kina skal ny teknologi taes i bruk for å bedre energieffektiviteten i et kullkraftverk i Henan-provinsen. Prosjektet i Romania vil øke effektiviteten på distribusjonen av energi til oppvarming i byen Fagraz. Under kap. 197, post 76 er det dessuten gitt til sammen 6,8 mill. kroner til internasjonale miljøtiltak, bl.a. 3 mill. kroner til det norske innskuddet i Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO), samt støtte til styrket deltakelse fra utviklingslandene i internasjonalt miljøsamarbeid.

I 1998 ble det opprettet et fond i Verdensbanken der Norge bidrar med støtte til tiltak for utfasing av ozonnedbrytende stoffer i Russland.

Under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa har miljøvern vært et prioritert satsningsområde siden programmets oppstart i 1992. Det gis høyest prioritet til miljøprosjekter i Nordvest-Russland og Baltikum. I 1998 ble det i alt utbetalt 135 mill. kroner til miljøprosjekter med basis i tilsagn gitt i 1996, 1997 og 1998. De utbetalte midler i 1998 fordelte seg med 72 mill. kroner til prosjekter lokalisert i Russland, 24 mill. kroner til miljøtiltak i Baltikum og 9 mill. kroner til prosjekter som dekker hele eller deler av Øst-Europa. I tillegg er 30 mill. kroner gitt gjennom multilaterale organisasjoner.

Videre ble det i 1998 gitt tilsagn for i alt 54 mill. kroner til miljøprosjekter under Samarbeidsprogrammet, i det alt vesentlige til videreføring av pågående prosjekter. Omtrent 60 pst. av tilsagnene gikk til prosjekter i Russland og i overkant av 20 pst. til Baltikum**.**

Programmet for renere produksjon er den største av virksomhetene i det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland. I 1998 ble det gjennomført opplæring av russiske ingeniører i renere produksjon i Nordvest-Russland, St. Petersburg og Kaliningrad. Det ble bl.a. også satset på prosjekter som: utvikling av miljøadministrasjonen i Murmansk fylke, seminarer om norsk og russisk miljøforvaltning, landbasert forurensing, kulturminner, overgang fra fyring med tungolje og kull til lokalt biobrensel, drikkevann i Lovozero på Kola og i St. Petersburg, kartlegging av PCB-kilder, vern av urørt natur og artsmangfold, miljøovervåknings-program for de nordlige havområder, og utveksling av erfaring om konsekvensutredninger av offshorevirksomhet.

Innenfor rammetilskuddet til Miljøverndepartementet dekkes også den norske delen av et gavefond under NEFCO rettet mot miljøprosjekter til Nordens nærområder med hovedvekt på Russland og støtte til det regionale miljøvernsamarbeidet mellom Finnmark og Murmansk fylke. Likeledes dekkes over denne rammen miljøstøtten til de baltiske land som koordineres av SFT og omfatter prosjekter innen vannforsyning, naturvern, renere produksjon og miljørevisjon. I miljøvernsamarbeidet med Baltikum kan særlig nevnes utviklingsprogram (”twinningsamarbeid”) innen vann- og avløpssektoren mellom norske og baltiske bykommuner.

I mai 1998 inngikk Norge og Russland en rammeavtale om samarbeid for å løse konkrete problemer i hovedsak i forbindelse med fjerning av utrangerte ubåter langs kysten av Kolahalvøya. Flere av prosjektene er under gjennomføring. I 1998 er arbeidet startet for å oppgradere tanker for flytende radioaktivt avfall ved skipsverftet Zvesdochka i Severodvinsk (33 mill. kroner), og jernbanevogner for transport av brukt brensel er satt i produksjon (24 mill. kroner). Frankrike, USA, EU-kommisjonen og NEFCO deltar i arbeidet som bl. a. går ut på å tømme den russiske atomisbryterflåtens lagringsskip “Lepse” for høyradioaktivt brukt kjernebrensel og se til at dette blir tatt hånd om på en forsvarlig måte (25 mill. kroner). Prosjektet for modernisering og utvidelse av et renseanlegg for flytende radioaktivt avfall har nådd viktige milepæler i løpet av 1998. En ekspertarbeidsgruppe er etablert i forbindelse med at man har startet opp to prosjekter i tilknytning til opprydning av Andrejevabukten på Kolahalvøya. Prosjektene knytter seg til å stoppe en radioaktiv bekk ut i Litsafjorden og til å dekke til et eksisterende tørrlager for brukt kjernebrensel. Nye prosjekter for å bedre kjernekraftsikkerheten ved reaktorer i Russland og Litauen er blitt konkretisert i løpet av 1998. I tillegg har man startet opp prosjekter for å kartlegge langsiktige konsekvenser av et radioaktivt nedfall i Arktis, konsekvenser av forurensning av elver og dammer ved Mayak ved den russiske elven Ob, og en rekke prosjekter for å minske farene for spredning av nukleært materiale fra Russland og Baltikum, deriblant

samarbeid med sikkerhetsmyndigheter om leveranse av utstyr og oppbygging av særlig nødvendig teknisk og juridisk kompetanse.

Gjennom det norsk-russisk-amerikansk militære miljøsamarbeidet i Arktis (AMEC) er det under gjennomføring tiltak som særlig tar sikte på å forbedre russiske militære myndigheters evne til å løse problemer forbundet med behandling av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

I samarbeid mellom Utenriksdepartementet og Olje- og energidepartementet er det gitt støtte til oppbygging av regionale sentra for energiøkonomisering i Barentsregionen, med hovedvekt på Murmansk fylke. Det er også gitt tilskudd til igangsetting av bioenergiprosjekter i Russland.

Satsingsområde 2000

ODA-bistand (kap. 0140 - 0195)

Utenriksdepartementet vil også i 2000 opprettholde bistanden på miljøområdet på et høyt nivå. For 2000 anslås om lag 1 165 mill. kroner avsatt til miljøtiltak. En plan for Norges medvirkning i gjenoppbygging og stabilisering i Balkanregionen, herunder miljøsatsingen i dette område, vil bli lagt fram for Stortinget høsten 1999.

Definisjonen av resultatområdet miljø og naturressursforvaltning ble endret i 1999. Som ledd i en nærmere tilpasning til OECD/DACs retningslinjer for registrering av tiltak til utviklingshjelp, blir støtte til kontroll med befolkningsveksten fra og med 1999 ikke lenger klassifisert som miljørettet bistand. I 1998 utgjorde slik støtte 346 mill. kroner.

Målet med den norske innsatsen på miljøområdet i utviklingssamarbeidet er fortsatt å bidra til bærekraftig utvikling. For å nå dette målet vil en særlig støtte tiltak som bidrar til å styrke mottakerlands institusjonelle kapasitet, faglige kompetanse og teknisk/økonomiske forutsetninger for å integrere miljøhensyn i sin utvikling, og tiltak iverksatt for å sikre bærekraftig forvaltning av naturressursene, og til å overholde samt delta i utviklingen av internasjonale miljøforpliktelser.

Et viktig prinsipp i den miljørettede innsatsen vil være å bidra til at mottakerlandene selv kan identifisere og gjennomføre tiltak som er nødvendige for å skape en bærekraftig utvikling. Foruten å styrke arbeidet med å integrere miljøhensyn i alle prosjekter og programmer, vil det også være viktig å videreføre støtten til utforming av nasjonale og lokale strategier for en økologisk forsvarlig forvaltning av naturressursgrunnlaget.

Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer og tiltak for å bevare det biologiske mangfold er langsiktige og prioriterte aktiviteter. Det er viktig å bedre produksjons-grunnlaget i primærnæringene. Særlige satsingsområder vil være miljøvennlig vannressurs- og energiforvaltning. Det vil bli lagt vekt på å støtte tiltak og prosesser som bidrar til utvikling av miljøvennlige produkter og bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre.

Arbeidet med fagsentra for bistanden innen miljø og ressursforvaltning vil bli videreført for å sikre en kvalitetsmessig bedre innsats på miljøområdet.

Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 0197)

For 2000 anslås om lag 172 mill. kroner av bevilgningen relatert til miljøtiltak. Den ikke ODA-godkjente andelen av GEF er for 2000 anslått til 20 mill. kroner. I tillegg vil det innenfor tilsagnsfullmakten på 250 mill. kroner til tiltak i Sentral- og Øst-Europa, kunne gis tilsagn om støtte til miljøtiltak, jf. romertallsvedtak IX i denne proposisjonen.

Etter undertegning av en norsk-russisk rammeavtale i mai 1998, har atomsikkerhets-samarbeidet med Russland gått inn i en mer aktiv gjennomføringsfase. prosjekter under

rammeavtalen har en foreløpig økonomisk ramme på 400 mill. kroner. Spesifikke prosjektavtaler er inngått for totalt 170 mill. kroner.

Bærekraftig ressursforvaltning og gjennomføring av forpliktelsene under de globale miljøkonvensjonene vil stå sentralt.

Det bilaterale miljøsamarbeidet med Russland videreføres med fokus på de fem faste arbeidsgruppene og de to programmene vedtatt i den norsk/russiske miljøvern-kommisjonen, samt institusjons-/kapasitetsbygging og videreføring av prosjekter for regionalt samarbeid. Norge overtok i juni d.å. formannskapet i Barentsrådet på miljøområdet, og det vil bli lagt vekt på å få til et nært samarbeid med regionale og lokale myndigheter. Det legges opp til fortsatt å utvikle de fleksible gjennomførings-mekanismene under Kyotoprotokollen, gjennom tiltak i samarbeid med andre land. Samarbeidet under Biodiversitetskonvensjonen vil også stå sentralt. Midler vil også bli brukt til å støtte og styrke arbeidet for bærekraftig utvikling i nærområder og nærliggende regioner; herunder innsatsen under Arktisk Råd, bl.a. gjennom gjennomføringen av faglige regionale seminarer.

Utenriksdepartementets bevilgningsanslag til miljøformål (i mill. kroner) rapportert etter nytt system:

Resultatområde/kap.	Budsjett 1999	Forslag 2000
Resultatområde 7 Klimaendringer,luftforurensninger og støy		
Kap. 0140 - 0195 ODA-bistand	8	8
Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	43	36
Sum resultatområde 7	51	44
Resultatområde 8 Internasjonalt miljøsamarbeid bistand, nord og polarområdene		
Kap. 0100/0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	20	20
Kap. 0140 - 0195 ODA-bistand	1157	1157
Kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	28	136
Sum resultatområde 8	1205	1313
Sum	1256	1357

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Utgifter fordelt på programkategorier:

(i 1 000 kr)

Kat	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
02.00	Administrasjon av utenrikstjenesten	1 238 361	1 000 108	1 225 469
02.10	Utenriksformål	756 709	635 092	859 556
	Sum programområde 02	1 995 070	1 635 200	2 085 025

Innenfor programområde 02 vil Regjeringen spesielt legge vekt på følgende områder i 2000:

Sikkerhet/NATO

Regjeringen vil følge opp arbeidet for styrket sikkerhet og stabilitet i Europa. NATO, Det euro-atlantiske partnerskapsråd (EAPC), Partnerskap for fred (PfP), det særlige samarbeid NATO - Russland, OSSE, VEU og EU utgjør de sentrale sikkerhetspolitiske samarbeidsinstrumenter. Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet i NATO, bibehold av alliansens kjernefunksjoner og de transatlantiske forbindelsene, samt på arbeidet med å integrere de tre nye medlemsland Polen, Tsjekkia og Ungarn i Alliansen. Norge vil innenfor rammen av VEU delta aktivt i utviklingen av europeisk sikkerhets- og forsvarssamarbeid. Som OSSE-formannskap i 1999 hadde Norge en sentral rolle i fredsforhandlinger og konfliktforebyggende arbeide innenfor OSSE-området. I 2000 vil Norge følge opp sitt aktive engasjement i OSSE som medlem av organisasjonens ledertroika. OSSEs oppgaver har økt kraftig de siste årene, og det er stor mulighet for at de fortsatt kan øke. Situasjonen på Balkan, i Kaukasus og i Sentral-Asia krever aktiv innsats innenfor konfliktforebygging, krisehåndtering, fredsbevaring, demokratibygging og utvikling av medlemslandenes respekt for menneskerettigheter. Det vil bli lagt vekt på nordiske nærområder, og på de ikke-militære sikkerhetsutfordringer. Målet er et bredt nettverk av forpliktende samarbeidsordninger på tvers av de tidligere skillelinjene. Videreføring av samarbeidet med Russland, bilateralt og innenfor euroatlantiske organisasjoner, vil være et viktig bidrag til dette. Norge vil aktivt ta del i regionalt og globalt nedrustningsarbeid både når det gjelder konvensjonelle våpen og masseødeleggelsesvåpen.

Europasamarbeidet/EØS/EFTA og tredjeland

De kontaktordninger som er etablert med EU og EUs medlemsland, vil fortsatt bli utnyttet for å ivareta og fremme norske interesser i forhold til den videre utvikling av det europeiske samarbeid.

Det nordiske samarbeid vil være en viktig plattform for norsk Europa-politikk, og vil også bli viktigere i vårt samarbeid med Nordvest-Russland og de baltiske land. Det norske formannskapet i Østersjørådet vil ytterligere bidra til dette.

Norge er gjennom EØS-avtalen del av EUs indre marked. Det er en viktig løpende oppgave å integrere nytt regelverk i EØS-avtalen, slik at norsk næringsliv har tilgang til vårt viktigste marked på samme vilkår som våre europeiske konkurrenter. Norge utnytter så langt det er mulig adgangen til å være med i forberedelsen av nytt EU-regelverk som blir relevant for EØS. Regjeringen følger aktivt arbeidet med utvidelse av EU østover. Utvidelse av EU vil også innebære en utvidelse av EØS. Regjeringen bruker Norges EFTA-medlemskap til å føre en aktiv politikk for integrasjon på tvers av det gamle skille mellom øst og vest i Europa. Gjennom EFTAs samarbeidserklæringer og frihandelsavtaler med tredjeland bidrar Regjeringen aktivt til å fremme den alleuropeiske integrasjonsprosessen og å sikre at vårt næringsliv gis de samme

betingelser som EU. I lys av at EU stadig utvider sitt nett av tredjelandsavtaler, bl.a. til Middelhavsområdet, legger Regjeringen vekt på en aktiv oppfølging gjennom EFTA. Det pågår forhandlinger om en frihandelsavtale mellom EFTA og Canada.

Regjeringen vil innen utløpet av 2000 legge fram for Stortinget en melding om Norges forhold til Europa og norsk europapolitikk.

Menneskerettigheter

Respekten for menneskeverdet er grunnleggende i all politikk. Menneskerettigheter er et sentralt element både når det gjelder demokratibygging og utvikling, samt i arbeidet med å forebygge konflikter. Regjeringen vil derfor videreføre og forsterke innsatsen på dette området, og menneskerettighetsspørsmål vil være en viktig komponent i hele det utenrikspolitiske og utviklingspolitiske engasjement. Regjeringen vil arbeide aktivt for å fremme menneskerettigheter (MR) i internasjonale fora og i bilaterale kontakter. Man vil legge vekt på å holde dialogen åpen og invitere til samarbeid på tvers av kulturelle og politiske skillelinjer. Norges deltakelse i arbeidet med å videreutvikle internasjonale MR-standarder vil fortsette, blant annet når det gjelder barn, samtidig som påpeking av grove brudd på menneskerettighetene fortsatt vil bli prioritert. Bestrebelsene med å øke respekten for MR vil fortsette og FN-systemet vil i den forbindelse være en sentral kanal for norsk innsats. Som et virkemiddel i arbeidet vil man også søke å bidra til systematisk kompetansebygging angående menneskerettigheter i Norge, i internasjonale organisasjoner og i andre land.

Arbeidet i De forente nasjoner (FN)

De forente nasjoner er det viktigste instrument for globalt samarbeid. FN er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. Regjeringen vil videreføre Norges aktive FN-engasjement og bidra til reformer som kan gjøre organisasjonen mer slagkraftig. Norges kandidatur til FNs sikkerhetsråd for perioden 2001- 2002 ble offisielt lansert under FNs 51. generalforsamling i 1996. Regjeringen vil arbeide aktivt for å fremme Norges kandidatur. Et medlemskap i Sikkerhetsrådet vil gi Norge en sentral rolle i arbeidet for fred og sikkerhet.

Ressursforvaltning

Regjeringen arbeider aktivt for å videreføre det internasjonale samarbeidet for felles løsninger på globale miljøproblemer, og for å fremme en bærekraftig forvaltning av de marine ressurser. Regjeringen vil fortsette sitt engasjement for å skape best mulige internasjonale rammebetingelser for forvaltning av de norske petroleumsressurser. Klimaspørsmålet vil ha høy prioritet.

Styrking av det multilaterale handelssystem

WTOs nye forhandlingsrunde innledes ved kommende årsskifte. Medlemslandene er forpliktet til å videreføre forhandlinger om landbruk, tjenester og visse aspekter ved handelsrelaterte immaterielle rettigheter. På WTOs ministerkonferanse i november/ desember 1999 vil det bli tatt stilling til hvilke andre områder som vil inngå i forhandlingene. Aktuelle områder er bl.a. markedsadgang for industrivarer, multilateralt regelverk for åpenhet om offentlige anskaffelser, felles kjøreregler for elektronisk handel, multilateral konkurransepolitisk disiplin, investeringer, samt handel og miljø. På norsk side vil man delta aktivt i disse forhandlinger.

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)

OECD er et forum hvor Norge møter de ledende aktører i verdensøkonomien, og hvor felles problemstillinger analyseres og drøftes. Organisasjonen har i de senere år også aktivt utviklet sine relasjoner til en bred gruppe ikke-medlemsland. Norge arbeider for at OECD skal opprettholde sin posisjon som et viktig utredningsforum og som premissleverandør i den økonomiske og handelspolitiske debatt.

Presse-, kultur- og informasjonsformål

Innen presse,- kultur- og informasjonsområdet vil det fortsatt være en hovedoppgave gjennom ulike tiltak å bevare og videreutvikle den profileringsgevinst man har oppnådd gjennom de senere års større kultur- og profileringstiltak i de viktigste samarbeidsland. På kulturfeltet vil hovedinnsatsen fortsatt bli konsentrert om utvalgte land i Europa i tillegg til Nord-Amerika og Japan. Også de baltiske land og Russland vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil være retningsgivende både for kulturtiltakene og arbeidet med Norgesprofilering. Der hvor det er hensiktsmessig, vil man søke å nå et yngre publikum. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne kulturuttrykk. Støtte til norskundervisningen ved utenlandske universiteter fortsetter og gir en viktig forankring innen høyt kvalifiserte fagmiljøer. Arbeidet med å informere utvalgte målgrupper i Norge og utlandet om sentrale sider ved norsk utenrikspolitikk, herunder EØS-samarbeidet, vil bli vektlagt. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for norske synspunkter vedrørende havressursforvaltnings-spørsmålet vil bli videreført.

Informasjon om Utenriksdepartementets arbeidsområder skal gjøres lett tilgjengelig - herunder ved bruk av moderne informasjonsteknologi - og det skal benyttes flere ulike virkemidler for å skape økt interesse for og kunnskap om norsk utenrikspolitikk.

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikstjenesten

Utgifter under programkategori 02.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0100	Utenriksdepartementet	327 148	317 593	341 337	7,5
0101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	767 783	545 394	740 985	35,9
0102	Særavtale i utenrikstjenesten	127 870	131 996	137 947	4,5
0103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	15 560	5 125	5 200	1,5
	Sum kategori 02.00	1 238 361	1 000 108	1 225 469	22,5

Utgiftene til administrasjon av utviklingshjelpen er omtalt under programkategori 03.00.

Mål

- Hensiktsmessig organisering av virksomheten i de faglige og administrative enheter
- Effektiv ivaretakelse av norske interesser i det internasjonale samfunn gjennom bilaterale forbindelser med andre stater og medlemskap i multilaterale organisasjoner
- Effektiv bistand til norske borgere og norsk næringsliv i deres kontakt med og forhold til utenlandske myndigheter, institusjoner og personer
- Tilfredsstillende personalforvaltning og kompetanseutvikling i utenrikstjenesten for å sikre en målrettet og kostnadseffektiv utnyttelse av tjenestens samlede ressurser
- Økt og mer effektiv bruk av moderne informasjonsteknologi som et redskap i den daglige ledelse av departementet og i saks- og informasjonsbehandling.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet ivaretar sekretariatsfunksjonene for utenriksminister og utviklings- og menneskerettighetsminister, utøvelse av den samlede utenrikspolitikk hjemme og ute, etatsstyring overfor Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), samt en rekke forvaltningsoppgaver og ulike støttefunksjoner for hele utenrikstjenesten. For å ivareta disse funksjoner disponerer Utenriksdepartementet 636 årsverk i departementet hvorav 160 på 03-området, og 584 årsverk for utsendt personale ved utenriksstasjonene hvorav 106 fra NORAD. I tillegg kommer lokalt ansatt personale ved utenriksstasjonene. Personell fra forsvaret, politiet, Norges Eksportråd m.v. er ikke inkludert i ovennevnte tall. NORAD disponerte 233 årsverk i Oslo pr. oktober 1998.

Av organisasjonsendringer i 1999 er de viktigste at det er opprettet en ny avdeling for menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand og at ambassaden i Tyskland er flyttet fra Bonn til Berlin.

En omfattende rehabilitering og oppgradering av Utenriksdepartementets lokaler på Victoria Terrasse pågår, og første fase av rehabiliteringen er fullført. Opplæringen i UD og NORAD er fra 15. januar 1999 samlokalisert i ombygde lokaler på Victoria Terrasse, og Utenrikstjenestens kompetansesenter har dermed fått samlet sin virksomhet.

Departementet har i 1998-99 gjennomført et prosjekt for å vurdere behovet for modernisering av utenrikstjenesten. Fire interne arbeidsgrupper har sett nærmere på departementets samordningsrolle i utenrikspolitikken, på arbeidsdelingen mellom departement og underliggende etat, på personalforvaltningen, og på informasjons- og kommunikasjonsteknologi og informasjonsforvaltning.

Utenrikstjenesten er i det alt vesentlige en flyttepliktig etat. Flytteplikten innebærer vekselvis tjeneste i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjon gjennom hele yrkeskarrieren. I dagens samfunn med tokarriere-familier, er dette for de fleste problematisk. Regjeringen ser det imidlertid som sterkt ønskelig ut fra alminnelige familie- og samfunnsmessige hensyn å søke å holde familiene sammen, også under

tjenestemannens utestasjonering med så få negative konsekvenser for ledsageren som mulig, når dette er familiens primære ønske. Et viktig skritt ble tatt ved innføringen av en begrenset ektefellepensjonsordning fra 1. januar 1999.

Departementet står overfor store utfordringer på IT-området. Etablering av nettverksløsninger som omfatter både departementet og de 95 utenriksstasjonene, og som tilfredsstiller grunnleggende krav til sikkerhet, vil kreve betydelige investeringer i de nærmeste årene både mht. utstyr og kompetanse. Det er sterkt påkrevet at disse investeringer gjennomføres, både for at man fra norsk side skal kunne delta på en hensiktsmessig måte i det internasjonale samarbeidet og for at utenrikstjenesten skal kunne samarbeide best mulig med andre norske aktører som deltar i internasjonal virksomhet.

I forbindelse med overgangen til 2000 er det gjennomført et betydelig arbeid i departementet og ved utenriksstasjonene med sikte på å sikre at IT-baserte systemer vil fungere også etter årtusenskiftet.

Satsingsområder 2000

- Videreføre arbeidet med å utvikle utenrikstjenesten som et effektivt organ for norske myndigheter, norsk næringsliv og norske borgere
- Videreføre arbeidet i formannskapstroikaen i OSSE
- Legge forholdene best mulig til rette for å fremme det norske kandidaturet til FNs Sikkerhetsråd i 2001-2002
- Tilrettelegge aktiv norsk deltakelse i WTOs nye forhandlingsrunde
- Videreføre arbeidet med samordningen av den eksportfremmende virksomheten ved utenriksstasjonene, samt sikre at integreringen av NORADs tidligere stedlige representasjoner i utenrikstjenesten gir de ønskede resultater
- Videreutvikle personalforvaltningen, med særlig vekt på kompetanseutvikling og en familie- og likestillingspolitikk som skaper grunnlag for rekruttering og utvikling av dyktige og motiverte medarbeidere både i departementet og ved utenriksstasjonene
- Legge om aspirantopplæringen og opplæringen av administrativt personell med sikte på tilpasning til nye krav og bedre ressursanvendelse
- Videreutvikle utenrikstjenestens IT- og sambandssystemer.

Kap 0100 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	307 443	300 608	310 395
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	7 825	5 940	6 597
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	27	700	700
71	Diverse tilskudd	11 852	10 345	23 645
	Sum kap 0100	327 148	317 593	341 337

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for departementet. Forslaget til bevilgningsøkning har i hovedsak sammenheng med pris- og lønnsjustering.

For 2000 foreslås bevilget kr 310 395 000.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget omfatter bl.a. midler til forskningsprosjekter knyttet til utenriks-politiske og utenriksøkonomiske spørsmål, samt midler til opplæring og kompetanse-bygging, diverse EØS-tiltak m.v. Det foreslås bevilget kr 1 460 000 til ordinære skjøtselsarbeider på grensen mot Sverige, Finland og Russland. Dette arbeidet utføres av Statens Kartverk.

For 2000 foreslås bevilget kr 6 597 000.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Posten dekker erstatning av skadeverk påført utenlandske representasjoner i Norge i henhold til de forpliktelser Norge har ifølge Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem.

For 2000 foreslås bevilget kr 700 000.

Post 71 Diverse tilskudd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
71.10	Opplysningsarbeid for freden	1 317	1 350	1 350
71.15	Nordisk administrativt forbund	120	120	120
71.20	Informasjon m.v. - europeisk samarbeid	1 556	1 500	1 500
71.25	Nordmannsforbundet	475	475	475
71.30	Tilskudd til nedrustningsformål	1 885	1 900	15 200
71.35	Europaprogrammet	6 500	5 000	5 000
	Sum post 71	11 852	10 345	23 645

Opplysningsarbeid for freden

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers opplysningsarbeid for fred overfor norske målgrupper.

Informasjon m.v. - europeisk samarbeid

Posten dekker tilskudd til ulike organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers informasjonsvirksomhet overfor norske målgrupper vedrørende europeisk samarbeid. Ved tildeling legges vekt på en rimelig fordeling mellom ulike interessegrupper.

Tilskudd til nedrustningsformål

Ved St. prp. nr. 41, Innst. S. nr. 150 (1998-99) ga Stortinget samtykke til ratifikasjon av traktat om totalforbod mot kjernefysiske prøvesprengninger (CTBT). Traktaten ble ratifisert av Norge den 15. juli 1999. Norges tekniske verifikasjonsoppgaver under traktaten ivaretas av NORSAR. Til dekning av NORSARs oppgaver i 2000 foreslås bevilget 13,3 mill. kroner.

Europaprogrammet

Tilskuddet til Europaprogrammet foreslås videreført med 5 mill. kroner. Bevilgningen skal nyttes til forskning, kompetansebygging og formidling av forskningsbasert kunnskap om europeisk politikk og Norges forhold til Europa. Europaprogrammet forutsettes å samarbeide nært med andre norske europaforskningsmiljøer. Bevilgningen formidles gjennom Norges Forskningsråd, som fastsetter nærmere retningslinjer for bruk, rapportering og evaluering.

Kap 0101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	735 993	524 698	723 789
38	Bygg og anlegg	5 817		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	21 743	20 215	16 715
49	Kjøp av eiendommer	3 581		
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	424	120	120
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	225	361	361
	Sum kap 0101	767 783	545 394	740 985

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn og drift av utenriksstasjonene, herunder flytteutgifter, innkjøp/drift/vedlikehold av stasjonenes bilpark, vakthold og sikring, leie, drift, inventar, utstyr og mindre vedlikehold knyttet til kontorer og boliger, samt kontorbidrag og embetsutgifter ved de honorære konsulatene og generalkonsulatene.

Fra 1. januar 2000 foreslås husleieordningen som ble innført for en rekke statlige bygg i Norge i 1993, utvidet til også å omfatte utenlandseiendommene. Formålet med ordningen er å sikre et optimalt vedlikeholdsnivå for eiendommene, bevisstgjøre brukerne og synliggjøre de faktiske utgifter, jf. for øvrig nærmere omtale i Arbeids- og administrasjonsdepartementets St prp nr 1 (1999-2000). Til dekning av husleieutgiftene er kap. 0101 økt med i underkant av 150 mill. kroner, mot en tilsvarende inntektsøkning under Statsbygg.

Innføring av husleieordning for utenlandseiendommene skiller seg fra den ordningen som ble innført i Norge på et par vesentlige punkter. Eiendomsmassen utgjør relativt små enheter som er spredt over hele verden. Dette bidrar til at utenrikstjenesten, som leietager, må bistå Statsbygg som huseier i det daglige forvaltningsansvaret lokalt. Statsbygg forutsettes å refundere departementet disse utgiftene, jf. nærmere omtale under kap. 3101, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m. Også bistandseiendommene forutsettes håndtert på en spesiell måte, jf. nærmere omtale under kap. 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene.

Økningen i bevilgningsforslaget for øvrig har sammenheng med kostnader knyttet til Schengen-implementeringen, Norges kandidatur til Sikkerhetsrådet i FN for perioden 2001-2002, to nye spesialrådsstillinger ved delegasjonen i Genève for henholdsvis landbruks- og skipsfartspolitiske spørsmål, samt justert kurs- og prisutvikling i de enkelte land.

For 2000 foreslås bevilget kr 723 789 000.

Post 38 Bygg og anlegg, *kan overføres*

Under budsjettbehandlingen for 1998 ga Stortinget samtykke til at Utenriksdepartementet kunne benytte salgsinntekter fra andre eiendommer i utlandet til bygging av ny embetsbolig i Berlin. Den nye embetsboligen i Berlin vil bli tatt i bruk i november 1999.

I august 1999 ble det norske kanselliet ved det felles nordiske kanselliprosjektet i Berlin tatt i bruk. På en sentralt beliggende tomt ved Tiergarten i Berlin flytter alle de fem nordiske land til egne kontorbygg i løpet av høsten 1999. Samtidig er det ført opp et fellesbygg med auditorium, utstillingsarealer, møterom og kantinefunksjoner. Ambassadeanlegget, som har vakt stor oppmerksomhet i Tyskland, vil bli innviet 20. oktober 1999 av de fem nordiske statsoverhoder, den tyske forbundspresidenten, samt

de seks lands utenriksministre. Bevilgningen til dette prosjektet er ført opp under Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til større utstyrsanskaffelser og innvendig vedlikeholdsarbeider ved utenriksstasjonene.

For 2000 foreslås bevilget kr 16 715 000.

Post 49 Kjøp av eiendommer, *kan overføres*

I tråd med forslaget om å innføre husleieordning for statens utenlandseiendommer, foreslås det ingen bevilgning på denne posten for 2000.

Post 70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker bl.a. dekning av uforutsette utgifter forbundet med bistand til nordmenn i utlandet.

For 2000 foreslås bevilget kr 120 000.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 0101 Utenriksstasjonene, post 89 Agio. Eventuell kursgevinst foreslås ført på kap. 3101, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidenhetslån er til stede.

For 2000 foreslås bevilget kr 361 000.

Kap 3101 Utenriksstasjonene, jf. kap. 101

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Gebyrer	9 833	9 300	9 300
03	Diverse inntekter	399		
04	Leieinntekter	1 743	1 571	1 571
05	Refusjon spesialutsendinger m.m.	5 261	6 400	3 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 823		
41	Salgsinntekter m.v.	16 060	11	11
89	Agio	5 247		
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	53	318	318
	Sum kap 3101	40 419	17 600	14 700

Post 01 Gebyrer

Inntektsforslaget omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester og bistand til enkeltpersoner ved utenriksstasjonene.

Post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

Utenriksdepartementet mottar refusjoner fra en rekke statlige institusjoner til dekning av utgiftene for enkelte spesialutsendinger ved utenriksstasjonene. Av forskjellige grunner er det ikke aktuelt å rammeoverføre disse utgiftene. Dette gjelder bl.a. spesialutsending fra Norges Bank ved Norges faste delgasjon til EU, spesialutsending fra Forsvarsdepartementet ved ambassaden i Washington, enkelte utelendingsattachéer, bl.a. en felles dansk/norsk utlendingsattaché i Colombo.

Innføring av husleieordning for utenlandseiendommene medfører at utenriksstasjonene må utføre oppgaver for Statsbygg som huseier, som skal refunderes departementet, jf. omtale under kap. 0101, post 01 Driftsutgifter ovenfor.

Det foreslås derfor fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 0101 Utenriksstasjonene og kap. 0102 Særavtale i utenrikstjenesten mot tilsvarende merinntekt under post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. forslag til romertallsvedtak XVII.

Tilsvarende foreslås gjort gjeldende for NORAD, jf. omtale under kap. 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene.

Kap 0102 Særavtale i utenrikstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	127 870	131 996	137 947
	Sum kap 0102	127 870	131 996	137 947

Særavtalen omfatter de økonomiske betingelser som det utsendte personalet ved utenriksstasjonene har i tillegg til regulativlønnen. De forskjellige ytelsene i avtalen er fastlagt i forhandlinger mellom Utenriksdepartementet/NORAD og de lokale arbeidstakerorganisasjonene. Ytelsene er ment å kompensere for merutgifter som følger av tjenestegjøring i utlandet. Bevilgningsforslaget er justert for prisutviklingen i et antall land Norge har utenriksstasjoner, samt utviklingen av kronekursen i forhold til de samme land.

Under henvisning til omtalen under kap. 3101 Utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m. foreslås merinntektsfullmakt under kapitlet til dekning av utgifter for andre statsinstitusjoner ved utenriksstasjonene, jf. forslag til romertalls-fullmakt XVII.

For 2000 foreslås bevilget kr 137 947 000.

Kap 0103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	5 098	5 125	5 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	10 463		
	Sum kap 0103	15 560	5 125	5 200

Ansvaret for budsjett og retningslinjer når det gjelder Regjeringens fellesrepresentasjon er tillagt Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet har en sentral rolle ved planlegging og gjennomføring av besøk fra utlandet. Departementet har budsjettansvaret for den del av utgiftene som ikke faller på Slottet, og er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av besøk på

statsministernivå. Utgifter i forbindelse med fagministerbesøk o.l. dekkes som regel av det enkelte fagdepartement.

Forvaltning av bevilgningen skjer etter behandling i Regjeringens representasjons-utvalg.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til renhold av statens representasjonsbolig i Parkveien 45, samt enkelte andre utgifter.

Post 01 Driftsutgifter

For 2000 foreslås bevilget 5,2 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Ved St. prp. nr. 58 (1995-96) Innst. nr. 283 bevilget Stortinget midler til rehabilitering av Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45. Sluttbevilgning ble gitt i 1998 med 7,95 mill. kroner.

Regjeringens representasjonsbolig har siden 1996 gjennomgått omfattende rehabiliterings- og ombyggingsarbeider. Arbeidet har i tillegg til nødvendig rehabilitering, også omfattet bl.a. sikringstiltak og oppføring av handicapheis. Boligen er nå fullt tilgjengelig for bevegelseshemmede gjester. Når arbeid med soppskader og istandsetting av hagen er sluttført, vil Representasjonsboligen fremstå i god og representativ stand.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

Utgifter under programkategori 02.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	50 314	51 660	51 660	0,0
0116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	706 396	583 432	807 896	38,5
	Sum kategori 02.10	756 709	635 092	859 556	35,3

Situasjonsbeskrivelse

Denne programkategori dekker utenrikspolitiske aktiviteter og tiltak som alle er sentrale for departementets ansvarsfelt, og som spenner over en rekke ulike områder, herunder sikkerhetspolitikk, kultur, nordisk og europeisk samarbeid m.v. Kunnskapen om og interessen for Norge i utlandet søkes styrket gjennom aktivt kulturarbeid og kulturpresentasjoner, presse- og profileringstiltak. Det norske samfunn informeres om norske holdninger og standpunkter i aktuelle utenrikspolitiske saker.

Arbeidet med profilering og informasjon om Norge i viktige land, herunder Norges forhold til EU gjennom EØS-samarbeidet, har høy prioritet. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for havressursforvaltning, herunder hvalsaken, videreføres. Såvel hjemme som ute tilrettelegges tiltak innenfor en samordnet ramme, der det offisielle norske virkemiddelapparat samt norske bedrifter og deres organisasjoner deltar. Et bredt spekter av virkemidler tas i bruk for å informere om aktuelle utenrikspolitiske saker overfor det norske samfunn.

På kultur og profileringsfeltet konsentreres hovedinnsatsen i 2000 om utvalgte land i Europa, med vekt på Storbritannia og Tyskland, i tillegg til Nord-Amerika. Land i Øst- og Sentral-Europa, især Russland og de baltiske stater vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil fortsatt være retningsgivende for tiltakene. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne kulturuttrykk. Videre arbeides det med å presentere det moderne Norge, både når det gjelder samfunnsforhold, nærings- og reiseliv.

Arbeidet med informasjon til det norske samfunn om rettigheter og regelverk innenfor rammen av EØS-avtalen vil bli videreført. I forbindelse med norsk tilpasning til Schengen-avtalen vil det bli utarbeidet informasjon til det reisende publikum om rettigheter og plikter for den enkelte, med vekt på opplysninger om viktige endringer, sett i forhold til dagens regelverk og praksis. Norsk nærområdepolitikk og samarbeid i regionale fora som Barentsrådet og Østersjøsamarbeidet, vil fortsatt være sentrale tema i informasjonsvirksomheten. Arbeidet med informasjon om atomsikkerhet i nord vil bli videreført.

Norges nærområder favner så vel viktige EU-land som de nye demokratiene i øst. Det vil bli lagt økt vekt på å styrke informasjonen i Norge, og prioriterte land i Norges nærområder, om de bilaterale forbindelser mellom landene.

Endringer i de sikkerhetspolitiske strukturer vil bli fulgt opp med informasjon om forholdet til NATO, Vestunionen og EU.

Informasjon om menneskerettigheter vil fortsatt bli viet oppmerksomhet.

Det vil bli iverksatt informasjonstiltak i tilknytning til utviklingen på Balkan.

I lys av den forestående forhandlingsprosess videreføres det utarbeidelse av informasjon om Verdens handelsorganisasjon (WTO), herunder hvordan det internasjonale handels-

system påvirker forholdet til utviklingsland og kvalitative aspekter som for eksempel ved handel knyttet til helse, sikkerhet og miljø.

En aktiv deltakelse i såvel globale som regionale organisasjoner sikrer Norge innflytelse på utformingen av rammebetingelsene for den utenrikspolitiske, utviklingspolitiske og handelspolitiske utvikling. Bevilgningen under kap. 0116 dekker pliktige medlemskontingenter for deltakelse i FN, NATO, Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW), Prøvestansorganisasjonen (CTBTO), Europarådet, VEU, OSSE, EFTA, Nordisk Ministerråd, Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO), OECD, WTO m.m.

Videre dekkes også medlemskontingenter til deltakelse i internasjonalt energisamarbeid under OECDs atomenergibyrå (NEA), Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) og Det internasjonale energibyrået (IEA), samt tilskudd til Hvalfangstkommisjonen og Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser.

Enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet om kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev m.v. er ikke aktuelle for bidrag overført organisasjonene som er nærmere spesifisert i proposisjonen. Det vises for øvrig til omtale av Norges deltagelse i internasjonale organisasjoner i innledningen og under programområde 02 og 03.

Kap 0115 Presse-, kultur- og informasjonsformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	19 134	19 875	19 875
70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, *kan overføres*	31 179	31 785	31 785
	Sum kap 0115	50 314	51 660	51 660

Mål

Presse-, kultur- og informasjonsarbeidet overfor utlandet er et utenrikspolitisk virkemiddel for å ivareta norske interesser, og skal samtidig bidra til å fremme gjensidig internasjonal kontakt og forståelse. Gjennom denne virksomheten søkes inntrykket av Norge som en pålitelig avtale- og samarbeidspartner formidlet og befestet. Gitt massemedias store betydning som opinionsdannere og informasjonsformidlere, er det et mål å legge forholdene best mulig til rette for utenlandske medias omtale av Norge. Tilretteleggelse av besøk av sentrale utenlandske media er i denne forbindelse et viktig virkemiddel. Presentasjon av Norge gjennom kulturutveksling, presse- og profileringstiltak skal bidra til å skape internasjonale møteplasser og fremme gjensidig forståelse mellom nasjoner og regioner. Synliggjøring av de verdier Norge står for gjennom denne virksomheten vil likeledes underbygge norske utenrikspolitiske holdninger og prioriteringer til viktige samarbeidsland, og kunne bidra til positive resultater for norsk næringsliv og turisme. Kulturpresentasjon i utlandet skal videre bidra til å sikre norsk kulturlivs plass på den internasjonale arena.

Bevilgningen dekker også informasjonsvirksomheten rettet mot det norske samfunn på det utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske området. Gjennom målrettede tiltak legges til rette for større åpenhet omkring departementets arbeid. Profilering av departementets virksomhet skal bidra til økt interesse for norsk utenrikspolitikk. Et hovedmål er også å gi beslutningstakere og opinionspåvirkere økt kunnskap om utenrikspolitiske satsingsområder.

Rapport 1998

Figuren nedenfor viser fordeling av utbetalinger til presse-, kultur og informasjonsformål i 1998 over kap. 0115 (beløp i 1 000 kr):

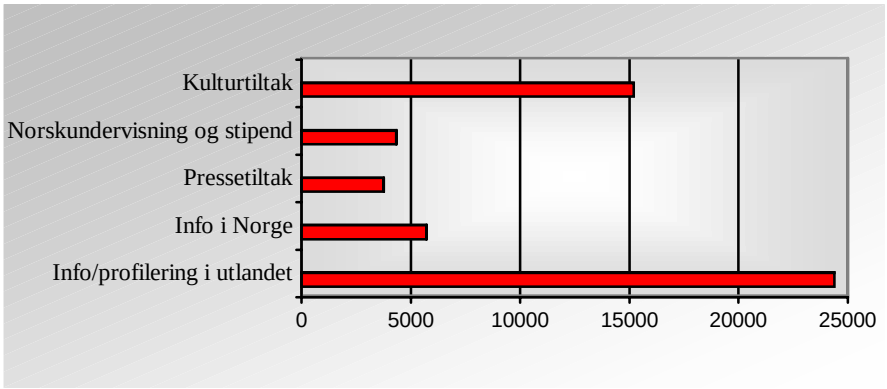

Presentasjon av norsk kultur var i 1998 i hovedsak konsentrert om Europa, Nord-Amerika og Japan. En rekke arrangementer ble gjennomført innen musikk, litteratur, billedkunst/kunsthåndverk, arkitektur og film, og flere eksisterende prosjekter ble videreført. 1998 markerte opptakten til større satsninger i Storbritannia, USA (1999-2000) og i Baltikum (1999-2001). I USA ble det bl.a. vist en større barnelitteratur-utstilling, og i Litauen ble det avviklet to samtidskunstutstillinger. I Tyskland ble det gjennomført en større kultursatsing i delstaten Nordrhein-Westfalen. I Russland og i de baltiske stater ble det i forbindelse med statsbesøk vist flere utstillinger med både samtid og tradisjon som tema. Norske billedkunstnere mottok støtte til utstillinger og orkestre og musikkutøvere mottok støtte til konserter. Serviceordningen overfor høyere læresteder i utlandet der det undervises i norsk språk, litteratur og andre norske emner, omfattet 80 europeiske og 40 nordamerikanske universiteter og høyskoler. Ved 28 europeiske universiteter var det ansatt norsk sendelektor.

Informasjons- og profileringsarbeidet gjennom de senere år har gitt resultater i form av økt positiv omtale og større kunnskap om Norge i viktige samarbeidsland. Departementet har nedlagt betydelige ressurser i arbeidet med å forbedre og utbygge sitt materiale for presentasjon av Norge i utlandet. Materialet omfatter en rekke ulike publikasjoner om Norge, norske forhold og samfunnsliv generelt, både innen politikk, økonomi og kultur.

Informasjon om Norges deltakelse i det indre marked gjennom EØS ble videreført og all trykt informasjon ble lagt ut på Internett.

Seminar- og foredragsvirksomheten innen ulike felt har vist en økning. Videre har det vært nedlagt betydelige ressurser i videreføringen av informasjonsarbeidet knyttet til norsk ressursforvaltning, inkludert hval og sel. Det har vært økt interesse fra utlandet for å benytte tilbudet om reiser til Norge under besøksprogrammet for utvalgte grupper. Arbeidet på pressesiden i 1998 har vært videreført med gode resultater. Det er gjennomført profileringsaktiviteter i USA, Tyskland og Storbritannia, Finland, Danmark, Sverige og Frankrike. Barn og ungdom er en viktig målgruppe i informasjonsarbeidet, og i tråd med dette ble det utviklet et større undervisningsprosjekt i Tyskland, samtidig som det ble arbeidet videre med utformingen av skoleprosjekter i Storbritannia, Nederland og de baltiske land. I Latvia ble et skoleprosjekt for 12-13-åringer sluttført og presentert under statsbesøket høsten 1998.

Det er avholdt en rekke seminarer om utenrikspolitiske og næringspolitiske spørsmål mot selektive målgrupper, som forskningsmiljøer, næringslivet, myndigheter og media. Det er også avholdt seminarer om betydningen av åpenhet og informasjon for de nye demokratiene i øst. Arbeidet med å utvide og oppdatere tilbudet av trykt informasjonsmateriell om aktuelle utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske tema er videreført. Skoleverket, læresteder for høyere utdanning og publikum generelt er prioriterte målgrupper. Som ledd i en samlet informasjonsstrategi overfor sentrale land,

er informasjon om bilaterale forhold samtidig gjort tilgjengelig for aktuelle utenlandske målgrupper.

Elektronisk publisering av trykt materiale er tillagt stor vekt. EØS-informasjon ble lagt ut på egen, søkbar database på Internett, med muligheter for toveis kommunikasjon. Det ble videre lagt til rette for egen hjemmeside, med fortløpende utlegging av søkbar informasjon om OSSE, før Norges overtakelse av formannskapet.

Nærområdene i Barentsregionen og Baltikum har stått sentralt i arbeidet opp mot norske media, og pressereiser har gitt økt mediafokus på norske interesser i områdene. Det ble også gjennomført pressereiser som forberedelse til Norges overtakelse av OSSE-formannskapet i 1999. For å øke norske medias kunnskap om kultursatsing i utlandet ble det arrangert en pressereise i forbindelse med olympiaden i Nagano.

Mål og virkemiddel for presse-, kultur- og informasjonsvirksomheten er skjematisk fremstilt i tabellen nedenfor:

Mål	*Virkemiddel*
– Øke kunnskapen om norsk kultur i utlandet med spesiell vekt på Europa, Japan og Nord-Amerika – Fremme internasjonalt kultursamarbeid	– USA-satsingen, bl.a. barnelitteratur, samtidskunst og musikk – Videreføring av innsatsen på kulturfeltet overfor enkelte øst- og sentraleuropeiske land, deriblant Russland og Baltikum – Gjennomføring av norsk kultursatsing i Storbritannia – Støtte til arrangementer innen musikk, bildende kunst/ kunsthåndverk, design, litteratur, film, teater og dans – Øke interessen for norsk kultur gjennom besøk til Norge av sentrale kulturoperatører fra utvalgte land – Norske kulturfremstøt under statsbesøk til utlandet
– Utbre kunnskapen om Norge og norsk språk og litteratur gjennom støtte til norskundervisning ved 120 utenlandske universiteter i Europa, Nord-Amerika og Japan	– Rekruttering av sendelektorer, samt dekning av bostedstilskudd – Generell støtte til læremidler og annet materiell til bruk i undervisningen – Foreleser- og forfatterbesøk – Regionale lektormøter – Stipendopphold i Norge for norskstuderende
– Bidra til økt kunnskap om Norge i utlandet - generelt og overfor spesielle målgrupper	– Besøk fra sentrale media med sikte på bred presentasjon av Norge overfor utvalgte land med vekt på Norges forhold til Europa, herunder EØS-samarbeidet, nordområdeproblematikken, inkl. Østersjørådssamarbeidet, Barentssamarbeidet, ressurs-, miljø- og energispørsmål, forsvars- og sikkerhetspolitikk, barne-, familie- og likestillingsspørsmål, livsstil, kultur og idrett – Servicetilbud for utenlandske journalister på Norges Internasjonale Pressesenter – Bistå utenlandsk presse ved statsbesøk og andre større arrangementer i og utenfor Norge – Produksjon av trykt og audiovisuelt informasjonsmateriale, vektlegging av elektronisk informasjonsformidling (Internett) – Nyhetstjeneste på norsk og engelsk – Informasjonsprosjekter overfor skoleungdom – Besøksprogrammer overfor utvalgte målgrupper, seminar- og foredragsvirksomhet – Videreføring av informasjonsarbeidet om norsk ressursforvaltning med vekt på hval, sel og fiskeriforvaltning – Profileringsaktiviteter i samarbeid med nærings- og reiseliv i utvalgte land (USA, Tyskland, Storbritannia, Sverige, Finland, Frankrike, Canada og Danmark)

Mål	*Virkemiddel*
– Informasjon til det norske samfunn med sikte på å øke interessen for og kunnskapen om norske utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske interesser	– Gjennomføring av seminarer og foredragsvirksomhet i samarbeid med universiteter og forskningsinstitusjoner overfor utvalgte målgrupper. Norges nærområder i Øst-Europa, Tyskland, OSSE, ØMU, globalisering og GATT/WTO er prioriterte tema
– Informere det norske samfunn og sentrale land om bilaterale forhold	– Oppdatering og utvidelse av tilbudet av trykt materiale – Gjennomføring av pressereiser for norske media med sentrale utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål som tema – Tilskudd til organisasjoners og institusjoners informasjonsarbeid i Norge
– Øke tilgjengeligheten og bedre informasjonsflyten fra departementet til det norske samfunn	– Økt satsing på elektronisk formidling av trykt informasjonsmateriale og egne web-sider med spesielle tema for toveis kommunikasjon – Besøk av skoleklasser fra Norge og utvalgte nærområder – Åpent hus for møte mellom publikum og ambassadører fra utvalgte stasjoner

Budsjett 2000

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres enkelte utgifter til honorarer og godtgjørelser til kunstnere, konsulenter, oversettere m.m. Posten dekker også utgifter til utenlandske journalistbesøk i Norge og presseopplegg ved norske arrangementer og besøk i utlandet, besøksprogram, Norgesinformasjon, inklusiv skriftlig og audiovisuelt informasjons-materiell, arbeidsbudsjett for utenriksstasjonenes informasjonsarbeid, samt utgifter til løpende forpliktelser og kulturprosjekter av mindre omfang innen de ulike fagfelt. I tillegg dekkes utgifter til produksjon av den daglige nyhetstjenesten på engelsk, samt driftsutgifter og aktiviteter for Det internasjonale pressesenter på Vestbanen.

Posten dekker dessuten utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet om utenriks- og handelspolitiske saker overfor det norske samfunn, både tradisjonelt trykket informasjon, audiovisuelle produksjoner, elektronisk informasjonsformidling og ulike seminarer.

For 2000 foreslås bevilget kr 19 875 000.

Post 70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Informasjonsprosjekter om utenriks- og handelspolitiske spørsmål i Norge	1 321	1 350	1 350
70.15	Informasjons- og profileringsprosjekter i utlandet	13 632	11 500	10 835
70.20	Tilskudd til norske studier på universitetsnivå i utlandet	4 255	4 385	4 500
70.25	Kulturtiltak i utlandet	10 918	13 500	14 000
70.30	Stipend	1 052	1 050	1 100
	Sum post 70	31 179	31 785	31 785

Underpost 70. 10 Informasjonsprosjekter om norske utenriks- og handelspolitiske spørsmål i Norge

Bevilgningen dekker tilskudd til økonomisk og faglig samarbeid om ulike typer informasjonstiltak overfor det norske samfunn. Posten dekker også utgifter til stipend og evaluering av tiltak.

For 2000 foreslås bevilget kr 1 350 000.

Underpost 70. 15 Informasjons- og profileringsprosjekter i utlandet

Bevilgningen dekker tilskudd til større informasjonsprosjekter og profileringsfremstøt i utvalgte land, som Storbritannia, Tyskland, USA, Canada, Danmark, Sverige, Finland og Frankrike.

For 2000 foreslås bevilget kr 10 835 000.

Underpost 70. 20 Tilskudd til norske studier på universitetsnivå i utlandet

Norskundervisningen ved mer enn 120 utenlandske universiteter anses som en viktig kanal for informasjon om norsk kultur og samfunnsliv. Bevilgningen dekker bostedstilskudd for 17 og reise-/flyttebidrag til 28 sendelektorer i Europa, inkl. de 5 som er opprettet under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Det gis mindre tilskudd til undervisning ved andre læresteder. Bevilgningen brukes ellers til læremidler, stipend, foredrag og gjesteforelesere, seminarer, konferanser m.m.

For 2000 foreslås bevilget kr 4 500 000.

Underpost 70. 25 Kulturtiltak i utlandet

Under denne underposten dekkes utgifter til større kulturfremstøt i utlandet. Om lag halvparten av midlene vil bli brukt til tiltak for presentasjon av norsk kultur i de viktigste samarbeidslandene i Europa og Nord-Amerika .

For 2000 foreslås bevilget kr 14 000 000.

Underpost 70. 30 Stipend

Bidraget til stipendfondet under Fulbrightavtalen muliggjør stipendopphold ved amerikanske forskningsinstitusjoner, og stipendtilbudene anses i norsk forskningsmiljø som meget ettertraktet. Til prosjektet knytter det seg betydelige bilaterale forsknings- og kulturinteresser som ledd i de generelle forbindelser mellom USA og andre land. Utenriksdepartementet disponerer en kunstnerleilighet for utenlandske kunstnere på Ekely. Bevilgningen dekker utgifter til reparasjon og vedlikehold.

For 2000 foreslås bevilget kr 1 100 000.

Forsikringer av norske kunstutstillinger i utlandet i 2000

Det tas sikte på å vise følgende norske utstillinger i utlandet i 2000:

- Utstillingen Crowns and Roses: The Living Tradition of Norwegian Folk Costumes i Storbritannia i perioden fra 20. juni 1999 til 15. mars 2000. Utstillingens anslåtte verdi er 2,2 mill. kroner.
- Utstilling med 17 malerier og 20 grafiske blad av Edvard Munch i Galleria Palatina, Firenze i tiden 1. oktober 1999 til 31. mars 2000. Utstillingens anslåtte verdi er 454 mill. kroner.

Det foreslås følgende forslag til fullmakt fra Stortinget, jf romertallsvedtak: Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 000 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret.

Offentlige fond

Utvandringsfondet av 1975

Utvandringsfondet av 1975 ble i 1999 overført til Nordmannsforbundet som et engangstilskudd.

Det norske hjelpefond i Berlin

Det norske hjelpefond i Berlin er avviklet ved at de resterende midler er gitt som engangstilskudd til Roklubben og Den norsk-tyske forenings arbeid med å gjenreise den norske matrosstasjonen Kongsnes i Potsdam.

Nasjonalgaven til Island

Nasjonalgaven til Island ble opprettet ved Stortingets vedtak av 27. mai 1961 ved bevilgning av 1 mill. kroner på statsbudsjettet. Formålet var, som en takk for Islands hjelp under krigen, å bidra til fremme av skogsaken på Island og utbygging av det kulturelle samarbeid mellom våre land.

Fondets innestående pr. 31. desember 1998 er kr 584 055,37.

Regjeringen foreslår at de resterende midler fra Nasjonalgaven til Island i Norges Bank kan overføres til de islandske myndigheter, jf. forslag til romertallsvedtak XVI.

Kap 0116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	481 436	583 432	620 496
71	Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, *kan overføres*	224 959		187 400
	Sum kap 0116	706 396	583 432	807 896

Kapitlet omfatter pliktige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner hvor Norge er medlem. Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen foreslås som overførbar bevilgning under nyopprettet post 71.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	De forente nasjoner	77 741	136 800	148 030
70.15	FNs særorganisasjoner	20 567	19 000	21 508
70.20	Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)	13 438	13 295	13 720
70.25	Internasjonale nedrustningsforhandlinger	4 273	8 100	9 808
70.30	Europarådet	16 325	18 604	16 817
70.35	Internasjonale råvareavtaler	513	540	561
70.40	Ymse organisasjoner	4 946	6 990	11 351
70.45	Den vesteuropeiske union (VEU)	2 699	3 230	3 465
70.50	Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	31 852	51 000	39 350
70.55	Tilskudd til EFTA og EFTA-organer	115 949	123 000	129 852
70.60	Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet m.v.	163 453	170 600	191 700
70.65	Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)	2 365	1 945	2 451
70.70	Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	8 934	9 800	8 869
70.75	Verdens handelsorganisasjon (WTO)	4 828	5 000	6 336
70.80	Internasjonalt energisamarbeid	12 703	14 371	15 506
70.85	Multilaterale eksportkontrollfora	50	100	78
70.90	Marine ressurser	800	1 057	1 094
	Sum post 70	481 436	583 432	620 496

For 2000 foreslås bevilget kr 620 496 000 fordelt på følgende ordninger:

Underpost 70.10 De forente nasjoner

Mål

De forente nasjoner (FN) er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk og Norge har deltatt som medlem av verdensorganisasjonen siden opprettelsen i 1945. Målet er en sterk og handlekraftig organisasjon som hovedgrunnlag for en internasjonal rettsorden og et verdensomspennende sikkerhetssystem. Norge går inn for å styrke organisasjonens rolle når det gjelder internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale normer og standarder, arbeid for demokrati, menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Fra denne underposten gis det fastsatte bidraget til FNs regulære budsjett og til de fredsbevarende styrker. I tillegg gis betydelige beløp til FNs fond, programmer og særorganisasjoner fra andre kapitler, hovedsakelig fra kap. 0161 og kap. 0165, programområde 03.

Rapport 1998

Foruten reformspørsmål var oppfølging av de store FN-konferansene og FNs finansielle situasjon sentrale tema i 1998. Medlemslandenes bidragsgjeld var ved utgangen av 1998 på USD 2,0 mrd. og skaper betydelige problemer for verdensorganisasjonens virksomhet. Av det norske bidraget fra denne underposten gikk vel 43 mill. kroner til FNs regulære budsjett, og 34,5 mill. kroner til de fredsbevarende styrker. Inntil tilbaketrekningen av Norges bidrag til UNIFIL i Sør-Libanon i slutten av november 1998, deltok Norge med om lag 800 personer i ulike FN-operasjoner, delvis finansiert fra denne underposten. Dette gjorde Norge til en av de største troppebidragsyterne til FN i 1998.

Det deltok ved utgangen av 1998 om lag 12 000 personell fra over 70 land i FNs fredsbevarende operasjoner. Norge legger vekt på å bidra positivt til disse operasjonene. I 1998 deltok Norge med 617 soldater i UNIFIL i Libanon. Grunnet et betydelige bidrag til SFOR i Bosnia-Hercegovina, samt den vanskelige rekrutteringssituasjonen, måtte man fra norsk side imidlertid terminere dette bidraget i november 1998. I tillegg til styrken i UNIFIL bidro Norge også med 160 soldater til UNPREDEP i Den tidligere jugoslaviske republikk Makedonia, samt militære observatører og om lag 40 polititjenestemenn/kvinner i 8 av FNs pågående operasjoner. Dette innebærer at Norge var en av de største troppebidragsytere til FN også i 1998.

Budsjett 2000

Regjeringen vil fortsette sitt aktive engasjement i FN med sikte på å styrke organisasjonens evne til å følge opp sitt mandat for fred, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. En forventer at et fortsatt høyt antall konflikter vil kreve FNs innsats. Det vil derfor legges stor vekt på å videreføre FNs evne til krisehåndtering og til å forebygge nye konflikter. Det nevnes i denne forbindelse at Norge har lansert sitt kandidatur til FNs sikkerhetsråd i 2001 - 2002.

Norges fastsatte andel av FNs regulære budsjett, og av utgiftene til de fredsbevarende operasjoner, vil i 2000 være 0,61 pst. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes 11,5 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og bevilges på kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03.

Norge deltar pr. mai 1999 med 13 militære observatører og 26 polititjenestemenn i 4 av FNs 14 pågående operasjoner. Årsaken til dette lave antallet er å finne i termineringen av UNPREDEP, hvor Norge bidro med 160 soldater, samt at vi på grunn av vansker med rekrutteringen måtte terminere bidraget til UNIFIL (617 soldater) i november 1998.

FN er tildelt en ledende rolle i fredsprosessen i Kosovo. Den fredsbevarende styrken KFOR har et FN-mandat og FN er ansvarlig for å bygge opp en sivil administrasjon i provinsen. Norge vil delta med ca. 1300 soldater til KFOR.

For 2000 foreslås bevilget 148,0 mill. kroner under 02-området til FNs regulære budsjett og til FNs fredsbevarende operasjoner.

Underpost 70.15 FNs særorganisasjoner

1. Verdens helseorganisasjon (WHO)

Mål

Verdens helseorganisasjon har som mandat å bidra til en bedre helse for alle. Organisasjonen søker å oppfylle dette mandatet bl.a. gjennom forskning, normutvikling, opplæring, faglig bistand og nødhjelp. Bekjempelse av sykdom og epidemier er en global utfordring, og Norge legger derfor stor vekt på det arbeid som gjøres av WHO. Norge ønsker å bidra til positive endringer som kan hjelpe WHO til å ivareta sine funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon. I forhold til norske utviklingspolitiske mål legger Regjeringen særlig vekt på at WHO skal bidra effektivt

til oppbygging og utvikling av primærhelsetjeneste og helsesystemer i de fattigste landene.

Rapport 1998

WHO ble i 1998 sterkt preget av at organisasjonen fikk ny generaldirektør. Gro Harlem Brundtland ble nominert til denne posten i januar, og overtok stillingen i juli. I den mellomliggende perioden ble det, med norsk støtte, gjennomført et grundig forarbeid for å planlegge reformer av organisasjonen. I annet halvår ble hele strukturen ved hovedkontoret lagt om, og hele toppledelsen skiftet ut. Målet var å få organisasjonen til å arbeide på en mer fokusert og samordnet måte mot felles mål. Det ble lagt økt vekt på fattige lands helseproblemer og på å bekjempe ulike sykdommer innenfor en mer koordinert og helhetlig ramme enn det som tidligere var tilfellet. Samtidig forsøkte man å sette helse inn i et bredere samfunnsperspektiv. Norge er innvalgt i styret for WHO for perioden 1997-2000.

Budsjett 2000

Norges faste andel av WHOs regulære budsjett er fastsatt til 0,60 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 75,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA) og midlene bevilges fra kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03. Norge gir også betydelig multilateral støtte til WHO fra kap. 0161, underpost 70.25.

For 2000 foreslås bevilget kr 4 676 000 under 02-området.

2. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)

Mål

ILO er en trepartsorganisasjon der medlemslandenes delegasjoner i styrende organer er sammensatt av representanter fra regjering, arbeidsgiver og arbeidstaker. Dette er en unik struktur innen FN-systemet som tradisjonelt har vært meget velegnet til å utføre organisasjonens mandat å bedre arbeidsvilkår på områder som minstealder, arbeidstid, sosial sikkerhet, organisasjonsfrihet m.m. Historisk har dette først og fremst vært søkt gjennomført ved vedtagelse av internasjonale konvensjoner, men senere har forskning, analyse og faglig bistand blitt stadig viktigere. En viktig utfordring for organisasjonen er å bedre arbeids- og levevilkår i den uformelle sektor, hvor størstedelen av verdens fattige arbeider. I en verden preget av økt globalisering og liberalisering av handel har ILOs kjernemandat fått fornyet interesse. I Norge er det Kommunal- og regional-departementet som har det faglige hovedansvaret for ILO.

Rapport 1998

ILO har erkjent at det er et problem å få medlemslandene til å ratifisere vedtatte konvensjoner. Organisasjonen har derfor satt i gang en kampanje for å øke antallet ratifikasjoner av kjernekonvensjonene, noe som i 1998 førte til positive resultater. Tiltak for å ivareta den rettslige og praktiske implementeringen ble også igangsatt. For ytterligere å styrke organisasjonens kjernemandat vedtok arbeidskonferansen en erklæring om de grunnleggende rettigheter. Å fremme denne erklæringen er blitt en av organisasjonens viktigste oppgaver. Arbeidskonferansen behandlet også en ny konvensjon om umiddelbar avskaffelse av de verste former for barnearbeid. Det tas sikte på at denne blir vedtatt i 1999. Arbeidet med å utforme et strategisk programbudsjett ble videreført i 1998, foruten at fattigdomsbekjempelse, kampen mot avskaffelse av barnearbeid, økt vekt på likestilling, den uformelle sektor og FNs reformprosess ble vektlagt. Dette samsvarer med norske målsettinger.

ILO valgte i 1988 en ny leder for organisasjonen, Juan Somavia fra Chile. Han tiltrådte i mars 1999, men allerede før dette tidspunktet signaliserte han at organisasjonen burde bli styrt og organisert etter fire strategiske målsettinger nemlig å fremme fundamentale rettigheter i arbeidslivet, sysselsettingsfremmende tiltak, sosial trygghet og sosial dialog.

Budsjett 2000

Norges faste andel av ILOs regulære budsjett er fastsatt til 0,60 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 15,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA) og midlene bevilges fra kap. 0161, underpost 70.50, programområde 03. ILO får også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 0165, underpost 70.20.

For 2000 foreslås bevilget kr 9 143 000 under 02-området.

3. De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Mål

De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har et mandat som omfatter innsamling og spredning av informasjon om ernæring, fiske og landbruk, samt gjennomføring av bistandstiltak for landsbygdutvikling, bedret ernæring og matforsyning. FAO er en av de største særorganisasjonene i FN-systemet og er den viktigste organisasjonen for utarbeidelse av internasjonale retningslinjer for primærnæringene.

Fra norsk side legger en vekt på at FAO må samarbeide bedre med resten av det multilaterale systemet og få en klarere fattigdomsprofil på sin bistand. Videre arbeides for å styrke en positiv gjensidig påvirkning mellom det operative arbeidet i felten og det normative arbeidet. Gjennom styrende organer og øremerkede bidrag søker en å fremme kvinners rolle i primærnæringene og en forsvarlig ressursforvaltning. Norge vil bruke organisasjonen for å fremme norske synspunkter på internasjonale fiskeri- og landbruksspørsmål, samt som en kanal for norsk bistand til utviklingsland.

Rapport 1998

Oppfølgingen av Toppmøtet om verdens matvaresikkerhet som FAO arrangerte mot slutten av 1996 var et prioritert område for FAO også i 1998. Fra norsk side fulgte man opp standpunktene fra forhandlingene og bidro til å sikre en integrert oppfølging av handlingsplanen fra toppmøtet i hele det multilaterale systemet. Det ble i løpet av året satt i gang en diskusjon om FAOs strategiske rammeverk fram mot 2015. I dette arbeidet la Norge vekt på at FAO må identifisere sine styrker og svakheter, og på bakgrunn av dette søke å finne sin naturlige plass blant de andre FN-organisasjonene. For begge disse områdene må FAOs innsats ses i sammenheng med det overordnede reformarbeidet i FN-systemet. FAOs pågående desentralisering ble videreført i 1998, og selv om det må ses positivt på en styrking av den operative delen av virksomheten, kan det tyde på at dette på sikt vil kunne gå utover det faglige nivået i organisasjonen.

Budsjett 2000

Norges faste andel av FAOs regulære budsjett er fastsatt til 0,618 pst. Av det regulære bidraget beregnes 52,8 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges over bistandsbudsjettet (kap. 0161, post 70.50). FAO mottar også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 0165, post 70.20.

For 2000 foreslås bevilget kr 7 689 000 under programområde 02.

Underpost 70.20 Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)

Mål

Trygge norsk sikkerhet gjennom samarbeid med NATO, herunder videreutvikle sikkerhetssamarbeidet med de sentral- og østeuropeiske land og Russland.

Rapport 1998

NATO har vært inne i en omfattende omstillingsprosess for å tilpasse seg et nytt sikkerhetspolitisk landskap. Arbeidet med å forberede Polen, Tsjekkia og Ungarns

tiltredelse til Atlanterhavspakten ble videreført. Norge ratifiserte tiltredelsen den 3. mars 1998. En rekke viktige saker som skulle behandles på toppmøtet i Washington er blitt ferdigstilt bl.a. en ny kommandostruktur og et nytt strategisk konsept. Konseptet legger vekt på å videreføre NATOs tradisjonelle funksjoner samtidig som nye oppgaver knyttet til krisehåndtering gis en sentral plass. Samarbeidet med partnerland innenfor rammen av PfP og EAPC er blitt konsolidert. Forholdet til Russland er blitt tillagt stor vekt. NATO fortsatte sitt militære nærvær i Bosnia-Hercegovina. En uttrekningsstyrke i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia ble etablert på bakgrunn av konflikten i Kosovo. Samarbeidet med VEU er preget av videreutvikling av den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentitet (ESDI).

Budsjett 2000

Utvidelsesprosessen skal videreføres. De tre medlemslandene Polen, Tsjekkia og Ungarn skal fullt ut integreres i alle deler av alliansens virksomhet. Kandidatlandene vil gjennomføre tiltak innen Membership Action Plan, som ble vedtatt på toppmøtet i Washington i april 1999 for å bistå søkerlandene i deres bestrebelser på å kvalifisere seg for NATO- medlemskap. Det legges særlig vekt på å støtte de baltiske staters kandidatur.

PfP- samarbeidet er fortsatt et satsningsområde. Regjeringen legger stor vekt på at PfP aktiviteter finner sted på norsk territorium, og ønsker russisk deltakelse i disse aktiviteter. Samarbeidet med Russland skal videreutvikles innenfor rammen av NATO-Russlandsavtalen. Likeledes skal samarbeidet innenfor EAPC som et aktivt sikkerhets-politisk konsultasjonsorgan i en euro-atlantisk ramme konsolideres. Det internasjonale styrkenærværet i Bosnia-Hercegovina vil bli videreført på et lavere nivå. Norsk deltakelse i NATO-styrken i Kosovo (KFOR) vil kreve betydelige ressurser.

For 2000 foreslås bevilget kr 13 720 000.

Underpost 70.25 Internasjonale nedrustningsforhandlinger

Mål

Bidra aktivt i internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme rustningskontroll og nedrustning både når det gjelder konvensjonelle- og masseødeleggelsesvåpen

Rapport 1998

Etter at konvensjonen om forbud mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen og om destruksjon av disse (Kjemivåpenkonvensjonen) trådte i kraft 29. april 1997 har Norge deltatt aktivt i OPCW som medlem av organisasjonens faste styringsorgan, Eksekutivrådet og gjennom formannskapet i Hovedkomiteen, som er tillagt ansvaret for det videre arbeid med de uløste spørsmål under konvensjonen. Pr. 31. desember 1998 hadde 121 land ratifisert konvensjonen, mens ytterligere 48 land hadde undertegnet men ikke ratifisert.

Arbeidet med å sikre Iraks etterlevelse av Sikkerhetsrådets pålegg om avskaffelse av masseødeleggelsesvåpen har vært vanskelig. Liten vilje til samarbeid fra Iraks side førte til at FNs Spesialkommisjon for Irak (UNSCOM) mot slutten av 1998 valgte å trekke seg ut av Irak inntil videre.

Konvensjonen om totalforbud mot antipersonellminer ble ratifisert av Norge i juni1998. Ved utgangen av 1998 hadde 133 land undertegnet og 58 land ratifisert konvensjonen. Konvensjonen kan dermed tre i kraft i 1999. Norge har videreført sitt aktive engasjement i oppfølgingen av konvensjonens bestemmelser om økt samarbeid og assistanse til minerydding og bistand til mineofre.

Oppbyggingen av et midlertidig sekretariat for Prøvestansavtalen fortsatte i 1998. Avtalen trer i kraft når 44 stater har ratifisert. Ved utgangen av 1998 hadde 13 stater ratifisert. Fra norsk side legger en betydelig vekt på å bidra til snarlig ikrafttreden og gjennomføring av avtalens bestemmelser.

Ved utgangen av 1998 hadde 121 land ratifisert konvensjonen om kjemiske våpen som trådte i kraft i april 1997.

Budsjett 2000

Underposten dekker pliktig bidrag til møter og forhandlinger om global og regional nedrustning og rustningskontroll, herunder CFE- avtalen, forhandlinger om sikkerhets- og tillitsskapende tiltak, Prøvestansavtalen (CTBTO) i Wien, antipersonellminekonvensjonen, Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW) i Haag og forhandlinger om en verifikasjonsprotokoll til konvensjonen om biologiske våpen.

For 2000 foreslås bevilget kr 9 808 000.

Underpost 70.30 Europarådet

Mål

Styrke Europarådets bidrag på hovedinnsatsområdene menneskerettigheter, demokrati og rettsstatens prinsipper, spesielt overfor landene i Sentral- og Øst-Europa og Russland. Aktiv deltakelse på Europarådets ulike faglige samarbeidsområder, med særlig vekt på tiltak rettet mot nye medlemsland.

Rapport 1998

Den omorganiserte Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg trådte i funksjon 1. november 1998. Det innebærer en betydelig styrking av Europarådets arbeid for at medlemslandene skal respektere og overholde grunnleggende menneskerettigheter. Til sammen fungerer domstolen som endelig rettslig klageinstans for nesten 800 millioner europeiske borgere.

En hovedoppgave i 1998 var gjennomføringen av handlingsplanen og slutterklæringen fra Europarådets toppmøte høsten 1997, som bidro til å definere Europarådets rolle de neste årene. Kjerneoppgaven er å styrke demokratiet, menneskerettighetene og rettsstatsprinsippet, og innsatsen skal særlig konsentreres om de nye medlemslandene fra Sentral- og Øst-Europa. Regjeringen har lagt stor vekt på Europarådets arbeid med å overvåke at medlemslandene overholder de forpliktelsene som følger av medlemskapet. I 1998 ble det foretatt en kritisk gjennomgang av medlemslandenes rettssystem og lokale demokrati. Norge har lagt vekt på at de feil og mangler som avdekkes følges opp gjennom relevante bistandsprogrammer for å styrke demokratiet og rettsstatsprinsippet. I 1998 ble Europarådets utvekslingsordning for skoleelever og Europarådets barneprogram iverksatt etter betydelig frivillige bidrag fra Norge. I tillegg ga Norge frivillige bidrag til prosjekter for å styrke menneskerettighetene og rettsstatsprinsippet i Baltikum og Tyrkia.

Budsjett 2000

Underposten dekker Norges pliktige bidrag til Europarådets ordinære budsjett, delavtalene om Det sosiale utviklingsfond, Venezia-kommisjonen og Nord/Sør-senteret og det pliktige bidraget til møter i Rådets regi. Bidraget er basert på en fast prosentsats og størrelsen basert på forventet aktivitet.

For 2000 foreslås bevilget kr 16 817 000.

Underpost 70.35 Internasjonale råvareavtaler

Mål

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser til Den internasjonale kaffeorganisasjonen, Den internasjonale kakaoorganisasjonen, Den internasjonale juteorganisasjonen og Den internasjonale organisasjonen for tropisk tømmer. Midlene skal sette organisasjonene i stand til å bidra med statistikk- og informasjonsarbeid samt noe faglig bistand innenfor sine ansvarsområder.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 561 000.

Underpost 70.40 Ymse organisasjoner

1. Østersjørådet

Mål

Østersjøregionen fremstår som en stadig viktigere område i europeisk og internasjonal sammenheng. Hovedmålsettingen for Østersjørådet er å videreutvikle det mellomstatlige samarbeidet mellom landene i Østersjøregionen på ulike områder, herunder utvikle forbindelsene med Russland og de baltiske land. Norge innehar formannskapet for et år fra midten av juni 1999. Det vil bli lagt vekt på demokratibygging, økonomisk samarbeid, energisamarbeid og sivil sikkerhet.

Rapport 1998

Østersjørådets andre toppmøte ble avholdt i Riga 22.- 23. januar. Regjeringssjefene fra de 11 deltakerlandene vedtok en erklæring som fastla hovedoppgavene for de nærmeste årene. Fra norsk side gikk man inn for et styrket samarbeid innenfor energi, atomsikkerhet og regionalt samarbeid. En rapport om kommersiell seksuell utnytting av barn i Østersjøregionen ble fulgt opp med flere konkrete tiltak. Energiministrene i Østersjøregionen møttes i Stavanger og ble enige om å samarbeide om en bærekraftig energiforsyning. Norge støttet aktivt arbeidet med bekjempelse av organisert kriminalitet, fjerning av handelshindringer og demokratibygging.

Budsjett 2000

Østersjørådets medlemsstater bidrar til budsjettet for Kommissæren for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter, herunder rettighetene til mennesker som tilhører minoriteter, og hans sekretariat, etter en bestemt fordelingsnøkkel. Norge bidrar også til Østersjørådets sekretariat i Stockholm som ble opprettet i 1998.

For 2000 foreslås bevilget kr 1 145 000.

2. Folkerettsakademiet i Haag

Folkerettsakademiet er en undervisningsinstitusjon i folkerett, som arrangerer årlige kurs for studenter bl.a. fra utviklingsland. Frivillige bidrag til akademiet er knyttet til Norges tradisjonelle engasjement for utbredelse av kunnskap om folkeretten.

For 2000 foreslås bevilget kr 25 000.

3. Tilskudd til internasjonal folkerettsinstitutter

Etter at FNs generalforsamling erklærte 1990-1999 som FNs folkerettstiår har man hatt en økning i henvendelser om støtte til prosjekter som kan fremme utbredelse av kunnskap om og forskning i folkeretten.

For 2000 foreslås bevilget kr 150 000.

4. Det europeiske institutt

Det europeiske institutt i Washington arbeider for å fremme transatlantisk samarbeid.

For 2000 foreslås bevilget kr 65 000.

5. Den internasjonale havrettsdomstol

Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg ble etablert i løpet av 1996/97 i henhold til FNs havrettskonvensjon av 1982, som en følge av konvensjonens ikrafttredelse i 1994. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havrettsdomstolen, som vil ha mer spesialiserte gjøremål og begrenset saklig kompetanse enn Haagdomstolen, ventes å få en sentral rettsskapende funksjon innen havretten. Havrettsdomstolen er fortsatt i en etableringsfase og havrettskonvensjonens parter har vedtatt en budsjettøkning på omkring 10 pst. fra 1999 til 2000.

For 2000 foreslås bevilget kr 520 000.

6. FNs internasjonale straffedomstoler

Den internasjonale domstolen for Jugoslavia i Haag er opprettet for å dømme krigsforbrytere fra krigen i det tidligere Jugoslavia. Pr. 1.juni 1999 står 58 personer tiltalt. Den første endelige dom ble avsagt i mars 1998 (Erdemovic). Pr. 1.juni 1999 er det avsagt syv fellende dommer og en frifinnelse. De fellende dommene er med ett unntak påanket. Antallet tiltalte i varetekt har økt de siste årene fra under 10 til 25. Dette har medført en intensivering av arbeidet og økt saksmengde. For å øke domstolens kapasitet ble det i 1997 bygget et rettslokale nummer to. I mai 1998 vedtok dessuten FNs sikkerhetsråd opprettelsen av et tredje kammer. Domstolens budsjett økte med over 60 pst. fra 1998 til 1999.

Den internasjonale domstolen for Rwanda ble opprettet for å dømme de ansvarlige ved folkemordet i Rwanda. Domstolen ligger i Arusha, Tanzania og påtalemyndigheten ligger i Kigali. Arbeidet ved domstolen er blitt forsinket i forhold til opprinnelige planer og målsettinger, men domstolen opplevde i september 1998 et gjennombrudd ved at tidligere statsminister i Rwanda, Kambanda innrømmet skyld i folkemord og andre forbrytelser mot menneskeheten, og ble dømt til livsvarig fengsel. Pr. 1 juni 1999 er det avsagt fire fellende dommer og 41 personer står fremdeles tiltalt. Av dem er 35 i domstolens varetekt. Av hensyn til større aktivitet og effektivitet vedtok FNs sikkerhetsråd i april 1998 opprettelsen av et tredje kammer ved domstolen. 31 mai 1999 tiltrådte en norsk lagdommer som dommer ved domstolen. Domstolens budsjett økte med ca. 50 pst. fra 1998 til 1999.

For 2000 foreslås bevilget kr 8 832 000 for å dekke Norges fastsatte bidrag (0,61 pst) til de to domstolene.

7. FNs internasjonale havbunnsmyndighet

Den internasjonale havbunnsmyndigheten ble i likhet med havrettsdomstolen etablert i 1996/97 i henhold til FNs havrettskonvensjon av 1982, som følge av konvensjonens ikrafttredelse i 1994. Havbunnsmyndigheten har sekretariat på Jamaica og har til oppgave å forvalte ressursene på det internasjonale havbunnsområdet og regulere utnyttelse og utvinning av disse ressursene.

For 2000 foreslås bevilget kr 364 000.

8. Urfolks deltakelse i Arktisk Råd m.v.

Situasjonsbeskrivelse

Samarbeidet i Arktisk Råd omfatter alle de 8 arktiske statene; Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Russland og USA. Formålet med dette sirkumpolære samarbeidet er å fremme bærekraftig utvikling i de arktiske områder. Det legges fra Norges side stor vekt på betydningen av de arktiske urfolkenes deltakelse i Rådet der Samerådet, som én av fire urfolksorganisasjoner, har status som permanente deltakere. Rådets urfolkssekretariat (Indigenous Peoples Secretariat) er lokalisert i København og yter logistisk og annen støtte til urfolkenes deltakelse i Rådet.

Mål

Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen vil i første rekke nyttes til tilskudd til samer og russiske urfolk.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 250 000.

Underpost 70.45 Den vesteuropeiske union (VEU)

Mål

Delta aktivt i samarbeidet i Den vesteuropeiske union (VEU) om utvikling av europeisk evne til fredsoperasjoner og krisehåndtering. Beslutningene i NATO og EU i 1999 om å styrke EU-samarbeidets ansvar for sikkerhet og militær krisehåndtering understreker viktigheten av norsk engasjement i VEU og europeisk sikkerhetssamarbeid.

Rapport 1998

Norges assosierte medlemskap i VEU har gitt anledning til bred deltakelse i europeisk sikkerhetspolitisk samarbeid og i bestrebelsene på å styrke de europeiske lands krisehåndteringskapasitet. Samarbeidsordningene mellom VEU og NATO er videreutviklet, på basis av beslutningene om å utvikle en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet (ESDI) innen Alliansen. Samtidig er forholdet mellom VEU og EU utdypet på grunnlag av Amsterdamtraktaten, som ble vedtatt ved avslutningen av EU-landenes regjeringskonferanse i 1997. Norge har deltatt aktivt i dette arbeidet.

Budsjett 2000

NATO-toppmøtet i Washington i april 1999 og EU-toppmøtet i Køln i juni fattet beslutninger om at Den europeiske union skal gis økt ansvar for sikkerhet og forsvar, og at EU gjennom den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP) skal gis evne til å fatte beslutninger om fremtidig europeisk krisehåndteringsinnsats. EU skal kunne trekke på militære ressurser stilt til rådighet av NATO, og det skal utvikles et samarbeidsforhold mellom de to organisasjoner. Disse beslutningene vil bli fulgt opp i EU, NATO og VEU. Dette kan bety at VEU om noen år legges ned som organisasjon. Denne utviklingen har potensielt stor betydning for Norge. Norge må opprettholde sitt aktive engasjement i disse spørsmål i VEU, NATO og overfor EU, med sikte på å sikre norsk medvirkning i europeisk sikkerhetssamarbeid og å ivareta norske interesser.

For 2000 foreslås bevilget kr 3 465 000.

Underpost 70.50 Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)

Mål

- Som medlem av OSSEs ledertroika følge opp viktige saker fra perioden som OSSE-formann i 1999 i samarbeid med det nye østerrikske formannskapet.
- Bidra i arbeidet for å forebygge utbrudd av nye konflikter, dempe spenningen i eksisterende konfliktområde og fremme demokrati og menneskerettigheter.
- Styrke OSSEs kriseforebyggende diplomati og forbedre OSSEs innsats i felten.
- Delta aktivt i forsoningsarbeidet og gjenoppbyggingen i Kosovo.

Rapport 1998

OSSEs ministermøte ble avviklet i Oslo, 2.-3. desember med 54 medlemsland, 7 samarbeidsland og 14 internasjonale organisasjoner tilstede, - det største politiske møtearrangementet som noen gang har funnet sted i Norge. Som følge av økt spenning opprettet OSSE KVM (Kosovo Verification Misson) i Kosovo ved utgangen av året. Norge påtok seg ansvaret å etablere og drive KVMs hovedkvarter, hvilket var en meget omfattende oppgave. Som medlem av OSSE-troikaen hadde Norge på vegne av det polske formannskapet bl.a. ansvaret for å lede OSSEs arbeid innenfor den økonomiske dimensjon og samarbeidet med Middelhavssamarbeidspartnerne. Norge bidro aktivt i arbeidet til OSSEs større sendelag, som i Bosnia-Hercegovina og Kroatia. Man la særlig vekt på aktivt engasjement i arbeidet innenfor den menneskelige dimensjon. Man deltok med personell i en rekke sendelag i Sentral-Asia, i Kaukasus, på Balkan og i de baltiske land. Det foregikk omfattende forberedelser til overtakelse av OSSE-formannskapet i 1999.

Budsjett 2000

Regulærbudsjettet for 2000 blir vedtatt først i november 1999. Norges andel av regulærbudsjettet er 2,05 pst. og andelen av det nyopprettede spesialfondet, som også er pliktig, er 2,36 pst. Under denne finansieringsnøkkelen finansieres de største OSSE-sendelagene, herunder Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Kosovo-sendelaget. Budsjett-rammen for spesialfondet kan endres i løpet av året, som følge av løpende behov, som vedtas av Det permanente råd. OSSEs budsjett for 2000 vil kunne holde seg på samme nivå som i 1999.

For år 2000 foreslås bevilget kr 39 350 000.

Underpost 70.55 Tilskudd til EFTA og EFTA-organer

Mål

EFTAs to hovedoppgaver er å arbeide for en effektiv gjennomføring av EØS-avtalen og å ivareta EFTAs samarbeid med tredjeland. EØS-avtalen sikrer deltakelse i EUs indre marked med fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital samt samarbeid om områder som forbrukerpolitikk, sosial- og arbeidslivsspørsmål, herunder konsernfaglig samarbeid, miljøvern, utdannings- og forskningssamarbeid. Avtalen sikrer like konkurranseforhold på basis av et felles enhetlig regelverk. EFTAs frihandelsavtaler og forbindelser med tredjeland utvikles og justeres i lys av utviklingen i EUs avtaleverk for å sikre parallelle vilkår for EFTA- og EU-landene i forhold til tredjeland.

Rapport 1998

Bevilgningen dekker de norske bidrag til EFTAs organer: EFTA-sekretariatet, Overvåkingsorganet (ESA) og EFTA-domstolen. I tillegg kommer Norges tilskudd til Låne- og tilskuddsordningen i tilknytning til EØS-avtalen. EFTA-organenes budsjett domineres av utgifter til personell og drift. I tillegg finansieres over EFTA-sekretariatets budsjett tilskudd til teknisk bistand og andre støtteprosjekter overfor tredjeland, spesielt land i Sentral- og Øst-Europa. I 1998 var Norges budsjettandel for

EFTA-sekretariatet 44 pst. For EØS-organene ESA og Domstolen, der Sveits ikke er bidragsyter, var budsjettandelen 90 pst.

1. Sekretariatet

Mål

Den generelle målsetning for Sekretariatets virksomhet er å fremme EFTAs samlede interesser så vel i en EØS-sammenheng som overfor tredjeland, å sikre en effektiv beslutningsprosess og en mest mulig parallell regelutvikling i EU og EØS for å unngå at EFTA-landene blir diskriminert.

Rapport 1998

Sekretariatet har et koordineringsansvar i EFTA-pilaren for gjennomføringen av EØS-avtalen og utgjør et viktig bindeledd i forhold til EU, i første rekke Kommisjonen. EFTA-sekretariatet betjener komitestrukturen i EØS og i EFTA-pilaren i arbeidet med utvikling av nytt EØS-regelverk. Sekretariatet bistår videre i det omfattende komitearbeid som finner sted under Kommisjonens ansvarsområde.

I EFTAs arbeid i forhold til tredjeland har sekretariatet som hovedoppgave å bistå medlemslandene med den nødvendige ekspertise i forhandlinger og gjennomføring av et økende antall frihandelsavtaler. En interim frihandelsavtale mellom EFTA og PLO, på vegne av Den palestinske selvstyremyndighet (PA), ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Leukerbad 30. november 1998. I tillegg pågår forhandlinger med Canada, Kypros, Tunisia, Jordan, Egypt og Makedonia.

2. EFTA-domstolen

Mål

Domstolens hovedoppgave er å avgi rådgivende uttalelser om fortolkning av EØS-avtalen på anmodning fra nasjonale domstoler og å dømme i de saker som reises mot et EFTA-land av Overvåkingsorganet, eventuelt av et annet EFTA-land. Domstolen behandler også anker mot avgjørelser tatt av Overvåkingsorganet i konkurransesaker herunder statsstøtte.

Rapport 1998

Domstolen behandlet 12 saker i 1998.

3. Overvåkingsorganet (ESA)

Mål

Overvåkingsorganets hovedoppgave er å føre tilsyn med at EFTA-landene gjennomfører og anvender reglene i EØS-avtalen i samsvar med avtalens forpliktelser.

Rapport 1998

Hovedoppgaven i 1998 var knyttet til en omfattende generell overvåking av EFTA-landenes gjennomføring i nasjonal rett av de rettsakter som inngår i EØS-avtalen. Ved utgangen av 1998 var antall bindende EØS-rettsakter 1776. Norge hadde pr. 31. desember 1998 gjennomført 95,4 pst. av direktivene. Overvåkingsorganet har et spesielt ansvar for å påse at regelverket følges innenfor områdene offentlig innkjøp, statsstøtte og konkurranse.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget totalt kr 129 852 000 for EFTA-institusjonene.

Underpost 70.60 Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet m.v.

Mål

De nordiske regjeringene realiserer det formelle nordiske samarbeidet gjennom Nordisk Ministerråd. Statsministrene har det overordnete ansvar for samarbeidet. Både regjeringenes nordiske samarbeidsministre og fagministrene har jevnlige møter i Ministerrådet. Sentralt i drøftelsene er spørsmål av felles interesse innenfor samarbeidets tre hovedsøyler: Norden, Norden og Europa (EU/EØS) og Norden og Nærområdene. I Nærområdene inngår de tre baltiske land, Nordvest-Russland og Kaliningrad. Nærområdesamarbeidet har også en arktisk dimensjon. Målet for Ministerrådets virksomhet er å fremme effektivt samarbeid om spørsmål innen de tre hovedsøylene hvor de nordiske land har felles interesse og en nordisk nytte av samarbeidet.

Rapport 1998

Den dominerende søylen i det nordiske samarbeidet, er det internordiske samarbeidet. Som en oppfølging av de nordiske statsministrenes miljødeklarasjon i november 1998 er det iverksatt et tverrsektorielt arbeid med en strategi for ”Et holdbart Norden”, som er planlagt ferdig utarbeidet i år 2000. I 1998 er det tatt initiativ til bedre å belyse problemer knyttet til grensebarrierer og hva som kan gjøres for å løse problemer som fortsatt eksisterer for nordiske borgere som reiser til, pendler mellom eller bosetter seg i andre nordisk land.

Det er innledet et nærmere samarbeid mellom de nordiske IT-ministrene, noe som har resultert i et eget ministerråd for IT.

I 1998 er det vedtatt en egen handlingsplan for samarbeid med den frivillige sektor. I samarbeid med Foreningen Norden er det satt i gang et prøveprosjekt med servicetelefonen ”Hallå Norden”.

En egen gruppe er nedsatt for å vurdere nye områder for nordisk samarbeid.

Nærområdesamarbeidet, som også har en arktisk dimensjon, er en viktig del av det nordiske samarbeidet og omfatter nærmere 1/5 av ministerrådets budsjett. Gjennom Nærområdeprogrammet fremmer en samarbeid på områder som kultur, miljø, demokratiutvikling og økonomisk utvikling. Et overordnet mål for samarbeidet er å sikre fred og stabilitet i et utvidet Norden. Nærområdesamarbeidet er også å betrakte som et samnordisk bidrag til EUs nordlige dimensjon.

Ministerrådets arbeid innenfor den europeiske søylen, preges av nordisk samråd og informasjonsutveksling. EU/EØS-spørsmål er fast post på dagsorden i de fleste møter i Ministerrådets regi.

I 1998 er det lagt ytterligere vekt på å styrke samarbeidet mellom Ministerrådet, hovedstedene og delegasjonene i Brussel. Siden 1997 utarbeides det hvert år en statusrapport til Nordisk Råd om Ministerrådets arbeid med EU/EØS-spørsmål.

Budsjett 2000

Totalbudsjettet for Nordisk Ministerråd i 2000 er foreslått uendret i forhold til 1999-budsjettet.

Budsjettets hovedsatsingsområder i de tre søylene Norden, Norden og EU/EØS og Norden og Nærområdene, vil fortsatt være kultur, utdanning, forskning, miljø, demokratioppbygging og økonomisk samarbeid. Tilskuddet skal dekke Norges utgifter til Nordisk Ministerråds virksomhet.

For 2000 foreslås bevilget kr 191 700 000.

Underpost 70.65 Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)

Mål

Organisasjonen vil videreutvikle det utviklings- og harmoniseringsarbeid som pågår på det tekniske, juridiske og økonomiske området innen sivil luftfart.

Rapport 1998

ICAO videreførte i 1998 sine generelle målsetninger med særlig vekt på flysikkerhet og miljø. 1998 ble for øvrig særmerket ved to store arrangementer, nemlig Rio-konferansen 11. – 15. mai vedrørende implementering av det såkalte CNS/ATM-programmet (Communications Navigation, Surveillance and Air Traffic Management systems) samt avholdes av organisasjonens 32. generalforsamling 22. september til 2. oktober.

CNS/ATM- programmet er avgjørende for å skaffe rom for fortsatt vekst og sikrere navigasjon innenfor den internasjonale luftfart og dermed styrking av denne som et vesentlig grunnlag for det globale samfunn. Det må også has i mente at mange lands økonomi er avhengig av slik vekst som bl a er en forutsetning for utvikling av utviklingslandene. På Rio-konferansen drøftet man bl a finansiering, teknisk samarbeid, rettslig samarbeid og trening i tilknytting til implementeringen. Deklarasjoner fra konferansen, særlig vedrørende globale navigasjonsystemer, ble støttet opp ved rekommendasjon av ICAOs 32. generalforsamling.

Av saker fra ICAOs 32. generalforsamling bør særlig nevnes inngående drøfting vedrørende miljøspørsmål, og da særlig vedrørende miljøavgifter. Fra norsk side ble det bl a argumentert for at det åpnes for bruk av CO_2-avgifter innen luftfarten. Noen slik endring av ICAOs gjeldende politikk ble ikke vedtatt. Imidlertid ble det vedtatt å arbeide videre med slike spørsmål og ta dem opp på nytt ved neste generalforsamling i 2001.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 2 451 000.

Underpost 70.70 Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)

Mål

OECD er et forum hvor Norge møter de største aktørene i verdensøkonomien, og hvor felles problemstillinger analyseres og drøftes. Organisasjonen har de senere år også aktivt utviklet sine relasjoner til en bred gruppe ikke-medlemsland. Norge arbeider for at OECD skal opprettholde sin posisjon som et viktig utredningsforum og som premissleverandør i den økonomiske og handelspolitiske debatten.

Rapport 1998

Arbeidet som startet i 1996 for å reformere og effektivisere organisasjonen i forbindelse med reduksjoner i organisasjonens budsjett, fortsatte også i 1998. I perioden 1997 – 1999 har OECD hatt som målsetning å redusere budsjettet med 10 pst.. I følge en rapport fra Generalsekretæren har det reelle kuttet kommet opp i 18 pst. siden 1996. Korrupsjonskonvensjonen ble ferdigforhandlet i 1997, og undertegnet i desember 1997. Norge ratifiserte avtalen 18. desember 1998. Forhandlingene om en multitaleral investeringsavtale (MAI) vil ikke bli videreført.

OECD har siden 1974 betalt pensjonsforpliktelsene til sine ansatte over det ordinære budsjettet. Ordningen går med betydelige underskudd. Det kan derfor bli påkrevet med en økning av den årlige medlemskontingenten som følge av de voksende pensjons-forpliktelsene. OECD har satt ned en ekspertgruppe for å se på spørsmålet, og en vil

komme tilbake til spørsmålet om inndekning av underskuddet på pensjonsforpliktelsene når saken er nærmere avklart.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 8 869 000.

Underpost 70.75 Verdens handelsorganisasjon (WTO)

Mål

Som et land med betydelig utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra aktivt til utviklingen av et effektivt multilateralt regelbasert handelssystem. WTO innleder 1. januar 2000 en omfattende ny forhandlingsrunde som vil omfatte forhandlinger knyttet til handelen med tjenester, landbruksprodukter, samt beskyttelse av intellektuell eiendomsrett. Områder som industritoller, inklusive fisk og fiskeprodukter, elektronisk handel og offentlige innkjøp vil ventelig også bli gjort til gjenstand for forhandlinger. Flere andre områder er også aktuelle, men beslutning om forhandlingenes omfang vil først bli fattet under WTOs ministerkonferanse i Seattle i november/desember. Det knytter seg omfattende norske interesser til disse kommende forhandlingene. Landbruksforhandlingene vil utgjøre en vesentlig utfordring. I forhandlingene vil man fra norsk side legge vesentlig vekt på ivaretakelse av landbrukets multifunksjonelle rolle. Samtidig har Norge offensive interesser knyttet bl.a. til handel med tjenester, markedsadgang for fisk og fiskeprodukter og åpenhet i de offentlige innkjøpsregimer. Fra norsk side vil det bli lagt spesielt vekt på at handelsreglene reflekterer kvalitative aspekter som miljø-, helse-, og forbrukerhensyn. Måsettingen om at utviklingslandene, herunder spesielt MUL, må settes i stand til å utnytte de muligheter et åpnere internasjonalt handelssystem åpner for, vil stå sentralt for Norge i de kommende forhandlingene.

Rapport 1998

I mai 1998 markerte GATT/WTO sitt 50-års-jubileum i Genève i nærvær av en rekke stats- og regjeringssjefer. Markeringen ble etterfulgt av WTOs andre ministerkonferanse der det ble fattet beslutning om at WTO skulle innlede en forberedelsesprosess for å beslutte omfang og struktur for de kommende WTO-forhandlingene.

Resten av året ble preget av denne beslutningen. I september innledet man under WTOs Hovedråd en prosess med identifikasjon av områder WTO-medlemmene mente burde gjøres til gjenstand for forhandlinger under den kommende runden. Fra norsk side ble det i annet halvår under ledelse av UD innledet en omfattende kartlegging av norske interesser i tilknytning til den kommende forhandlingsrunden. 10 interdepartementale arbeidsgrupper ble opprettet. Arbeidet ble koordinert av en statssekretærgruppe for WTO.

Latvia og Kirgisistan oppnådde medlemskap i annet halvår, mens Kinas og Russlands medlemskapsforhandlinger ikke viste nevneverdig fremgang.

Det ble arbeidet i andre halvår for å sluttføre forhandlingene om utvidelse av produktspekteret under informasjonsteknologiavtalen (ITA). Sammen med en rekke andre land presset Norge på for å få radar- og navigasjonsprodukter med i ITA. Forhandlingene støtte imidlertid på sterk motstand fra India og Malaysia.

De gjenværende norske tekstilkvoter, med unntak for fiskenett, ble avviklet i løpet av 1998.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 6 336 000.

Underpost 70.80 Internasjonalt energisamarbeid

1. OECDs atomenergibyrå (NEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

NEAs oppgave er å fremme bruk av atomenergi for fredelige formål. Norge deltar i NEA bl.a. for å styrke byråets innsats innen forskning, informasjonsutveksling og faglig bistand om driftssikkerhet og atomavfallsbehandling/-lagring ved atominstallasjoner i Russland, Sentral- og Øst-Europa. Det er en målsetting å videreutvikle det internasjonale regelverk for erstatningsansvar og erstatningsplikt ved atomskade.

Rapport 1998

NEAs bistand til land i Øst-Europa er bl.a. anvendt til å utvikle en bedre sikkerhetskultur. De viktigste virkemidlene er utveksling av informasjon, seminarer og opphold for eksperter fra Øst-Europa ved anlegg i NEAs medlemsland, inkludert ved Institutt for Energiteknikk på Kjeller og i Halden. NEA har bistått land i Øst-Europa med å utarbeide lovgivning for atomvirksomhet. Norge støtter dette arbeidet aktivt. Atomenergibyrået samarbeider med IAEA angående juridiske spørsmål i forbindelse med ansvar og erstatningsplikt ved atomskader.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 522 000.

2. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

IAEAs hovedmålsetting er å arbeide for at bruk av atomenergi skal fremme fredelige formål, helse og velstand. IAEAs virksomhet skal ikke bidra til militære formål. Norge deltar i IAEA for å styrke organisasjonens innsats mht. å bedre sikkerheten ved usikre kjernekraftverk i første rekke i Øst-Europa og SUS-landene, for å utvide internasjonalt samarbeid vedrørende forsvarlig behandling, lagring, deponering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall, samt for å styrke sikkerhet og kontroll for å hindre spredning av spaltbart materiale.

Rapport 1998

IAEA gjør et betydelig arbeid for å kartlegge og bedre sikkerheten ved kjernekraftverk bl.a. i Øst- og Sentral-Europa. IAEAkonvensjonen om kjernefysisk sikkerhet ved sivile kjernekraftverk, som Norge har undertegnet og ratifisert, er et viktig middel i dette arbeidet.

Norge ratifiserte i januar 1998, som første land, IAEA-konvensjonen om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall. Sikkerhetskontrolltiltak for å hindre at spaltbart materiale anvendes til militære formål (Safeguards), var også i 1998 et viktig arbeidsfelt for IAEA. Totalt 138 land hadde pr. 31. desember 1998 avtaler om slike tiltak med IAEA. For å utvide virkeområdet for sikkerhetskontrolltiltakene er IAEA i ferd med å inngå tilleggsavtaler til de eksisterende avtalene. Norge innledet samtaler med IAEA for inngåelse av en slik tilleggsavtale, med sikte på undertegning og ratifisering i løpet av 1999. IAEAs kontrolloppgaver overfor Irak og Nord-Korea er av særlig betydning. Byråets inspeksjonsteam ble trukket tilbake fra Irak sammen med UNSCOM i slutten av året. Det var heller ikke i fjor noen særlig framgang i IAEAs arbeid med verifisering av spaltbart materiale i Nord-Korea.

Den multilaterale ekspertgruppen, CEG, i IAEAs regi arbeidet i 1998 videre for å fremme internasjonalt samarbeid om radioaktivt avfall i Russland.

Norge ble i 1998 medlem av IAEAs styre for en toårsperiode til oktober 2001.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 13 529 000.

3. Det internasjonale energibyrå (IEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

IEA er OECD-landenes samarbeidsorganisasjon på energisektoren. Hovedmålsettingen er å sikre medlemslandenes energiforsyninger gjennom en beredskapsplan for olje og et langsiktig energiprogram. Norge deltar i samarbeidet ved en særavtale som ivaretar vår stilling som betydelig nettoeksportør av olje og gass. IEAs definisjon av energi-forsyningssikkerhet omfatter miljøspørsmål og samarbeid med ikke-medlemsland. Oppfølging av Kyoto-protokollen på energiområdet blir et viktig arbeidsfelt for organisasjonen i tiden fremover.

Rapport 1998

Energiforsyningene til IEA-landene påvirkes i dag av tre viktige utviklingstrekk: Energipolitikk som sikrer nasjonal og internasjonal konkurranseevne og sosial utvikling, globale miljøhensyn i bred forstand, samt endringer i det globale produksjons- og etterspørselsmønster for de viktigste energibærerne. Dette har også vært hovedinnsatsområdene i IEA-samarbeidet i 1998.

Energisamarbeidet med Russland og Sentral- og Øst-Europa er en viktig del av det økonomiske og politiske reformarbeidet i disse landene. Ungarn er tatt opp som medlem, mens Slovakia, Tsjekkia og Polen, samt Sør-Korea ønsker medlemskap og er i ferd med å gjennomføre de nødvendige tiltak. Samarbeidsavtaler er etablert også med Kina og India som i stadig større grad vil sette sitt preg på den globale energiutviklingen.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 1 153 000.

4. Det europeiske energicharter

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det europeiske energicharter av 1991 er uttrykk for signatarstatenes ønske om større sikkerhet i energileveranser, økt effektivitet i produksjon, bearbeidelse, distribusjon og bruk av energi, og reduksjon av miljøproblemene, på en akseptabel økonomisk basis.

Med charteret- som også henviser til statenes suverene rettigheter over energikildene- er det avgitt en politisk erklæring om utvikling av et effektivt energimarked, basert på ikke- diskriminering og markedsorientert prisdannelse. I samsvar med charterets formål og prinsipper er det senere inngått en juridisk bindende chartertraktat som ramme for langsiktig samarbeid, liberalisert energimarked og beskyttelse av investeringer.

Rapport 1998

Traktaten trådte i kraft i april 1998 etter at 30 land hadde ratifisert. Norge har ikke ratifisert traktaten, da traktatens tvisteløsningsmekansime i investor/stat-forhold kan reise problemer i forhold til Grunnlovens paragraf 88 om at Høyesterett dømmer i siste instans.

Traktaten er hittil undertegnet av 51 stater, deriblant enkelte ikke-europeiske. Forhandlingene om en tilleggstraktat, som omfatter spørsmål om handel og energirelatert utstyr og tjenester, ble i juni 1998 stilt i bero hva angikk spørsmålet om likebehandling av investeringer. Forhandlingene om handel og energirelatert utstyr og tjenester er fullført. Arbeid for å søke å oppfylle handelsforpliktelsene under traktaten pågår.

Arbeidet med å søke å etablere regler for energi-transitt ble påbegynt høsten 1998. Arbeidet vil bli videreført i 1999. Det samme gjelder arbeidet med protokollen om energiøkonomisering. Enøk-protokollen trådte i kraft samtidig med chartertraktaten.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 302 000.

Underpost 70.85 Multilaterale eksportkontrollfora

Mål

Wassenaar-samarbeidet har som mål å samordne eksportkontroll for konvensjonelle våpen og høyteknologiske flerbruksvarer.

Rapport 1998

33 land deltar i Wassenaar-samarbeidet. Det er opprettet et eget sekretariat i Wien som er under oppbygging. Norge har deltatt aktivt i etableringen av samarbeidet og arbeider for å videreutvikle og styrke det nye eksportkontrollforumet.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 78 000.

Underpost 70.90 Marine ressurser

Mål

Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning globalt av de store hvalartene.

Kommisjonen for bevaring av levende ressurser (CCAMLR) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning av de levende marine ressurser i området rundt Antarktis.

Rapport 1998

IWC feiret i mai 1998 50 års-jubileum. Organisasjonen som har 40 medlemsland, har de senere år vært dominert av verneinteresser. Dette har ført til at IWC i stor grad har vært handlingslammet og ute av stand til å fatte forvaltningsvedtak. I 1997 tok IWCs formann initiativ til en kompromissprosess som Norge deltar aktivt i. Norge arbeider for at IWC igjen skal fatte forvaltningsvedtak og fungere i samsvar med sitt folkerettslige grunnlag nedfelt i Den internasjonale konvensjon for regulering av hvalfangst.

CCAMLR-konvensjonen trådte i kraft i 1982. Under konvensjonen er etablert en Kommisjon med 23 medlemmer. I tillegg har 6 nasjoner sluttet seg til avtalen uten å bli medlemmer av Kommisjonen. Norge har deltatt aktivt i Kommisjonens arbeid fra starten. I arbeidet med forvaltningen av de fiskbare bestander støtter Kommisjonen seg på råd og anbefalinger fra en fast vitenskapskomité. De seneste årene har CCAMLR arbeidet for å hindre uregulert og ulovlig fiske innen konvensjonsområdet med særlig vekt på håndhevelse og kontrolltiltak. Norge deltar aktivt i dette arbeidet for å styrke fiskeriforvaltningen i CCAMLR-området.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget kr 714 000 til Den internasjonale hvalfangstkommisjon og kr 380 000 til Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser.

Post 71 Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, *kan overføres*

Mål

Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen har gitt finansieringsbistand til utvikling og strukturtilpasning i Hellas, Irland, Portugal og deler av Spania. Investeringer i sektorene miljø, utdanning og transport er gitt prioritet. Ordningen omfatter bistand dels i form av rentesubsidier på lån og dels i form av direkte tilskudd. Innbetaling av midler har foregått over en femårsperiode fra 1994 gjennom Den europeiske investeringsbank. Siste bidrag fra Norge og de øvrige bidragsyterne ble innbetalt i 1998.

Da bidragsperioden gikk mot slutten i 1998, reiste EU krav om at låne- og tilskuddsordningen skulle videreføres. Det var uenighet mellom EU- og EFTA-landene om det rettslige grunnlaget for et slikt krav. Etter en samlet vurdering av norske interesser konkluderte regjeringen likevel med at Norge burde bidra til sosial og økonomisk utjevning i EU ved å opprette en ny ordning for finansielle overføringer til mindre velstående områder i EU. Tilsvarende vurderinger ble gjort i Island og Liechtenstein. Regjeringen har under forhandlingsprosessen konsultert Stortingets organer.

Den finansielle rammen for den nye ordningen er på 119,6 mill. euro, eller ca. 1 mrd. kroner over en femårs-periode, omtrent samme omfang som EFTA/EØS-landenes bidrag til ordningen under avvikling. Områder som kvalifiserer for EUs egne ordninger for sosial og økonomisk utjevning, slik de fremstår etter vedtaket om Agenda 2000, vil også være mottakere av midler fra den nye ordningen. En egen Stortingsproposisjon vil bli fremmet så snart vedtak er fattet i EØS-komitéen. Vedtak vil bli fattet med forbehold om Stortingets samtykke.

Rapport 1998

I 1998 ble søknader for totalt 139,5 mill. ECU godkjent til ulike utbyggingsprosjekter i Hellas, Portugal og Spania. Videre ble rentesubsidier tilstått for en samlet låneportefølje på 314,7 mill. ECU i Hellas, Irland, Portugal og Spania.

Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen utløp 31. desember 1998 etter å ha vært i funksjon i fem år. I løpet av denne perioden har det vært gitt tilskudd på totalt 492,8 mill. ECU, som tilsvarer 98,6 pst. av rammen for tilskuddsordningen som er på 500 mill. ECU. Av disse tilskuddene gikk 61 pst. til miljøprosjekter, 22 pst. til utdanning og opplæring og 17 pst. til transportsektoren. Når det gjelder rentesubsidier, ble rammen for subsidieordningen fullt utnyttet i løpet av den perioden ordningen varte. Av rentetilskuddene gikk 65 pst. til transportsektoren, 32 pst. til miljøprosjekter og 3 pst. til utdannelse og opplæring. Ordningen omfatter midler både fra EFTA og EU-siden.

Forberedelser til avvikling av låne- og tilskuddsordningen under EØS tyder på at tilleggsinnbetalinger for å sikre kontantstrømmen for de prosjekter som løper til 2002/2003 ikke synes nødvendig. Eventuelt overskudd når endelig regnskap for ordningen gjøres opp, vil bli fordelt på bidragsyterne i henhold til en vedtatt fordelingsnøkkel.

Budsjett 2000

Utformingen av den nye låne- og tilskuddsordningen er under arbeid. Den finansielle rammen for den nye ordningen er 119,6 mill. euro og vil medføre norske forpliktelser på 113,6 mill. euro i perioden 1999 til 2003. For budsjettformål tas det utgangspunkt i en fordeling med en femtedel pr. år i de fem år ordningen varer.

For 2000 foreslås bevilget 187,4 mill. kroner.

Programområde 03 Internasjonal bistand

Utgifter fordelt på programkategorier:

(i 1 000 kr)

Kat	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	443 444	496 184	528 100
03.10	Prioriterte land og regioner	2 033 146	2 127 000	2 147 500
03.20	Utvidet samarbeid	2 138 510	2 090 166	2 134 850
03.30	Bistand via internasjonale organisasjoner	3 181 817	3 109 600	3 251 350
03.40	Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging	2 386 667	2 371 050	2 798 700
	Sum ODA-godkjent bistand	10 183 584	10 194 000	10 860 500
03.50	Øvrig bistand	598 937	109 200	270 200
	Sum programområde 03	10 782 520	10 303 200	11 130 700

Programkategoriene 03.00, 03.10, 03.20, 03.30 og 03.40 omfatter ODA-godkjent bistand.
Programkategori 03.50 omfatter bistand til Sentral og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak (ikke ODA-godkjent bistand.)

ODA-godkjent bistand

For 2000 foreslås bevilget 10 860,5 mill. kroner i offisiell utviklingshjelp (ODA), en økning på 666,5 mill. kroner (6,5 pst.) i forhold til vedtatt 1999-budsjett. Bevilgnings-forslaget tilsvarer 0,89 pst. av BNI-anslaget for 2000.

Opptrappingsplan for utviklingshjelpen

Som varslet i St. prp. nr. 1 (1998-99) legges Regjeringens opptrappingsplan for bistanden fram i forbindelse med budsjettet for år 2000. For Regjeringen er internasjonal solidaritet en av hovedpilarene i utenrikspolitikken. Utviklingshjelp er derfor et viktig satsingsområde. Det gjelder ikke bare bistandens omfang, men også dens innretning og de grep som gjøres for å sikre at bistanden effektivt bidrar til å realisere de mål som er satt for den.

Utvikling og bistandens mål

Utvikling dreier seg fundamentalt sett om å utvide menneskers valgmuligheter; ikke minst mulighetene til å få del i fundamentale goder – slik som utdanning, helse og rent drikkevann. Dette er FNs definisjon av utvikling. Fattigdom innebærer å ikke få oppfylt disse grunnleggende rettighetene og valgmulighetene, noe som stadig gjelder om lag halvparten av verdens befolkning.

Det overordnede mål for bistanden er å bidra til varige forbedringer i økonomiske, sosiale og politiske kår for befolkningen i utviklingslandene, med særlig vekt på at hjelpen skal komme de fattigste til gode.

Alle tiltak innen den bilaterale bistanden blir klassifisert under seks resultatområder:

- Sosial utvikling
- Økonomisk utvikling
- Fred, menneskerettigheter og demokrati
- Miljø og naturressursforvaltning
- Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer
- Kvinner og likestilling

Bistand i et internasjonalt perspektiv

I internasjonale sammenligninger av hvor mye forskjellige land satser på bistand, brukes bistandens andel av giverlandets bruttonasjonalinntekt (BNI) som målestokk. Dette er etablert praksis i FN og OECD. Ved å se bistanden i forhold til giverlandets samlede verdiskapning, får man et bilde av viljen og evnen til internasjonal solidaritet.

Norge stod i en årrekke fram som fremste giverland innen OECD. Selv om Norge i 1990-årene ble passert av Danmark i den internasjonale ranking av bistandsgivere, er Norge fortsatt i tetgruppen og blant de land som yter mer enn FNs mål om at industrilandene skal gi mer enn 0,7 pst. av BNI til utviklingshjelp.

Totalt sett har OECD-landenes bistand gradvis blitt redusert over lang tid. Som andel av BNI har fallet i den internasjonale bistanden vært dramatisk på 90-tallet. Dette har særlig gått utover de fattigste landene. Imidlertid ser vi nå en gledelig utvikling i flere av de landene vi samarbeider mest med i utviklingsarbeidet. I 1998 så en for første gang på mange år at trenden snudde, og det totale bistandsvolumet fra OECD-landene gikk noe opp. Det er imidlertid for tidlig å si om dette blir en varig trend.

Opptrappingstempo og nivå

For ett år siden bevilget Stortinget i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 1999 om lag 10,2 mrd. kroner til utviklingshjelp. Regjeringen foreslår i budsjettet for år 2000 å øke bistandsrammen med over 660 mill. kroner til vel 10,8 mrd. kroner. Dette innebærer en nominell økning på 6,5 pst. i bistandsrammen. Samtidig innebærer Regjeringens forslag at bistandsrammen øker fra 0,88 pst av BNI i 1999 til 0,89 pst av BNI i 2000. Dette er starten på en opptrappingsplan for den norske bistanden i årene framover.

Regjeringen har som mål å bringe norsk bistand opp i 1 pst. av Norges brutto nasjonalinntekt (BNI) og tar sikte på at målet nås i løpet av en seksårsperiode. Som et første skritt økes bistanden fra 1999 til 2000 til 0,89 pst. av BNI. I den grafiske framstillingen illustreres hva en jevn vekst i bistandens andel av BNI vil kunne innebære om målet nås i år 2005.

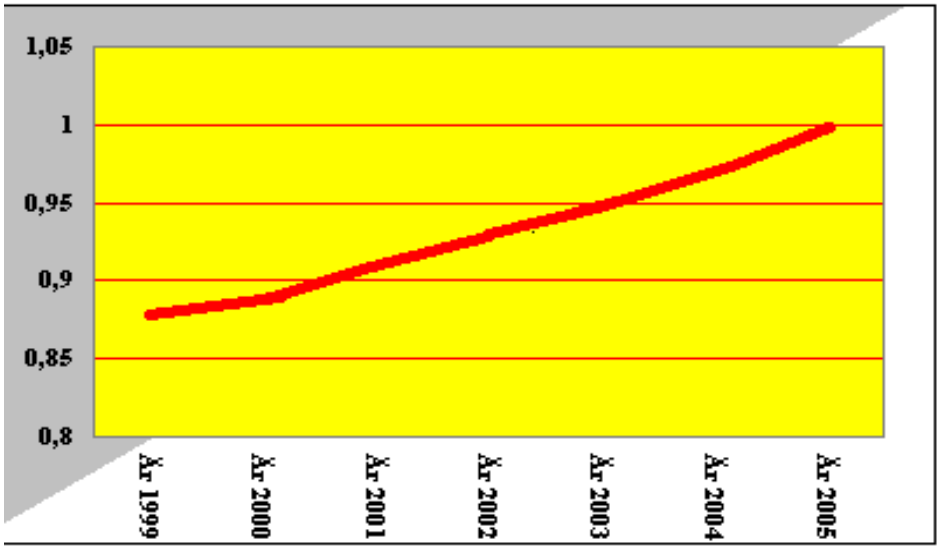

Regjeringen tar sikte på at målet om å bringe norsk bistand opp i 1 pst. av BNI nås i løpet av en seksårsperiode. Ovenfor illustreres hva en innfrielse av dette målet vil kunne innebære ved en jevn vekst i bistandens andel av BNI.

Gjennomføringen av opptrappingsplanen kan måtte strekkes ut i tid om utviklingen skulle tilsi dette. Den årlige økning av bistanden underveis i perioden vil bli lagt fram i de årlige statsbudsjettene, og vil være tilpasset det samlede budsjettopplegg, utviklingen i BNI og den økonomiske situasjon på det aktuelle tidspunkt.

Den planlagte opptrapping er betydelig og forutsetter en sterk politisk vilje til å prioritere innsatsen for de fattige landene. Det kan illustreres ved at en økning fra 0,89 til 1 pst av BNI for året 2000 alene ville krevd 1,4 mrd. kroner ekstra.

Det er Regjeringens syn at Norge som ett av verdens rikeste land må se seg råd til en slik opptrapping av innsatsen for fattige og nødlidende medmennesker. Regjeringen viser i denne sammenheng også til Det internasjonale Valutafondets rapport av 1. februar 1999 om norsk økonomi. Der uttrykkes støtte til planene om en opptrapping av bistanden til 1 pst av BNI[2] .

Vekstområder innen norsk bistand

Innretningen av bistanden må ta utgangspunkt i de mål og prioriteringer som framkommer i Innst. S. nr. 229 (1995-96), jfr. St.meld. nr. 19 (1995-96). Prioriterte vekstområder vil bl.a. være:

Støtte til utdanning og helse. Helse utgjør nå omlag 10 pst. av bistanden. I tråd med Regjeringens målsetting er andelen til utdanning allerede over dette nivået og skal økes til 15 pst. Regjeringen vil videre følge opp 20/20-initiativet i tråd med målet om større satsing på sosial sektor.

Støtte til næringsutvikling, herunder landbruk. Oppfølgingen av strategien for næringsutvikling i Sør krever økte ressurser. Som ledd i denne satsingen skal en også trappe opp bistanden til utvikling av landbrukssektoren, blant annet fordi denne sektoren har stor betydning for levekår og inntektsmuligheter for de fattigste befolkningsgruppene.

Støtte til gjeldslettetiltak. Den vedtatte Gjeldsplan mot år 2000 innebærer at Norge vil ettergi gjeld for flere milliarder kroner som fattige, gjeldstyngede land har til Norge. Dette vil skje i tillegg til bistandsrammen og den opptrappingsplan for bistanden som her legges fram, jf. vedtak i Stortinget. Imidlertid vil slik, addisjonell gjeldslette også måtte følges opp over bistandsbudsjettet bl.a. ved støtte til Verdensbankens HIPC-initiativ (gjeldsletteordningen for de fattigste og mest gjeldstyngede utviklingslandene) og andre multilaterale gjeldslettetiltak. Med utvidelsen av HIPC-initiativet etter G-8-møtet i Køln i juni 1999 vil flere gjeldstyngede utviklingsland bli omfattet av ordningen.

Satsing på menneskerettigheter, demokrati og forebygging av konflikter. Norges bistand på disse områder er ikke bare viktige bidrag til arbeidet for fred og menneskerettigheter, men også til utvikling. Borgerkrig og væpnede konflikter er i en rekke utviklingsland et hinder for sosial og økonomisk utvikling. Regjeringen må derfor også satse betydelige beløp på forebyggende tiltak på dette området.

Behov for humanitær bistand og gjenoppbygging etter kriser. Omfanget av konflikter og naturkatastrofer har i senere år økt behovet for nødhjelp, krisehåndtering og langsiktig gjenoppbyggingsarbeid. Det er viktig at den humanitære innsatsen ikke går på bekostning av den langsiktige bistanden. Samtidig må langsiktige tiltak inn på et tidlig tidspunkt under kriser. Slik kan en, i samsvar med den humanitære strategien, forhindre at det oppstår gap i hjelpearbeidet. Dette tilsier at avsetningen til humanitære formål økes.

---

[2] ”Directors warmly welcomed Norway’s continued commitment to official development assistance, which was among the highest provided by the advanced economies, and applauded the authorities’ intention to raise such assistance to 1 percent of GDP over the medium term.” Jfr. IMFs Art.IV-konsultasjon med Norge, rapport av 1. februar 1999.

Kvalitetssikring

Verdensbankens forskningsrapport "Assessing Aid" understreker betydningen av internasjonal bistand. Samtidig viser rapporten at bistanden gir best resultater i form av fattigdomsreduksjon i land med en sunn økonomisk politikk og godt styresett. Norge kommer meget positivt ut i en egen vurdering som Verdensbanken har gjort av norsk bistand. Med en bistandsprofil som etter Verdensbankens kriterier betegnes som meget effektiv i forhold til fattigdomsbekjempelse er Norges utgangspunkt for en opptrapping av bistanden godt. Nivå og innretning på bistanden til prioriterte samarbeidsland og andre utviklingsland vil imidlertid bli gjennomgått i lys av Verdensbank-rapporten, med sikte på en mest mulig effektiv ressursanvendelse. På dette grunnlaget kan det også bli aktuelt å komme tilbake til Stortinget med egne landvurderinger og eventuelle følger for bistandsinnretning og/eller -nivå.

Regjeringen har varslet en offensiv satsing i kampen mot korrupsjon. Dette er viktig, ikke bare for kvalitetssikring i forhold til forvaltningen av bistandsmidlene, men også for økonomisk og sosial utvikling og fattigdomsbekjempelse i våre samarbeidsland.

Omlegging til sektorprogram og andre former for programstøtte vil kunne gjøre det enklere å øke de totale bistandsoverføringene på en forsvarlig måte. Slike programmer vil legge forholdene til rette for samfinansiering med andre givere. Dette sammen med økt giverkoordinering vil være viktige bidrag for å sikre størst mulig effekt og utnyttelse av bistandsmidlene. Det er satt igang nye og lovende tiltak for økt koordinering av givernes bistand på landnivå. Dette vil legge grunnlaget for en klarere arbeidsdeling og økt samfinansiering. På denne måten vil det være mulig å bedre både kvaliteten og effektiviteten på den norske bistanden.

* *

Endringer i presentasjonen av budsjettet

Arbeidet med å gi en mer oversiktlig og resultatorientert presentasjon av utviklingshjelpen er videreført i budsjettproposisjonen. I omtalen av resultater legges det vekt på overordnede og samlede vurderinger av virkninger og erfaringer. Det gjøres rede for konklusjoner og anbefalinger fra uavhengige evalueringer og resultatgjennomganger. Det arbeides fortsatt med å utvikle mer systematisk resultatvurdering. I omtalen av forslagene til innsats i 2000 er det lagt vekt på å beskrive endringer i forhold til budsjettet for 1999, samt begivenheter som ventes å få særlig betydning for utviklingssamarbeidet.

Den foreslåtte omleggingen av Fredskorpset gjør det naturlig å legge opp til enkelte endringer i budsjettet. Det foreslås bare en mindre bevilgning under kap 0150 Bistand til prioriterte land, post 01 Driftsutgifter. Denne posten vil foreslås tatt bort fra og med budsjettet for 2001. For videreføringen av fredskorpsvirksomheten foreslås opprettet en ny post 50 Fredskorpset under kap 0154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid. Enkelte tiltak som i utgangspunktet ikke kommer inn under den nye ordningen foreslås fra 2000 dekket over kap. 0154, post 70 Tilskudd til opplysningsarbeid.

Som følge av at NORAD etter Regjeringens forlag ikke lenger skal ha det driftsmessige ansvar for fredskorpsvirksomheten vil det være hensiktsmessig å forvalte støtten til FNs fredskorps - United Nations Volunteers (UNV) - i sammenheng med rekrutteringen til internasjonale organisasjoner. Bevilgningen til UNV er derfor innarbeidet i budsjettforslaget for kap. 0165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner, underpost 70.25 Tilskudd til eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps.

I St. prp. nr. 1 (1998-99) ble det lagt opp til en avvikling av særbevilgningene til miljø og naturressursforvaltning (kap. 0155), tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling (kap. 0156) og støtten til kulturtiltak (kap./post 0154.73). Som ledd i en styrt avvikling ble nivået på særbevilgningene redusert noe i statsbudsjettet for 1999. Avviklingen skal bidra til en enklere og mer hensiktsmessig budsjettstruktur, og innebærer ingen svekkelse av den totale innsatsen for kvinner, miljø og kultur i norsk bistand. For å sikre opprettholdelse av innsatsene, er det lagt opp til løpende oppfølging

og rapportering gjennom NORADs nye økonomistyringssystem. Det har vært enkelte problemer knyttet til oppstarten av systemet. Utenriksdepartementet har lagt til grunn at systemet skal være fullt operativt før særbevilgningene avvikles bl.a. for å sikre rapporteringen til Stortinget. Ut fra dette legges det opp til at avviklingen av særbevilgningene først vil kunne skje fra 2001.

For å synliggjøre oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i sør er kap. 0157 inndelt på en ny måte, og tar utgangspunkt i strategiens satsingsområder, investeringsrelaterte tiltak, tiltak for å bedre rammebetingelsene og handelsrelaterte tiltak. Se for øvrig omtalen under kap. 0157.

Situasjonen i utviklingslandene

Verdensøkonomien var i 1998 preget av ettervirkningene av finanskrisen i Asia som skapte arbeidsløshet og nød i regionen. I fire av de mest utsatte asiatiske landene falt BNP med mer enn 9 pst. i gjennomsnitt. Dette, sammen med et fall i Japans BNP på 2,8 pst., påvirket eksporten til regionen og fikk også negative konsekvenser for den økonomiske utviklingen i en rekke andre land. En viss usikkerhet har også ligget i de langsiktige konsekvensene av krisen for Kinas økonomi og i problemene i Russland, som opplevde et fall i BNP på nesten 5 pst. i 1998.

De fleste utviklingsland, utenom kriselandene i Asia, ble ikke sterkt rammet av krisen på kort sikt. Dette skyldes i hovedsak at finansmarkedene i disse landene er lite utviklet og at fallet i oljeprisen oppveide tap på eksportsiden. Den eksportbaserte veksten i utviklingslandene er imidlertid på lang sikt utsatt dersom den økonomiske nedgangen fører til langvarig fall i verdenshandelen.

Et lyspunkt i det globale økonomiske bildet er at veksten ser ut til å fortsette i USA. Det samme synes å gjelde veksten i Europa, om enn på et noe lavere nivå. I tillegg har de kriserammede asiatiske landene, spesielt Japan og Sør-Korea, utsikt til høyere vekst framover, mens problemene i Brasil ikke ser ut til å få vesentlige ringvirkninger.

Totalt sett bidro Asia-krisen til at gjennomsnittsveksten i utviklingslandene falt med 2,4 prosentpoeng til 3,3 pst. fra 1997 til 1998. Nedgangen ventes å flate ut i 1999 og snu til en økning på nesten 5 pst. i 2000.

Utviklingslandenes bruk av ressurser til utviklingsformål er fortsatt begrenset av en stor gjeldsbyrde. I løpet av 1998 og 1999 er imidlertid HIPC-ordningen utviklet videre, flere debitorland er kommet til og betingelsene er blitt bedre. Dette kan bidra til å lette gjeldssituasjonen inn i det nye årtusen.

Den økonomiske krisen i Asia førte til en sterk økning i antallet mennesker som falt under fattigdomsgrensen. Samtidig satte krisen økt fokus på demokrati og menneskerettigheter. Denne positive demokratiutviklingen ble videreført i flere asiatiske land i 1999. Samtidig led de samme verdiene flere tilbakeslag, særlig i Afrika, bl.a. i form av opptrapping av konflikten mellom Eritrea og Etiopia og videreføring av borgerkrigene i Den demokratiske republikken Kongo, Angola og Sierra Leone. Norge har bidratt aktivt i forsøkene på å bilegge disse konfliktene.

Utviklingstrekk i det multilaterale systemet

Reformarbeidet i FN ble videreført i 1998. Generalsekretæren har særlig konsentrert arbeidsoppgavene om fem hovedområder: Fred og sikkerhet, sosiale og økonomiske spørsmål inklusive miljø, humanitær bistand, utvikling, samt menneskerettigheter. Arbeidet med et mer samordnet FN på landnivå har gått framover. Det er gjort viktige erfaringer med United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) i 22 land. På hovedkvartersnivå har man fått en styrket samordning gjennom FNs styringsgruppe for utviklingsaktiviteter (UNDG). Ellers står man overfor en viss reformtretthet i FN, og utviklingslandene viser mindre vilje enn tidligere til å vedta og gjennomføre reformer.

Verdensbankgruppen er inne i en omfattende omorganisering med sikte på å forsterke den praktiske anvendelse av bankens faglige ekspertise, samt desentralisering av

beslutninger med større vekt på landkontorene. Utviklingsbankene arbeider med fremtidsstrategier med sikte på å definere klarere sin rolle i det multilaterale system og i utviklingsprosessen i låntakerlandene. Asia-krisen har bidratt til å påskynde en diskusjon om forholdet mellom IMF, Verdensbanken og regionalbankene. Det er en stadig sterkere forståelse for betydningen av de strukturelle og sosiale sider ved et lands utvikling, og av behovet for en mye mer markert fattigdomsprofil i de globale finansinstitusjonene. Ikke minst har Verdensbanken understreket at makroøkonomiske, strukturelle og sosiale spørsmål må håndteres helhetlig i en integrert strategi. Verdensbanken har derfor lagt stor tyngde bak et initiativ for å utvikle et helhetlig rammeverk for utvikling og nasjonal koordinering av bistand på landnivå, Comprehensive Development Framework (CDF). Slike erkjennelser og initiativ vil kunne innvirke på forholdet mellom de multilaterale finansinstitusjoner og finansinstitusjonenes forhold til andre aktører i tiden fremover. Bankenes rolle når det gjelder å fremme utviklingen av en vel fungerende privat sektor i låntakerlandene er blitt viktigere.

Finansielle overføringer til utviklingslandene

Totalt sett har OECD-landenes bistand gradvis blitt redusert over lang tid. Som andel av BNI har fallet i den internasjonale bistanden vært dramatisk på 1990-tallet. Statistikken fra OECDs bistandskomite, DAC, for 1998 viser at de offentlige bistandsoverføringene fra de rike landene til utviklingslandene, fra å ha falt siden 1994, økte fra USD 48,3 mrd. i 1997 til USD 51,5 mrd. i 1998. Overføringene utgjorde 0,23 pst. av OECD/DAC-landenes samlede BNI.

Foreløpige tall indikerer at netto private kapitalstrømmer fra nord til sør falt for annet år på rad. Med et nivå på 100 mrd USD er disse investeringene redusert med nær to tredeler siden toppåret 1996.

Nedenfor er vist en grafisk oversikt over OECD-landenes bistand for 1998 i pst. av BNI, samt bistand i mill. USD (tall bak søylene).

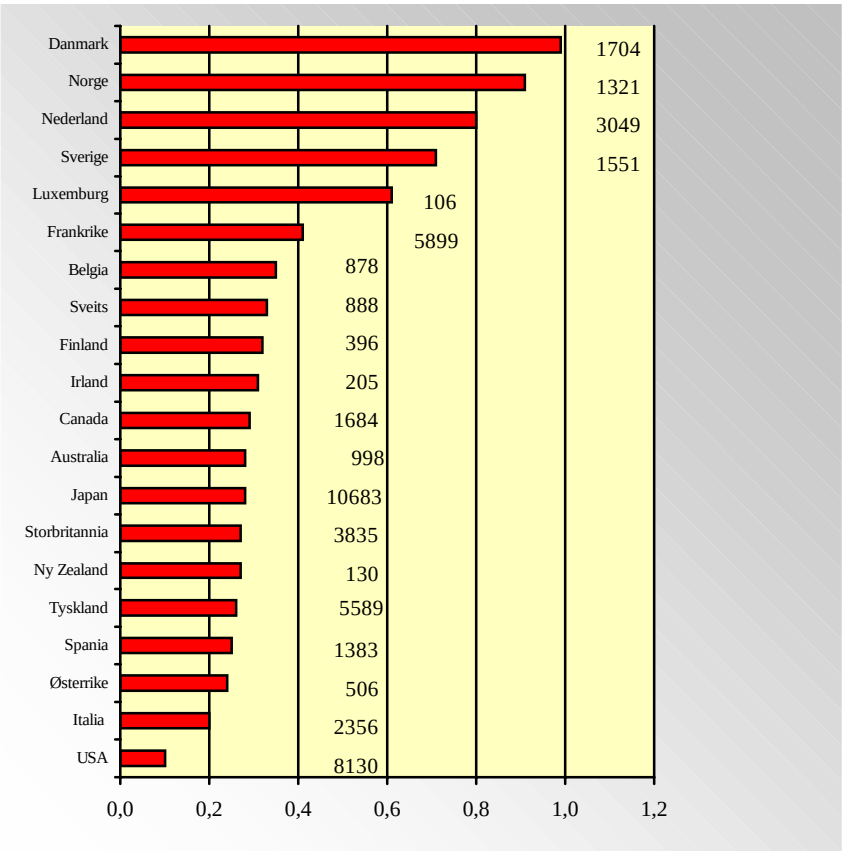

Mål, prinsipper og partnere for norsk bistandssamarbeid

Det overordnede målet for bistanden er å bidra til varige bedringer i økonomiske, sosiale og politiske kår for befolkningen i utviklingslandene, med særlig vekt på at hjelpen skal komme de fattigste til gode.

Med utgangspunkt i hovedmålene for norsk bistand blir alle tiltak i bilateral bistand klassifisert under seks resultatområder, jf. også omtale i vedlegg 2 til proposisjonen. Den multilaterale bistanden knyttes til resultatområdene ut fra organisasjonenes hovedmål. Hensikten er å presentere et overordnet bilde av hvordan Regjeringen følger opp sentrale mål for norsk bistand.

De seks resultatområdene er:

- Sosial utvikling
- Økonomisk utvikling
- Fred, menneskerettigheter og demokrati
- Miljø og naturressursforvaltning.
- Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer
- Kvinner og likestilling

Som prinsipper for utforming av mål og oppfølgingskriterier er følgende lagt til grunn:

- I det bilaterale samarbeidet med prioriterte land knyttes målene nært til resultatområdene. Oppfølgingen bygger på sentrale prinsipper for forvaltningen av norsk bistand og på vurderinger av resultater og samfunnsmessige virkninger av bistanden.

- For multilateral bistand og for tilskuddsordninger for ikke-statlige kanaler er mål og oppfølgingskriterier knyttet til vurderinger av om de enkelte organisasjonene er gode redskaper for å nå norske utviklingspolitiske mål, og om de arbeider effektivt.
- For humanitær bistand er mål og oppfølgingskriteriene knyttet til organisasjonenes beredskapsevne og gjennomføringskapasitet. Delmålene gjenspeiler prioriteringer for innretning av innsatsen mot ulike konfliktsituasjoner.

Prinsipper

– Fattigdomsorientering

Prinsippet om fattigdomsorientering er forankret i det overordnede målet for norsk bistand. Sammenlignet med mange andre giveres bistand har Norge hatt en sterk fattigdomsprofil, med konsentrasjon om de minst utviklede land og andre lavinntekstland. Fattigdomsperspektivet legges også til grunn for dialog med samarbeidsland og internasjonale organisasjoner om prioriteringer og innretning av samarbeid. Konsentrasjonen om de fattigste landene er imidlertid blitt noe svekket det siste året; først og fremst som følge av innsats på Balkan.

– Mottakeransvar

Prinsippet om mottakeransvar tar sikte på å motvirke at bistanden undergraver myndighetenes forutsetninger for å gjennomføre en samordnet og effektiv utviklingspolitikk, eller bidrar til å svekke ansvarsforholdet mellom politikere og velgere. Politikere og forvaltning må ha myndighet og ansvar for å planlegge og gjennomføre utviklingstiltak også når utenlandske givere bidrar med finansiering. Norske erfaringer med operasjonaliseringen av mottakeransvaret vil bli brukt aktivt for å bidra til nyorienteringen av internasjonalt utviklingssamarbeid i retning av et mer reelt partnerskap. Bistand til reformer i forvaltningen og til å styrke statlige og private institusjoner er en viktig del av oppfølgingen av prinsippet om mottakeransvar.

– Gavevilkår

All norsk bistand gis på gavevilkår, med unntak av låneordningen under næringslivskapitlet og NORFUND. Når det gjelder blandede kreditter, er den bistandsfinansierte gaven koplet til en kommersiell kreditt. Som et ledd i gjennomføringen av strategien for støtte til næringsutvikling i sør vurderer Regjeringen å etablere en ordning med ubundne bistandskreditter.

– Koordinering

Særlig i de fattigste land undergraver mangfoldet av givere og deres egeninteresser landenes muligheter til å samle seg om en strategi for utvikling. En bredere internasjonal oppslutning om prinsippet om mottakeransvar og verdien av ubunden bistand er viktige forutsetninger for effektiv og samordnet bistand. Arbeidet for å bidra til bedre koordinering av norsk og internasjonal bistand er derfor høyt prioritert. Nytten av bistanden blir størst når giversamfunnet er villig til å la sin innsats bli koordinert på mottakerlandets premisser. Initiativ fra FN og Verdensbanken for å etablere felles rammer for bistanden på landnivå har bidratt til å skape bedre internasjonale forutsetninger for koordinering. Norge vil satse betydelige ressurser for å realisere disse initiativ på landnivå. Regjeringen vil videreføre den aktive politiske oppfølging i OECD/DAC, i forhold til de nordiske landene og andre likesinnede land og gjennom bidrag til multilaterale organisasjoner og deltakelse i deres styrende organer.

OECD/DAC arbeider for å øke effekten og kvaliteten av den bistanden som medlemslandene yter. Likeledes arbeider OECD med å gjøre landenes bistand mer sammenlignbar og åpen for innsyn. Norge deltar aktivt i dette arbeidet.

– Avbinding

Stortinget har ved flere anledninger slått fast at norsk bistand som hovedregel skal være ubundet og baseres på konkurranse. Prinsippet om ubundethet må ses i sammenheng med prinsippet om mottakeransvar og kravet til effekt og kvalitet. Ansvaret for planlegging og gjennomføring av alle utviklingstiltak ligger hos myndigheter og institusjoner i mottakerlandet, herunder ansvaret for innkjøp.

OECD igangsatte i 1998 arbeid med å avbinde all bistand til de minst utviklede landene. Et stort flertall går inn for dette, men konsensus er ennå ikke oppnådd. Norge

er blant initiativtakerne til samtaler mellom en større gruppe OECD-land om avbinding av bistanden disse landene imellom og overfor utviklingslandene dersom OECD-initiativet ikke skulle føre fram.

Norsk bistand er i hovedsak allerede ubundet, dvs. at det fra norsk side ikke stilles betingelser om kjøp av varer og tjenester i Norge. Næringslivsordningene har representert et unntak fra dette prinsippet. Både i lys av det internasjonale arbeidet for avbinding og som et ledd i strategien for støtte til næringsutvikling i sør arbeider Regjeringen i nær dialog med norsk næringsliv for en gradvis videre avbinding av disse ordningene.

Partnere i bistandssamarbeidet

– Myndighetene

For Norges samarbeid med de prioriterte landene er myndighetene i samarbeidslandet den viktigste partner. For andre land som mottar norsk utviklingshjelp står kontakten med myndighetene også sentralt. Godt styresett, kampen mot korrupsjon og respekt for menneskerettighetene inngår som en viktig del av dialogen med mottakerlandet. Fra norsk side vektlegges særlig sammenhengen mellom demokrati, godt styresett, menneskerettigheter og fremme av bærekraftig utvikling. Med framveksten av mottakerstyrte sektorprogrammer vil dialogen i økende grad samordnes i større fora mellom givere og mottaker.

Norske offentlige institusjoner spiller en viktig rolle som faglig samarbeidspartner for tilsvarende myndighetsinstitusjoner i Norges samarbeidsland. I økende grad vokser det også fram faglig samarbeid mellom norske departementer og departementer i samarbeidsland. Slikt samarbeid er knyttet til behovet for å tilføre erfaringer og bygge kompetanse for å utvikle og forvalte en helhetlig nasjonal sektorpolitikk. Samarbeidet skjer innenfor rammen av det bilaterale utviklingssamarbeidet som administreres av NORAD.

– Giversamfunnet

Giversamfunnet - bilaterale og multilaterale givere - er en viktig samarbeidspartner i bistandsarbeidet. Bedre giverkoordinering er høyt prioritert i norsk bistand jf. omtalen av koordinering under avsnittet om prinsipper. Verdensbankens nye initiativ for koordinering av utviklingssamarbeidet (Comprehensive Development Framework – CDF) styrker grunnlaget for en mer helhetlig innsats. Initiativet stiller både givere og mottakere overfor nye utfordringer når det gjelder evne til samarbeid. Det understreker at samarbeidet må styres av utviklingslandene selv, og at deres behov må gå foran giverlandenes egeninteresser. Dette er i samsvar med den tilnærming som Regjeringen har lagt til grunn for Norges bistandsengasjement, og en vil fra norsk side aktivt støtte opp om en gjennomføring av CDF.

– Det sivile samfunn og frivillige aktører

Frivillige organisasjoner har særlige fortrinn i arbeidet med å styrke det sivile samfunn i utviklingslandene. De frivillige organisasjonene retter størstedelen av sin virksomhet mot utdanning og helse, er viktige medspillere i framveksten av mikro-kredittordninger og har sentrale oppgaver i humanitært og fredsskapende arbeid. I underkant av 25 pst. av norsk bistand kanaliseres gjennom frivillige organisasjoner.

Etablering av kontakter og samarbeid mellom norske institusjoner og organisasjoner og deres samarbeidspartnere i utviklingslandene inngår som viktig del av samarbeidet med det sivile samfunn. I denne sammenheng legges det særlig vekt på utvikling av samarbeidet innen forskning- og utdanning.

– Privat sektor

Privat sektor er en sentral partner for å sikre økt verdiskapning og arbeidsplasser i utviklingslandene, og på den måten skape inntekter for å finansiere utvikling. Strategien for støtte til næringsutvikling i sør vil ligge til grunn for Norges samarbeid med privat sektor.

Kvalitetssikring og evaluering

Arbeidet med å tilpasse forvaltningen til statens nye økonomireglement ved å styrke forvaltningsrutinene og å forbedre rapporteringen om erfaringer og resultater har stått sentralt i 1997 og 1998. NORAD har utviklet et nytt integrert system for planlegging, forvaltning, regnskap og statistisk rapportering for den bilaterale bistanden. Systemet er under utprøving og planlegges tatt i bruk i 1999.

Det legges opp til en fortsatt styrking av kvalitetssikrings- og evalueringsarbeidet.

Det norske forskningsmiljøet har en viktig rolle i å utvikle kunnskap som kan bidra til politikkutvikling og kvalitetssikring. I samarbeid med Norges forskningsråd er det derfor etablert nye programmer for forskning om utviklingsrelaterte spørsmål.

Rapport om norsk ODA-godkjent bistand i 1998

Forbruk

ODA-bistanden utgjorde i 1998 til sammen 10 mrd. kroner, en nominell økning på 8 pst. i forhold til 1997. 1998-forbruket tilsvarer 0,91 pst. av BNI. I tillegg ble 175 mill. kroner satt av til Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND). Dette kan først rapporteres som ODA når NORFUND disponerer midlene. Ubrukte bevilgninger i 1998 overført til 1999 utgjorde 203 mill. kroner, tilsvarende 2 pst. av bevilgningen.

Svak forvaltningskapasitet i mange land er en av årsakene til at disponible midler ikke alltid blir fullt ut brukt i bevilgningsåret. Tiltak for å fjerne flaskehalser i mottakerlandenes administrasjoner vil derfor fortsatt være viktig. Samtidig vil økt bruk av programstøtteordninger kunne forenkle prosedyrer og gi mottakerlandene bedre muligheter til styring enn det en omfattende prosjektvirksomhet gir.

Figuren viser ulike typer ODA-bistand i 1998 (i mill. kroner)

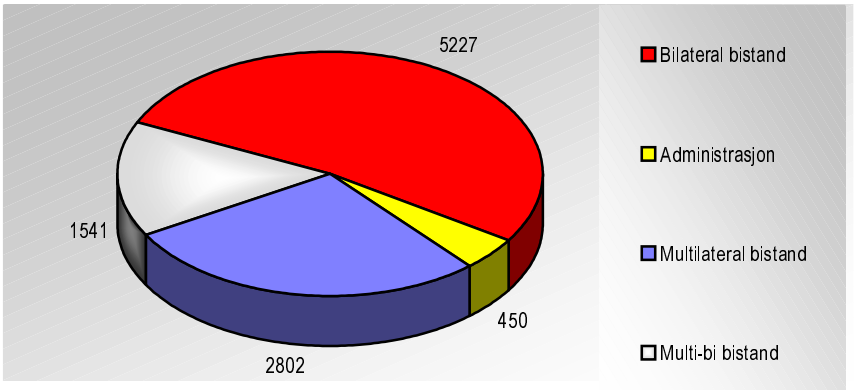

Virksomheten

Oppfølgingen av Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1995-96) stod sentralt i bistandsvirksomheten også i 1998. I den bilaterale virksomheten ble omstillingsprosessene som ble satt i gang i forbindelse med satsingen i de nye prioriterte landene Eritrea, Etiopia, Malawi, Uganda og Nepal, og nedtrapping i andre land, videreført. Et omfattende nytt økonomistyringssystem ble introdusert, evalueringsvirksomheten ble intensivert og nye strategier og målrettede planer ble utviklet for sentrale innsatsområder. Kvaliteten og effektiviteten i bistandsforvaltningen ble også styrket bl.a. gjennom økt innsats for koordinering av bistanden.

Arbeidet med reform av FN-systemet og enkeltorganisasjoner fortsatte i 1998. De største endringene skjedde innen helsesektoren der det ble iverksatt omfattende reformer etter valget av ny generaldirektør i WHO. Norge bidro aktivt til

fornyelsesprosessen. Organisasjonen kunne også nyttegjøre seg evalueringen av WHOs bistandsvirksomhet fra 1997, som Norge stod i spissen for. De internasjonale forhandlingene om kapitalpåfyllinger i utviklingsbankene og gjeldslette for det fattigste landene ble preget av budsjettproblemer i de største landene, som USA, og førte til lavere bidragsnivåer enn ønskelig. Grunnet byrdefordelingen gikk derfor også de norske bidragene til utviklingsbankene noe ned i 1998, samtidig som de vil øke igjen i år 2000. Norsk finansiell deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner ble trappet opp i 1998. Norge deltok bl.a. i finansieringen av Verdensbankens og IMFs gjeldslettemekanisme for de fattigste og mest gjeldstyngede land (HIPC-mekanismen) med 90 mill. kroner. Norge tok også initiativ til et multilateralt fond plassert i Verdensbanken for å dekke betjening av multilateral gjeld for land rammet av Mitch-katastrofen. Det norske bidraget på 120 mill. kroner til fondet er senere fulgt opp med bidrag fra en rekke land.

Av bidragene til de multilaterale organisasjonene går mesteparten til de to resultatområdene sosial utvikling og økonomisk utvikling. De organisasjoner som mottar de største beløpene er FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF), FNs befolkningsfond (UNFPA), Verdens matvareprogram (WFP), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdensbankgruppen og Den afrikanske utviklingsbank og fond. Multilaterale organisasjoner spiller også en viktig rolle på resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning.

Resultatområder

Figuren viser bilateral bistand 1996 - 1998 (i mill. kroner) fordelt på resultatområder

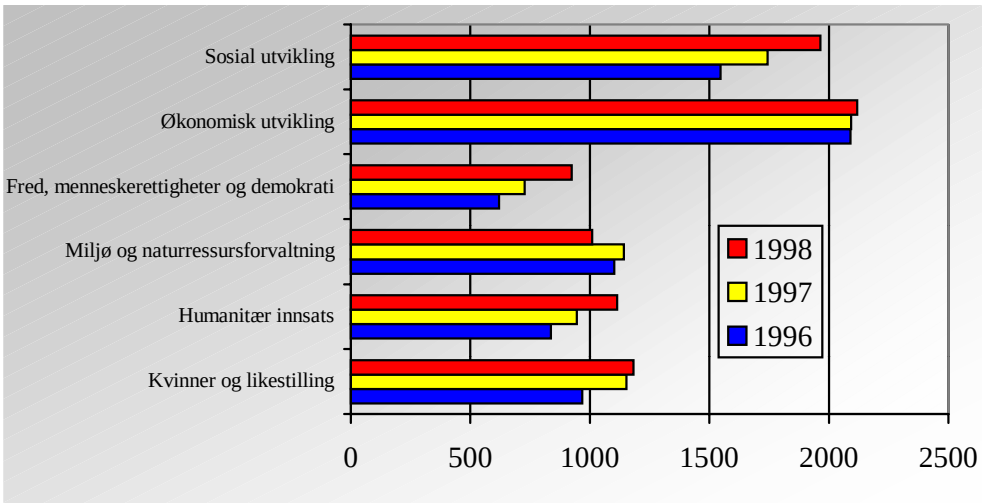

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

I tråd med Regjeringens satsing økte innsatsen for fred, demokrati og menneskerettigheter mest i 1998. Det var også en markert vekst i overføringene til sosial utvikling, særlig utdanning. Utbetalingene på området miljø og naturressursforvaltning gikk ned. Det skyldes blant annet en nedgang i befolkningstiltak som inngår i statistikkberegningene for dette resultatområdet samtidig som den multilaterale satsningen på befolkningstiltak økte. Nedgangen er et tidsavgrenset avvik og reflekterer ikke innsatsen for miljø og naturressursforvaltning over tid.

Sosial utvikling

Støtten til sosial utvikling økte i 1998, både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler. Regjeringen lyktes i å nå målet Stortinget har satt om at 10 pst. av bistanden skal gå til utdanning innen 2000. I 1998 økte den totale bilaterale bistanden til dette området til over 11 pst. Den tilsvarende støtten til helse var om lag 10 pst. Støtten til grunnleggende sosiale tjenester, definert innen rammen av 20/20-initiativet, som innebærer at 20 pst. både av bistanden og mottakers offentlige budsjetter skal brukes til grunnleggende sosiale tjenester, utgjorde 980 mill. kroner eller 14,6 pst. Andelen av den bilaterale bistanden som gikk til primærhelsetjeneste var 5,4 pst. og til grunnutdanning 5,1 pst. I tillegg anslås at over 20 pst. av den multilaterale bistanden gikk til grunnleggende sosiale tjenester. Høsten 1998 ble det andre internasjonale møtet om 20/20-initiativet arrangert i Hanoi. Møtet ble arrangert etter initiativ fra Nederland og Norge og representerte en konkretisering og videreføring av den enigheten man kom fram til på det første møtet om 20/20-initiativet i Oslo høsten 1996. Bistanden til kampen mot barnearbeid økte til 27 mill. kroner, og er femdoblet siden 1996.

I den bilaterale bistanden har Norge bidratt til sosial utvikling bl.a. gjennom støtte til utdanning, familieplanlegging, utbedring av sanitære forhold og vannforsyning og institusjonsutvikling innen helsesektoren i flere av de prioriterte landene. Det legges økende vekt på å kanalisere støtte til utdanning og helse gjenom sektorprogrammer for å bidra til mer helhetlig planlegging forankret hos mottakerlandenes myndigheter. Når flere giverland går sammen om sektorprogrammer bidrar det til koordinering og bedre resultater.

Norges bidrag til helse-, befolknings- og utdanningstiltak gjennom FN-systemet økte betraktelig. Det ble lagt spesielt vekt på å bedre kvinners og barns helse, og grunnutdanning for jenter og kvinner. Det ble satset sterkere på kampen mot hiv/aids, og over 120 mill. kroner ble brukt til å forebygge og dempe konsekvensene av aids-epidemien. Om lag halvparten av midlene ble kanalisert gjennom ulike multilaterale organisasjoner, i første rekke FNs felles aidsprogram, UNAIDS. Helsetiltak var også en viktig del av den humanitære bistanden.

Økonomisk utvikling

Norges bidrag til økonomisk utvikling omfattet både støtte til bedring av makroøkonomiske forhold og støtte til direkte fremme av produksjon og annen nærings-virksomhet. Støtte til utvikling av infrastruktur omfattet særlig tiltak innen energisektoren og utgjorde om lag halvparten av den bilaterale bistanden til økonomisk utvikling.

Bistand til etablering av foretak i utviklingsland, tilskudd og veiledning til landenes eksport til Norge og tilskudd til produktutvikling var viktige virkemidler for næringsutvikling. Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) som ble etablert i 1997, bygget utover i 1998 for alvor opp sin virksomhet. Hensikten med fondet er å legge forholdene til rette for private investeringer i utviklingsland.

Regjeringen arbeidet i 1998 videre med en strategi for støtte til næringsutvikling i sør, som ble presentert i begynnelsen av 1999. Strategien legger grunnlaget for en mer helhetlig tilnærming for norsk støtte til næringsutvikling, med særlig vekt på å sikre et klart utgangspunkt i behovene i sør. Utenriksdepartementet og NORAD samarbeider nært med eksterne ressursmiljø om hvordan dagens virkemiddelapparat og ordninger innen det økonomiske området best kan revideres og utvikles for å fremme strategiens målsettinger. Den nye strategien for næringsutvikling i sør har lagt grunnlaget for en styrket og mer integrert innsats for landbruksutvikling.

Gjeldslette skaper økt mulighet for bruk av midler til produksjon og bedring av sosiale forhold. I 1997 ble det utgiftsført 328 mill. kroner til gjeldslettetiltak. Av dette gikk 123 mill. kroner til Verdensbankens og IMFs initiativ for gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede landene (HIPC), 120 mill. kroner til et fond i Verdensbanken for

betjening av gjeld til de landene som ble rammet av naturkatastrofen Mitch i Mellom-Amerika, og 65 mill. kroner til 5. dimensjonen i Verdensbanken.

Fred, menneskerettigheter og demokrati

Det ble gitt støtte til ulike typer demokrati- og menneskerettighetstiltak i en rekke land. Flere norske miljøer var engasjert i arbeidet innen dette feltet, bl.a. Institutt for menneskerettigheter. Det ble gitt støtte til organisasjoner som bistår ofre for brudd på menneskerettigheter og som bistår i dokumentasjon av slike brudd. Det er videre gitt støtte til urbefolkningstiltak og uavhengige media. Støtte ble gitt til å styrke FN-systemets mekanismer for etterlevelse av menneskerettigheter, i samarbeide med FNs Høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR).

Den norske innsatsen ble bl.a. innrettet mot nasjonal og regional politisk stabilisering i en rekke land og områder. Oppfølging av fredsavtalen i Guatemala og fredsprosessen i Midtøsten ble støttet. Støtten til ad hoc tribunalene for Rwanda og det tidligere Jugoslavia ble videreført. Generelt tok norsk bistand sikte på å støtte opp om fredelig og demokratisk utvikling i mottakerlandene. Norge støttet forberedelse og gjennomføring av valg i en rekke land. Med norsk støtte fortsatte UNDP å videreutvikle sin rolle i demokratiseringsprosessene i en rekke utviklingsland og styrket sin rolle i å sikre overganger fra nødhjelp til langsiktig utviklingssamarbeid.

Miljø og naturressursforvaltning

Innsatsen innen dette resultatområdet er beskrevet under egen miljøomtale i innledningen i proposisjonen.

Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer

Fordelingen av den norske humanitære innsatsen på de forskjellige land reflekterte også i 1998 områdene for de største humanitære krisene. Norge var i stand til å yte rask støtte i forbindelse med ulike konflikter. Dette gjaldt i hovedsak de samme områdene som for 1997, med videreføring av støtte bl.a. til det tidligere Jugoslavia, Sentral-Afrika og Det palestinske området. Støtten ble i det alt vesentlige kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner, samt FN-systemet og forskjellige internasjonale humanitære organisasjoner. To evalueringer av humanitær bistand ble offentliggjort i 1998. I oppsummeringsstudien av erfaringene fra seks land hvor Norge har medvirket til konfliktforebygging, konfliktløsning og andre tiltak (rapport 11.98), fremheves at man har oppnådd gode resultater ved å koble humanitær bistand og fredsbyggende tiltak. Videre påpekes det gode samarbeidet mellom norske frivillige organisasjoner og norske myndigheter. I en annen studie (rapport 14.98) redegjøres nærmere for de fem store frivillige organisasjonenes arbeid for å lære av hverandres erfaringer i forbindelse med nødhjelpsaksjoner.

Flere store naturkatastrofer rammet utviklingsland i 1998, ikke minst orkanen Mitch i Mellom-Amerika, og betydelige norske midler gikk til ofrene i rammede områder.

Kvinner og likestilling

Arbeidet for kvinners rettigheter og integreringen av kvinne- og likestillingsaspektet i alle deler av bistandsvirksomheten ble videreført i 1998. Den kvinnerettede bistanden utgjorde 18 pst. av den bilaterale bistanden og stod også sentralt i den mulilaterale innsatsen. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å måle arbeidet for å fremme likestilling i andel av bistandsbudsjettet. Når hensikten er å integrere likestillingshensynet i hele bistanden, er det viktig å sikre at både kvinner og menns erfaringer legges til grunn for beslutningene som tas og at tiltakene som settes i verk bidrar til å fremme likestilling. Det arbeides med å utvikle metoder som kan synliggjøre viktige effekter som ikke måles ved kvantitative metoder.

Jenters utdanning står sentralt i utviklingssamarbeidet og er viktig for å bedre situasjonen til fattige familier. Norge har bidratt med omfattende støtte til et

banebrytende utdanningsprogram for jenter i regi av UNICEF til land i Afrika. Programmet vil kunne få stor påvirkning på skolesektorens form og innhold.

I 1998 ble det satt spesielt fokus på kvinner og konflikt. Det ble blant annet fremskaffet utredninger som bidrar til å øke kunnskapen om kvinners mange roller i krigs- og konfliktsituasjoner. FN fikk støtte til å se på kjønnsdimensjonen i fredsbevarende styrker. Dette er kunnskap som vil komme til nytte i humanitær innsats så vel som i regulær bilateral og multilateral bistand.

I enkelte av samarbeidslandene har det vært rettet spesiell oppmerksomhet mot kvinner og jordbruk. En av erfaringene fra innsatsen på jordbrukssektoren i Zambia er at kvinnerettingen må stå sentralt i samarbeidet for at det skal bli vellykket.

Norge har støttet de prioriterte landenes initiativ for å utvikle og gjennomføre en likestillingspolitikk og utvikle institusjoner på dette området. Samtidig er det gitt støtte til multilaterale organisasjoners arbeid for å videreutvikle strategier for integrering av likestillingsperspektivet i bistandsvirksomheten.

Geografisk fordeling

Samlet økte den norske bistanden til alle prioriterte regioner. Andelen til Latin-Amerika økte mest som et resultat av den norske innsatsen i kjølvannet av orkanen Mitch.

Figuren viser bilateral bistand 1998 (inkludert multi-bi bistand) fordelt på verdensdeler (mill. kroner)

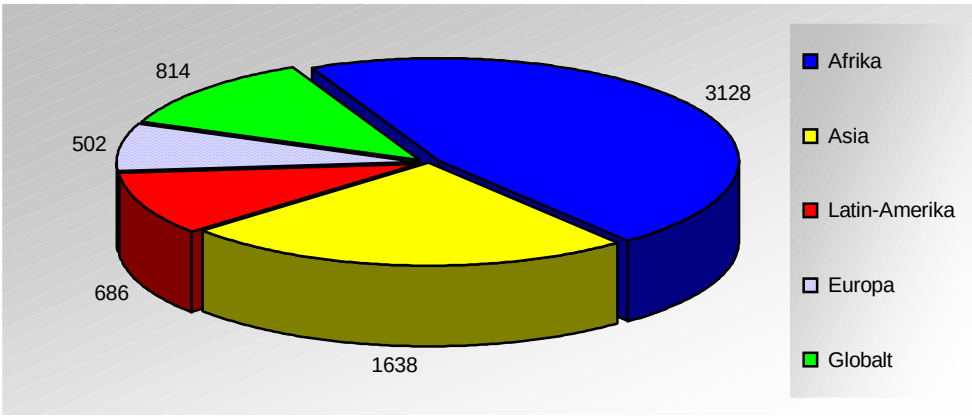

Satsningsområder 2000

Regjeringen vil videreføre arbeidet for en mer helhetlig og slagkraftig politikk overfor utviklingslandene. Bistandsarbeidet skal mer effektivt kombineres med arbeid for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammevilkår, særlig med vekt på de fattigste landene. Det vil fortsatt være særlig viktig å få til internasjonale framskritt i holdningene til utviklingslandene innenfor områdene gjeld, handel og miljø.

Regjeringen vil legge vekt på å sikre samordning mellom innsats av humanitær karakter og den mer utviklingsrelaterte bistanden. I land som beveger seg fra en krisesituasjon til mer stabile forhold, er det viktig å se bruk av humanitær bistand i nær sammenheng med støtte til mer langsiktige tiltak. Utenom de prioriterte regionene for norsk bistand vil FN-systemet og frivillige organisasjoner være særlig viktige kanaler for slik støtte.

Resultatområder

I budsjettet for 2000 foreslås en videre styrking av innsatsen for sosial utvikling, med særlig vekt på utdanning, helse og bekjempelse av barnearbeid. Regjeringen følger opp Stortingets mål om at helse må utgjøre 10 pst. av bistanden innen år 2000. Regjeringen viderefører nå en opptrapping av innsatsen for utdanning mot et mål om 15 pst.

I tråd med St. meld. nr. 8 (1998-99) Om handlingsplan for funksjonshemma 1998-2001 har Utenriksdepartementet utarbeidet en plan for arbeidet med mennesker med funksjonshemming i bistanden. Planen vil bli fulgt opp bl.a. gjennom forberedelse til spesialsesjonen i FNs generalforsamling 2000 om oppfølging av det sosiale toppmøtet i København i 1995. Det vil bli holdt en nordisk konferanse om funksjonshemmede i bistanden.

Gjennomføringen av Regjeringens gjeldsplan mot år 2000 følges opp. Arbeidet med ensidig avskrivning av norske fordringer vil bli fortløpende gjennomført for alle land med en multilateral gjeldsletteavtale under HIPC-mekanismen. Disse operasjoner gjennomføres uten nye bevilgninger over bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet. Den multilaterale dimensjon ved gjennomføringen av gjeldsplanen vil bli forsterket. Regjeringen vil ta initiativ til et tettere nordisk samarbeid om internasjonale gjeldsspørsmål, og med andre land, slik som G7-land, som har vist vilje til nytenkning på gjeldsområdet.

Strategien for støtte til næringsutvikling i sør vil bli fulgt opp. Innsatsen for å styrke primærnæringene økes, med særlig vekt på landbruk.

Innsatsen for fred, menneskerettigheter og demokrati vil være en kjerne i utviklingssamarbeidet.

Strategien for humanitær bistand vil bli fulgt opp.

Arbeidet med å integrere hensynet til miljø og naturressursforvaltning i utviklingssamarbeidet vil intensiveres.

Innsatsen for å bidra til likestilling mellom kvinner og menn vil fortsette.

Kampen mot korrupsjon

Regjeringen vil gi kampen mot korrupsjon i utviklingsland betydelig økt vekt. Dette vil skje i nært samarbeid med andre land og internasjonale organisasjoner. Å bekjempe korrupsjon er helt nødvendig for å bedre økonomiske, sosiale og politiske kår for befolkningen i utviklingsland.

Kampen mot korrupsjon vil bli sett i sammenheng med den støtten Norge allerede gir, bl.a. på områder som demokratibygging, menneskerettigheter og institusjonell styrking innen ulike sektorer. En uavhengig presse og et fungerende sivilt samfunn er forutsetninger for at kampen mot korrupsjon skal få gjennomslag. Følgende seks punkter blir sentrale i Regjeringens offensiv mot korrupsjon:

1. Styrking av NORAD til å bli en sentral organisasjon i kampen mot korrupsjon.
2. Dialog med samarbeidspartnere i sør om korrupsjon.
3. Assistanse til samarbeidsland som prioriterer kampen mot korrupsjon.
4. Initiativ for bedre koordinering av internasjonale tiltak mot korrupsjon.
5. Støtte til frivillige organisasjoner som prioriterer bekjempelse av korrupsjon i Norges samarbeidsland.
6. Bruk av sanksjoner når det er nødvendig.

Ny giv for demokratiutvikling

Arbeidet for å bedre demokratiets kår inngår i all bistand. Kunnskap, utdanning, lovsikrede rettigheter og uavhengige domstoler er viktige deler av demokratiseringsprosessen. Oppfyllingen av de sivile og politiske rettighetene er avgjørende for utviklingen av et politisk system basert på demokratiske prinsipper.

Regjeringens arbeid for å styrke menneskerettighetenes plass i utviklingssamarbeidet vil bli omtalt i den kommende stortingsmelding om handlingsplan for menneskerettigheter. Det er klare sammenhenger mellom dette arbeidet og innsats for et mer demokratisk samfunn.

Demokratiseringsprosessser må vurderes og utformes ut fra lokale forhold. Sentrale siktemål for norsk medvirkning er å øke politikernes ansvarlighet, styrke mulighet for innsyn i og kontroll med og fremme kvinners og menns deltakelse i det politiske liv.

I strategiarbeidet overfor det enkelte samarbeidsland vil analyser av demokratiets vilkår inngå som et sentralt element. Demokrati handler om mangfold og valgmuligheter. Demokratiet kan organiseres på ulike måter og må vokse fram gjennom nasjonale prosesser. Viktige satsingsområder for norsk bistand er styrking av rettsstaten, vektlegging av bistand til å sikre ytringsfrihet, differensierte media, utdanning og forskning. Områder som rettsvesen, politi og fengselsvesen er av stor betydning for en demokratisk utvikling og vil få større oppmerksomhet i utviklingssamarbeidet.

Forholdet mellom staten og det sivile samfunn er sentralt i demokratiserings-sammenheng. Det sivile samfunn er et viktig supplement til staten både når det gjelder å sikre tilgang på grunnleggende sosiale tjenester og å styrke og utvikle demokratiet. Støtten gjennom frivillige organisasjoner, som har som målsetting å bidra til både en demokratisk utvikling og fattigdomsreduksjon i utviklingslandene, vil bli benyttet mer målrettet.

Institusjonsutvikling og reformer i forvaltningen, ikke minst på lokalt nivå, angår alle. Innsats innen dette feltet vil bli styrket.

Norske erfaringer med et flerpartisystem vil bli utnyttet mer systematisk i bistanden i de land der analyser av demokratiets vilkår viser at slike erfaringer kan nyttiggjøres. Regjeringen vil styrke Den norske ressursbank for demokrati og menneskerettigheter, NORDEM, slik at den settes bedre i stand til å oppfylle flere av de funksjoner den ble opprettet for.

Det ble i 1999 utarbeidet en oppfølgingsplan for arbeidet med urfolk i bistanden. Planen vil bidra til bedre utnyttelse av norske ressursmiljøer og en styrket og mer samlet innsats fra norsk side.

Det norske fredskorpset

I St. prp. nr. 1 (1998-99) ble det konkludert med at Fredskorpset i sin nåværende form har utspilt sin rolle.

Etter en bred konsultasjonsprosess går Regjeringen inn for å gjennomføre en grunnleggende omlegging av Fredskorpsets virksomhet. Ved årsskiftet vil de siste fredskorpsdeltakere sendt ut av NORAD avslutte sine kontrakter. På grunnlag av Stortingets behandling legges det opp til at Fredskorpset etableres som en egen organisasjon utenfor NORAD, med ansvar for å realisere intensjonene med omleggingen. Organisasjonen foreslås å få eget styre og stor faglig selvstendighet.

Partnere i bistandssamarbeidet

Det legges ikke opp til noen endring i vektleggingen av stat-til-stat-samarbeidet. I samarbeidet med de prioriterte landene vil arbeidet med styrking av landenes forvaltningskapasitet, støtte til reformarbeid, kamp mot korrupsjon og for demokratisk utvikling stå sentralt. Støtten til sektorprogrammer videreutvikles som et helt sentralt virkemiddel i bistandssamarbeidet.

Innsatsen for bedre koordinering videreføres. Her vil Norge fortsatt være en pådriver. FN og Verdensbanken står sentralt i dette. Regjeringen vil søke å gradvis øke støtten gjennom de multilaterale kanalene, slik at den etter hvert utgjør halvparten av bistands-budsjettet.

Det sivile samfunn skal fortsatt spille en sentral rolle i utviklingssamarbeidet. Nivået på støtten gjennom frivillige organisasjoner og til forskningssamarbeid i sør vil bli opprettholdt. Regjeringen vil vurdere behovet for visse justeringer i samarbeidet med frivillige organisasjoner, bl.a. for å sikre en mest mulig hensiktsmessig rolle- og ansvarsdeling i forhold til andre bistandsaktører og nødvendig koordinering av innsatsen. I denne sammenheng vil også spørsmålet om egenandel bli vurdert. Forslag til eventuelle endringer vil bli presentert i budsjettet for 2001.

I gjennomføringen av strategien for støtte til næringsutvikling i sør vil norsk næringsliv være en viktig medspiller. Dette vil sikres blant annet gjennom økt vekt på investeringer i utviklingsland, styrking av NORFUND og en utvidet konsultasjonsprosess med næringslivet i utarbeidelsen av landstrategier.

Geografiske prioriteringer

Regjeringen vil fortsatt gi prioritet til bistand til Afrika. I den multilaterale bistanden går støtten i særlig grad til organisasjoner med et tungt engasjement i Afrika. Afrika vil også bli prioritert gjennom øremerkede bidrag til multilaterale organisasjoner. Det langsiktige utviklingssamarbeidet med de minst utviklede landene vil bli særlig vektlagt.

Fordelingen av den humanitære bistanden vil gjenspeile de største krisene i verden. Betydelige deler av denne bistanden ventes fortsatt å gå til Afrika. På bakgrunn av utviklingen på Balkan vil den humanitære bistanden til dette området være høy.

Bistand til ikke-godkjente ODA-land og internasjonale miljøtiltak

For 2000 foreslås bevilget 270,2 mill. kroner i bistand til Sentral- og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak. Dette er en nominell økning på 161 mill. kroner (148 pst.) i forhold til vedtatt 1999-budsjett. I tillegg foreslås det innenfor Samarbeidsprogrammet for Sentral- og Øst-Europa en tilsagnsfullmakt på 250 mill. kroner, dvs. at departementet kan gi tilsagn om 250 mill. kroner i støtte utover bevilgningen; tilsagn som kommer til utbetaling i 2001 og senere budsjetterminer.

Det vises for øvrig til nærmere omtale under programkategori 03.50.

Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter under programkategori 03.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	83 410	99 595	109 940	10,4
0141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	132 226	149 200	149 450	0,2
0142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	164 114	177 414	184 560	4,0
0143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	63 694	69 975	84 150	20,3
	Sum kategori 03.00	443 444	496 184	528 100	6,4

Administrasjonsutgifter knyttet til bistand som ikke er ODA-godkjent (gjelder kap. 0197) dekkes over programområde 02, kap. 0100.

Mål

- Sikre at bistandsforvaltningen til enhver tid har det nødvendige personale og ressurser for en resultatorientert og effektiv drift av departementets og NORADs virksomhet.
- Sikre at tilskuddsmidlene forvaltes innenfor rammene av de retningslinjene som til enhver tid gjelder, og at bistandsinnsatsen er i tråd med politiske prioriteringer og føringer.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet er også nærmere omtalt under programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikstjenesten.

NORAD har i 1999 installert og tatt i bruk det nye integrerte planlegging- og styringsverktøyet ØKOSYS, hjemme og ved utestasjonene. Systemet forventes å medføre forenklinger i en rekke administrative rutiner samtidig som styrings-mulighetene forbedres. ØKOSYS legger til rette for mer oppdatert informasjon om bistandens anvendelse.

NORAD har i 1999 videreført en kartlegging av medarbeidernes kompetanse med sikte på å kunne foreta en kompetansestyrking og -utvikling i tråd med de krav som stilles til kvalitetssikring av bistanden. Herunder ligger nødvendig opplæring i bruk av IT-verktøy. Nye satsingsområder stiller også NORAD overfor nye utfordringer.

Erfaringene med det såkalte servicekorpset for midlertidig personellmessig styrking av ambassadene, etablert i 1998, er så langt gode. Ordningen har i 1999 bidratt til å styrke de integrerte stasjonene.

NORAD flyttet i juni 1999 til nye og tilpassede lokaler i Ruseløkkveien, og direktoratet er for første gang samlet på ett sted.

Som en del av arbeidet med kvalitetssikring og kontroll er det gjennomført forvaltningsgjennomganger i India, Sør-Afrika, Zambia og Zimbabwe. Samlet sett har forvaltningsgjennomgangene vist at forvaltningspraksis ved ambassadene ligger på et godt nivå.

Satsningsområder

Økt vektlegging av demokratiutvikling, menneskerettigheter, godt styresett og kampen mot korrupsjon stiller økte krav til kompetanse i bistandsforvaltningen, ikke minst

knyttet til dialogen med samarbeidslandene. Det vil derfor bli satt i gang nye opplæringstiltak på disse feltene.

Til støtte for fredsprosessen i Sudan ble det i 1999 opprettet en midlertidig ambassaderådstilling i Khartoum. I lys av utviklingen i fredsprosessen foreslås denne stillingen videreført inntil videre. For oppfølging av bistanden til Nepal, tas det sikte på å etablere en integrert ambassade i løpet av 2000. Som følge av situasjonen på Balkan er det nødvendig med et midlertidig nærvær i Skopje og Tirana. I tillegg foreslås ambassaden i Beograd styrket.

Kap 0140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	83 410	99 595	109 940
	Sum kap 0140	83 410	99 595	109 940

Kapitlet dekker Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.

Arbeidet med menneskerettighetssaker er blitt ytterligere styrket i 1999. Tidligere Global avdeling i departementet er omgjort til en avdeling for FN og internasjonale finansieringsinstitusjoner, samtidig som det er opprettet en ny avdeling for menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand, jf. St. prp. nr. 67 (1998-99) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1999. Ut over dette skyldes økningen i bevilgningsforslaget virkningene av lønnsoppgjøret i 1999 og prisstigning.

For 2000 foreslås bevilget kr 109 940 000.

Kap 0141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	132 226	149 200	149 450
	Sum kap 0141	132 226	149 200	149 450

Kapitlet dekker administrasjonskostnader vedrørende NORADs administrasjon i Oslo. Bevilgningen blir redusert fra 1999 til 2000 som følge av at engangsutgiftene knyttet til flytting til nye lokaler i Ruseløkkveien bortfaller. Hovedtyngden av investeringer i tilknytning til styrket økonomiforvaltning og IT er foretatt. Samtidig er tildelingen til IT-drift og videreutvikling økt.

For 2000 foreslås bevilget kr 149 450 000.

Kap 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	148 879	164 914	180 060
38	Bygg og anlegg, *kan overføres*	2 619	6 000	
40	Kjøp av eiendommer, *kan overføres*	1 673		
42	Krise- og evakueringstiltak, *kan overføres*	830	2 500	2 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	9 377	4 000	2 500
89	Agio	737		
	Sum kap 0142	164 114	177 414	184 560

Post 01 Driftsutgifter

Økningen i bevilgningen har i første rekke sammenheng med forslaget om å etablere en ambassade i Nepal, samt planlagt personellmessig styrking som følge av satsingen på næringsutvikling i sør og behov for styrking av administrative støttefunksjoner ved ambassadene, samt forslaget om innføring av husleieordning for utenlands-eiendommene.

Hovedtyngden av investeringer i tilknytning til styrket økonomiforvaltning og IT er foretatt. Samtidig må støttefunksjoner styrkes særlig med henblikk på den omlegging som har skjedd på IT-området. Det er også nødvendig å prioritere drift og videreutvikling av IT-systemer og kommunikasjon, samt sikkerhetsmessige vurderinger knyttet til arkiv.

Fra 1. januar 2000 foreslås det innført husleieordning for statens utenlandseiendommer, jf. omtale under kap. 0101 Utenriksstasjonene. Ordningen gjøres også gjeldende for bistandseiendommene. For de eiendommene som har vært finansiert over bistandsbudsjettet foreslås imidlertid en avskrivningstid på inntil 20 år fra investeringstidspunktet før eiendommene innlemmes fullt ut. Statsbygg overtar vedlikeholdsansvaret for eiendommene fra 1. januar 2000, og det er beregnet en husleie som skal dekke Statsbyggs administrasjons- og vedlikeholdsutgifter.

Ved eventuelt salg av bistandseiendommer som ikke er fullt ut innlemmet i husleieordningen foreslås en forholdsmessig andel av salgsinntektene tilbakeført bistandsbudsjettet, mens resterende salgsinntekter foreslås tilført Statsbygg, jf. forslag til romertallsvedtak XIII, punkt 3 og XV.

Også ved de NORAD-administrerte utenriksstasjonene er det spesialutsendinger fra andre departementer, bl.a. en felles dansk/norsk utlendingsattaché i Colombo. Utgiftene knyttet til denne stillingen forutsettes refundert NORAD. Videre forutsettes NORADs bistand til Statsbygg som huseier refundert ved innføring av husleieordning for de statlig eide eiendommene. NORAD foreslås gitt fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 0142 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3142, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. for øvrig omtale under kap. 0101 og 3101 Utenriksstasjonene.

Utenriksdepartementet foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke stasjonene ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende innsparing under kap. 0159, post 70, jf. forslag til romertallsvedtak VI.

For 2000 foreslås bevilget kr 180 060 000.

Post 38 Bygg og anlegg, *kan overføres*

I Maputo skal det bygges et felles dansk/norsk kanselli, jf. bl.a. St.prp. nr. 1 (1995-96). Sluttbevilgning til prosjektet, 7,5 mill. kroner, skulle vært gitt i 2000. På grunn av forslaget om innføring av husleieordning for utenlandseiendommene vil det bevilgningsmessige behovet bli dekket under Statsbygg.

Byggearbeidene forventes igangsatt i løpet av inneværende høst, og bygget forventes ferdigsstilt på vårparten 2001.

Post 40 Kjøp av eiendommer, *kan overføres*

Som følge av forslaget om innføring av husleieordning for statens utenlands-eiendommer fra 1. januar 2000, foreslås det ingen bevilgning på posten.

Post 42 Krise og evakueringstiltak, *kan overføres*

For 2000 foreslås bevilget kr 2 000 000.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Bevilgningen foreslås brukt til større anskaffelser og ombygginger knyttet til ambassadenes bygg i utviklingsland.

For 2000 foreslås bevilget kr 2 500 000.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i Utenriksdepartementet i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio. Kursgevinst foreslås ført på kap. 3142, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Kap 0143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	63 694	69 975	84 150
	Sum kap 0143	63 694	69 975	84 150

Bevilgningsforslaget dekker en forholdsmessig andel av personal- og øvrige driftsutgifter ved ambassader og delegasjoner som er bistandsrelatert og som kan innrapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det vises for øvrig til omtale under kap. 0101 Utenriksstasjonene.

Økningen i bevilgningsforslaget for 2000 er knyttet til lønns-, pris- og kursjusteringer, videreføring av de nye midlertidige ambassadene på Balkan, ambassaderådsstillingen i Khartoum, samt forslag om en ny ambassadesekretærstilling ved ambassaden i Teheran.

Utenriksdepartementet foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriks-stasjonene for periodisk å styrke stasjonene ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak, jf. forslag til romertallsvedtak VI. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende innsparing under kap. 0159, post 70.

For 2000 foreslås bevilget kr 84 150 000.

Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner

Utgifter under programkategori 03.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 033 146	2 127 000	2 147 500	1,0
	Sum kategori 03.10	2 033 146	2 127 000	2 147 500	1,0

Under programkategorien gis samlet omtale av rammebetingelser og bistand i prioriterte land og regioner, noe som til en viss grad medfører omtale av innsatser finansiert under andre programkategorier. Dette vil framgå av teksten i det enkelte tilfellet.

Utviklingstrekk og rammebetingelser

Tabellen nedenfor gir en oversikt over en del nøkkeltall for de prioriterte landene. Blant de 12 prioriterte landene er alle, bortsett fra tre, i gruppen av minst utviklede land (MUL). De tre, Zimbabwe, Sri Lanka og Nicaragua, er lavinntektsland. En nærmere vurdering av utviklingstrekk og rammebetingelser foretas under omtalen av de enkelte regioner og de prioriterte land.

Nøkkeltall for prioriterte samarbeidsland

Land	*HDI-indeks 1999 (1) Verdi/ rangering (Norge= 0,927/2)*	*BNI pr. inn-bygger i USD 1997*	*Pst. vekst i BNP. Gj.snitt i 1996-97*	*Bistand i pst. av BNI 1997*	*Forventet levealder ved fødsel 1997*		*Pst. analfa-betisme 1997*	
					Menn	*Kvinner*	*Menn*	*Kvinner*
Afrika:								
Eritrea	0,346/167	230	7,9	14,8	49	52	80 (2)	
Etiopia	0,298/172	110	5,3	10,1	42	44	59	71
Malawi	0,399/159	210	3,1	14,1	39	40	27	57
Mosambik	0,341/169	140	8,6	37,4	44	47	43	75
Tanzania	0,421/156	210	4,1	13,0	47	49	18	38
Uganda	0,404/158	330	5,3	12,8	40	40	25	47
Zambia	0,431/151	370	7,9	16,9	40	41	17	33
Zimbabwe	0,560/130	720	2,1	3,9	44	45	6	12
Asia:								
Bangladesh	0,440/150	360	5,4	2,3	58	58	50	73
Nepal	0,463/144	220	2,7	8,4	58	57	44	79
Sri Lanka	0,721/90	800	6,9	2,3	71	75	6	12
Mellom-Amerika:								
Nicaragua	0,616/121	410	13,5	-	66	71	37	37

Kilder: Human Development Report 1999 (HDR) , UNDP 1999
Verdensbank- og IMF-rapporter, World Development Indicators, Verdensbanken 1999

1) Human Development Index (HDI-indeks) inngår bl.a. forventet levealder, utdannelsesnivå og husholdningenes kjøpekraft. Lave tall angir lav utviklingsgrad. Totalt 174 land. Tallene er beheftet med stor usikkerhet.

2) Ikke separerte data for kvinner og menn

Mål

Regjeringens satsing på økt fattigdomsretting av bistanden vises både i støtten til samarbeidsland og gjennom valg av sektorer, målgrupper og kanaler for bistanden. Land

som mottar norsk bistand forutsettes å føre en utviklingsorientert politikk og respektere grunnleggende menneskerettigheter.

Styrking av kompetansenivået gjennom utdanning og forskning, bedring av helsesituasjonen, samt bidrag til en stabil økonomisk og sosial utvikling gjennom næringsutvikling og gjeldslette, vil bli vektlagt. I tillegg vil tiltak som styrker kulturell egenart, likestilling og miljø og naturressursforvaltning bli prioritert.

Langsiktig utviklingssamarbeid

Stat-til-stat-samarbeidet med de prioriterte land vil i hovedsak være basert på bevilgninger med langsiktig perspektiv som grunnlag for forutsigbare planrammer hos mottaker. Multilateral bistand og bistand via frivillige organisasjoner vil også i hovedsak bli gitt med et langsiktig perspektiv. Støtten til sektorprogrammer vil bli forsterket og videreutviklet som et helt sentralt virkemiddel i samarbeidet. Bistand til land som er involvert i væpnede konflikter vil bli løpende vurdert.

Under avsnittene for prioriterte land er mål og delmål for bistanden til det enkelte land framstilt i matriseform. I disse oversiktene er også Norges bidrag og virkemidler for å nå målene innarbeidet. Informasjon om forbruk, forvaltningsmessige forhold, resultater og effekter av bistanden i forhold til målene gis i rapportdelen. Resultater og effekter rapporteres for innsatser som har vært i gang en tid og hvor det foreligger gjennomganger og evalueringer. Siden norsk bistand oftest gis i en sammenheng hvor landets egen politikk og andre giveres bistand influerer på sluttresultatene, kan de langsiktige virkningene av Norges bidrag være vanskelig å fastslå. Regjeringen er imidlertid mer opptatt av at den samlede utnyttelsen av bistanden gir positive resultater enn av å kunne henføre effekter til spesifikke norske bidrag. For nyere innsatser begrenses rapporteringen til forvaltningsmessige forhold. Norge deltar aktivt i det internasjonale arbeidet med å utvikle bedre indikatorer for effekter av bistand og utviklingstiltak og for å bedre informasjonsgrunnlaget for dette i utviklingslandene selv.

Til grunn for tildelinger fra regionbevilgningene ligger vurderinger av bl.a. landenes egen utviklingspolitikk og menneskerettighetssituasjonen.

Rapport 1998

Det har i løpet av året ikke skjedd noen endringer i den geografiske innrettingen av norsk bistand mot enkeltland. Nedtrapping av bistanden til Botswana, India, Namibia og Pakistan fortsatte, mens planlegging og igangsetting av innsatser i de nye prioriterte landene ble videreført.

I dialogen med de enkelte mottakerlandene har det fra norsk side vært lagt vekt på aspekter rundt godt styresett og demokratisering. I de aller fleste land er Norge nå inne med støtte til tiltak som styrker utviklingen av det sivile samfunn og bygger opp under det til dels skjøre demokrati man finner mange steder.

De fleste landene Norge samarbeider med er inne i viktige endringsprosesser som synes å bære frukter i form av økonomisk vekst. Det har fra norsk side vært økende oppmerksomhet omkring makroøkonomiske forhold og hvordan landenes myndigheter prioriterer og forvalter sine egne ressurser. I drøftinger understrekes det fra norsk side at forbedringer i landenes egen ressursforvaltning og -kontroll samt økt vekt på de sosiale sektorene som grunnlag for videre utvikling, vil gjøre det enklere å gi programstøtte, f.eks. i form av bilaterale gjeldslettetiltak. En omfattende evaluering offentliggjort i 1998 av erfaringene med norsk støtte til institusjonsutvikling (rapportene 1-5.98) viser generelt at norske tiltak medvirker positivt til leveranser av infrastruktur og utstyr, samt utvikling av menneskelige ressurser via utdannelse og opplæring. Fordi rammene for institusjonsutvikling er meget varierende, påpekes imidlertid behovet for økt oppmerksomhet om lokale forutsetninger for institusjonsutvikling, som bl.a. økonomiske og sosiale forhold.

Samlet bilateral bistand til regioner i 1998 (netto utbetalinger)

Region	*Beløp i mill. kroner*	*Andel i pst. til prioriterte land*	*Andel i pst. til minst utviklede land (MUL)*
Samlet bilateral bistand	6 723	32	41
herav:			
Afrika	3 105	53	71
Asia	1 616	24	31
Latin-Amerika	686	18	1

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte regioner i 1998 (mill. kroner)

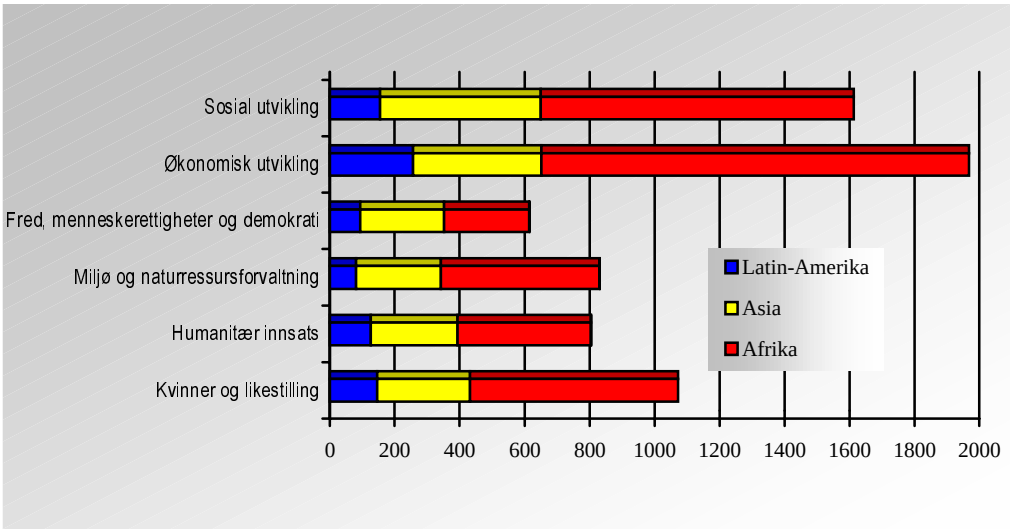

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående, slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

Over landrammene, regionbevilgningene og gjennom Fredskorpset ble det i 1998 utbetalt 2 033 mill. kroner av samlet bevilgning på 2 090 mill. kroner

Satsingsområder 2000

Bistanden til Afrika videreføres på et høyt nivå.

Støtten til sosial utvikling trappes opp med vekt på grunnutdanning og primærhelse. Bekjempelse av barnearbeid og forebygging av hiv/aids prioriteres. Arbeidet for menneskerettigheter og demokrati skal økes. Samtidig vil arbeidet med oppfølging av næringsutviklingsstrategien, herunder satsing på landbrukssektoren og uformell sektor, bli viktig.

Andelen av bistanden som gis gjennom sektorprogrammer skal økes for å bistå mottakerlandenes i deres arbeid med å utforme helhetlige utviklingsplaner og selv styre gjennomføringen av disse.

Arbeidet på giversiden med å fremme bedre koordinering og samfinansiering av bistandsprogrammer for å lette den administrative byrden for mottakerlandene, trappes opp.

Miljørettingen av bistanden skal fortsette, både i form av miljøspesifikke og miljøintegrerte tiltak. Miljøstrategien og de politiske retningslinjene for miljørettet utviklingssamarbeid skal være førende for satsingen.

Kap 0150 Bistand til prioriterte land og regioner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	35 396	20 000	500
70	Bistand til Afrika, *kan overføres*	1 521 029	1 630 000	1 630 000
71	Bistand til Asia, *kan overføres*	345 631	340 000	380 000
72	Bistand til Mellom-Amerika, *kan overføres*	131 089	137 000	137 000
	Sum kap 0150	2 033 146	2 127 000	2 147 500

Post 01 Driftsutgifter

Post 01 omfatter driftsutgifter for Fredskorpset. Fredskorpset er under omlegging og vil fra og med år 2000 ikke være driftsmessig underlagt NORAD, jf. omtale under kap. 0154, ny post 50 Fredskorpset. Det vil imidlertid være noen fredskorpsdeltakere som avslutter sine kontrakter i januar 2000. Det ble i 1998 utført 42 årsverk i Afrika og Mellom-Amerika.

For 2000 foreslås bevilget kr 500 000.

Post 70 Bistand til Afrika, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia	65 034	65 000	55 000
70.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania	180 470	180 000	180 000
70.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia	90 144	90 000	90 000
70.25	Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea	16 060	60 000	50 000
70.30	Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik	198 341	190 000	190 000
70.35	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe	59 977	60 000	50 000
70.40	Langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda	74 920	75 000	75 000
70.45	Langsiktig utviklingssamarbeid med Malawi	44 384	40 000	40 000
70.50	Regionbevilgning for prioriterte land	328 458	345 000	365 000
70.55	Regionbevilgning for andre samarbeidsland	463 240	525 000	535 000
	Sum post 70	1 521 029	1 630 000	1 630 000

Situasjonsbeskrivelse

Den økonomiske oppgangen i Afrika sør for Sahara holdt seg på mer enn 4 pst. i gjennomsnitt i 1998 når en ser på de 29 viktigste landene som mottar bistand og samtidig gjennomfører økonomiske reformer, (Nigeria, Den demokratiske republikken Kongo og Angola er holdt utenfor). Veksten i 1997 ble beregnet til mellom 4,5 og 5 pst. Befolkningsveksten i regionen er imidlertid fortsatt høy, noe som reduserer effekten. Klimaforhold og bytteforhold i handelen med utlandet utviklet seg heller ikke i 1998 særlig gunstig, og den økonomiske framgangen har derfor avtatt noe. UNDPs Human Development Index (HDI) gjengitt foran viser lav rangering for Norges samarbeidsland.

Uganda og Mosambik fikk omfattende gjeldslette under ordningen for de mest forgjeldede landene (HIPC) i henholdsvis 1998 og 1999. Også Zambia og Tanzania er kvalifisert for en slik gjeldslette uten å ha oppnådd den ennå.

I land som Mosambik og Angola er miner et alvorlig problem. Fjerning av minene er viktig for å skape trygge livsforhold for befolkningen i landene og for å gi tilgang til landbruksområder. Krigen mellom Etiopia og Eritrea, og Angolas, Zimbabwes, Namibias og Ugandas militære engasjement i Den demokratiske republikken Kongo har ført til at volum og innretning på bistanden til disse landene er blitt holdt under løpende vurdering.

Mål for innsatsen i Afrika

Fattigdommen i Afrika er betydelig. Blant de fattigste finner en ofte husholdninger ledet av kvinner, og som følge av aids-epidemien, også husholdninger hvor barn er hovedforsørger. Det legges generelt stor vekt på vekststimulerende tiltak for å overvinne fattigdommen i Afrika. Kvinner er en sentral målgruppe for disse. Mange av Norges samarbeidsland i Afrika er så fattige og har så ugunstige rammebetingelser at de vanskelig kan oppnå vekst som kan bidra til å nå målet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom innen år 2015, som bl.a. medlemslandene i OECD har stilt seg bak. Kapasitetsbygging gjennom utdanning, helse, forskning, kultur og likestilling kan bidra til å bedre denne situasjonen, men også tiltak for å fremme en jevnere fordeling av produksjonsressurser som dyrkbart land, vil bli støttet. Tiltak for å stanse aids-epidemien vil bli prioritert. Det vil fortsatt bli gitt høy prioritet til samarbeid om miljøinnsatser og integrering av miljøhensyn på tvers av sektorer og satsingsområder. Positiv utvikling når det gjelder menneskerettigheter, demokrati og kamp mot korrupsjon vektlegges som grunnlag for innretning og størrelse på bistanden. Sektorprogrammer og deltakelse i brede partnerskapsopplegg for samordning og mottakerledet utvikling vil bli prioritert.

Rapport 1998

Bistanden til Afrika økte med 162 mill. kroner fra 1997 til 1998 og var på totalt 3 105 mill. kroner, dvs. i overkant av 46 pst. av den samlede norske bilaterale bistanden. Innsatsen innen sosial utvikling og kvinner og likestilling økte mest. Fordi rammene for institusjonsutvikling er meget varierende, påpekes imidlertid behovet for økt oppmerksomhet om lokale forutsetninger for institusjonsutvikling, som økonomiske og politiske forhold.

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte land i 1998 (mill. kroner)

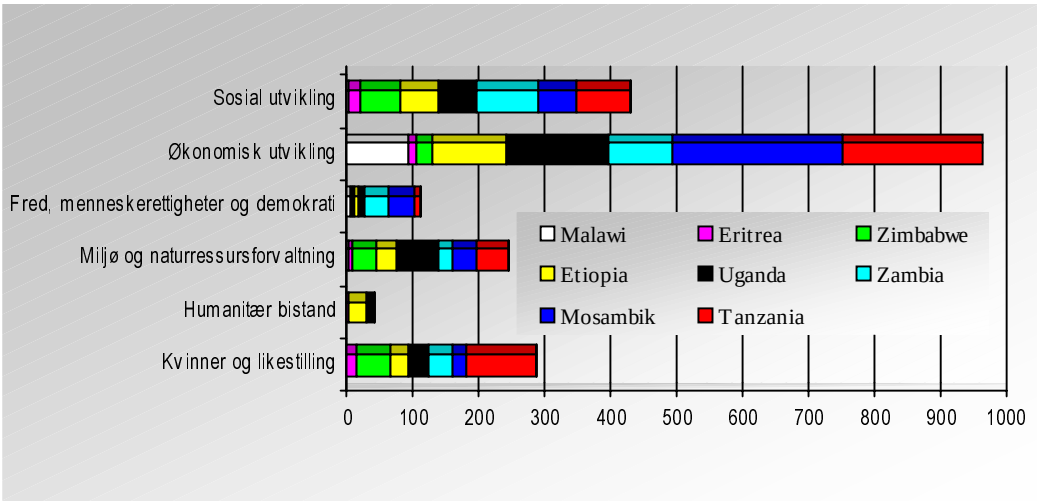

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene

Budsjett 2000

Samarbeidet med prioriterte land og andre samarbeidsland i Afrika over landrammene og regionbevilgningene foreslås videreført innenfor samme totalramme som for 1999. Som følge av krigen mellom Etiopia og Eritrea, og usikkerhet om situasjonen i Zimbabwe, er gjennomføringen av planlagt programsamarbeid vanskeliggjort. Landrammene til disse landene er foreslått redusert med 10 mill. kroner hver. Midler er lagt inn på regionbevilgningen for senere realisering dersom situasjonen skulle endre seg i positiv retning.

Regjeringen vil for 2000 øke bistanden til utdanning og helse, prioritere arbeidet mot aids-epidemien og vektlegge støtte til menneskerettigheter, kvinners rettigheter, vekststimulerende tiltak, kapasitetsbygging og gjeldslette, bl.a. ved støtte til nasjonale gjeldsfond. Utvikling for fred, menneskerettigheter og demokrati og godt styresett, herunder bekjempelse av korrupsjon vil bli framholdt som viktige forutsetninger for norsk bistand. Tiltak i denne retning vil bli støttet. Arbeidet med å skape bedre rammebetingelser for utvikling og bistand gjennom nasjonale sektorprogrammer vil fortsette. Områder preget av væpnet konflikt vil Regjeringen følge særlig nøye, og vurdere eventuelle konsekvenser for bistandssamarbeidet.

For 2000 foreslås bevilget 1630 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfornevnte underposter/områder:

Underpost 70.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia

Situasjonsbeskrivelse

Krigen med Eritrea har påvirket hele samfunnsutviklingen i Etiopia siden utbruddet av konflikten i mai 1998. Særlig har den økonomiske og sosiale utviklingen blitt satt langt tilbake. Betydelige ressurser er blitt overført til militære formål, anslagsvis en halv million soldater er blitt rekruttert, innenlandske og utenlandske investeringer er delvis stoppet opp, og bl.a. lider sektorutviklingsprogrammene under manglende finansiering. Ved en fredsslutning med Eritrea vil det ta mange år før Etiopia vil være tilbake på det samme økonomiske utviklingstrinn som før konflikten. Til tross for denne utviklingen har Etiopia likevel videreført sitt økonomiske liberaliseringsprogram i samarbeid med IMF og Verdensbanken, forberedelsene til opprettelse av en menneskerettighets-kommisjon og et ombudsmannsembete er videreført, og prosessen fram mot valgene i mai 2000 er igangsatt.

Ethiopian Peoples Revolutionary Democratic Front dominerer fortsatt det politiske liv, men det finnes en viss dialog med opposisjonen. Det er imidlertid uvisst hvor mange opposisjonspartier som vil stille ved valgene i mai 2000. Den uavhengige pressen og en rekke av organisasjonene i det raskt voksende sivile samfunn i Etiopia utfordrer stadig regjeringens politikk. Dette gjelder særlig i demokratispørsmål, spørsmål om eiendomsretten til jord og når det gjelder korrupsjon. Det rapporteres fortsatt om alvorlige menneskerettsovergrep i Etiopia. Rettsvesenets kapasitet til å stå som garantist for den rettighetsorienterte grunnloven av 1995 er fortsatt svak.

Mål for innsatsen i Etiopia

Krigen med Eritrea medfører et visst skifte i fokus hva gjelder hovedmålene for det norske bistandssamarbeidet med Etiopia. Dette fikk også konsekvenser for gjennomføringen av prosjekter og programmene i 1999, jf. revidert nasjonalbudsjett 1999. Det overordnede mål for den norske innsatsen vil være å støtte opp under tiltak og prosesser for fred, demokrati, menneskerettigheter og godt styresett i Etiopia. Fra norsk side tas det dessuten sikte på å bidra til å bedre de sosiale kårene for landets befolkning gjennom støtte til landets sektorprogrammer og andre tiltak for å bedre helse- og utdanningstilbud. Dersom situasjonen utvikler seg i positiv retning forventes det at miljøsamarbeidet mellom de to land blir styrket og institusjonssamarbeidet på energisektoren blir videreført. Det er satt av midler til humanitær bistand for å avhjelpe en truende sultkatastrofe i Etiopia.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlete bistandsarbeidet med Etiopia.

Resultatområde/Delmål:	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Bedre grunnleggende sosiale tjenester	– Støtte til grunnleggende sosiale tjenester med hovedvekt på sektorprogrammet for helse – Direkte bistand til nasjonale programmer via UNICEF, UNFPA og Verdensbanken.
– Styrke utdanningssektoren med særlig vekt på jenters skolegang	– Støtte til sektorprogrammet for utdanning – Støtte til lokale frivillige organisasjoners arbeid innen helse og utdanning gjennom norske organisasjoner.
Økonomisk utvikling	
– Utnytte naturressurser for økonomisk utvikling	– Støtte til å kartlegge mineralressurser gjennom institusjonssamarbeid med Norges Geologiske Undersøkelse.
– Bedre planlegging og bruk av vann-ressurser	– Støtte til å utarbeide nasjonale energiplaner og hydrologiske data gjennom institusjonssamarbeid med NVE
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Bidra til freds- og forsoningstiltak	– Støtte fredsprosessen og tiltak for forsoning samt demobilisering. – Økt støtte til det sivile samfunn – Støtte til antikorrupsjonstiltak
– Styrke rettsvern, demokrati utviking og tiltak for å bedret styresett	– Videreføre samarbeidet mellom Universitetet i Addis Abeba og Universitetet i Oslo. – Inngå samarbeid på justissektoren – Støtte kvinneprosjekt
Miljø og naturressursforvaltning	
– Bedre forvaltning av naturressurser – Øke bevissthet om miljøspørsmål	– Fortsatt institusjonssamarbeid med miljømyndighetene og med landbruksuniversitetene i Awassa og Mekele – Støtte til lokale frivillige organisasjoner gjennom norske organisasjoner
Kvinner og likestilling	
– Styrke kvinners sosiale og økonomiske stilling	– Støtte tiltak for kvinner under sektorprogram for helse og utdanning
– Bedre kvinners rettigheter	– Støtte tiltak for å fremme kvinners rettigheter

Rapport 1998

Intensjonsavtalen fra 1995 ligger til grunn for samarbeidet med Etiopia. Landprogram-forhandlingene mellom Etiopia og Norge i 1998, som bekreftet at det skal legges vekt på at demokrati og menneskerettigheter, står sentralt i samarbeidet. Arbeidet med en kontinuerlig dialog med etiopiske myndigheter om bedring av menneskerettighet situasjonen har fortsatt. Videre har arbeidet med gode forvaltningsrutiner for bistanden vært prioritert.

Sosial utvikling: Norge innledet dialog med etiopiske myndigheter med sikte på støtte til de nasjonale sektorprogrammene for helse og utdanning som er under utforming. Program for reproduktiv helse, administrert av helsedepartementet og UNFPA, ble støttet over en fireårsperiode. Et helse-, vann- og sanitærprosjekt i regi av UNICEF hadde noe svak framdrift pga. kapasitetsproblemer hos regionale myndigheter. Norsk støtte til grunnleggende infrastruktur på landsbygda gjennom det etiopiske fond for sosial rehabilitering og utvikling (ESRDF) ble besluttet videreført med en finansiell ramme på 20 mill. kroner over to år. Norske frivillige organisasjoner fikk også betydelig støtte til helse- og utdanningsprosjekter i Etiopia. En svak offentlig sektor bidro til at flere organisasjoner hadde store praktiske problemer i sitt arbeid.

Økonomisk utvikling: Norsk støtte har vært konsentrert om styrking av institusjoner, bedre forvaltning av naturressurser og kompetansebygging innen hovedområdene landbruk, mineralressurskartlegging, energi og miljø. Arbeidet med en energiplan har

blitt forsinket. Norske institusjoner har deltatt i planlegging av distribusjon av kraft og hydrologiske undersøkelser. Oppgradering og utbyggingen av det store Finchaa-kraftverket ble forsinket, bl.a. på grunn av nedbørssvikt. Det ble kjøpt 850 distribusjonstransformatorer produsert i Tanzania. Byråkratiske hindringer i Etiopia førte også til forsinkelser i institusjonssamarbeidet om kartlegging av mineralressurser

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norsk støtte ble kanalisert gjennom offentlige institusjoner og frivillige organisasjoner. Institutt for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo inngikk en avtale om forskningssamarbeid om dagens politiske utvikling med Universitetet i Addis Abeba. I samarbeid med UNDP ga Norge støtte til kompetansebygging for ansatte og valgte representanter i det etiopiske parlament. Et institusjonelt samarbeid mellom det etiopiske justisdepartementet og Justisdepartementet i Norge som har vært planlagt i flere år, kom ikke i gang, bl.a. som følge av manglende kapasitet på norsk side. Norge ga støtte til et demokratiopplæringsprosjekt, et grasrotbasert tiltak for å gi befolkningen innsikt i grunnleggende demokratiske rettigheter. Videre ble det gitt støtte til noen frivillige organisasjoner bl.a. med bidrag til rettshjelp og demokrati/menneskerettighets-opplæring. Støtte har også gått til et kvinnerettsprosjekt hvor fri rettshjelp til kvinner og arbeid med familierettslovgivning sto sentralt.

Miljø og naturressursforvaltning: Forberedelser til et samarbeid med etiopiske miljø-myndigheter ble gjennomført, og ulike tiltak ble planlagt. I tillegg ble det gjort et betydelig arbeid på området gjennom norsk støtte til frivillige organisasjoner. Et annet viktig satsingsområde var bidrag til utviklingen av en nasjonal verneplan, som skal videreføres med etablering av et system for miljøovervåking. Samarbeidet mellom NLH/Noragric og to etiopiske landbruksuniversiteter (Awassa og Mekele) ble videreført med noen forsinkelser pga. konflikten i grenseområdet.

Humanitær bistand: Etiopia er et tørkeutsatt land, og en stor del av den norske bistanden til landet har gått til tiltak for ofre for tørken. I lys av den bedrete matvaresituasjonen i 1998 ble nødhjelpsinnsatsen redusert. Innsatsen ble i hovedsak kanalisert gjennom de frivillige organisasjonene og med faglig bistand til utarbeidelse av 5-årsplanen for matvaresikring gjennom Disaster Prevention and Preparedness Commission (DPPC). I løpet av 1998 har nye humanitære problemer oppstått i forbindelse med ofrene for grensekonflikten mellom Etiopia og Eritrea. Departementet har ytt bidrag gjennom ICRC.

Bilateral bistand til Etiopia fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	201,0	201,6
Herav:		
Landprogram	65,0	65,0
Regionbevilgning	44,4	64,6
Bevilgning for frivillige organisasjoner	40,3	29,7
Næringslivsordningene	0,6	0,2
Eksperter, konsulenter	0,1	0,05
Særbevilgninger, inkludert forskning	0,2	12,0
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	50,1	27,5
Annen bilateral bistand	0,4	2,5

Budsjett 2000

Det overordnede mål for den norske bistanden vil være å støtte opp under tiltak for fred, demokrati, menneskerettigheter og godt styresett. Det tas sikte på å bidra til å bedre de sosiale kårene for landets befolkning. Landrammen er redusert med 10 mill. kroner i forhold til 1999. Så lenge krigshandlingene pågår vil det ikke være aktuelt å inngå noen nye bistandsavtaler.

For 2000 foreslås bevilget 55 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingen mot et demokratisk samfunn fortsetter. Pressen i landet er relativt aktiv og kritisk. Det er et voksende antall frivillige organisasjoner, men myndighetene har forsøkt å begrense virksomheten til enkelte interesseorganisasjoner. En uerfaren og til dels splittet opposisjon gjør at regjeringen utgått av partiet Chama Cha Mapinduzi (CCM) i liten grad utfordres. Den politisk fastlåste situasjonen på Zanzibar tok et viktig skritt mot en løsning med avtalen mellom regjeringspartiet og opposisjonspartiet Civic United Front (CUF) i mai 1999.

Det økonomisk reformprogrammet videreføres, og det har vært en positiv makroøkonomisk utvikling. Likevel var 1998 et vanskelig år for Tanzania. Store nedbørsmengder førte til omfattende skader på infrastruktur og transportnett. Tørke førte senere til svikt i landbruksproduksjonen. Tanzania har en høy gjeldsbyrde og vil ventelig kvalifisere til Verdensbankens initiativ for de mest forgjeldede landene (HIPC). Det er i mellomtiden opprettet et nasjonalt gjeldsfond for betjening av multilateral gjeld. Norge har bidratt med økonomisk støtte til fondet.

Myndighetene utviser et sterkere lederskap over utenlandsk bistand og i juni 1999 ble giverne invitert til å medvirke i en prosess for å utvikle en felles nasjonal strategi for bistand.

Offentlig administrasjon i Tanzania er fortsatt svak, men landet har satt i verk omfattende forvaltningsreformer. Korrupsjonen i Tanzania er et problem som har fått stor oppmerksomhet også i 1998, både fra det internasjonale samfunnet og fra regjeringen selv.

Forholdene i området rundt de store sjøene står sentralt i Tanzanias utenrikspolitikk. Den internasjonale krigsforbyterdomstolen for Rwanda har sete i Arusha. Tanzania leder også forhandlingene om en løsning på konflikten i Burundi. Utviklingen i borgerkrigen i Den demokratiske republikken Kongo vil få innvirkning på flyktningestrømmen til Tanzania.

Mål for innsatsen i Tanzania

Den norske bistanden skal bidra til å styrke grunnlaget for en bærekraftig politisk og økonomisk utvikling, bedre mobilisering av egne ressurser og redusere bistandsavhengigheten. Norge vil i dette arbeidet støtte gjennomføringen av Tanzanias politiske, økonomiske og forvaltningsmessige reformprosess. Det forventes økt støtte til sosial sektor gjennom deltakelse i sektorprogrammet for utdanning som er under utvikling. Framtidig innretning på bistandssamarbeidet med Tanzania vil bli drøftet i forbindelse med utvikling av ny landstrategi. Det vil her bli lagt vekt på bedret giverkoordinering til Tanzanias egne prioriteringer og planer. Prinsippene i Verdensbankens initiativ for bedre giverkoordinering og nasjonal styring (Comprehensive Developement Framework – CDF) vil stå sentralt.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede utviklingssamarbeidet med Tanzania.

Resultatområde/delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling – Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen og videregående skole – Øke kapasitet og kvalitet i høyere utdanning – Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn.	– Støtte sektorprogram for grunn- og videregående utdanning. Jenters skolegang vil særlig bli vektlagt – Støtte utviklingsprogram ved universitet og høyskoler, inkludert samarbeidsavtaler med norske institusjoner – Støtte nasjonalt AIDS-program og frivillige organisasjoner – Samarbeid med FN-organisasjoner og lokale frivillige organisasjoner om støtte til programmer for mor og barn
Økonomisk utvikling – Bedre forsyning av elektrisk kraft – Mer effektiv og sikrere veitransport – Bedre kredittilgang for småbedrifter – Øke matvaresikkerhet og produksjon i landbruket – Næringsutvikling – Støtte til gjeldsfondet	– Støtte kraftutbygging og -distribusjon – Støtte rehabilitering av veier og styrke nasjonal og regional veiforvaltning. – Støtte mikrokredittinsitusjonen PRIDE – Støtte utvikling og opplæring innen mikrofinansiering – Støtte til program for forskning og utvikling – Kartlegge og støtte relevante aktiviteter i henhold til strategi for næringsutvikling i sør
Fred, menneskerettigheter og demokrati – Effektiv offentlig forvaltning – Sterkere lokalt selvstyre – Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte program for reformer i offentlig forvaltning – Støtte program for reformer i lokalforvaltningen – Støtte organisasjonsutvikling i frivillige organisasjoner
Miljø og naturressursforvaltning – Bedre forvaltning av naturressurser – Øke bevissthet om miljøspørsmål og renere industriproduksjon – Oppfølging av biodiversitets-konvensjonen	– Støtte program for miljø- og ressursforvaltning – Støtte lokale miljøorganisasjoner og nasjonale miljøverninstitusjoner – Støtte til strategi og handlingsplan for biodiversitet
Kvinner og likestilling – Øke kvinners deltakelse i samfunnslivet	– Støtte kvinnerettede utviklingstiltak i offentlig forvaltning og utdanningssektoren – Støtte gjennom frivillige organisasjoner

Rapport 1998

Bistandsprogrammet er i hovedsak gjennomført i tråd med planene. En evaluering av samarbeidet i perioden 1994-1997 konkluderte med at programmet stort sett hadde vært vellykket, men at innsatsen ble svekket av å være for fragmentert og lite fokusert.

De politisk og forvaltningsmessige reformer har sen fremdrift og medført lavere utbetalinger enn forventet. Det er fra norsk side lagt vekt på større grad av mottakerstyring av bistanden og for et reelt partnerskap mellom giverne og Tanzanias myndigheter.

Sosial utvikling. Norsk støtte til grunnutdanning ble i 1998 kanalisert gjennom FNs barnefond (UNICEF). Støtten gikk til å bedre kvaliteten på undervisningen til barn i 20 distrikter. Innen høyere utdanning ble støtten til Instituttet for offentlig og privat forvaltning (IDM) videreført gjennom et institusjonssamarbeid med Høgskolen i Agder. Den fireårig rammeavtalen med universitetet i Dar es Salaam ble videreført. Dette innebærer en faglig og institusjonell styrking av universitetet samt tiltak for å øke antall studenter. Støtte til det nasjonale aidsprogrammet har bidratt til positive resultater innen informasjon, prevensjonstiltak og frivillig testing. En gjennomgang av programmet resulterte i et nytt justert fire-års program. hiv/aids arbeidet støttes også gjennom UNICEF og frivillige organisasjoner. Annen støtte til helsesektoren går til å redusere mødredødlighet, bedret vannforsyning og hygiene.

Økonomisk utvikling: Gjeldsfondet for betjening av multilateral gjeld ble støttet med 20 mill. kroner i 1998. Til utvikling av mindre næringsprosjekter støtter Norge mikro-kredittinstitusjonen PRIDE. Rundt 70 pst. av låntakerne er kvinner og tilbakebetalingsraten er meget tilfredsstillende. En gjennomgang med anbefalinger for bedret lønnsomhet er i hovedsak fulgt opp. Samarbeidet med veimyndighetene om institusjonsoppbygging ble videreført i 1998. Etableringen av et veifond og et fristilt veidirektorat forventes å forbedre forvaltningen av veinettet betraktelig. Norge støttet også rehabiliteringen av viktige hovedveier i Tanzania og planla videre støtte til hovedveien mellom Tanzania og Zambia. Innen kraftsektoren ble støtten til Kihansi-kraftverket videreført samt at det ble gitt støtte til mindre transformatorstasjoner.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norge støttet prosessene knyttet til reformene i offentlig forvaltning. For å styrke det sivile samfunn ble det gitt støtte til en rekke frivillige organisasjoner. Med bl.a. norsk støtte er det oppnådd positive resultater når det gjelder å styrke myndighetenes evne til å koordinere og styre bistanden fra de ulike givere. Norge støttet også tiltak for bedring av landets budsjettplanlegging og makroøkonomiske styring samt myndighetenes kamp mot korrupsjon.

Miljø og naturressursforvaltning: En gjennomgang i 1997 av rammeavtalen for samarbeidet innen miljø og naturressursforvaltning viste til mange positive resultater, men også til svakheter i styring og administrasjon av enkelte prosjekter og av programmet som helhet. En ny fase av programmet med økt fokus på institusjonsutvikling ble igangsatt i 1998. Rammeavtalen med landbruksuniversitetet fungerer i hovedsak godt og forvaltningen er godt integrert i universitetets administrasjon. En evaluering i 1998 av det langvarige institusjonelle samarbeidet mellom landbruksuniversitetet Sokoine og Norges landbrukshøgskole (rapport 2.98) påpeker at samarbeidet kan vise til betydelige resultater, men at det i større grad bør rettes mot landbrukssektorens sentrale behov, og at kostnadseffektiviteten ved samarbeidet bør forbedres.

Kvinner og likestilling: Den norske støtten rettet mot kvinner tok sikte på å bedre jenters og kvinners rettigheter gjennom økt adgang til utdanning, deltagelse i demokratiske prosesser, hiv/aids-forebyggende arbeid samt styrking av kvinners legale rettigheter til jord.

Bilateral bistand til Tanzania fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	360,3	336,3
Herav:		
Landprogram inkl. Fredskorps	226,5	189,9
Regionbevilgning	51,7	42,5
Bevilgning for frivillige organisasjoner	16,9	19,8
Næringslivsordningene	25,1	32,6
Eksperter, konsulenter	8,7	0,6
Særbevilgninger, inkludert forskning	2,5	10,4
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	8,5	0,5
Gjeldslette	20,0	35,0
NORFUND		4,5
Annen bilateral bistand	0,4	0,4

Budsjett 2000

Utviklingen av ny landstrategi vil bli tilpasset Tanzanias egen prosess for å utarbeide en nasjonal strategi for all bistand. For 2000 vil bidrag i form av støtte til de politiske og forvaltningsmessige reformprogrammene samt sektorprogrammet for utdanning bli gitt høy prioritet. Det er også ønskelig å videreføre støtten til det multilaterale gjeldsfondet.

For 2000 foreslås bevilget 180 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.20 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia

Situasjonsbeskrivelse

Den innenrikspolitiske situasjonen har vært preget av etterdønningene fra kuppforsøket i november 1997. Anklager om tortur mot mange av de fengslede kuppmakerne og forsøk på å stanse den viktigste opposisjonsavisen bidro til økende bekymring over utviklingen innen menneskerettigheter og demokrati. Situasjonen bedret seg noe utover i 1999, med tilnærming mellom regjering og opposisjon og regjeringens framleggelse av et handlingsprogram for godt styresett. Flyktningstrømmer fra Den demokratiske republikken Kongo og anklager fra Angola om våpensmugling til den angolanske motstandsbevegelsen UNITA har trukket Zambia inn i den usikre regionale situasjonen. Landets president har spilt en sentral rolle i arbeidet med å finne en løsning på konflikten i Den demokratiske republikken Kongo.

Zambia opplevde i 1998 en økonomisk krise forårsaket bl.a. av kraftig nedgang i jordbruksproduksjonen og fortsatt store tap i gruveindustrien. Situasjonen ble forsterket ved at all betalingsbalansestøtte ble holdt tilbake som følge av forsinkelser i privatiseringen av kopperindustrien og bekymring over utviklingen innen menneskerettigheter og demokrati.

Zambia har en meget vanskelig gjeldssituasjon, men vil kunne nyte godt av Verdensbankens initiativ overfor de mest forgjeldede landene (HIPC) dersom de økonomiske og politiske reformene videreføres. Den økonomiske situasjonen bedret seg noe i 1999, og landet fikk en omfattende avtale om gjeldslette med Parisklubben samt ny avtale om kreditter for videreføring av det økonomiske reformprogrammet.

De sosiale sektorene har utgjort om lag en tredel av statsbudsjettet de siste årene, men det er ingen klare tegn til bedring av leveforholdene for befolkningen. Det er planlagt omfattende reformer innen både helse- og utdanningssektoren, men framdriften i arbeidet har gått tregt på grunn av den økonomiske krisen.

Av positive trekk kan det pekes på domstolenes sterke og uavhengige rolle, og den betydning frivillige organisasjoner og uavhengige medier har i zambisk samfunnsliv. Gledelig var dessuten tendensen til økende antall kvinner i lokale styreorganer.

Viktige miljøproblemer er forurensende industriutslipp i luft og vann og avskoging. Krypskyting er et omfattende problem i Zambia.

Mål for innsatsen i Zambia

Hovedmål for innsatsen i Zambia er å bidra til økonomisk utvikling, å fremme og styrke demokrati og menneskerettigheter samt utvikling av menneskelige ressurser. En ny strategi for samarbeidet vil bli utarbeidet i 1999.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Zambia.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Bedre vann og sanitærforhold	– Støtte det nasjonale vannsektorprogrammet og rehabilitering av vannforsyning og avløpssystemer i ni byer
– Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen	– Støtte det nasjonale program for grunnutdanning, samt særlige tiltak for jenter
– Styrke kulturelt mangfold, økt bevissthet om egen kulturarv	– Støtte kulturminnevern, museer, kulturinstitusjoner samt kulturutveksling
Økonomisk utvikling	
– Øke matvaresikkerhet og produksjon i landbruket	– Støtte offentlig jordbruksforvaltning og organisering av bønder
– Mer effektiv veitransport	– Støtte rehabilitering og vedlikehold av veier og styrke nasjonal og regional veiforvaltning
– Styrke næringsutvikling	– Støtte næringsregister og investeringssenter – Støtte rehabilitering av elektrisitetsforsyningen
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Mer effektiv og ansvarlig forvaltning	– Støtte institusjonsutvikling i sentrale statlige etater – Støtte institusjoner som arbeider med menneskerettigheter og tiltak mot korrupsjon o.l.
– Sterkere lokalt selvstyre	– Støtte utvikling av lokaldemokrati i nordprovinsen
– Styrke det sivile samfunn og organisasjonslivet	– Støtte lokale frivillige organisasjoner
Miljø og naturressursforvaltning	
– Bedre forvaltning av naturressursene og øke bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte viltforvaltning, vannressursforvaltning og bidra til redusert industriforurensning – Støtte lokale miljøorganisasjoner
Kvinner og likestilling	
– Styrke kvinners stilling	– Støtte regjeringens kvinnekontor – Støtte kvinneorganisasjoner

Rapport 1998

Siden 1997 har demokrati, menneskerettigheter og godt styresett blitt et av hovedområdene for samarbeidet mellom Zambia og Norge. Støtten til utdanningssektoren har økt. Framdriften i arbeidet med nasjonale sektorplaner og handlingsplaner har gått tregt, noe som har forsinket igangsettingen av sektorprogrammene. Reformprogrammet for den offentlige sektor ble ytterligere forsinket, noe som bidro til en forverring av forvaltningskapasiteten i landet. Den økonomiske krisen, i tillegg til en svak forvaltning, bidro til lite gunstige rammevilkår for bistanden. En positiv utvikling når det gjelder større zambisk eierskap og dermed institusjonell bærekraft i bistandstiltakene bør likevel påpekes.

Sosial utvikling: Støtten til reformene i vannsektoren ble videreført i 1998, mens utfasingen av vannprosjektet i vestprovinsen ble fullført som planlagt. Innen utdanningssektoren var Norge aktiv i planleggingen av det nasjonale sektorprogrammet for grunnutdanning. Det ble i tillegg besluttet å fortsette støtten til enkelttiltak i regi av UNICEF inntil sektorprogrammet er på plass. Videre var det samarbeid med flere lokale frivillige organisasjoner innenfor utdanningssektoren. Norsk støtte til bekjempelse av hiv/aids gikk også via frivillige organisasjoner. På kulturområdet var det et aktivt institusjonelt og prosjektbasert samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner i Zambia og Norge.

Økonomisk utvikling: En studie av norsk støtte til jordbrukssektoren i nordprovinsen konkluderte med at målene i liten grad var nådd. Det ble i 1998 derfor gjennomført et omfattende utrednings- og planleggingsarbeid for omlegging av støtten til sektoren. Framtidig støtte vil legge spesielt vekt på småbønder og kvinner samt støtte til utvikling av bondeorganisasjoner og den private sektor innen landbruket. Innen infrastruktur ble

det gitt norsk støtte til rehabilitering av veier. Arbeidet med et sektorprogram for vei ble påbegynt.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Samarbeid med kommisjonene for menneskerettigheter og antikorrupsjon og ombudsmannen samt støtte til den zambiske riksrevisjon og domstolene ble videreført. En rekke frivillige organisasjoner på dette feltet mottok også norsk midler. Det norskstøttede pilotprosjektet for utvikling av lokaldemokrati i nordprovinsen fortsatte. Støtten til frivillige organisasjoner ble utvidet og tilpasset situasjonen etter valget. Arbeidet med styrking av zambiske medier fortsatte med støtte til mediafond og journalistutdanning.

Miljø og naturressursforvaltning: Det institusjonelle samarbeid mellom institusjoner i Zambia og Norge for kontroll og redusering av industriavfall og forurensning ble videreført. Det var dialog med zambiske myndigheter om ytterligere støtte til viltforvaltningen, bl.a. gjennom en utbygging av et nytt hovedkvarter for viltforvaltningen i en av nasjonalparkene.

Kvinner og likestilling: Flere lokale frivillige organisasjoner som jobber med kvinne- og likestillingsspørsmål ble støttet av Norge. Hverken handlingsplanen eller likestillingsloven ble vedtatt i løpet av 1998 på tross av støtte til dette arbeidet fra giverne.

Bilateral bistand til Zambia fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	263,2	240,2
Herav:		
Landprogram inkl. Fredskorps	123,8	101,0
Regionbevilgning	67,8	84,0
Bevilgning for frivillige organisasjoner	8,1	19,3
Næringslivsordningene	31,1	28,3
Eksperter, konsulenter	12,5	0,7
Særbevilgninger, inkludert forskning	7,3	0,2
Annen bilateral bistand	12,5	0,6

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 90 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.25 Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea

Situasjonsbeskrivelse

Krigen med Etiopia har påvirket hele samfunnsutviklingen i Eritrea siden utbruddet av krigshandlingene i mai 1998. De politiske, økonomiske og sosiale konsekvensene er altomgripende da majoriteten av den arbeidsføre del av befolkningen nå direkte eller indirekte er trukket inn i krigen. Enorme ressurser er blitt overført til militære formål, innenlandske og utenlandske investeringer er delvis stoppet opp og ressursene til sosiale sektorer er blitt skadelidende. Ved en fredsslutning vil det ta mange år før Eritrea vil være tilbake på det samme økonomiske utviklingstrinn som før krigen.

Eritrea kunne imidlertid før krigen vise til en positiv økonomisk utvikling, rask oppbygning av offentlig forvaltning, infrastruktur og sosiale tjenester. Grunnlaget for en videreføring av denne prosessen er fortsatt til stede. Peoples Front for Democracy and Justice (PFDJ) er det eneste tillatte politiske parti i Eritrea. Arbeidet med landets første valglovgivning stoppet opp på grunn av krigen og vil først videreføres etter en fredsslutning. Visse spede ansatser til en uavhengig presse finnes. Krigen har ført til at regjeringen har vist større interesse for tilstedeværelse av internasjonale frivillige organisasjoner. PFDJ og regjeringen vil stå overfor store utfordringer hva gjelder spørsmålet om demokratisering i den kommende periode. Det er blitt rapportert om menneskerettighetsovergrep i Eritrea, og det sivile rettsvesenets kapasitet er fortsatt meget lav.

Mål for innsatsen i Eritrea

Krigen i Eritrea medfører et visst skifte i fokus hva gjelder hovedmålene for det norske bistandssamarbeidet. Dette fikk også konsekvenser for gjennomføringen av prosjekter og programmer i 1999, jf. revidert nasjonalbudsjett 1999. Det overordnede mål for den norske innsatsen vil være å støtte opp under tiltak og prosesser for fred, demokrati, menneskerettigheter og godt styresett i Eritrea. Fra norsk side tas det dessuten sikte på å bidra til å bedre de sosiale kårene for landets befolkning med hovedvekt på støtte til utdanningssektoren. Det forventes at samarbeidet om å styrke den eritreiske forvaltningens kapasitet blir videreført.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlete bistandssamarbeidet med Eritrea.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Styrke grunnutdanningen, med særlig vekt på jenters skolegang	– Støtte bygging av ny lærerskole i Keren – Bistå med stipendprogram for mannlige og kvinnelig lærerstudenter i utlandet inntil den nye lærerskolen er ferdig
– Styrke innsatser for kvinne- og likestillingsperspektivet	– Finansiere trykking av bøker til grunnskolen
– Styrke primærhelsetjenesten	– Samfinansiere med Verdensbanken utbygging av to regionale sykehus, 30 klinikker og en nasjonal blodbanktjeneste
Økonomisk utvikling	
– Bedre telekommunikasjon	– Støtte til utvikling av teleadministrasjon og telemarkedet
– Utnytte naturressurser for økonomisk utvikling	– Bistå til kartlegging av mineralressurser og utvikling av offentlig forvaltning av mineralressurser – Bistå i forvaltningen av potensielle olje- og gassressurser
– Etablere et fungerende statistisk sentralbyrå	– Støtte oppbygging av nasjonale husholds-undersøkelser og oppføring av kontorbygg
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Bidra til freds- og forsoningstiltak	– Støtte fredsprosessen og tiltak for forsoning samt demobilisering
– Styrke rettsvern, demokratiutvikling og tiltak for godt styresett	– Økt støtte til det sivile samfunn – Støtte til utarbeidelse av valglov – Vurdere støtte til utvikling av en uavhengig presse
Miljø og naturressursforvaltning	
– Bedre forvaltning av land- og naturressurser	– Støtte til stipendprogram og korttidsopplæring for mannlige og kvinnelige ansatte i landbruks-departementet – Bistå oppbygging av landbruksfakultetet ved Asmara universitet – Bistå i utvikling av offentlige institusjoner for naturressursforvaltning og landadministrasjon – Bistå i rehabilitering av irrigasjonsprosjekt i Zula

Rapport 1998

Norges utviklingssamarbeid med Eritrea i 1998 må ses i lys av konflikten med Etiopia. Periodevise restriksjoner på reisevirksomheten for samarbeidende institusjoner i annet halvår hadde en negativ virkning på gjennomføringen av opplæring og planleggingen av nye programmer. Begrenset erfaring fra eritreisk side med realistisk budsjettering og planlegging, kombinert med ønske om kontroll med styringen, førte til forsinkelser i forhold til planer og budsjetter. Eritreas vilje til selv å ta styringen må imidlertid betraktes som en positiv faktor av betydning for utvikling av kompetanse og eierskap.

Sosial utvikling: Planleggingen av Eritreas andre lærerskole i byen Keren, som er planlagt etablert med norske midler skulle startet i 1997, men verken byggeplanene eller utdanningsopplegget for skolen ble ferdig i 1998 grunnet endringer og forsinkelser i planleggingsprosessen. Stipendprogrammet for opplæring av ungdomsskolelærere ved universiteter i Sør-Afrika i påvente av at lærerskolen i Keren blir ferdig, ble igangsatt som planlagt.

På helsesektoren inngikk Norge i 1998 en avtale med Eritrea og Verdensbanken om samfinansiering av et helseprosjekt som vil føre til en betydelig styrking av primærhelsetjenesten i Eritrea.

Norske frivillige organisasjoners mål om å bistå landet innen helse, utdanning og naturressursforvaltning ble bare i begrenset grad oppnådd i 1998 på grunn av den eritreiske regjerings restriktive holdning til utenlandske frivillige organisasjoners plass i utviklingsprosessen. Redd Barna stengte sitt kontor i Eritrea, mens programmene til Kirkens Nødhjelp, blant annet innen utdanning og helse, gikk som planlagt. Norges Handikapforbund, Norges Blindeforbund, Norsk Folkehjelp og Utviklingsfondet, som ikke var avhengig av tilstedeværelse i Eritrea, fortsatte bistandsarbeidet.

Økonomisk utvikling: Norske midler bidrar til gjenoppbygging og modernisering av infrastruktur, identifisering av naturressursgrunnlaget for næringsutvikling og styrking av offentlig forvaltning. Programmene omfatter oppbygging og modernisering av Eritreas telekommunikasjoner, dels gjennom samarbeid med Post- og Teletilsynet i Norge og dels gjennom leveranser av moderne telefonsentraler og teleutstyr. Dette har bidratt til god internasjonal standard på telesambandet innenlands og med utlandet.

Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) bistår sin partner med kartlegging av mineralforekomster og opplæring og faglig rådgivning i den forbindelse. Kartleggingen benyttes av utenlandske gruveselskaper i deres kommersielle undersøkelser.

Oljedirektoratet i Norge bistår sin partner med faglig rådgivning rettet mot mulig kommersiell utnytting av eventuelle olje- og gassforekomster i eritreisk farvann i Rødehavet. Blant annet har Oljedirektoratet spilt en viktig rolle som rådgiver i forbindelse med Eritreas kontakt med multinasjonale oljeselskaper.

Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon (FAFO) har siden 1994 bistått med faglig rådgivning under etablering av Eritreas statistiske kontor, og med gjennomføring av landets første husholdsundersøkelser. I tillegg til produksjon av viktige data for nasjonal planlegging har samarbeidet bidratt til at kontoret for framtiden kan gjennomføre undersøkelser på egen hånd. Norsk støtte omfatter også oppføring av nytt kontorbygg.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Som antydet over har det i 1998 vært begrenset spillerom for samarbeid om demokratiutvikling, men dialogen med myndighetene om mulig framtidig norsk støtte på området er holdt vedlike.

Miljø og naturressursforvaltning: Norge har støttet et stipendprogram som har sendt 65 ansatte i landbruksdepartementet til utdanning ved universiteter i utlandet, hvorav de fleste i Sør-Afrika. Stipendprogrammet er planlagt og gjennomført i samarbeid med Noragric ved Norges landbrukshøgskole (NLH). Noragric samarbeider også med universitetet i Asmara. Målet er å bidra til å skape et selvstendig landbruksfakultet ved universitetet gjennom faglig bistand, veiledning og et stipendprogram for eritreiske studenter ved NLH.

Kvinner og likestilling: Det er for tiden ingen norskstøttede prosjekter der kvinner inngår som eneste målgruppe, men kvinner er spesielt utvalgt til stipendprogrammene for lærerutdanning og landbruksforvaltningen.

Bilateral bistand til Eritrea fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	62,3	40,6
herav:		
Landprogram	38,6	16,1
Regionbevilgning	7,0	7,7
Bevilgning for frivillige organisasjoner	8,0	5,5
Næringslivsordningene	0,5	0,2
Eksperter, konsulenter	0,1	
Særbevilgninger, inkludert forskning	0,4	0,05
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	4,6	7,3
Annen bilateral bistand	3,2	3,9

Budsjett 2000

Det overordnede mål for den norske bistanden vil være å støtte opp under tiltak for fred, demokrati, menneskerettigheter og godt styresett. Det tas dessuten sikte på å bidra til å bedre de sosiale kårene for landets befolkning. Samarbeidet om å styrke den eritreiske forvaltningens kapasitet blir videreført. Så lenge krigshandlingene pågår vil det ikke være aktuelt å inngå noen nye bistandsavtaler. Landrammen er redusert med 10 mill. kroner i forhold til 1999.

For 2000 foreslås bevilget 50 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.30 Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske situasjonen i landet er stabil. Nasjonalforsamlingen har begynt å finne sin rolle i et flerpartisystem, men kritiseres for å bruke lang tid på lovbehandling. Utenlandske investeringer øker betydelig. Mosambik ble i 1998 inkludert i HIPC-initiativet for gjeldslette. Dette innebærer at landets utenlandsgjeld, som ved utgangen av 1996 utgjorde 5,6 milliarder dollar, ble redusert til 1,1 milliard i juni 1999. Gjenoppbyggingen av infrastruktur har fortsatt, og viktige forbedringer i den sosiale sektor har funnet sted. Indikatorene på levering av helsetjenester til befolkningen viser en positiv trend. Privatiseringen av offentlige bedrifter har fortsatt, og det er registrert en betydelig samlet vekst i produksjonen knyttet til disse. Også innen jordbruket registreres det vekst.

Til tross for et bedre makroøkonomisk bilde lever ca. 80 pst. av befolkningen likevel under til dels meget vanskelige vilkår. Inntektsfordelingen i landet er svært skjev og store deler av befolkningen på landsbygda lever i fattigdom.

Den offentlige administrasjonen er svak, og det arbeides med en gjennomgripende forvaltningsreform.

Mål for innsatsen i Mosambik

Hovedmålet er å bidra til økonomisk vekst som spesielt tilgodeser den fattige del av befolkningen og bidrar til mindre avhengighet av bistand. Samarbeidet skal konsentreres om helsesektoren, energi og naturressurser, landsbygdutvikling og støtte utvikling av demokrati og menneskerettigheter. Strategien skal styrke myndighetenes forutsetninger for å gjennomføre en fattigdomsorientert utviklingspolitikk. Programstøtte, herunder gjeldslette, budsjettstøtte og bistand gjennom sektorprogrammer vil vektlegges, og samarbeidet skal bidra til å styrke forvaltningen. Programmet skal konsentreres om færre prosjekter. Mosambik er valgt som ett av tre pilotland i ny strategi for norsk støtte til næringsutvikling i sør. Dette vil føre til ytterligere innsats for samarbeid med og utvikling av privat sektor i Mosambik.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Mosambik.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling – Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn – Fortsatt støtte til helseministeriets arbeid med å utforme et sektorprogram – Øke bevissthet og interesse for egen kulturarv	– Støtte til integrert helseprogram, det nasjonale epidemiologiprogrammet, myndighetenes program for faglig bistand, og støtte til import av medisiner og medisinsk utstyr – Støtte skoler og kulturgrupper
Økonomisk utvikling – Bedret forsyning av elektrisk kraft – Videreføring av den makroøkonomiske reformprosessen – Økonomisk utnyttelse av naturressursene - Bedret sikkerhet for fiske- og kystfart – Øke inntektsnivå og sysselsetting på landsbygda	– Støtte institusjonsbygging gjennom NVE, og utbygging av linjenettet – Bidra med budsjettstøtte og gjeldslette, faglig bistand til Plan- og Finansministeriet – Institusjonsbygging innen petroleumssektoren i samarbeid med Oljedirektoratet – Rehabilitering av bygdeveier i Cabo Delgado
Fred, menneskerettigheter og demokrati – Mer effektiv og ansvarlig forvaltning – Støtte desentralisert forvaltning – Bidra til øket sikkerhet – Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte kompetansebygging i økonomisk analyse og planlegging – Støtte opplæringstiltak på provins- og distriktsnivå – Støtte minerydding gjennom Norsk Folkehjelp – Støtte lokale organisasjoner og tiltak for å styrke den frie presse/media
Miljø og naturressursforvaltning – Bedre forvaltning av naturressursene	– Bistand til kapasitetsbygging i Miljøvern-departementet og støtte til integrert kystsoneforvaltning – Vektlegge miljø i samarbeidet under økonomisk utvikling
Kvinner og likestilling – Styrke kvinners rettslige og økonomiske stilling – Øke kvinners politiske deltakelse	– Støtte lokale organisasjoner og kvinnerettede tiltak innen landsbygdrehabilitering – Støtte kampanje for å øke kvinners deltakelse i kommende lokalvalg – Øke bistand til kvinners reproduktive helse

Rapport 1998

Framdriften i bistandssamarbeidet med Mosambik var god.

Sosial utvikling: Innsatsen på helsesektoren var konsentrert om det nasjonale tuberkuloseprogrammet og mor/barn-helseprogram. Det legges stor vekt på å få til koordinering av giverne innen sektoren, og Norge deltok bl.a. i en studie av forutsetningene for slikt samarbeid. Norge har også bidratt med finansiell støtte til det pågående arbeidet med å utarbeide en finansieringsstrategi for helsesektoren. Midler bevilget til medisinimport i 1997 ble frigitt i 1998 etter at myndighetene forpliktet seg til å forbedre kontrollmekanismene for medisindistribusjon.

Økonomisk utvikling: Norge undertegnet en tre-årig avtale om budsjettstøtte for å bidra til å stabilisere økonomien og til at Mosambik kan gjennomføre landets fattigdomsrettede utviklingsstrategi. Støtte til institusjonell oppbygging og utvikling av samarbeid mellom norske og mosambikiske institusjoner fortsatte i ulike deler av energisektoren. Det ble også vedtatt støtte til bygging av en hovedkraftlinje. Det norske Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet fortsatte sitt samarbeid med mosambikiske søsterinstitusjoner. Bistanden til landsbygdrehabilitering fortsatte med gjennomføring av flere opplæringstiltak på provins- og distriktsnivå. I to provinser er arbeidsintensiv rehabilitering av to bygdeveier nesten sluttført med godt resultat.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Bistand til minerydding ble videreført gjennom Norsk Folkehjelps program. Det ble gitt støtte til mindre lokale organisasjoner som arbeider innen menneskerettigheter og demokrati. Det ble gitt støtte til gjennomføring av lokale valg gjennom et eget fond for dette i regi av FNs utviklingsprogram (UNDP).

Miljø og naturressursforvaltning: Det ble gitt støttet til kapasitetsbygging i Mosambiks miljøverndepartementet og det nasjonale programmet for miljøforvaltning.

Kvinner og likestilling. Arbeidet for å styrke kvinners posisjon i samfunnet sto sentralt innen flere programområder. Det ble gitt støtte til opplæring for å øke kvinners deltakelse i lokalvalg samt til oppfølging av Beijing-konferansen.

Bilateral bistand til Mosambik fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	387,1	373,4
Herav:		
Landprogram inkl. Fredskorps	238,0	201,8
Regionbevilgning	77,7	113,0
Bevilgning for frivillige organisasjoner	29,0	22,2
Næringslivsordningene	32,3	10,1
Eksperter, konsulenter	3,9	0,4
Særbevilgninger, inkludert forskning	14,0	16,4
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati		3,6
NORFUND		4,6
Annen bilateral bistand	4,3	1,3

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 190 mill. kroner over landprogrammet.

Underpost 70.35 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe

Situasjonsbeskrivelse

Regjeringspartiet ZANU-PF dominerer det politiske liv i Zimbabwe. Tilbakeslagene for demokrati og menneskerettigheter er bekymringsfulle. Samtidig er det også trekk ved utviklingen som peker i positiv retning. Bl.a. spiller domstolene, fagbevegelsen, deler av media og av det sittende parlament en kritisk og uavhengig rolle. Lav valgdeltagelse og liten politisk aktivitet i befolkningen har preget Zimbabwe i de senere årene, men i det siste har den sosiale og politiske uroen i landet økt. Negativ reallønnsutvikling samt økende skepsis til regjeringens evne til å takle de betydelige sosiale og økonomiske utfordringene landet står overfor, er viktige årsaker til denne uroen. Utviklingen har mobilisert det sivile samfunn til større aktivitet.

Produksjonen har vært relativt differensiert sammenlignet med andre afrikanske land, men i stigende grad er man blitt avhengig av eksport av noen få råvarer hvor prisene på verdensmarkedet har vært fallende. Økonomien preges av lavt investeringsvolum, økende arbeidsløshet og stigende inflasjon. Økonomiske og sosiale forskjeller er økende, og allerede oppnådde sosiale framskritt kan gå tapt. Det er små utsikter til reell vekst i økonomien på kort sikt. Landets militære engasjement i Den demokratiske republikken Kongo antas å medvirke til de økonomiske problemene. Det er økende motstand i befolkningen mot dette militære engasjement.

Siden uavhengigheten i 1980 er det gjort store framskritt innenfor helse, utdanning, utbygging av infrastruktur på landsbygda og fattigdomsbekjempelse. Ressursmangel skaper imidlertid problemer for drift og vedlikehold av disse investeringene. Samtidig er det tegn til en negativ utvikling på sosial sektor, bl.a. som følge av hiv/aids-epidemien. Også offentlig forvaltning preges av ressursmangel. Overgang av kvalifiserte tjenestemenn til privat sektor er et økende problem. Det mangler

forvaltnings- og planleggingskapasitet i departementer og institusjoner som er sentrale for bistandssamarbeidet.

De alvorligste miljøproblemene er knyttet til at en stor del av befolkningen bor i områder med dårlig jordsmonn og årlig tørke.

Mål for innsatsen i Zimbabwe

Hovedmålet er å bidra til varige forbedringer i sosiale, økonomiske og politiske forhold. Fra norsk side understrekes betydningen av at menneskerettigheter, kvinne- og likestillingsperspektivet og sentrale prinsipper for demokrati, herunder presse- og organisasjonsfrihet, styrkes. Kompetanse- og institusjonsutvikling står sentralt i samarbeidet.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemiddel for det samlede bistandssamarbeidet med Zimbabwe.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling – Bedret helse med særlig vekt på mødre og barn	– Støtte nasjonalt program for utbygging av drikkevannsforsyning og latriner – Støtte til familiehelse- og befolkningsprogram samt andre nasjonale helsetiltak – Støtte forebyggende aidstiltak gjennom lokale frivillige organisasjoner
Økonomisk utvikling – Økt inntektsnivå og sysselsetting – Styrket næringsutvikling	– Støtte program for utvikling av små og mellomstore bedrifter – Bistand til kapasitetsbygging i Industridepartementet. – Støtte opplæring av melkebønder i utkantområder – Støtte til veiledning for kvinnelige småbønder – Støtte tiltak for utvikling av infrastruktur i tettsteder og i byene
Fred, menneskerettigheter og demokrati – Styrke det sivile samfunn og organisasjonslivet	– Støtte fagbevegelsen og lokale frivillige organisasjoner – Støtte forskningsinstitusjoners arbeid for mangfold i media
Miljø og naturressursforvaltning – Bedret forvaltning av naturressursene – Bedret kulturminnevern og økt kunnskap om kulturarv	– Støtte program for miljø- og naturressursforvaltning med vekt på institusjonsstyrking – Utvikling av nasjonal strategi for vannressursforvaltning – Støtte fiskeriforvaltning i Kariba-sjøen – Støtte lokale miljøorganisasjoner – Støtte kulturprogram for samarbeid om bevaring av nasjonale monumenter og kulturminner
Kvinner og likestilling – Styrket kvinners rettslige likestilling – Bedret kvinners økonomiske og sosiale stilling	– Støtte kvinnerett ved Universitetet i Harare og samarbeidet med Universitetet i Oslo – Støtte lokale frivillige organisasjoner

Rapport 1998

Hovedsatsingen i 1998 var videreføring av støtten til de store nasjonale programmene innen vannforsyning på landsbygda og familiehelse. Gjennomføringen av bistandsprogrammet fulgte i hovedsak de oppsatte mål der Zimbabwe tar fullt ansvar for gjennomføringen, selv om svak planleggingskapasitet er merkbar.

Sosial utvikling: Familiehelseprogrammet i samarbeid med Verdensbanken ble avsluttet, og planlegging av neste fase er i gang. Det har vært forsinkelser i

gjennomføringen av vannprogrammet. I 1998 ble det krevet revisjonsrapporter fra det enkelte distrikt og gjennomført en større revisjon på sentralt nivå. Det er bekymringsfullt at sentralmyndighetenes kapasitet til å planlegge, styre og evaluere vannprogrammet er svak. Det ble i 1998 inngått avtale med UNFPA om støtte til arbeid innen reproduktiv helse med hovedvekt på begrensning av skadevirkningene av hiv/aids-epidemien.

Økonomisk utvikling: Småindustriprogrammet gikk inn i en ny fase i 1998 med støtte til strategiske allianser og til småindustri ved fem vekstsentra. I tillegg ble det gitt støtte til innledning av samarbeid mellom et zimbabwisk senter for industrirettet forskning (SIRDEC) og SINTEF. Målet er å gjøre forskningsbasert kunnskap og teknologi tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter i Zimbabwe. Støtten til meierisektoren fortsatte i 1998. Det er lagt opp til en ny fase av støtten f.o.m. 1999.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Demokratiseringsprosessen i Zimbabwe er preget av den politiske og sosiale uroen landet har opplevd i det siste. Norge støttet utviklingen av et sivilt samfunn bl.a. ved støtte til aktiviteter hos lokale kulturgrupper, menneskerettighetsorganisasjoner, den zimbabwiske landsorganisasjonen og forskningsorganisasjonen SAPES.

Miljø- og naturressursforvaltning: Fiskeriforvaltningsprogrammet mellom Zambia og Zimbabwe har vært vellykket, og ble i hovedsak avsluttet i 1998. En mindre videreføring kan bli aktuelt. Et samarbeid mellom universitetet i Zimbabwe og Chr. Michelsens Institutt pågår for å styrke universitetets evne til forskning og undervisning innen naturressursforvaltning, særlig innen fiskeriforvaltning.

Arbeidet med strategi for vannressursforvaltning fortsetter med norsk støtte. Det er besluttet å opprette et zimbabwisk organ etter mønster av NVE.

Kvinner og likestilling: Kvinner var hovedmålgruppe i flere av de største programmene. Diplomkurset i kvinnerett ved Universitetet i Zimbabwe i samarbeid med Universitetet i Oslo fortsetter. Andre tiltak har fokusert på kvinners rettslige stilling og på opplæring av kvinnelige småbrukere. Disse tiltak har imidlertid vært svakt forvaltet fra nasjonalt nivå og ble avsluttet i 1998.

Bilateral bistand til Zimbabwe fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	112,2	104,4
herav:		
Landprogram, inkl. fredskorps	67,6	60,8
Regionbevilgning	9,4	10,2
Bevilgning for frivillige organisasjoner	10,9	19,3
Næringslivsordningene	2,4	1,0
Eksperter, konsulenter	1,5	0,2
Særbevilgninger, inkludert forskning	8,0	12,8
Annen bilateral bistand	12,5	0,1

Budsjett 2000

Som følge av usikkerhet omkring utviklingen i Zimbabwe legges det opp til en mindre reduksjon av tilskuddsposten. Bistanden legges samtidig om og dreies mot større vektlegging av tiltak som fremmer utviklingen innen menneskerettigheter, herunder kvinners rettigheter, demokrati og det sivile samfunn.

For 2000 foreslås bevilget 50 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.40 Langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda

Situasjonsbeskrivelse

Utvikling av markedsøkonomi og gjennomføring av reformtiltak er sentrale elementer i Ugandas utviklingsplaner. Uganda fikk også i 1998 positiv omtale av Verdensbanken

og Det internasjonale pengefondet (IMF) for styring av økonomien, men økte utgifter til militære formål og omfattende korrupsjon utgjør negative trekk i bildet. Ugandas militære engasjement i Den demokratiske republikken Kongo har særlig bidratt til de økte forsvarsutgiftene. Det foregår en åpen debatt om hvordan korrupsjon kan bekjempes, noe som bl.a. har ført til omfattende utskiftninger i regjeringen som følge av misligheter. Landet oppfylte kravene til Verdensbankens initiativ for spesielt gjeldstyngede fattige land (HIPC), og som en følge av denne gjeldsnedskrivingen er nasjonale budsjetter til grunnutdanning og primærhelsetjeneste økt. Sikring av bedre levekår for hele befolkningen en viktig utfordring, der bekjempelse av fattigdommen er et sentralt uttalt mål. Med bistandsgiveres aktive støtte igangsatte myndighetene i 1998 tiltak for mer og bedre kontroll i offentlig forvaltning.

Tiår med krig har gitt store befolkningsgrupper mangelfull utdanning. Ny sektorplan for utdanning, som skal gi hver familie fri skolegang for fire barn, ble innført i 1998. Gjennomføring av reformen har satt ugandiske myndigheter overfor en stor utfordring med hensyn til skolebygging, anskaffelse av skolemateriell og tilbud av kvalifiserte lærere.

Landet gjennomførte i 1997-98 for første gang lokalvalg. I 2000 skal det holdes folkeavstemning om gjeninnføring av et flerpartisystem. Aktivitet fra opprørsbevegelser i nord og vest gjør sikkerhetssituasjonen fortsatt vanskelig i disse områdene.

Mål for innsatsen i Uganda

Norsk bistand skal støtte opp under den økonomiske restruktureringen og demokratiseringsprosessen, oppbygging av sosial sektor, samt bidra til en bærekraftig forvaltning av naturressursene. Den norske bistanden skal forankres i landets egne sektorplaner. Det skal legges vekt på styrking av offentlig forvaltning og spesielt tiltak som kan bidra til bedret styresett. Uganda er valgt som ett av tre pilotland i ny strategi for norsk støtte til næringsutvikling i sør. Dette vil føre til ytterligere innsats for samarbeid med og utvikling av privat sektor i Uganda.

Uganda er pilotland for utprøving av Verdensbankens initiativ for bedre giverkoordinering og nasjonal styring (Comprehensive Developement Framework – CDF) av internasjonal bistand. Norge vil aktivt tilpasse arbeidet med ny strategi til denne prosessen.

Framtidig innretning av bistanden til Uganda vil bli revidert i forbindelse med utarbeiding av ny strategi for Uganda 1999/2000.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Uganda.

Resultatområde/delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Bedre oppvekstvilkår for barn	– Samarbeid med multilaterale og frivillige organisasjoner om program for å bedre barns situasjon
– Bedre helse	– Støtte til aids-forebyggende tiltak, vaksinasjonskampanje og mor/barn helsetiltak
– Bedre utdanning	– Støtte til nasjonalt program for utdanning – Støtte til Makerere-universitetet
Økonomisk utvikling	
– Bedre kreditt-tilgang for småbedrifter	– Støtte til etablering av kredittforetak
– Bedre elektrisitetsforsyningen	– Støtte til utbygging av kraftproduksjon og distribusjonsnett
– Modernisering av landbruket	– Støtte til landbruksutvikling
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Styrke det sivile samfunn	– Støtte til organisasjonsutvikling i lokale organisasjoner og ordninger for fri rettshjelp
– Styrke offentlig forvaltning	– Støtte til oppfølging av Ugandas antikorrupsjonsplan

Resultatområde/delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Miljø og naturressursforvaltning – Bedre forvaltning av naturressursene	– Støtte til program for skogforvaltning og til kompetansebygging ved Makerere universitetet
Kvinner og likestilling – Bedre sysselsettingsmuligheter for kvinner	– Støtte til mikrokredittordninger – Støtte til fri rettshjelp

Rapport 1998

Norsk bistand til Uganda befant seg i 1998 fortsatt i en oppbyggingsfase. Dette gjelder spesielt støtte til utdanning, helse og landbruk.

Sosial utvikling: Norsk støtte til helsesektoren kanaliseres i stor grad gjennom Ugandas landprogram med FNs fond for befolkningsaktiviteter, UNFPA, og FNs barnefond, UNICEF, samt frivillige organisasjoner. Samarbeidet med UNFPA omfatter støtte til reproduktiv helse, hvor bl.a. bedret tilgang på prevensjonsmidler og reduksjon av mødredødelighet er sentralt. Gjennom UNFPA har det også vært kanalisert midler til et pilotprosjekt til frivillig hiv-testing og rådgivning gjennom lokale offentlige helsesentre. Samarbeidet med UNICEF omfatter bl.a. støtte til distriktshelsetjeneste, samt tiltak innen vann og sanitær. Grunnutdanning for jenter og arbeid med ungdom støttes med sikte på å forebygge aids.

Økonomisk utvikling: Utvidelse av Ugandas eneste vannkraftverk, Owen Falls, har stått sentralt i norsk utviklingssamarbeid med landet. To turbiner er tidligere finansiert av NORAD, og i 1998 ble det inngått avtale om finansiering av den tredje turbinen. NVE bistår med faglig bistand i forbindelse med utarbeidelse av ny elektrisitetslov. Støtte gis også til mikrokredittprosjektet PRIDE, hvor godt over halvparten av lånetakerne er kvinner.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom UNDP støttet Norge forberedelsene og gjennomføring av lokalvalgene i Uganda. Valgene fant sted ved årsskiftet 1997-98. I samarbeid med UNDP støtter Norge også kapasitetsbygging innenfor Uganda Human Rights Commission så vel som Inspector General of Government. Arbeidet gjennom UNICEF retter seg bl.a. mot barn som har flyktet fra opprørerne i nord-Uganda. Den Norske Advokatforening og Legal Aid-prosjektet gir fri rettshjelp og driver opplæring i menneskerettigheter overfor befolkningen og offentlige institusjoner, som fengsel, politi og rettsvesen. Andre organisasjoner som med norske bistandsmidler er aktive innen dette feltet, er Redd Barna, LO og NHO.

Miljø og naturressursforvaltning: Siden slutten av 1980-tallet har Norge støttet skogsektoren i Uganda, bl.a. med faglig bistand gjennom Det norske skogselskap. Målet er å etablere bærekraftig utnyttelse av skogressursene i Uganda gjennom styrking av kapasiteten i de berørte institusjonene, økt treplanting og opplæring og informasjon innen forvaltning og overfor lokalbefolkning. Det er blant annet etablert en egen skogskole som årlig tar opp 60 studenter og som siden starten i 1996 har uteksaminert ca. 200 kandidater. I samme periode har NORAD støttet oppbygging av et datasystem for miljøinformasjon.

Kvinner og likestilling: Kvinner inngår som hovedmålgruppe i mange av prosjektene som er nevnt over, blant annet på helsesektoren og prosjekter rettet mot likestilling.

Bilateral bistand til Uganda fra ulike bevilgninger (mill. kroner

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	196,7	236,1
herav:		
Landprogram	54,9	74,9
Regionbevilgning	80,4	47,6
Bevilgning for frivillige organisasjoner	26,0	33,4
Næringslivsordningene	26,5	61,3
Eksperter, konsulenter	0,1	0,2
Særbevilgninger, inkludert forskning	0,1	5,3
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	6,1	13,3
Annen bilateral bistand	2,0	

Budsjett 2000

Det skal legges vekt på institusjonsutvikling og styrking av offentlig forvaltning, spesielt tiltak rettet mot godt styresett og bekjempelse av korrupsjon. Videreutvikling av demokratiet skal støttes.

For 2000 foreslås bevilget 75 mill kroner til landprogrammet.

Underpost 70.45 Langsiktig utviklingssamarbeid med Malawi

Situasjonsbeskrivelse

Det politiske liv i Malawi har i stor grad vært preget av forberedelsene til landets andre frie president- og parlamentsvalg. Disse forberedelsene ble forsinket på grunn av organisatoriske og institusjonelle problemer. Fra giverhold ble det gitt betydelige midler til planlegging og gjennomføring av valgene. Til tross for en del uregelmessigheter ble valgene rimelig godt gjennomført i juni 1999.

Landets økonomi er helt avhengig av jordbruket med tobakk som dominerende eksportartikkel. Tobakksavlingen var i 1998 mindre enn planlagt, og sammen med dramatisk synkende tobakkspriser ble inntektene ytterligere redusert som følge av en kraftig devaluering av den malawiske valutaen. Landet fikk i 1998 kritikk fra mange givere for store budsjettoverskridelser. Avtalte kreditter ble først frigjort sent på året etter omfattende forhandlinger. Arbeidet med å rasjonalisere og til dels privatisere enkelte sentrale statlige foretak har vært hemmet av bl.a. rot i regnskapene.

I november 1998 ble endelig loven som skal løse opp det statlige kringkastingsmonopolet vedtatt. Det er imidlertid usikkert hvilken virkning dette får fordi president og regjering får full kontroll med utnevnelsen av styret og andre organer som skal regulere virksomheten.

Mål for innsatsen i Malawi

Norsk ambassade ble opprettet i begynnelsen av 1998. Intensjonsavtalen mellom Malawi og Norge fra 1997 omfatter støtte til grunnskolen, primærhelsetjeneste, landbruk og demokratiutvikling. Samarbeidet er ennå i en tidlig fase.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Malawi.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling – Økt kapasitet og kvalitet i grunnskolen, med særlig vekt på jenters deltakelse – Bedret tilgang på rent vann kombinert med økt vekt på hygiene – Bedret helse med særlig vekt på mødre og barn	– Støtte til skoleutbygging, lærerutdanning og anskaffelse av undervisningsmateriell. – Samarbeid med UNICEF om vann- og hygieneprogram på landsbygda. – Støtte til tuberkulose- og hiv/aids -bekjempelse. – Støtte til legeutdanning
Økonomisk utvikling – Bedrede inntektsmuligheter i småbruksnæringen. – Øket diversifisering i småbruksnæringen. – Øke matvaresikkerhet og inntektsmuligheter blant kvinnelige og mannlige småbønder	– Utredning av mulige tiltak. – Støtte til samarbeid mellom malawiske og norske institusjoner.
Fred, menneskerettigheter og demokrati – Styrket demokratisk utviklingsprosess	– Støtte til velgeropplæring, med vekt på opplæring av kvinner, parlamentarikere og til valgforberedelser. – Støtte til praktiske forbedringer i parlamentets arbeid. – Støtte til statlig utviklingsarbeid innen demokrati og menneskerettigheter. – Utrede støtte til frivillige organisasjoner innen feltet.
Miljø og naturressursforvaltning – Bedret forvaltning av naturressursene	– Støtte til forvaltning av skogressurser og til ivaretakelse av biologisk mangfold.

Rapport 1998

Hoveddelen av den norske bistanden er til nå kanalisert via multilaterale organisasjoner, spesielt UNICEF og UNDP. Samarbeidet med disse har fungert godt.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte gjennom UNICEF for arbeid med å sikre alle barn rett og mulighet til grunnutdanning. Innen helsesektoren ble det gitt støtte til et program for utbygging av vannforsyning og hygienetiltak. Begge programmene er nå inne i en videreføringsfase etter å gitt gode resultater.

Miljø og naturressursforvaltning. Norge har i flere år støttet et SADC-initiert skogforvaltnings- og vedbrenselprosjekt. Dette er nå under overføring til nasjonalt eierskap. Samarbeidet med myndighetene går meget godt.

Kvinner og likestilling: Samarbeidet med UNICEF er sterkt kvinnerettet. Norge støttet også et opplæringsprogram for kvinner i fagbevegelsen.

Økonomisk utvikling. Det ble gitt 30 mill kroner i betalingsbalansestøtte i 1998, og en blandet kreditt på 28 millioner kroner til utbedring av strømforsyningsnettet i Lilongwe.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norge bidro med betydelig støtte til gjennomføring av valgene i juni 1999.

Bilateral bistand til Malawi fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	32,3	107,9
Herav:		
Regionbevilgning	3,6	44,4
Bevilgning for frivillige organisasjoner	2,6	0,6
Næringslivsordningene		28,3
Eksperter, konsulenter		0,02
Særbevilgninger, inkludert forskning		0,2
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	0,5	
Gjeldslette	22,0	30,0
Annen bilateral bistand	0,4	0,6

Budsjett 2000

Bistandssamarbeidet med Malawi vil fortsatt være under oppbygging. Det vil bli arbeidet med å utvikle sektorprogrammer i samarbeid med myndighetene og de multilaterale organisasjonene.

For 2000 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land

Mål for innsatsen

Underposten omfatter de prioriterte samarbeidslandene i Afrika og gir mulighet til å støtte avgrensede tiltak og tiltak av kortere varighet som supplement til landprogrammene. Den skal støtte opp om økonomiske, sosiale og politiske reformprosesser, herunder likestilling og miljø og ressursforvaltning. Programstøtte i form av f.eks. budsjettstøtte og gjeldslette kan være aktuelt.

Bevilgningen vil bli anvendt til å støtte tiltak for oppfølging av strategien for støtte til næringsutvikling i sør. Videre kan den anvendes til fredsskapende virksomhet, repatriering av flyktninger i Norges samarbeidsland, styrke demokratiseringsprosesser og menneskerettighetstiltak, inkludert tiltak som fremmer kultursamarbeid og egenart.

Ved tildeling av regionbevilgningen blir landenes egen utviklingspolitikk og evne til å forvalte bistanden på en effektiv måte, vektlagt.

Rapport 1998

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til helseprogrammer i Uganda, Mosambik og Zimbabwe. I Uganda og Mosambik ble de norske midlene kanalisert gjennom FN-systemet til delfinansiering av større nasjonale programmer innen helsesektoren. Innen utdanningssektoren ble det via UNICEF gitt støtte til et større utdanningsprogram i Tanzania. Programmet er et nasjonalt sektorprogram innen grunnutdanning hvor Norge er en av flere givere. I Zambia støtter Norge et Verdensbankprosjekt for fattigdomsreduksjon.

Økonomisk utvikling: Norge støttet energiutbygging og elektrifisering i Etiopia, Tanzania, Mosambik og Uganda. Støtten gikk til enkeltstående prosjekter som supplerer den mer langsiktige bistanden over landprogrammene. Både Uganda og Mosambik mottok støtte til gjeldslette.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Demokratiseringstiltak ble støttet i Mosambik, Zambia, Tanzania og Zimbabwe. I Mosambik ble det gitt støtte til minerydding gjennom Norsk Folkehjelp.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten til tiltak mot avskogning og forørkning samt tiltak for forbedret matvaresikkerhet, det tidligere SSE-programmet, ble videreført i Etiopia og Eritrea.

Kultur: Valg av satsingsområder innen kultursektoren baserer seg på samarbeidslandenes egne planer og prioriteringer. Dette har resultert i samarbeid innen musikk, litteratur, billedkunst, teater, museer og kulturutveksling med Zimbabwe, Tanzania, Sør-Afrika og Zambia, samt kulturutdanning i Mosambik. Norge støtter også forlagsvirksomhet i Afrika. Støtten til samarbeidet under kulturavtalen med Egypt har primært bestått av stipendiater fra landet.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 365 mill. kroner på underposten. Økningen i forhold til 1999 må sees i forhold til reduksjonen i landrammene for Etiopia, Eritrea og Zimbabwe.

Underpost 70.55 Regionbevilgning for andre samarbeidsland

Mål for innsatsen

Underposten omfatter i utgangspunktet Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Mali, Mauritius, Namibia, Sierra Leone, Sudan, Sør-Afrika og Swaziland foruten støtte til det regionale samarbeidet i Southern African Development Community (SADC) og Sentral-Afrika. Bistanden skal støtte opp under de økonomiske, sosiale og politiske reformprosessene i disse landene og i regionen. Bevilgningen vil også bli benyttet til å støtte tilsvarende tiltak i land hvor en fra norsk side over tid har vært inne med betydelig humanitær nødhjelp og hvor det er behov for mer langsiktig innsats for å overvinne de problemer som var årsak til nødsituasjonen. Dette er også knyttet til fredsprosessene i flere land, i samsvar med den humanitære strategien. Dette vil i første rekke gjelde land i Sentral-Afrika, Sudan og Sierra Leone.

Rapport 1998

Angola

Samlet bistand til Angola utgjorde i 1998 174,6 mill. kroner, hvorav 95,9 mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen. En stor andel av denne bistanden gikk til humanitære formål.

Måloppnåelse og resultat må sees i forhold til den meget vanskelig situasjonen landet befinner seg i etter tiår med krig, en svak offentlig forvaltning og lav kompetanse på mange områder. Samarbeidet i 1998 ble i hovedsak gjennomført i forhold til planene, selv om omleggingen fra humanitær bistand til mer langsiktig utviklingssamarbeid ble utsatt på grunn av sammenbrudd i fredsprosessen og utbrudd av nye krigshandlinger ved utgangen av 1998. Støtten gjennom frivillige organisasjoner og FN-systemet har bidratt til den sosiale utviklingen. Det har skjedd ved støtte innen områdene demobilisering, rehabilitering av infrastruktur, rehabilitering av helsetilbudet, opplæring/utdanning og minerydding. Barn og kvinner er spesielt viktige målgrupper for bistanden til Angola.

Økonomisk utvikling: Samarbeidet innen elektrisitets- og petroleumssektoren står sentralt. Fremdriften på petroleumssektoren har vært noe forsinket i påvente av en ny petroleumslov. Fiskerisektoren er en viktig inntektskilde for landet. Støtte til fiskeriforskning og forvaltning vil bidra til en bedre økonomisk utnyttelse av disse ressursene.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norsk bistand har i hovedsak vært rettet inn mot første del av fredsprosessen, bl.a. ved at norsk faglig bistand ble utlånt til FN. Norske frivillige organisasjoner har spilt en viktig rolle i denne fasen. Prosessen gikk inn i en krise før årsskiftet 1998/99 da krigshandlingene brøt ut igjen flere steder i landet.

Miljø og naturressursforvaltning: Utviklingen av marine ressurser er blitt fulgt gjennom kartlegging i regi av havforskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen og gjennom styrking av havforskningsinstituttet. Forberedelser til styrking av fiskeriforvaltningen er

gjort i 1998. Norsk bistand på olje- og energisektoren har bidratt til å styrke forvaltningskapasiteten på denne sektoren.

Humanitær bistand: Omfattende støtte gikk til reintegrering av flyktninger, minerydding og rehabilitering av ødelagt infrastruktur.

Botswana

Samlet bistand til Botswana utgjorde i 1999 til sammen 31,8 mill. kroner, hvorav 25,7 mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen. Gjennomføringen av utviklingssamarbeidet med Botswana har i all hovedsak gått i henhold til vedtatte planer. Omleggingen og nedtrapping av utviklingssamarbeidet preget virksomheten i 1998. Forvaltningen av det gjenværende utviklingssamarbeidet med Botswana er lagt til den norske ambassaden i Harare.

En evaluering fra 1998 av Botswanas makroøkonomiske forvaltning og bistandens rolle (rapport 6.98) beskriver et land som med styrke har fulgt sin egen utviklingsstrategi, og hvor det gjennom koordinering av bistanden i stor grad har vært mulig å styre utviklingen i retning av mindre bistandsavhengighet.

Sosial utvikling: Medisinerutdanning i Norge for botswanske studenter ble videreført, og to norske leger praktiserte som distriktsleger i Botswana i 1998. Det institusjonelle samarbeidet innen helsesektoren mellom norske og botswanske institusjoner ble videreført. Innen samarbeidet på helsesektoren er aids-problematikken sterkt vektlagt.

Økonomisk utvikling: Det ble videreført et samarbeid mellom Vegdirektoratet og veimyndighetene i Botswana. Samarbeid mellom norske institusjoner og Botswanas nasjonale produktivitetssenter ble også innledet.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom Kirkens Nødhjelp ble det gitt støtte til et utviklingsfond som bistår minoritetsbefolkningen i Botswana i deres forhold til myndighetene,.

Miljø og naturressursforvaltning: Samarbeidet mellom departementet for viltforvaltning og nasjonalparker og norske institusjoner ble videreført. Botswanske studenter er i gang med utdanning ved Norges Landbrukshøgskole og det ble gitt støtte til jordbruksforskning i tørre områder. Et institusjonssamarbeid mellom Det Kgl. Selskap for Norges Vel og Mokolodi Naturreservat om skolebruk ble ført videre. Norsk institutt for luftforurensning (NILU) er engasjert i et samarbeide om forebygging av luftforurensning, bl.a. i forbindelse med gruvevirksomheten i Botswana. Botswansk personell fikk i denne forbindelse opplæring i Norge.

Kvinner og likestilling: Innenfor det institusjonelle samarbeidet forutsettes det at kvinner deltar på lik linje med menn.

Madagaskar

Samlet bistand til Madagaskar utgjorde i 1998 26,7 mill. kroner, hvorav 21,6 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Aktivitetene ble i hovedsak gjennomført som planlagt. Støtten kanaliseres gjennom norske frivillige organisasjoner og institusjoner samt internasjonale og multilaterale organisasjoner. I 1998 ble anbefalinger fra gjennomgangen i 1997 av den norske bistanden til Madagaskar fulgt opp med økte overføringer til sosial sektor med hovedvekt på utdanning.

Sosial utvikling: Det ble inngått avtale med UNICEF om støtte til myndighetene og den gassiske lutherske kirkens (FLM) styrking av undervisningen i 300 barneskoler. Støtten gjennom Det Norske Misjonsselskap til FLMs barneskole og tuberkolosebekjempelse fortsatte. Forslag om støtte til rehabilitering av kulturminner og museums- og arkivsamarbeid ble mottatt for vurdering.

Økonomisk utvikling: Norges støtte gjennom ILO til det nasjonale opplæringssenterer for bruk av arbeidsintensive metoder i rehabilitering og vedlikehold av grusveier er videreført. Husdyrprogrammet som støttes gjennom Verdensbanken ble besluttet

forlenget til utgangen av 1999. Forberedelse til et institusjonssamarbeid innen landbruk ble igangsatt.

Miljø og naturressursforvaltning: Madagaskar anmodet Norge om å støtte miljøhandlingsprogrammets andre fase med vekt på erosjonshindrende tiltak i sentrale risdyrkingsområder.

Kvinner og likestilling: Kvinnehensynet er integrert i alle de norskstøttede tiltakene.

Mali

Samlet bistand til Mali utgjorde 61,1 mill. kroner, hvorav 39,2 mill. kroner ble bevilget over regionbevilgningen. Det ble i 1998 inngått en treårig intensjonsavtale mellom Norge og Mali. Utviklingssamarbeidet skal i første rekke bidra til freds- og demokratiprosessen og til økt matproduksjon og forbedret forvaltning av naturressursene. Norge skal også støtte tiltak innen grunnutdanning og alfabetisering. Som et ledd i oppfølgingen av fredsprosessen i nord-Mali skal nordområdene gis særlig prioritet i den norske bistandsinnsatsen. Bistanden til Mali kanaliseres gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner. Gjennomgangsmøte med maliske myndigheter avholdes i løpet av 1999. Tiltakene ble i 1998 i hovedsak gjennomført som planlagt.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til sosiale utviklingsprosjekter i regi av norske frivillige organisasjoner. Støtten omfatter helse- og utdanningssektoren med blant annet tiltak til styrking av primærhelsetjenesten og utvidelse av grunnskolekapasiteten. Målgruppene er først og fremst kvinner og barn.

Økonomisk utvikling: Støtten til jordbruks- og skogbruksprosjekter samt bygdeutvikling gjennom CARE-Norge, Kirkens Nødhjelp og Strømmestiftelsen ble videreført. Tiltakene omfatter blant annet utvikling av småkredittordninger, utbedring av dyrkingsmetoder og brønnbygging.

Miljø og naturressursforvaltning: Bistanden til tiltak mot tørke og forørkning fortsatte. Gjennom norske frivillige organisasjoner gis det støtte til blant annet utvikling av nye dyrkingsmetoder, stabilisering av sanddyner og styrking av det institusjonelle og tekniske grunnlaget for effektiv naturressursforvaltning.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Den norske støtten til freds- og demokratiseringsprosessen i Mali ble videreført gjennom en forlengelse av UNDPs program for reintegrering av tidligere soldater fra borgerkrigen. En intern gjennomgang av første fase av UNDPs reintegreringsprogram konkluderte med at prosjektet hadde vært vellykket. Samtidig understreket rapporten at en fredelig utvikling i nord-Mali er avhengig av en mer langsiktig satsing på bærekraftige prosjekter. I regi av Kirkens Nødhjelp ble det gitt støtte til utvikling av handlingsprogrammer for opplæring i menneskerettigheter.

Kvinner og likestilling: Kvinnehensynet er integrert i prosjekter knyttet til utdanning, alfabetisering og mikrokredittordninger. Det gis støtte gjennom FN-systemet til program for grunnutdanning av jenter og kvinner.

Namibia

Samlet bistand til Namibia i 1998 utgjorde 82,8 mill. kroner, hvorav 64,1 mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen.

Gjennomføringen av utviklingssamarbeidet med Namibia har i all hovedsak gått i henhold til vedtatte planer. Omleggingen av bistandssamarbeidet fra tradisjonell bistand til institusjonssamarbeid mellom norske og namibiske institusjoner har vært viktig i 1998.

Sosial utvikling: Bistanden har vært kanalisert gjennom norske og internasjonale organisasjoner. Støtten har fokusert på kvinner, ungdom og marginaliserte grupper. Mye av støtten har bidratt til oppbygging av organisasjonsnettverk som er nyttige for utvikling av demokrati og folkelig deltakelse.

Økonomisk utvikling: Hovedtyngden av bistandssamarbeidet med Namibia har i 1998 vært knyttet til energi- og fiskerisektorene. Innsatsen innen energisektoren har bl.a. bidratt til elektrifisering av landsbygda. Namibia har i stadig større grad selv tatt ansvar for utviklingen på nevnte sektor. Den økonomiske bærekraften ved tiltakene innen sektorprogrammene er god.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten har særlig gått til miljølovgivning og bevisstgjøring når det gjelder miljøspørsmål. Ørkenforskning har også mottatt støtte i 1998 i form av støtte til Ørkenforskningsinstituttet i Sør-Namibia. Havforskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen og programmet knyttet til dette fartøyet har også bidratt til en bærekraftig utnyttelse av de marine ressursene i Namibia.

Sør-Afrika

Samlet bistand til Sør-Afrika utgjorde 165,9 mill. kroner, hvorav 109,1 mill kroner ble gitt over regionbevilgningen. Intensjonserklæring om videreføring av bistands-samarbeidet fra og med år 2000 til år 2004 ble undertegnet under tidligere president Mandelas besøk i Norge i mars 1999. Samarbeidet innrettes slik at det får størst mulig regional effekt.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til utbygging av grunnskolen og til institusjonelt samarbeid mellom norske og lokale institusjoner og fjernundervisning for lærere og elever. Institusjonelt samarbeid ble videreført på universitetsnivå innenfor NUFU-avtalen. Det ble planlagt utvidet norsk støtte til styrking og omorganisering av forskning og høyere utdanning i Sør-Afrika. Støtte til et garantifond for sosial boligbygging og utprøving av en kooperasjonsmodell innen boligsektoren ble videreført. Det ble gjennomført flere kulturutvekslingstiltak.

Økonomisk utvikling: Det ble gitt støtte til tiltak for videre utvikling av mikro- og småindustri, samt til et program for bedriftssamarbeid mellom norske og sørafrikanske bedrifter. Støtte til reorganisering av elektrisitetsforsyningen ble videreført gjennom institusjonelt samarbeid mellom NVE og det nasjonale elektrisitetsverket. Det ble også videreført et samarbeid innen petroleumssektoren hvor Oljedirektoratet i Norge deltar i et institusjonelt samarbeid. Støtte til utbedring av offentlig statistikk ble gitt gjennom et samarbeid mellom Statistisk Sentralbyrå i Norge og søsterorganisasjonen i Sør-Afrika. Forbedring av arbeidsmarkedsstatistikk i Sør-Afrika ble støttet gjennom et samarbeid mellom fagbevegelsens forskningsorganisasjon FAFO og Sør-Afrikas arbeids-departement.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt betydelig støtte til styrking av det sivile samfunn, kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner. Samarbeidet innen utvikling av lokalforvaltningssektoren ble videreført på provins- og sentralnivå med bl.a. deltagelse av Kommunenes Sentralforbund og Oslo kommune. Det ble også gitt betydelig støtte til forberedelser til parlamentsvalget i juni 1999. Videre ble det gitt støtte til opplæringstiltak for nyvalgte provinsparlamentarikere i Sør-Afrika. Institutt for menneskerettigheter i Oslo er engasjert i koordinering og faglig rådgivning når det gjelder den norske støtten til styrking av demokrati og menneskerettigheter.

Miljø og naturressursforvaltning: Avtalen med miljøverndepartementet i Sør-Afrika om samarbeid mellom norske og sørafrikanske institusjoner, og gjennomføring av utvalgte miljøprosjekter ble videreført. Det ble gitt faglig bistand til utarbeiding av forskrifter knyttet til den nye fiskeriloven. Støtte til et nasjonalt vannprogram ble forberedt i løpet av året.

Kvinner og likestilling: Støtten til Det afrikanske instituttet for kjønnsforskning ved Cape Town-universitetet ble videreført. Støtten som gis gjennom frivillige organisasjoner har i betydelig grad kvinner som målgruppe.

SADC

Norges samarbeidsprogram med SADC var i 1998 på 75,4 mill. kroner. Andelen som går til infrastrukturtiltak er redusert, men utgjør fortsatt hoveddelen av støtten. Andre

viktige innsatsområder er naturressursforvaltning, demokratiutvikling og utvikling av menneskelige ressurser og sosiale tjenester. Gjennomføringen av samarbeidsprogrammet går noe langsommere enn planlagt. Det skyldes i det vesentlige manglende planleggingskapasitet fra organisasjonens og enkelte medlemslands side. Som et ledd i oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i sør vil Regjeringen i kommende periode legge vekt på tiltak som bidrar til økt handel, økonomisk integrasjon og øvrige initiativer som styrker næringslivssamarbeid i regionen. Dette er i tråd med SADCs egne bestrebelser på å utvikle et frihandelsområde innen år 2005.

SADC gjennomførte våren 1997 en norskfinansiert, ekstern vurdering av sitt handlingsprogram i lys av de endrede politiske og økonomiske forhold i regionen etter 1992. Rapporten anbefaler en betydelig reduksjon og total reorganisering av prosjektsamarbeidet. Dette ble imidlertid avvist ved behandlingen av rapporten i SADCs organer. Rapportens forslag om å legge økt vekt på regional integrasjon og politisk utvikling hadde på den annen side allerede blitt innledet ved oppretting av et organ for politikk, forsvar og sikkerhet og et SADC Parliamentary Forum. Spørsmålet om hvor langt integrasjonen skal gå er imidlertid omstridt, og det er en viss motvilje til å gi fra seg ansvar til sentrale organer. Meningsforskjellene om hvordan SADC bør håndtere konflikten i Den demokratiske republikken Kongo, som er medlemsland siden 1997, har komplisert integrasjonsarbeidet ytterligere.

I samarbeidet med SADC vil Regjeringen legge til grunn de samme hovedmål som for norsk bistand forøvrig. Spesielt vil det bli lagt vekt på tiltak som bidrar til videreutvikling av samarbeidsmekanismer innen handel, næringsliv og økonomi, og til integrasjonstiltak innen naturressursforvaltning, fredsbevaring og konfliktløsing. Nedenfor følger en nærmere sektorvis omtale.

Sosial utvikling: Utvikling av sosial sektor har fått økt oppmerksomhet fra SADCs side. Arbeidet med å formalisere et slikt samarbeid har vært støttet av Norge. Det har foreløpig resultert i en avtale mellom SADC-landene om regionalt samarbeid innen utdanning og opplæring. Enkelte opplæringstiltak i sosialrettslige emner er støttet.

Økonomisk utvikling: Støtte gikk i det vesentlige til investeringer samt til opplæringstiltak innen transport og kommunikasjon, energi, næringsutvikling og miljø. Energisekretariatet i Luanda vil fortsatt motta norsk støtte. Det regionale oljeletingsprogrammet og arbeidet med å utrede et samarbeid om kyststatenes beredskaps- og redningstjeneste til sjøs vil bli vurdert videreført hvis det kommer anmodning om det. Det regionale samarbeidet innen elektrisitetsforsyning har utviklet seg raskt etter at Sør-Afrika ble medlem av SADC. Norge støttet opplæringstiltak i denne sektoren.

Menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til regionale tiltak for demokratisering, utvikling av en fri presse og rettsvern for kvinner og barn. Et forsknings- og opplæringsprosjekt i forebygging og løsning av konflikter mottar fortsatt norsk støtte.

Miljø og naturressursforvaltning: Den norske støtten til SADCs genbank for planter og til landbruksforskningssekretariatet er planlagt for en ny fase på fem år. Til tross for at SADCs samarbeid i vannsektoren har fått høy status, sto arbeidet med forvaltningsplanen for Zambezi-vassdraget stille i lengre tid, inntil det tok seg opp igjen i slutten av 1998. Norge støtter dette og andre initiativ for vannressursforvaltning sammen med de andre nordiske land.

Budsjett 2000

Følgende plantall foreslås lagt til grunn: Angola 85 mill. kroner, Botswana 22 mill. kroner, Madagaskar 30 mill. kroner, Mali 42 mill. kroner, Namibia 33 mill. kroner, Sør-Afrika 90 mill. kroner og SADC-samarbeidet 81 mill. kroner. Den resterende delen foreslås fordelt på nye tiltak i de land som omfattes av bevilgningen. Som et ledd i oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør vil Regjeringen legge vekt på tiltak som bidrar til økt handel, økonomisk integrasjon og øvrige initiativer som styrker næringslivssamarbeid på tvers av SADC-regionen.

For 2000 foreslås bevilget 535 mill. kroner på underposten.

Post 71 Bistand til Asia, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
71.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka	39 864	40 000	40 000
71.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal	32 529	40 000	40 000
71.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Bangladesh	150 735	150 000	150 000
71.25	Regionbevilgning for Asia	122 504	110 000	150 000
	Sum post 71	345 631	340 000	380 000

Situasjonsbeskrivelse

Norsk bistand kanaliseres i første rekke til de fattigste landene i regionen. I disse landene er sårbarheten stor bl.a. på grunn av flom og tørke som påvirker jordbruksproduksjonen. Den politiske situasjonen i Norges samarbeidsland har i enkelte tilfeller vært preget av militære konflikter, uro og ustabile maktforhold. Dette har imidlertid ikke skapt vesentlige problemer for gjennomføringen av utviklingssamarbeidet, og dialogen med myndighetene er gjennomgående god. Den økonomiske krisen som rammet mange asiatiske land i 1997-98 har i begrenset grad berørt de prioriterte landene og andre land som omfattes av regionbevilgningen for Asia. Flere av Norges samarbeidsland har fortsatt et betydelig problem med miner etter mange års krig og konflikter. Som følge av Indias og Pakistans kjernefysiske prøve-sprengninger i mai 1998, er det besluttet å redusere bistanden til de to landene inntil videre. Nye retningslinjer for samarbeidet med Kambodsja ble godkjent i januar 1999, bl.a. som en følge av gjennomføringen av valget høsten 1998.

Mål for innsatsen

Målene for bistanden til land i Asia er å styrke grunnleggende sosiale tjenester, herunder tiltak mot barnearbeid, bidra til en forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø, støtte til kvinner og likestilling, bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati, kultursamarbeid og økonomisk utvikling. Støtte til utdanning vil bli høyt prioritert. Det legges vekt på å støtte opp om økonomiske, sosiale, politiske og administrative reformprosesser i de aktuelle landene.

Rapport 1998

Til tross for enkelte forsinkelser i planlegging og gjennomføring av prosjekter, spesielt i samarbeidslandet Nepal og til dels i Vietnam, ble de tildelte midlene til Asia brukt i tråd med forutsetningene.

Erfaringene med mottakers vilje og evne til å ta ansvar for utviklingssamarbeidet er gjennomgående svært gode. I enkelte land er det behov for styrking av kapasitet og kompetanse på mottakersiden, og institusjonsutvikling er et viktig område for utviklingssamarbeidet.

Den samlede norske bistandsinnsatsen til Asia var på 1 616 mill. kroner, inkludert 303 mill. kroner til Det palestinske området, jf. for øvrig omtale under kap. 0191, post 70.45. Om lag 24 pst. av bistanden gikk til de prioriterte landene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka. Et annet stort mottakerland var Kina med 90 mill. kroner.

Bilateral bistand fordelt på resultatområder og prioriterte land i 1998 (mill. kroner)

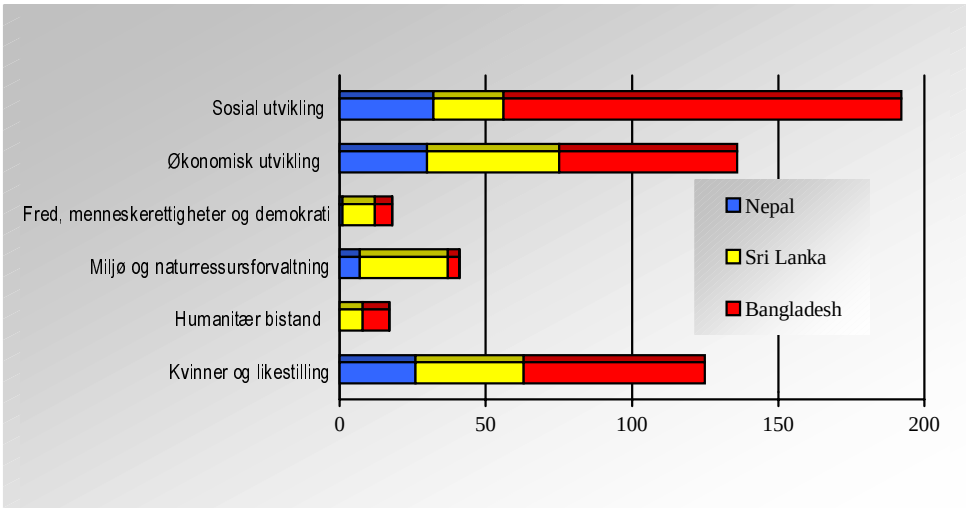

Merknader til diagrammet: Beløp som inngår i resultatområdene kvinner og likestilling og miljø og naturressursforvaltning er tverrgående slik at deler av tallmaterialet for disse også inngår i de øvrige resultatområdene.

Budsjett 2000

Det legges opp til å videreføre en gradvis økning av bistanden til Nepal. Bistanden til de to andre prioriterte landene, Sri Lanka og Bangladesh, foreslås holdt på omtrent samme nivå som i 1998. Bistanden til India og Pakistan vil bli fortløpende vurdert både mht. nivå og innretning. Det legges for øvrig opp til en viss økning i samlet bistand til Asia.

For 2000 foreslås bevilget 380 mill. kroner på posten fordelt på nedenfornevnte underposter/områder.

Underpost 71.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske og økonomiske situasjonen i Sri Lanka domineres fortsatt av den væpnede konflikten mellom myndighetene og den tamilske separatistbevegelsen Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE). Den srilankiske regjeringens strategi for fred innebærer militær bekjempelse av LTTE på den ene siden og på den andre siden et grunnlovsforslag som vil gi minoritetene større representasjon i det politiske liv og betydelig grad av selvstyre i de områdene hvor de er i flertall. Vedvarende uenighet mellom regjeringen og opposisjonen har umuliggjort en samlet holdning til LTTE. Konflikten medfører stadig brudd på menneskerettighetene.

Med unntak av redusert investeringskapital og tap av enkelte konkurransefortrinn, har Sri Lanka i 1998 i begrenset grad blitt rammet av finanskrisen i Øst-Asia. Bevisst økonomisk styring synes å ligge bak en relativt positiv makroøkonomisk situasjon. En frihandelsavtale mellom India og Sri Lanka ble undertegnet i desember 1998. Avtalen sammenfaller med Sri Lankas langsiktige handelsstrategi og målsetting om å bli et brohode for eksport til det indiske subkontinent og er samtidig i tråd med landets liberale industrietableringspolitikk.

Den væpnede konflikten representerer landets altoverskyggende utviklingsproblem. Militærutgiftene utgjorde ca. 5,6 pst. av BNP og 20-25 pst. av statsbudsjettet i 1998. I tillegg kommer de menneskelige og materielle ødeleggelsene og begrenset lokal og internasjonal investeringsvilje. Krigsutgiftene fører til mangel på midler til statlige investeringer i infrastruktur, noe som er påkrevet for å kunne realisere landets

utviklingspotensial. Den registrerte arbeidsledigheten ligger på ca. 10 pst., mens den uregistrerte, og særlig ledighet blant ungdom, er langt høyere. Det fryktes at dette kan bidra til økt uro og politisk ustabilitet i tiden fremover.

Sri Lanka står også overfor betydelige miljøutfordringer som følge av intensivert plantasjedrift, industrialisering og krigføringen i nord.

Mål for innsatsen på Sri Lanka

Det ble i 1998 utarbeidet nye retningslinjer for utviklingssamarbeidet med Sri Lanka. Samarbeidet konsentreres gradvis mer om tiltak som bidrar til forsoning og fred, fremmer menneskerettigheter og utvikler demokrati, lindrer nød og bidrar til økonomisk utvikling. Det vil bli lagt økt vekt på gjenoppbyggings- og utviklingsbistand i nord- og østområdene forutsatt at dette er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det vil også bli fokusert på å fremme sosial utvikling og integrere kvinne- og likestillingsperspektiver og miljøhensyn i tiltak innenfor andre resultatområder. Spesifikke tiltak for barn rammet av krig og konflikt vil bli utvidet. Bistanden skal bidra til å styrke og utvikle offentlige og private institusjoner bl.a. for å fremme et mindre bistandsavhengig samarbeid mellom Norge og Sri Lanka. Sri Lanka er ett av tre pilotland i ny strategi for norsk støtte til næringsutvikling i sør. Dette vil føre til ytterligere innsats for samarbeid med og utvikling av privat sektor på Sri Lanka.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede utviklingssamarbeidet med Sri Lanka.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Utvikling av helsesektoren	– Støtte utvikling/rehabilitering av helsesektoren/helseinstitusjoner
– Utvikling av utdanningssektoren	– Støtte til utvikling/rehabilitering av utdanningssektoren/utdanningsinstitusjoner – Støtte utdanning som gir muligheter for sysselsetting
Økonomisk utvikling	
– Økt sysselsetting og høyere inntektsnivå for befolkningen	– Støtte programmer for distriktsutvikling med særlig vekt på kvinners deltakelse. – Støtte næringsrettede rehabiliteringstiltak i konfliktrammede områder
– Fremme næringslivssamarbeid mellom Norge og Sri Lanka	– Støtte utvikling av infrastruktur for næringsutvikling – Støtte nettverksprosjekt mellom norske og srilankiske bedrifter – Støtte tiltak for økt import fra Sri Lanka
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Økt forståelse og samarbeid mellom etniske grupper	– Støtte program for nasjonal integrering – Støtte tiltak for internt fordrevne og plantasjearbeidere
– Bidra til fredelig løsning på den etniske konflikten	– Støtte tiltak for å fremme dialog mellom partene
– Bidra til respekt for menneskerettighetene	– Støtte tiltak for overvåking av menneskerettigheter – Støtte arbeid med å besøke arresterte og oppspore savnede
– Styrket lokalforvaltning og kvinners deltakelse i lokalt styre.	– Støtte utvikling av lokal forvaltning og styrke kapasiteten i det sivile samfunnet i øst og nord
Humanitær innsats	
– Lette lidelsene til konfliktrammede	– Støtte innsats for nødhjelp og rehabilitering
Miljø og naturressurser	
– Økologisk bærekraftig forvaltning og utnyttelse av naturressurser	– Støtte tiltak rettet mot konsekvenser av industrialisering – Støtte tiltak for å styrke institusjonell kapasitet, nasjonalt miljøfond og regionalt miljøsamarbeid
– Økt bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte miljøorganisasjoner og skoler

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Kvinner og likestilling	
– Styrke kvinners rettigheter	– Støtte tiltak i nasjonale institusjoner og frivillige organisasjoner (respekt for MR, demokratisk utvikling)
– Styrke kvinners muligheter for økonomisk uavhengighet	– Støtte utbygging av barnehager, programmer for økt sysselsetting, høyere inntektsnivå

Rapport 1998

Utviklingssamarbeidet ble i hovedsak gjennomført som planlagt, selv om framdriften for enkelte tiltak har vært svakere enn forutsatt. Prinsippet om mottakeransvar er vel etablert, og fra norsk side er man godt fornøyd med de srilankiske myndighetenes avtaleoppfølging.

Sosial utvikling: Støtte til sosial sektor har vært knyttet til deler av distriktsutviklingsprogrammene, velferdsprogrammet for plantasjebefolkningen og tiltak gjennom private organisasjoner. I distriktsutviklingsprogrammene har innsatsen omfattet utdanning, vannforsyning og helse. I velferdsprogrammet har støtte til helsetjenester og økt tilgjengelighet av rent vann vært viktige komponenter. Det har vært problemer med å sikre god nok vannkvalitet, og i det fremtidige programmet vil det bli lagt vekt på forbedring av eksisterende vannprosjekter framfor å bygge nye. Arbeidet med bygging av et senter for yrkesopplæring for plantasjeungdom er også iverksatt.

Økonomisk utvikling: I distriktsutviklingsprogrammene har man lagt vekt på å øke befolkningens kunnskaper om nye dyrkingsmetoder, samt økt deltakelse fra privat sektor. Framdriften på dette området har vært god. Nettverkssamarbeidet for etablering av kontakt mellom norske og srilankiske bedrifter har vist tilfredsstillende framgang. Arbeidet med utbygging av transformatorstasjoner er godt i gang.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: I samarbeid med Kommunenes sentralforbund er det etablert et pilotprosjekt i tre distrikter med sikte på å styrke lokalforvaltningen. Under avtalen for det nasjonale integreringsprogrammet kom aktiviteter igang mot slutten av året. Som en del av et rehabiliteringsprogram er flere krigsrammede landsbyer gjenoppbygget. Støtte ble kanalisert gjennom frivillige organisasjoner til tiltak for bl.a. å fremme forsoning mellom etniske grupperinger.

Miljø og naturressursforvaltning: Miljø- og ressursprogrammet var preget av betydelig framgang i 1998. Det ble inngått en avtale der NIVA bistår med faglig rådgivning om kystsoneforvaltning. Det er også gitt støtte til frivillige organisasjoner som arbeider med miljøspørsmål. Det ble i tillegg inngått en avtale om norsk støtte til frivillige organisasjoner innenfor et større prosjekt i regi av Verdensbanken.

Kvinner og likestilling: Området er godt integrert i bistanden. En rekke organisasjoner som arbeider med kvinners rettigheter har mottatt støtte.

Bilateral bistand til Sri Lanka fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	112,8	99,6
Herav:		
Landprogram	41,6	39,9
Regionbevilgning	1,9	3,4
Bevilgning for frivillige organisasjoner	20,2	23,8
Næringslivsordningene	17,8	2,9
Eksperter, konsulenter	0,3	0,5
Særbevilgninger, inkludert forskning	8,9	12,4
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	22,1	16,7
Annen bilateral bistand		

Budsjett 2000

Det vil bli gitt økt bistand til fred og forsoning i lys av utviklingen på Sri Lanka.

For 2000 foreslås bevilget 40 mill. kroner over landprogrammet.

Underpost 71.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal

Situasjonsbeskrivelse

Kongresspartiet vant flertall i nasjonalforsamlingen ved valget i mai 1999. Det forventes at dette vil gi større politisk stabilitet enn i de senere år.

Nepal er et av verdens fattigste land. Politisk ustabilitet, massedemonstrasjoner, korrupsjon og generalstreiker har vært en belastning for den økonomiske utviklingen.

Om lag 70 pst. av befolkningen i Nepal kan hverken lese eller skrive, og få jenter fullfører grunnskolen. Nepal står overfor store utfordringer på miljøsiden. Høy befolkningsvekst har ført til økt press på ressursgrunnlaget. Nepals viktigste naturressurser er jordbruksland og vannkraft. Utbygging og realisering av vannkraftpotensialet vil imidlertid fortsatt kreve betydelig tilførsel av faglig kompetanse og økonomisk støtte før kraften kan utnyttes til industrietablering eller eksport. Turisme utgjør største enkeltinntektskilde. Kapasiteten i offentlig forvaltning til å absorbere bistand er begrenset.

Mål for innsatsen i Nepal

I henhold til intensjonsavtalen fra 1996 om bistandssamarbeid mellom Norge og Nepal, er målene for den norske innsatsen å bidra til økonomisk vekst, godt styresett, styrking av demokratiske institusjoner og lokal deltakelse i utviklingsprosessen, forsvarlig utnyttelse av naturressursene og utvikling av menneskelige ressurser, hvor en særlig vektlegger samarbeidet innen grunnutdanning og vannforsyning.

De tre prioriterte sektorer er energi, med vekt på ressursforvaltning og miljøvern, sosial sektor, samt demokratiutvikling og lokal deltakelse. Det legges vekt på støtte til institusjonsutvikling innenfor disse sektorene.

Samarbeidet med Nepal er fortsatt under oppbygging. Man har videreført arbeidet med å definere Norges bidrag og virkemidler innenfor de enkelte resultatområdene i samsvar med nepalske myndigheters prioriteringer.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nepal.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Bedret distriktshelsetjeneste	– Støtte til utvikling av distriktshelsetjenesten med vekt på reproduktiv helse, nasjonale vaksinasjonsprogrammer, bekjempelse av respirasjonsrelaterte sykdommer hos barn og innkjøp av medisiner til bekjempelse av tuberkulose
– Bedret grunnutdanning	– Støtte program for økt kapasitet i grunnskolen og forbedret kvalitet på undervisning
– Bedret forsyning av rent vann	– Støtte til utbygging av vannforsyningsnettet til Kathmandu
Økonomisk utvikling	
– Bedret forsyning av elektrisk kraft	– Støtte til vannkraftutbygging via prosjekt for utbygging av vannforsyningsnettet til Kathmandu, hvor vannkraftverk inngår som del. – Støtte til forvaltning av et nasjonalt hydraulisk laboratorium
– Styrke næringsutvikling	– Støtte samarbeid med lokal industri som leverer utstyr til vannkraftverk – Støtte til utdanning innen vannkraftteknologi.
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Styrke lokalt selvstyre	– Støtte program for å styrke lokal forvaltning og øke folkelig deltakelse på distriktsnivå
– Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv	– Støtte lokale organisasjoner og utgivelse av menneskerettighetsårbok
Miljø og naturressursforvaltning	
– Bedre forvaltning av naturressurser	– Institusjonsstøtte til lokale miljømyndigheter og vektlegging av miljø i vannkraftsamarbeid, støtte til kapasitetsbygging mht. miljøkonsekvensvurderinger – Støtte til forvaltning av naturresurser knyttet til vannforsyning og våtmarksutvikling.
Kvinner og likestilling	
– Styrke kvinners rettslige stilling	– Støtte prosjekt for opplæring i grunnleggende rettigheter og fri rettshjelp
– Bedre jenters utdanningsmuligheter	– Støtte jenter gjennom grunnutdanningsprogrammet

Rapport 1998

Bistanden har vært forvaltet fra ambassaden i New Delhi. Permanent tilstedeværelse i Kathmandu ble etablert sommeren 1999.

1998 var annet år med Nepal som prioritert samarbeidsland, og kan karakteriseres som et mellomår hvor man har hentet erfaringer i samarbeidet med myndighetene og andre givere, samtidig som man har søkt å legge grunnlaget for en langsiktig bistandsinnsats fra norsk side.

Betydelig arbeid ble nedlagt i forberedelse av to nye tiltak innenfor grunnutdanning og vannforsyning. Begge prosjekter er forsinket i forhold til opprinnelige planer, noe som til dels skyldes at den nepalske beslutningsprosess har gått senere enn antatt, dels at begge prosjekter er komplekse og har forutsatt tidkrevende samarbeid mellom flere givere.

En vesentlig del av landprogrammidlene ble også i 1998 kanalisert gjennom FN-systemet.

Sosial utvikling: Den nasjonale poliovaksinasjonskampanjen viser fortsatt en måloppnåelse på over 100 pst. Prosjektet ansees å ha hatt positive ringvirkninger innen

helsesektoren i Nepal. Måloppnåelsen i tuberkuloseprogrammet har også vært meget god. Støtte til et program mot luftveisinfeksjoner hos barn var under forberedelse.

Innsatsen innen grunnutdanning var fortsatt i en forberedelsesfase. Det samme var støtte til forbedret vannforsyning i Kathmandu. Det ble gitt støtte til et stort grunnutdanningsprogram, som det planlegges langsiktig støtte til.

Økonomisk utvikling: Fremdriften for Khimti Khola vannkraftprosjekt har stort sett vært bra.

Støtte til utvikling av nepalsk lovgivning innen vannkraft-administrasjon ble avsluttet.

Støtte til kompetansebygging i tilknytning til mini- og mikrovannkraftutbygging i lokal regi ble avsluttet og evaluert som meget positivt. Avtale ble inngått om institusjonsstøtte til Hydraulic Research Laboratory.

Miljø og naturresursforvaltning: Et regionalt prosjekt for bærekraftig utvikling av turistindustrien i Himalaya-regionen ble avsluttet. Avslutningsrapporten tilsier at prosjektet har hatt positiv innvirkning på miljøbevissthet i relasjon til turistindustrien.

Et samarbeidsprosjekt mellom King Mahendra Trust Fund, Department for National Parks and Wildlife Conservation og NLH om forskning/villmarksforvaltning ble videreført.

Avtale ble inngått om institusjonell støtte til Ministry of Population and Environment, med formål å styrke miljø og resursforvaltningen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom et stort anlagt prosjekt ledet av UNDP ble det også i 1998 gitt støtte til demokratisering og utvikling på landsbygda. Prosjektet som er under utvidelse geografisk, planlegges evaluert i 1999. Støtte ble gitt til organisasjon INSEC for utgivelse av en menneskerettsårbok.

Støtte til organisasjonen IHURED for et velgeropplæringsprosjekt ble krevet tilbakebetalt grunnet manglende rapportering og regnskaper.

Kvinner og likestilling: Støtte til et rettshjelpsprogram for kvinner i distriktene ble videreført. Prosjektet vurderes som positivt og oppnådde i hovedsak planlagte resultater.

I den planlagte støtten til grunnutdanning er jenter en sentral målgruppe.

Bilateral bistand til Nepal fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	1998
Samlet norsk bistand	54,3	66,4
herav:		
Landprogram	23,5	32,5
Regionbevilgning	2,9	0,05
Bevilgning for frivillige organisasjoner	16,8	15,1
Næringslivsordningene	7,3	10,1
Eksperter og konsulenter		0,5
Særbevilgninger	0,7	3,8
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	-0,02	
Annen bilateral bistand	3,0	4,3

Budsjett 2000

Det planlegges en gjennomgang av retningslinjene for å konsolidere samarbeidet og fremme godt styresett.

For 2000 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.20 Langsiktig utviklingssamarbeid med Bangladesh

Situasjonsbeskrivelse.

Bangladesh har i 1998 og 1999 vært preget av en relativ politisk stabilitet selv om opposisjonen, ledet av Bangladesh Nationalist Party, BNP, i deler av perioden har boikottet møtene i parlamentet. Ulike grupperinger, inklusive BNP, har gjennomført en del utenomparlamentariske aksjoner, særlig i første kvartal 1999. Regjeringspartiet Awami League, AL, har flertall i nasjonalforsamlingen. Fattigdom og overbefolkning er altoverskyggende problemer i Bangladesh. Arbeidsledigheten er høy, analfabetismen er redusert de siste årene, men er fortsatt høy. Mangel på rent vann er et problem. Helse- og andre velferdstjenester når bare en brøkdel av befolkningen. Barne- og mødredødeligheten er blant de høyeste i verden. Statsminister Sheikh Hasinas regjering satte seg ambisiøse mål med hensyn til administrative og økonomiske reformer, samt fattigdomsbekjempelse, da den kom til makten i 1996. Regjeringen har imidlertid ikke maktet å følge opp ambisjonene, og reformene går tregere enn man hadde håpet. Oppfølgingen av fredsavtalen for Chittagong Hill Tracts, som ble undertegnet i desember 1997, har hatt svak framdrift hittil. Så godt som alle de 45 000 flyktningene som bodde i leire i India, ble repatriert i 1998. Myndighetene er interessert i utenlandsk bistand til diverse prosjekter i området. De fleste givere ønsker imidlertid å vente til det regionale rådet, som skal forvalte det indre selvstyret, blir operativt.

Viktigste eksportvarer er tekstiler, jute, lærvarer og te. Inntekter fra arbeidsmigranter er den viktigste kilden til utenlandsk valuta. Utenlandske investeringer er beskjedne, men interessen er økende. Bangladesh ble ikke alvorlig rammet av finanskrisen i Øst-Asia.

Det er et stort behov for å styrke offentlig forvaltning i Bangladesh. Administrative reformer har vært planlagt lenge, men framdriften er langsom. Tunge byråkratiske beslutningsprosedyrer og hyppig forflytning av personell er problemer i utviklingssamarbeidet. Andre viktige prosesser er reformer i finanssektoren, særlig bankvesenet, samt en reform av lovverk og domstolenes rutiner.

Miljøproblemene er omfattende og i første rekke knyttet til befolkningsvekst, avskogning og flom, men i stigende grad også forurensing i grunnvannet, spesielt fra arsenikk.

Kvinners rettigheter er sikret i grunnloven og i lovverket for øvrig. På grunn av religion og tradisjon er allikevel kvinner i praksis ikke økonomisk eller sosialt likestilte med menn. Situasjonen er imidlertid noe bedre enn i andre islamske land det er naturlig å sammenligne med.

Barnearbeid er et stort problem. Myndighetene engasjerer seg i å avskaffe barnearbeid, men fenomenet bunner bl.a. i den generelle fattigdommen og er vanskelig å bli kvitt. Avtaler om tiltak mot handel med barn, samt regulering av barns vilkår innen tekstilindustrien, planlegges inngått i 1999.

Mål for innsatsen i Bangladesh

Norsk utviklingssamarbeid med Bangladesh er basert på intensjonsavtalen fra 1995. Hovedmålet er å bekjempe fattigdommen. Innsatsen er konsentrert om utdanning, næringsutvikling, demokratiutvikling og støtte til arbeidet for menneskerettighetene. Innenfor disse områdene vektlegges kompetanse- og institusjonsutvikling. Bekjempelse av barnearbeid er senere kommet til som et prioritert innsatsområde. Støtte til miljøtiltak skal hovedsakelig knyttes opp til næringsrettede tiltak.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Bangladesh.

Resultatområde/Delmål	*Norges bidrag/Virkemiddel*
Sosial utvikling	
– Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen	– Støtte nasjonalt program for kvalitetsforbedring i grunnskolen og alfabetisering blant ungdom og voksne
– Øke skolegang for underrepresenterte grupper	– Støtte nasjonalt stipendprogram for jenter i videregående skole og uformell utdanning i regi av frivillige organisasjoner
Økonomisk utvikling	
– Øke inntektsnivå og sysselsetting, spesielt på landsbygda	– Støtte kredittprogrammer for småindustri og selvsysselsetting, med særlig vekt på kvinner – Støtte uformell fagopplæring blant ungdom
– Utbygging av elektrisk kraft på landsbygda	– Støtte program for elektrifisering av landsbygda
– Styrke statens petroleumsforvaltning	– Støtte institusjonsoppbygging i energiministeriet
– Fremme næringsutvikling	– Gi lån og garantier i forbindelse med norske bedriftsetableringer
Fred, menneskerettigheter og demokrati	
– Styrke demokratiet	– Støtte frivillige organisasjoners arbeid for å fremme demokratiske verdier
– Fremme frie og rettferdige valg	– Støtte opplæring i regi av Institutt for valgopplæring
– Styrke respekten for menneskerettighetene	– Yte støtte til fri rettshjelp i regi av frivillige organisasjoner
– Styrke innsatsen mot barnearbeid	– Støtte arbeid for å fremme særlig kvinner og barns rettigheter – Støtte myndighetenes arbeid for å avskaffe handel med barn – Støtte opplæring og skape inntektsmuligheter blant tidligere barnearbeidere i klesindustrien
Miljø og naturressursforvaltning	
– Bedre forvaltningen av naturressursene	– Støtte miljø- og skogbruksministeriet – Støtte jordbruksuniversitetet
Kvinner og likestilling	
– Styrke kvinners rettigheter og rettsvern	– Støtte tiltak i regi av frivillige organisasjoner
– Styrke kvinners sosiale og økonomiske stilling	– Støtte utdanning og kredittprogrammer

Rapport 1998

Den samlede norske bistanden til Bangladesh i 1998 var godt i samsvar med fastsatte mål.

Sosial utvikling: Det ble undertegnet en ny stat-til-stat-avtale om støtte til Primary Education Development Programme (PEDP). Norges andel er øremerket kvalitetsforbedring, bl.a. lærerutdanning og institusjonsutvikling av sentrale administrative strukturer. Støtten til helsesektoren over landprogrammet ble faset ut. Norge var i dialog med myndighetene, FN-systemet og private organisasjoner om tiltak mot barnearbeid.

Økonomisk utvikling: Satsingen på småindustri gjennom Agrani Bank Small Enterprise Development Project har hatt en tilfredsstillende resultatoppnåelse i 1998, mens mikrokredittprosjektet Kurigram Poverty Alleviation Project har hatt store problemer og forsinkelser. Utbetalingene til Grameen Bank ble avsluttet, men en del oppfølgingstiltak gjenstår, bl.a. en sluttgjennomgang i 1999. Avtalene om institusjonsstyrking av energidepartementet og elektrifisering av landsbygda ble gjennomført etter planene.

Miljø og naturressursforvaltning Det var liten aktivitet på denne sektoren i 1998. Avtalen med miljø- og skogbruksministeriet ble revidert og konsolidert, med en omlegging av prosjektorganisasjonen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Innsatsen var inntil 1998 dominert av samarbeidet med Valgkommisjonen og det tilliggende Institutt for valgopplæring. Dialog om samarbeid med myndighetene om å forhindre handel med barn, samt med ILO om tiltak for barnearbeidere innen konfeksjonsindustrien ble innledet. Resultatoppnåelsen i prosjekter gjennomført av frivillige organisasjoner har gjennomgående vært svært god.

Humanitær bistand: Det ble gitt støtte via frivillige organisasjoner til gjenoppbygging etter flommen sommeren 1998.

Kvinner og likestilling: Kvinner er viktigste eller eneste målgruppe innenfor en stor del av de prosjektene som støttes, både innenfor mikro- og småskala kredittprogrammer, samt utdanningsprosjekter.

Bilateral bistand til Bangladesh fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	228,9	225,4
Herav:		
Landprogram	151,1	150,7
Regionbevilgning	2,4	9,5
Bevilgning for frivillige organisasjoner	26,5	25,2
Næringslivsordningene	35,2	20,5
Eksperter, konsulenter	0,6	0,2
Særbevilgninger, inkludert forskning	4,8	5,5
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati	4,2	9,6
Annen bilateral bistand	3,9	4,2

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 150 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.25 Regionbevilgning for Asia

Mål for innsatsen

Bevilgningen omfatter de tre prioriterte landene og Afghanistan, Bhutan, India, Vietnam, Kambodsja, Laos og Pakistan. Fra 1999 er regionbevilgningen åpnet for støtte til Mongolia. Fra 2000 foreslås bevilgningen også åpnet for støtte til Indonesia/Øst-Timor. Målet for innsatsen er å støtte opp om økonomiske, sosiale og politiske reformprosesser, samt tiltak som kan fremme menneskerettigheter og et demokratisk styresett i disse landene og i regionen. Bevilgningen vil bl.a. brukes i forbindelse med oppfølging av strategien for støtte til næringsutvikling i Sri Lanka.

Rapport 1998

I de tre prioriterte samarbeidslandene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka er bevilgningen bl.a. brukt til demokratitiltak, yrkesopplæring og helsetiltak. Bevilgningen er videre brukt til tiltak i India, Pakistan, Kambodsja, Laos og Vietnam, jf. omtale nedenfor. I tillegg er bevilgningen benyttet bl.a. til repatriering av flyktninger til Afghanistan, miljøtiltak, forundersøkelser og opplæring i forbindelse med vannkraft i Bhutan og til å støtte regionale opplæringstiltak bl.a. i oljeressursforvaltning og til regionale menneskerettighetstiltak.

India

India er sammenlignet med andre utviklingsland lite bistandsavhengig. Bistanden til India har derfor en mindre rolle som finansieringskilde enn som katalysator for kontakt og samarbeid.

Innføringen av restriksjoner (”frysvedtak”) for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de indiske atomprøvesprengninger i mai preget i stor grad virksomheten i 1998. Alt næringslivssamarbeid ble stanset. To større prosjekter innenfor institusjonssamarbeid og miljø ble utsatt og innsatsen på miljø redusert. Et mulig samarbeidsprosjekt om mineralutvinning på havbunnen ble skrinlagt.

For øvrig ble all fattigdomsrettet bistand videreført, bl.a. med vekt på hovedsektorene utdanning og tiltak mot barnearbeid. Samlet bistand til India utgjorde 83,4 mill. kroner, hvorav 20,0 mill fra regionbevilgningen.

De oppnådde resultatene vurderes jevnt over som tilfredsstillende. Flere prosjekter kan anses som pilotprosjekter, med god demonstrasjonseffekt.

Sosial utvikling: Innsats rettet mot barnearbeid ble fortsatt prioritert, og fremdriften vurderes som god.

Økonomisk utvikling: Arbeidet med nettverk for kobling av norske og indiske bedrifter med sikte på norske industrietableringer i India ble ikke ført videre etter frysvedtaket, men tilretteleggelsen var gjennomført.

Institusjonsutviklingsprogrammet mellom norske og indiske institusjoner m.h.t. miljø og næringsutvikling vurderes som vellykket. Arbeidet fortsatte etter frysvedtaket med visse begrensninger.

Miljø og naturressursforvaltning: Også for miljøsamarbeidet har frysvedtaket hatt konsekvenser. Innsatsen var konsentrert til delstatene Orissa og Himachal Pradesh. Et mulig samarbeidsprosjekt om mineralutvinning på havbunnen ble skrinlagt.

Sadguru prosjektet (landbruk, skogbruk, egenforvaltning, inntektsgivende virksomhet for kvinner) er basert på samarbeid mellom frivillige organisasjoner og fremstår med modellkvaliteter innen bærekraftig utvikling.

Et demonstrasjonsprosjekt i Rajastan for gjenbruk av skadelig miljøavfall i marmorindustrien var under utvikling.

Kvinner og likestilling: Frivillige organisasjoner spilte en sentral rolle i norsk støtte til tiltak for å styrke kvinners stilling, og bevillingen for støtte til frivillige organisasjoner var primært rettet mot kvinneprosjekter og miljøinnsats.

Pakistan

Innføringen av restriksjoner (”frysvedtak”) for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de pakistanske prøvesprengningene i mai preget i stor grad virksomheten i 1998. Omfanget av tiltak innenfor økonomisk utvikling og miljø og ressursforvaltning ble begrenset, mens eksisterende avtaler med norske og pakistanske organisasjoner ikke ble berørt av sanksjonene. Bistanden til Pakistan skal begrenses til innsats innenfor sosial utvikling, demokrati og menneskerettigheter, miljø og ressursforvaltning og økonomisk utvikling. Mottakeransvar er gjennomført, men mangelfull institusjonell kapasitet førte til forsinket oppfølging av avtaler og overføringer. Samlet bistand til Pakistan beløp seg til 40,2 mill. kroner, hvorav 10,9 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Sosial utvikling: Det har vært arbeidet aktivt for å avslutte de bilaterale utdanningsrelaterte prosjektene. Mulig norsk deltagelse i utdanningsdelen av multisektorprogrammet Social Action Programme Project II (SAPP II) ble utredet gjennom dialog med myndighetene og andre givere.

Økonomisk utvikling: Støtte til næringsutvikling er under avvikling. Den norske innsatsen innenfor kraftsektoren vurderes som betydelig og vellykket.

Nettverksprosjektet for å stimulere norsk-pakistansk bedriftssamarbeid var planlagt avsluttet i september 1998, men ble utsatt på grunn av frysvedtaket.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Samarbeidet med lokale frivillige organisasjoner og internasjonale organisasjoner sto sentralt i arbeidet for å styrke menneskerettigheter, herunder kampen mot barnearbeid og innsats for å sikre kvinners rettigheter. Pakistanske myndigheter godkjente i 1998 et program for samarbeid med Norge og Sveits med sikte på å styrke arbeidet for menneskerettighetene. Programmet omfatter bl.a. etablering av et institutt for menneskerettigheter ved et nasjonalt universitet, integrering av menneskerettighetsspørsmål i lærebøker på ulike nivå, samt en treårig opplysningskampanje.

Miljø og naturressursforvaltning: Miljøsamarbeidet med Pakistan fokuserer på institusjons- og kapasitetsbygging knyttet til arbeidet for å redusere forurensing og oppbygging av en bedre naturressursforvaltning. Samarbeidet på miljøsektoren ble konsolidert gjennom 1998, og lokale frivillige organisasjoner har hatt en sentral plass i norsk støtte til miljørelaterte tiltak.

Kvinner og likestilling: Kvinners rettigheter og arbeidet med likestilling er godt integrert i prosjektene innenfor målområdene miljø, menneskerettigheter og sosial utvikling. Pakistans nasjonale oppfølgingsplan for kvinner ble offentliggjort av myndighetene i oktober 1998, og flere frivillige organisasjoner ble trukket aktivt inn i oppfølgingen av planen.

Vietnam

Intensjonsavtalen om bistandssamarbeid mellom Norge og Vietnam som ble undertegnet i 1996 gir grunnlaget for norsk støtte. Etter en lang opptrappingsfase er nå flere av tiltakene under gjennomføring. Målene med samarbeidet er å bidra til økonomisk og sosial utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressurser, utvikling av menneskelige ressurser, styrking av offentlige institusjoner, demokratisering og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Både bistandssamarbeidet og i politiske samtaler med vietnamesiske myndigheter har Norge lagt vekt på tiltak som kan fremme menneskerettighetene i Vietnam. Det er enighet om å utarbeide et tillegg til intensjonsavtalen om sosial sektors plass i samarbeidet med Vietnam.

Samlet bistand til Vietnam utgjorde 59,7 mill. kroner, hvorav 22,1 mill. kroner fra regionbevilgningen. En betydelig prosjektportefølje er i hovedsak konsentrert om institusjonsbygging og kompetanseheving innenfor sektorene fisk, olje, miljø og naturressursforvaltning, administrativ reform, støtte til lokale små og mellomstore bedrifter i privat sektor og til sosial sektor med vekt på barn.

Sosial utvikling: Den norske støtten til bygging av rekreasjonssentra for barn i fattige og avsidesliggende provinser er avsluttet. Ifølge evalueringsrapporten er de bygningstekniske og kostnadsmessige resultater tilfredsstillende, mens dekning av fremtidige drifts- og vedlikeholdskostnader ikke er endelig avklart i alle provinsene. Av andre tiltak rettet mot barn er bygging av internatskoler i Lai Chau provinsen (i samarbeid med UNICEF) under planlegging. Prosjektet skal fokusere på grunnutdanning og bedret helse og ernæring for barn fra fattige og marginale befolkningsgrupper, med jenter som spesiell målgruppe. I tillegg har norske frivillige organisasjoner vært engasjert i helse- og utdanningsprosjekter.

Økonomisk utvikling: Støtten til et program for utvikling av små og mellomstore bedrifter i privat sektor har gått etter planen. Første fase av programmet for utvikling av styringssystemer for miljø og sikkerhet i den vietnamesiske oljeindustri er under avslutning. Det har vært svak fremdrift i de planlagte prosjektene på fiskerisektoren, men i løpet av 1998 er den planlagte støtten til fiskerilovgivning kommet et godt stykke videre. Avtale om støtte til tyfonvarsling gjennom samarbeid mellom vietnamesiske og norske institusjoner ble undertegnet i 1998.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Pilotprosjektet for etablering av et folkeregister ble avsluttet og en midlertidig videreføring med vekt på faglig bistand

vurderes. Det ble gitt faglig bistand i forbindelse med utarbeidelse av et regelverk for etablering av lokale frivillige organisasjoner. Norsk støtte til det administrative reformprogram i offentlig forvaltning ble igangsatt i 1998.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtte planlegges til landbruksinstitusjoner med sikte på å øke kunnskap og kompetanse om miljømessig bærekraftig distriktsutvikling. Gjennom støtte til et naturressursforvaltningsprosjekt i regi av CARE-Norge bygges det opp større kunnskap og ferdigheter for å bedre miljø og levevilkårene i distriktet Ngoc Lac. Videre er det inngått avtale om norsk støtte til forskning og utdanning i forbindelse med utvikling av bærekraftig akvakultur, hvor norske faginstitusjoner er samarbeidspartnere med et vietnamesisk forskningsinstitutt.

Kambodsja

Samlet bistand til Kambodsja utgjorde i 1998 54,6 mill. kroner, hvorav 14,4 mill. kroner ble kanalisert over regionbevilgningen. Samarbeidet ble videreført i henhold til retningslinjer fra 1997, med støtte til tiltak for særlig sårbare grupper innen sosial sektor, menneskerettigheter, demokrati og humanitær bistand. En forutsetning har vært at støtte ikke skal gis til aktiviteter som kan virke regimelegitimerende. Det har derfor ikke vært ført et direkte samarbeid med kambodsjanske myndigheter. Bistanden til Kambodsja kanaliseres hovedsakelig gjennom multilaterale og frivillige organisasjoner.

Sosial utvikling: Støtte til distriktshelse- og distriktsutviklingsprogram i regi av WHO og UNICEF ble videreført og viste i 1998 gode resultater. Støtten til opplæring av lokalt helsepersonell for behandling av mineskader fortsatte. Redd Barna, Kirkens Nødhjelp og Ungdom i oppdrag fikk støtte til bl.a. helseprosjekter og utdanningstiltak for barn.

Økonomisk utvikling: Norsk Folkehjelps distriktsutviklingsprogram for å sikre gjenbruk av jordarealer som er ryddet for miner, ble videreført. Samarbeidsprosjektet med Asiabanken om et vann- og avløpsprosjekt i Phnom Penh fortsatte.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Fortsatt støtte gjennom UNDP til opplæring av dommere og ansatte ved domstolene har bidratt til å styrke rettsvernet i en rekke provinser. Lokale frivillige organisasjoner ble støttet i sitt arbeid for å fremme kvinner og barns rettigheter, og forhindre salg og overgrep mot barn. I Svay Rieng provinsen fikk 50 barn hjelp gjennom et rehabiliteringssenter for barneprostituerte. Støtte til et dokumentasjonssenter om massedrapene under Røde Khmer-perioden ble videreført. Det ble dessuten gitt støtte til gjennomføring av parlamentsvalget i juli 1998 gjennom bidrag til UNDPs Trust Fund for valget og støtte til norske valgobservatører.

Humanitær innsats: Støtten til det omfattende mineryddingsarbeidet i landet, via Norsk Folkehjelp, ble videreført, og det ble gitt støtte til repatriering av flyktninger, samt bidrag til å styrke det psykiske helsevernet i landet.

Laos

Samarbeidsområdene fra intensjonsavtalen om utviklingssamarbeid mellom Norge og Laos fra 1997 ble videreført i 1998. Målene er å bidra til økonomisk og sosial utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressurser, utvikling av menneskelige ressurser og offentlige institusjoner, demokratisering og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Samlet bistand utgjorde 54,0 mill. kroner, hvorav 15,0 mill. kroner fra regionbevilgningen. Bistanden til Laos ble i hovedsak kanalisert gjennom multilaterale og norske frivillige organisasjoner.

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til utdanningstiltak gjennom UNESCO og Verdensbanken. Redd Barna og Kirkens Nødhjelp fortsatte sitt engasjement i prosjekter innenfor helse og utdanning. I tillegg ble det gitt støtte til hiv-aids forebyggende tiltak gjennom UNDP.

Økonomisk utvikling: Støtten til revidering av skatte- og tollovgivning ble videreført, og utvikling av lovverk for vannkraftsektoren i samarbeid med NVE fortsatte. Støtte gjennom FN og gjennom norske organisasjoner for å fremme alternativer til

opiumsproduksjon ble videreført. Det ble også gitt et bidrag til å revidere regnskapene for kommersielle statseide banker.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til et kompetansebyggingsprogram for medlemmer og ansatte i nasjonalforsamlingen.

Humanitær innsats: Støtten til det nasjonale programmet for fjerning av miner ble videreført, og det ble gitt videre støtte til Norsk Folkehjelps faglige bistand i dette programmet.

Miljø og naturressursforvaltning: Arbeidet med utvikling av et miljølovverk og etablering av et laboratorium for overvåking av vannkvalitet fortsatte. Gjennom et søppelhåndteringsprosjekt ble avfallsanlegg i de fire største byene identifisert og rydding av miner fra anleggene ble igangsatt.

Kvinner og likestilling: Informasjons- og ressurssenteret for å styrke kvinners posisjon i utviklingsplanleggingen ble ferdigstilt i Vientiane, og et lignende senter ble etablert i Savannaketh-provinsen.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 150 mill. kroner på underposten.

Følgende plantall legges til grunn: Vietnam 25 mill. kroner, Laos 15 mill. kroner, Kambodsja 15 mill. kroner, India 20 mill. kroner og Pakistan 10 mill. kroner, Indonesia/Øst-Timor 15 mill. kroner. Øvrige midler foreslås anvendt til regionale tiltak og nye tiltak i de aktuelle landene. Det legges ikke opp til endringer i innretningen på bistanden.

Post 72 Bistand til Mellom-Amerika, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
72.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua	41 392	45 000	40 000
72.15	Regionbevilgning for Mellom-Amerika	89 697	92 000	97 000
	Sum post 72	131 089	137 000	137 000

Situasjonsbeskrivelse

Bileggelsen av væpnede konflikter i Mellom-Amerika har bedret betingelsene for vekst og utvikling i regionen. Dette må synliggjøres i praktisk politikk, der fattigdomsbekjempelse gjennom utjevning av sosiale og økonomiske skjevheter må stå sentralt. I denne sammenheng kan det internasjonale samfunn fremdeles spille en viktig pådriverrolle.

Landene i regionen befinner seg på ulike utviklingsnivåer, med Nicaragua og Honduras som de fattigste målt i BNI pr. innbygger. Disse landene var også de som ble hardest rammet da orkanen Mitch herjet i Mellom-Amerika i oktober/november 1998. Anslag for skadeomfanget varierer, men ligger i størrelsesorden USD 5-10 mrd. for regionen. Det internasjonale samfunn trådte til med nødhjelp i forbindelse med katastrofen, og først og fremst Honduras vil ha behov for at den økte internasjonale støtten videreføres i gjenoppbyggingsfasen.

Menneskerettighetssituasjonen i regionen er blitt noe bedre. De institusjonaliserte overgrep er redusert. Ikke desto mindre er landene fremdeles preget av en voldskultur som må møtes gjennom såvel rettslige reformer som tiltak som kan fremme respekt for menneskerettigheter og forsoning. Tilliten til demokrati og statsapparat må styrkes gjennom en bredere og mer rettferdig deltakelse i de politiske prosesser.

Et felles trekk for regionen er en ekstremt skjev inntektsfordeling og enorme sosiale ulikheter. Den økonomiske politikken domineres av strukturelle reformer, der privatisering og effektivisering av statsapparatet inngår som viktige elementer.

Omstillingen etter år med betydelige budsjettunderskudd og høy inflasjon er krevende, og fattigdomssituasjonen i regionen har ikke blitt mindre alvorlig de siste årene. Landene har gjort fremgang når det gjelder stabilisering av økonomien, og den økonomiske veksten for 1998 anslås til 4,2 pst. i gjennomsnitt for regionen. I 1999 kan både orkanen Mitch og den internasjonale finanskrisen ventes å bidra til at veksten blir noe lavere. Med en befolkningsvekst på omkring 3 pst. i Honduras, Nicaragua og Guatemala, er den økonomiske veksten langt fra tilstrekkelig til å gi en reell forbedring av levekårene for det store flertall av befolkningen.

Mål

Bistanden til Mellom-Amerika har som mål å støtte opp om oppfølging og konsolidering av freds- og demokratiprosessene i regionen. Prioriterte innsatser er å øke respekten for menneskerettighetene, styrke rettssikkerheten og grunnleggende sosiale tjenester, legge grunnlaget for økonomisk utvikling og bidra til en forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø. Dessuten vil støtte til mineofre og rydding av miner med sikte på å gjøre Mellom-Amerika minefritt innen år 2002 prioriteres.

Rapport 1998

Samlet innsats til Mellom-Amerika var 500 mill. kroner, hvorav ca. 25 pst. gikk til Nicaragua. Innsatsen til Latin-Amerika, som også inkluderer Sør-Amerika, var totalt 686 mill. kroner.

De viktigste innsatsområdene for norsk bistand til Nicaragua var innen sosial sektor og landbruk. I Guatemala ble bistanden rettet inn mot oppfølgingen av fredsavtaleverket, mens El Salvador og Honduras fikk støtte i et mer beskjedent omfang over regionbevilgningen, primært knyttet til menneskerettigheter og demokratiutvikling. Støtte til naturressursforvaltning utgjorde en vesentlig del av bidraget som ble gitt til regionalt samarbeid. Totalt sett ble bistand til regionen, og spesielt Honduras, langt større enn forventet, som konsekvens av omfordelinger og ekstraordinære tildelinger til gjeldslette, nødhjelp og gjenoppbygging etter orkanen Mitch.

Kultursamarbeidet i Nicaragua og Guatemala dreier seg særlig om tiltak innen musikk og litteratur.

Budsjett 2000

Samarbeidet med landene i Mellom-Amerika foreslås videreført innenfor samme ramme som i 1999. Arbeidet for å fremme sosial og økonomisk utvikling, styrke menneskerettigheter og å bidra til videreutvikling av demokratiene, skal også i 2000 utgjøre hovedtyngden av Norges innsats i Mellom-Amerika.

For 2000 foreslås bevilget 137 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfornevnte underposter/områder:

Underpost 72.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua

Situasjonsbeskrivelse

Det første regjeringsåret til president Arnoldo Aleman var preget av politiske konfrontasjoner og forhandlinger med opposisjonen. Regjeringen har likevel lykkes i å komme fram til en avtale med IMF om fortsatt støtte til gjennomføringen av det økonomiske restruktureringsprogrammet. Budsjettpolitikken er meget stram og regjeringen har bedt giversamfunnet om støtte for å hindre at innstramningene får uønskede konsekvenser for de svakest stilte. Nasjonalforsamlingen har vedtatt lovforslaget om landeiendomsproblemet. Det står imidlertid mye igjen før eiendomsproblemet kan anses løst, særlig mht. finansiering av kompensasjon til tidligere eiere. Regjeringen har lagt fram et forslag for å fortsette moderniseringen av statsforvaltningen. En ny skattelov, som skal øke inntektsgrunnlaget og gjøre skattesystemet mer transparent, er også vedtatt. Den statlige utviklingsbanken, BANADES, som gikk med store underskudd, er avviklet.

Fra norsk side, i likhet med mange andre giverland, har man overfor den nicaraguanske regjering gitt uttrykk for at fordelingspolitikken fortsatt er utilfredstillende og at kravene om økonomisk og politisk nytenkning etter orkanen Mitch ikke er blitt tilstrekkelig fulgt opp.

Det nasjonale gjenreisingsarbeidet etter katastrofen Mitch vil ventelig være krevende for landet både økonomisk og kapasitetsmessig.

Til tross for at de makroøkonomiske indikatorer er positive, med en økning i BNP på ca. 5 pst. og en inflasjon på under 10 pst., er fattigdomsproblemet fortsatt meget stort.

Mål for innsatsen i Nicaragua

Strategien for bistandssamarbeidet mellom Norge og Nicaragua er fra 1993. Det ble i 1998/99 foretatt en evaluering av norsk bistand til Nicaragua 1994-97. Evalueringen viser relativt god måloppnåelse på prosjektnivå, men påpeker behovet for bedre koordinering av den totale norske innsatsen. Ny strategi for samarbeidet mellom Norge og Nicaragua vil bli lagt fram i år 2000. Det overordnede målet for bistandssamarbeidet er å styrke Nicaraguas evne og muligheter til å dekke grunnleggende behov for brede lag av befolkningen.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nicaragua.

Resultatområde/delmål	*Norges bidrag/virkemiddel*
Sosial utvikling – Etablering av langsiktig samarbeid innen utdanningssektoren med særlig vekt på jenters deltakelse	– Støtte til sektoren i samarbeid med IDB og Verdensbanken.
Økonomisk utvikling – Etablering av langsiktig samarbeid innen landbrukssektoren.	– Støtte til program for langsiktig samarbeid innen sektoren.
Fred, menneskerettigheter og demokrati – Mer ansvarlig forvaltning – Styrke demokratisk utviklingsprosess – Styrke menneskerettigheter	– Støtte riksrevisjonen som institusjon – Støtte til konsulentfond for å styrke statlige institusjoner – Støtte til utbedring av fengselsvesenet
Miljø og naturressursforvaltning – Øke bevissthet om miljøspørsmål	– Støtte opplæringen av bønder i skadedyrbekjempelse
Kvinner og likestilling – Styrke kvinners deltakelse	– Styrke miljøinnsatsen rettet mot kvinner

Rapport 1998

I 1998 bestod samarbeidet for første gang utelukkende av program- og prosjektsamarbeid innenfor de prioriterte områdene etter at varebistand/importstøtte var avsluttet.

Sosial utvikling: Dialogen med myndighetene om innsats på utdanningssektoren er videreført, men går langsomt. Det har vært vanskelig å få til en god dialog om overordnede strategiske spørsmål til tross for mange møter og seminarer om temaet. Myndighetenes forslag har ikke vært tilfredsstillende. Samtalene med Verdensbanken og IDB om et mulig samarbeid har fortsatt. Fra norsk side er det interessant å gå i gang med et slikt samarbeid.

Samarbeidet med IDB om et integrert barneprosjekt har hatt fremdrift, men prosjektet er rammet av politisering på området. Familieplanleggingsprosjektet med UNFPA har nå etablert seg i de utvalgte distriktene og dannet lokale arbeidsgrupper i regi av helsedepartementet. Betydelig støtte er blitt kanalisert gjennom norske og lokale frivillige organisasjoner, bl.a. til yrkesfaglig og teknisk utdanning av krigsskadde.

Økonomisk utvikling: Samarbeid med landbruksmyndighetene om et program for veiledning til små og mellomstore bønder ble videreført, bl.a. med vekt på kvinnedeltakelse. Støtten til et tiltak som regulerer eiendomsforhold til jord ble sluttført

i henhold til planen. Støtte til et kredittprogram for småbønder ble igangsatt i tillegg til det pågående kredittprogram til små bedrifter. Det ble i tillegg gitt støtte til en rekke lokale private organisasjoner som arbeider med miljøtiltak og landbruksproduksjon. Avtale om delfinansiering av en transformatorstasjon ble undertegnet og prosjektet igangsatt.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Et program for å styrke kvinners og barns rettigheter ble videreført med positive resultater. Et nordisk finansiert prosjekt for støtte til riksrevisjonen ble igangsatt. Videre ble andre fase av konsulentfondet for å styrke de statlige institusjonene startet opp. Det ble også gitt støtte til et program for avvæpning og reintegrering av væpnede grupper. Nasjonalforsamlingen fikk heller ikke i 1998 valgt et menneskerettighetsombud.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten til lokale organisasjoners arbeid ble videreført.

Kvinner og likestilling: Støtten til frivillige organisasjoners arbeid for å øke bevisstheten om kvinners rettigheter og kvinners deltakelse i beslutningsprosesser ble videreført.

Bilateral bistand til Nicaragua fra ulike bevilgninger (mill. kroner)

	1997	*1998*
Samlet norsk bistand	137,0	126,5
herav:		
Landprogram inkludert fredskorps	46,3	46,2
Regionbevilgning	2,3	1,3
Bevilgning for frivillige organisasjoner	37,5	38,3
Næringslivsordningene	0,3	0,4
Eksperter, konsulenter	5,6	0,6
Særbevilgninger, inkludert forskning	7,7	6,6
Bevilgninger for nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati		16,8
Gjeldslette	35,0	
Annen bilateral bistand	2,3	16,2

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet. Reduksjonen i forhold til året før må sees i sammenheng med en tilsvarende økning i regionbevilgningen.

Underpost 72.15 Regionbevilgningen for Mellom-Amerika

Mål for innsatsen

Bevilgningen omfatter tiltak i Guatemala, El Salvador, Honduras og Nicaragua, med hovedvekt på Guatemala. Bistanden skal bidra til å konsolidere freden, styrke demokratiseringsprosessen, bedre menneskerettighetssituasjonen, sikre økonomiske og sosiale rettigheter for tilbakevendte flyktninger, urbefolkningsgrupper og andre svakstilte grupper, samt styrke naturressursforvaltningen og ivareta andre miljøhensyn. Det kan videre bli aktuelt å støtte opprettelsen av nasjonale gjeldsfond over bevilgningen, samt gjenoppbyggingstiltak etter orkanen Mitch – spesielt i Honduras. FN-systemet vil fremdeles være en viktig kanal for norsk bistand til regionen.

Rapport for 1998

Guatemala

Samlet bistand til Guatemala utgjorde i 1998 86,7 mill. kroner, hvorav 43,8 mill. kroner fra regionbevilgningen. Dette er noe lavere enn plantallet, noe som hovedsakelig skyldes at midler på slutten av året ble omdisponert fra Guatemala til Honduras og regionale tiltak til gjenoppbygging etter orkanen Mitch.

Bistanden har hatt som hovedmål å bidra til konsolidering av fredsprosessen og har vært innrettet mot oppfølgingen av fredsavtaleverket. Demokrati, menneskerettigheter og sosial utvikling har vært prioriterte innsatsområder.

Sosial utvikling: Vesentlig støtte er også i 1998 kanalisert, bl.a. gjennom UNHCR og norske frivillige organisasjoner til rehabiliterings- og lokalsamfunnsutviklingstiltak. Innsatsen på utdanningssektoren ble videreført. Norsk støtte bidro til utgivelse av en rekke læreverk på mayaspråk, og i samarbeid med UNICEF, Redd Barna og ulike mayaorganisasjoner, å legge til rette for og utvikle tospråklige utdanningsprogrammer.

Økonomisk utvikling: Utover støtte kanalisert via norske organisasjoner har Norges engasjement i denne sektoren vært begrenset. Gjennom maya-organisasjonen CDRO har Norge bidratt til at om lag 300 familier har fått lån etter Grameen Bank-modellen. Dette er tilrettelagt med særlig vekt på at kvinner skal få tilgang på lån.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: FN-systemet, spesielt MINUGUA (FNs verifiserings- og oppfølgingsmisjon) og UNDP, er fortsatt Norges viktigste kanal for bistand til Guatemala. På tross av fravær av ordinære stat-til-stat-programmer, samarbeides det tett med myndighetene via FN-systemet. Samtidig gir Norge bidrag til et stort spekter av aktører i det sivile samfunn, både direkte og via norske organisasjoner, med ønske om en bredest mulig deltakelse i oppfølgingen av fredsavtaleverket. Arbeidet har inkludert opplæring tilknyttet avtaleverket, restrukturering av rettsvesen, påtalemakt og politi, menneskerettighetsopplæring og urfolkspørsmål. Erkebiskopens menneskerettighetskontor (ODHA) har med støtte fra Norge framlagt rapporten "Guatemala, aldri mer". Den baserer seg på over 6000 vitnesbyrd om overgrep som har funnet sted i perioden 1960-1996. Norge engasjerte seg sterkt, og med hell, for å sikre finansieringen av Sannhetskommisjonens arbeid og rapport. OAS-prosjektet PROPAZ, som Norge har støttet siden 1996, har gitt positive ringvirkninger som modell for arbeidet med å erstatte voldskultur med fredelig konfliktløsning.

Det er likevel åpenbart at demokratiseringen ennå bare er i sin begynnelse, noe som fikk tydelig uttrykk gjennom den dårlige valgdeltakelsen og det negative resultatet i folkeavstemningen om grunnlovsreformer.

El Salvador

Samlet bistand til El Salvador utgjorde i 1998 16 mill. kroner, hvorav 8,5 mill. kroner over regionbevilgningen. UNDPs husbyggingsprosjekt, finansiert av Sverige og Norge, er nå inne i sin siste fase. Målgruppen for prosjektet er demobiliserte gerilja- og regjeringssoldater. I alt er 1750 hus bygd, og kvinner er blitt prioritert. En gjennomgang pekte imidlertid på at prosjektet ikke har hatt den nødvendige institusjonelle forankring hos myndighetene. Støtte til menneskeretts-ombudet ble avsluttet. En felles nordisk gjennomgang konkluderer med at prosjektet har bidratt til å styrke ombudets etterforskningskapasitet, integritet og omdømme, men at institusjonen fremdeles er svært personavhengig. Støtte til sentrale aktører innen feltene borgerrettsopplæring, rettshjelp og velgerregistrering ble videreført. Den øvrige bistanden til landet gjelder i hovedsak støtte gjennom norske frivillige organisasjoner.

Honduras

Samlet bistand til Honduras utgjorde i 1998 35,1 mill. kroner, hvorav 6,3 mill. kroner over regionbevilgningen. Det relativt store beløpet kanalisert til Honduras i forhold til foregående år, skyldes omdisponeringer over regionbevilgningen og bruk av nødhjelpsmidler til umiddelbare gjenoppbyggingstiltak etter orkanen Mitch. Disse midlene ble kanalisert via FN-systemet og frivillige norske organisasjoner. Innenfor det ordinære programmet ble støtte til et velfungerende menneskeretts -ombud videreført. Innsatsen er konsentrert om utbygging av ombudstjenestene i den vestlige delen av landet.

Regionale tiltak

Bistanden har vært konsentrert om miljøvern, helse, menneskerettigheter og seismisk varsling. Samarbeidet med utdanningsinstitusjonen EARTH fortsetter.

Det ble også innledet samarbeid om et 3-årig opplæringsprogram for riksrevisjoner i Sør- og Mellom-Amerika i samarbeid med Den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner (INTOSAI) og dennes utviklingsprogram (IDI).

Budsjett 2000

Følgende legges grunn: Guatemala 53 mill. kroner, El Salvador 7,5 mill. kroner og Honduras 2,5 mill. kroner. Øvrige midler foreslås anvendt til regionale tiltak og nye tiltak i de aktuelle landene. Det legges ikke opp til endringer i innretningen på bistanden.

For 2000 foreslås bevilget 97 mill. kroner på underposten.

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid

Utgifter under programkategori 03.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
0154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	1 025 959	1 039 300	1 045 700	0,6
0155	Miljø og naturressursforvaltning	307 282	310 000	310 000	0,0
0156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	51 097	35 000	35 000	0,0
0157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	621 143	559 000	559 000	0,0
0158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	133 029	129 800	134 800	3,9
0159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak		17 066	50 350	195,0
	Sum kategori 03.20	2 138 510	2 090 166	2 134 850	2,1

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid omfatter særskilte virkemidler og kanaler som står sentralt i arbeidet for å nå hovedmålene for norsk bistand. En stor del av innsatsen er rettet mot sosial og økonomisk utvikling. En viktig dimensjon ved programkategorien er ønsket om å bidra til å engasjere et bredt spekter av det norske samfunn i utviklingsarbeidet. Omleggingen av Fredskorpset tar sikte på å styrke denne dimensjonen. En viktig samarbeidspartner er de frivillige organisasjonene. Disse har en hovedoppgave i utvikling av det sivile samfunn. I samarbeid mellom norske institusjoner og fagmiljøer og tilsvarende miljøer i samarbeidslandene vil kompetansebygging og institusjonsutvikling stå sentralt. Samarbeidet konsentreres om områder av sentral betydning for utviklingslandene og hvor Norge har særlige forutsetninger for å bidra. En viktig målsetning for samarbeidet er å styrke utviklingslandenes kapasitet og kompetanse til å drive egen forskning.

Regjeringen har i 1999 utarbeidet en ny strategi for støtte til næringsutvikling i sør. Strategien gir grunnlag for en mer helhetlig og forsterket innsats på dette området - med fokus på utviklingslandenes interesser. Gjennomgangen av den norske bistandsinnsatsen på dette området har vist at også frivillige organisasjoner gir viktige bidrag til næringsutvikling. Regjeringen forventer i denne sammenheng at samordning og utveksling av erfaringer på landnivå vil gi økt effekt av innsatsen på dette området, ikke minst når det gjelder støtte til småbedrifter og bruk av mikrokreditter.

Det utvidede samarbeidet kan i prinsippet omfatte alle land som faller inn under OECDs regelverk for bistand, men partnere i de fattigste landene vil bli gitt prioritet.

Tiltak for å sikre økt effektivitet og kvalitet i utviklingssamarbeidet står sentralt i Regjeringens sør-politikk og dekkes over denne programkategorien. Evaluering har en sentral plass i dette arbeidet. Videre dekkes informasjonstiltak om bistand og nord/sør-spørsmål over programkategorien. Bevilgningen for ymse hjelpetiltak, som er en budsjettreserve som kan disponeres til uforutsette tiltak i løpet av året dekkes også her.

Kap 0154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	10 534	13 000	13 000
50	Fredskorpset, *kan overføres*			10 400
70	Tilskudd til opplysningsarbeid	43 395	48 000	54 000
71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, *kan overføres*	731 956	740 000	740 000
72	Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, *kan overføres*	193 715	203 300	193 300
73	Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, *kan overføres*	46 359	35 000	35 000
	Sum kap 0154	1 025 959	1 039 300	1 045 700

Bevilgningene under dette kapitlet har som formål å bygge opp samfunn i utviklingsland med godt fungerende offentlige og private institusjoner. Det blir gitt prioritet til tiltak som fører til styrking av demokratiske institusjoner innen offentlig og privat sektor. Samarbeidet skal bidra til utbygging av en privat sektor som ivaretar hensynet til fattigdomsretting, miljø og kvinner. Et annet formål er å styrke utviklingslandenes forskningskompetanse og -kapasitet. Det legges vekt på å få til gode og praktiske samarbeidsforhold mellom institusjoner og organisasjoner i Norge og utviklingsland.

Støtten til opplysningsarbeid skal bidra til å skape debatt, interesse og kunnskap om nord/sør-spørsmål og norsk utviklingshjelp i norsk opinion.

Post 01 Driftsutgifter

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten

Mål

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten skal bidra til å skape interesse for, kunnskap om, og støtte til norsk sør-politikk, bilateralt og multilateralt utviklingssamarbeid og nord/sør-spørsmål generelt.

Viktige målgrupper for denne informasjonsvirksomheten er bl.a. presse, organisasjoner, skoleverk og opinionen generelt.

Bevilgningen skal dekke utgifter til produksjon av skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriell, seminar og andre informasjonsaktiviteter igangsatt av departementet eller i samarbeid med andre parter.

Rapport 1998

I 1998 stod menneskerettigheter sentralt i informasjonsarbeidet, og i departementet ble det utarbeidet en egen informasjonsplan for menneskerettigheter. 50-årsjubileet for menneskerettighetserklæringen ble markert ved utgivelse av eget informasjonsmateriell, og Utenriksdepartementet utga en årsrapport om norsk innsats for menneskerettigheter. I samarbeid med FN-sambandet ble det utarbeidet undervisningsmateriell om menneskerettigheter til bruk både i grunnskole og i videregående utdanning.

I samarbeid med Institutt for journalistikk ble det arrangert kurs og studietur til Genève og Tyrkia for 10 journalister for å studere norsk menneskerettighetspolitikk nærmere. Det ble gitt støtte til 20 journalister som ønsket å studere ulike menneskerettighetsspørsmål. På kurs som gis for lærere og studenter ved mediehøgskolene var

menneskerettigheter et sentralt tema. Det ble videre gitt støtte til frivillige organisasjoners arbeid med informasjon om menneskerettigheter.

I 1998 ble det innledet et treårig samarbeid med UNICEF om jenter og utdanning. Det ble gjennomført en første runde med studiereiser for journalister i dagspresse og ukepresse for å følge utvalgte prosjekter i Afrika. Det ble innledet et samarbeid med NRK og Television Trust for Environment med sikte på å produsere en TV-serie om satsingen på jenter og utdanning.

I tilknytning til den løpende informasjonsvirksomheten ble det utgitt en rekke publikasjoner om norsk bistandsvirksomhet og sør-politikk. Et eget hefte – Global generasjon – ble laget for elever i videregående skole. Det ble også gitt støtte til forskjellige institusjoner og produksjonsselskaper til filmer og multimediaprosjekter som har tatt opp aktuelle temaer i forholdet mellom nord og sør, særlig om menneskerettigheter og miljøspørsmål. Programmer rettet mot barn og ungdom er blitt prioritert. I samarbeid med UNIVISJON AS ble det gjennomført fire TV-sendinger til videregående skole om bl.a. globalisering, FNs bistandsarbeid og om menneskerettigheter.

NORAD gjennomførte i 1998 en bredt anlagt informasjonsvirksomhet, dels i egen regi, dels i nært samarbeid med organisasjoner, selskaper og kulturinstitusjoner m.v. NORADs fremste siktemål har vært å bidra til styrket kunnskap, et bredere engasjement og økt forståelse for direktoratets mål og metoder. Mye av informasjonsarbeidet har vært knyttet til prosjekter, og dette året var i første rekke miljø og menneskerettigheter prioritert. Det ble blant annet gjennomført en større konferanse om miljøsatsingen.

I løpet av året ble det gjennomført et stort antall tiltak for å knytte begrepene menneskerettigheter og NORAD nærmere sammen. Formålet var primært å styrke forståelsen av NORADs arbeid med menneskerettighetsspørsmål og øke etterspørselen etter informasjon på dette feltet. Blant de virkemidler som ble benyttet var radiokampanje, internett, faktaark, postkortkampanje og annonsering i fagblader.

Foruten informasjonssamarbeidet med ulike aktører legger NORAD vekt på tiltak i egen regi. Etter inngående planlegging ble NORADs nye fagblad, Bistandsaktuelt, lansert høsten 1998. Bladet, som representerer et betydelig løft for NORAD på informasjonsområdet, skal være et fagorgan for bistandsbransjen og vil komme ut med ti nummer per år. Siktemålet er dels å bringe informasjon om NORAD og norsk bistand, dels å medvirke til debatt og meningsbrytning.

NORAD har i flere sammenhenger lagt vekt på et nært samarbeid med aktører og grupper i det norske samfunn bl.a. ved deltakelse i Norway Cup og Operasjon Dagsverk.

NORADs informasjonssenter har stått sentralt i organisasjonens virksomhet. Senteret har i utstrakt grad tjent som møteplass for arrangementer av intern eller mer åpen karakter, og ellers i ulike sammenhenger fungert som en viktig faglig ressursbase.

NORAD er opptatt av å møte opinion og samarbeidspartnere også utenfor det sentrale Østlandsområdet. Formålet er å etablere nye kanaler og møteplasser for å skape engasjement, fornyet oppmerksomhet og debatt om bistanden. Derfor påbegynte man høsten 1998 en serie regionkonferanser med fokus på NORAD og ulike sider ved utviklingssamarbeid.

Budsjett 2000

Informasjonstiltak om multilateralt utviklingssamabeid, utdanning og utvikling, menneskerettigheter og gjeldsspørsmål vil få høy prioritet i år 2000. I NORADs informasjonsvirksomhet vil nettverksbygging og kontaktskapende arbeid tilpasset ulike målgrupper fortsatt være et prioritert område, og det vil bli lagt vekt på konsentrere informasjonen om prioriterte områder innen bistanden.

For 2000 foreslås bevilget 13 mill. kroner.

Post 50 Fredskorpset

Situasjonsbeskrivelse

I St. prp. nr. 67 (1998-99) varslet Regjeringen at det gjennomføres en grunnleggende omorganisering av Fredskorpsets virksomhet. For å skape et levende Fredskorps er det viktig at organiseringen bidrar til å forankre virksomheten i det norske samfunn og til et nært samarbeid med norske organisasjoner og institusjoner for å mobilisere norsk ungdom til å delta i partnersamarbeid med utviklingsland. Det er i denne forbindelse viktig at Fredskorpset sikres mulighet til å utvikle nye initiativ og foreta løpende tilpasninger av virksomheten. Det må samtidig legges vekt på at Fredskorpsets sentrale virkemiddel vil være å forvalte tilskudd av offentlige bistandsmidler. Regjeringen vil foreslå at en ivaretar disse hensyn gjennom å opprette et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Gjennom å oppnevne et eget styre og fastlegge vedtekter kan det skapes et bredt grunnlag og en solid faglig plattform for virksomheten. Videre foreslås virksomheten nettobudsjettert. Det vises for øvrig til forslag til romertallsvedtak XVIII.

Mål

Fredskorpset skal fortsatt være et viktig instrument i utviklingssamarbeidet og bygge på de samme mål og prinsipper som øvrig norsk innsats for utvikling. Fredskorpset bør ha som særskilt oppgave å bidra til å styrke det sivile samfunn i sør og å fremme kontakt og samarbeid mellom mennesker, organisasjoner og institusjoner i Norge og sør. Samarbeidet skal bygge på solidaritet, likeverd og gjensidighet, og ha som mål å styrke partnernes grunnlag for å fremme sine interesser og å realisere sine utviklingsmål.

Fredskorpsets sentrale oppgave vil være å stimulere til at norske frivillige organisasjoner, offentlige institusjoner, kommuner og bedrifter tar Fredskorpset i bruk for å styrke den menneskelige dimensjonen i sitt samarbeidet med partnere i utviklingsland. Deltakerne skal primært være i aldersgruppen 22-35 år og forplikte seg til tjeneste i ett år eller mer. Virksomheten skal resultere i at holdninger, erfaring og kunnskap skal tilføres samfunnene i Norge og i sør.

Det skal være en naturlig del av virksomheten å legge til rette for tjeneste i Norge for deltakere fra utviklingsland. Minst halvparten av midlene skal gå til tiltak for samarbeid med organisasjoner og institusjoner i de fattigste landene. Fredskorpset skal ikke etablere egne landkontorer. Samarbeidspartnerne til Fredskorpset skal selv være ansvarlige for å gjennomføre tiltakene.

Budsjett 2000

På grunnlag av Stortingets behandling legges det opp til at det vil bli etablert et sekretariat første halvår 2000. De første deltakerne planlegges sendt ut i løpet av året.

For 2000 foreslås bevilget 10,4 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til opplysningsarbeid, *kan overføres*

Tilskudd gis til de frivillige organisasjonene og organisasjoner med FN-tilknytning for å drive informasjons- og opplysningsarbeid. Hovedkriteriene for tildeling er informasjon om FN, nord/sør-spørsmål og utviklingssamarbeid. Enkelte tiltak for ungdom ble tidligere dekket under bevilgningen til Fredskorpset. I lys av omleggingen vil tiltakene finansieres under denne posten. I tillegg gis det støtte til IPS (3. verdens pressebyrå), samt til enkeltprosjekter til organisasjoner i en årlig tilskuddsordning for informasjon om nord/sør-spørsmål. Ved tildeling til enkeltprosjekter legges vekt på aktualitet, kvalitet og mangfold med hensyn til både målgrupper og type tiltak, samt geografisk spredning.

Mål

Skape økt engasjement i opinionen gjennom bidrag til organisasjoners konkrete informasjonstiltak om FN, nord/ sør-spørsmål og utviklingssamarbeid.

Rapport 1998

28 organisasjoner, hovedsakelig politiske studieforbund, kirkelige sammenslutninger, solidaritets- og bistandsorganisasjoner hadde rammeavtale om støtte til nord/sør-informasjon. Etter initiativ fra Utenriksdepartementet ble rammeavtaleordningen evaluert i 1998. Hovedkonklusjonen i evalueringen er at rammeavtaleorganisasjonene fortsatt bør ha en viktig plass i det totale informasjonsarbeidet om nord/sør-spørsmål. Ordningen vil bli revidert på flere punkter.

Informasjonsstøtten på 10 mill. kroner til hhv. Flyktningerådet, Kirkens Nødhjelp, Norge Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna ble i hovedsak øremerket felles tiltak og arrangementer.

Det ble utbetalt 15,8 mill. kroner til FN-sambandet i Norge. Prioriterte områder for virksomheten i 1998 var menneskerettigheter og multilateralt utviklingssamarbeid. Utvikling av informasjonsteknologi og en egen hjemmeside ble gitt prioritet.

Den norske UNICEF-komiteen mottok 1,7 mill. kroner og informasjon rettet mot lærere og elever i grunnskolen ble prioritert. Utenriksdepartementet gjennomførte en evaluering av komiteen som konkluderte med at en omfattende omorganisering av UNICEF-komiteens arbeid er nødvendig.

Det ble utbetalt kr 340 000 til ILO-komitéen, som prioriterte informasjon om barnearbeid.

Budsjett 2000

I tillegg til generell nord/sør-informasjon, vil informasjon om menneskerettigheter bli et viktig satsningsområde for mange organisasjoner også i 2000. For de FN-tilknyttede organisasjonene vil informasjonen om det multilaterale utviklingssamarbeidet styrkes.

For 2000 foreslås bevilget 54 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd via frivillige organisasjoner, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

De frivillige organisasjonene har til sammen bred kompetanse og erfaring med utviklingsarbeid. Organisasjonene har et godt nettverk innen både privat og offentlig sektor. Organisasjonenes arbeid virker positivt inn på demokratiseringsprosesser, styrker menneskerettighetene og bidrar til folkelig deltakelse i utviklingsprosesser.

Samarbeidet med frivillige organisasjoner bygger på tillit til at organisasjonene er profesjonelle bistandsaktører som kan vise til gode resultater av sitt arbeid. Samarbeidet skal ivareta organisasjonenes identitet, uavhengighet og særpreg. Støtten gis som et tilskudd basert på organisasjonenes egne prioriteringer. Det stilles krav til egenandel på 20 pst. I enkelte situasjoner der det er hensiktsmessig å bruke frivillige organisasjoner som operatører i det langsiktige utviklingsarbeidet kan regelen om egenandel fravikes. Støtten underlegges de samme kvalitetskrav som øvrig norsk bistand med vekt på mottakeransvar, kompetansebygging, bærekraft og lokal forankring. Tilskuddsordningen er global.

Organisasjonene skal først og fremst ha en rådgivende rolle i forhold til sine lokale samarbeidspartnere. Organisasjonene oppfordres til å ivareta sin egenart og konsentrere seg om oppgaver og arbeide på områder der de har særlige forutsetninger. I vurderingen av søknader fra organisasjonene legges vekt på kontaktflaten til det norske samfunn.

NORADs retningslinjer for støtte via frivillige organisasjoner er under revisjon. Herunder vurderes finansieringsordningen og en sterkere innretting av tilskuddsordningen mot støtte til utvikling av det sivile samfunn.

Regjeringen ser positivt på den økte bistandsaktiviteten gjennom de frivillige organisasjonene, og legger derfor opp til å opprettholde det høye nivået i budsjettet for 2000. Dette bør ses i sammenheng med muligheten for støtte også over regionbevilgningene.

Mål

Støtten til de frivillige organisasjonenes langsiktige utviklingsarbeid skal bidra til at fattige og utsatte grupper får grunnleggende sosiale og økonomiske tjenester. Det legges vekt på at tilskuddene går til prioriterte områder for norsk bistand. Kompetanse og øvrige ressurser i organisasjoner i nord og i sør skal utnyttes og videreutvikles og føre til styrking av organisasjonenes bidrag til utvikling av det sivile samfunn.

Frivillige organisasjoner er gitt en særlig viktig rolle i forhold til utvalgte innsatsområder, som bistand til urfolk, mennesker med funksjonshemming, bekjempelse av barnearbeid og bekjempelse av hiv/aids. Organisasjonene bidrar også til inntektsskapende virksomhet, bl.a. gjennom mikrokreditter, og er involvert i kultursamarbeid og i kulturutvekslingstiltak.

Informasjon om støtten til de frivillige organisasjonenes arbeid skal nå ut til publikum og bidra til å øke kunnskapen om situasjonen i utviklingslandene og forholdene i nord/sør-samarbeidet.

Rapport 1998

Figuren viser geografisk fordeling av forbruket på 726 mill. kroner i 1998

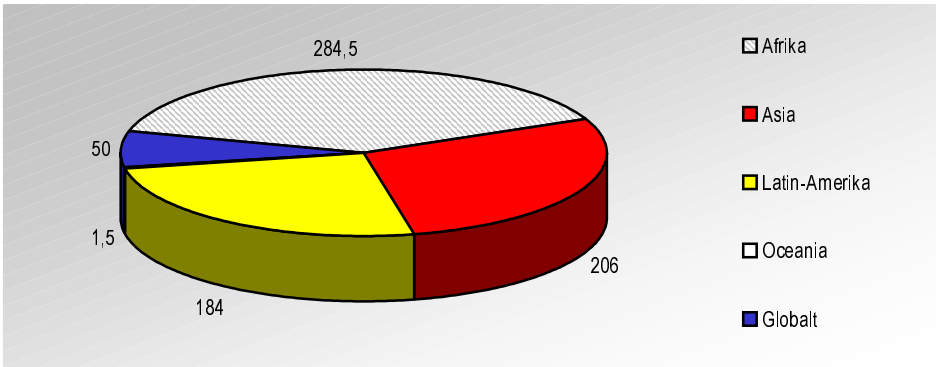

76 pst. av støtten ble kanalisert til organisasjoner som har program- eller rammeavtaler med NORAD og 10 pst. gikk til enkelttiltak i regi av norske organisasjoner. Om lag 10 pst. gikk til samarbeid med lokale organisasjoner i de prioriterte samarbeidslandene, 3 pst. til urfolksorganisasjoner og 1 pst. til internasjonale organisasjoner.

De fem største mottakerne i 1998

Norsk Misjonsråds Bistandsnemnd	110 mill. kroner
Kirkens Nødhjelp	88 mill. kroner
Redd Barna	80 mill. kroner
Norsk Folkehjelp	67 mill. kroner
Atlas-alliansen (tidl. Funksjonshemmedes Bistandsstiftelse)	41 mill. kroner

I alt mottok om lag 90 norske organisasjoner støtte fra NORAD. De fem minste mottok beløp fra 50 000 - 100 000 kroner.

I forhold til resultatområdene for norsk bistand gikk 55 pst. av støtten til sosial utvikling, 26 pst. til økonomisk utvikling og 7 pst. til tiltak for fred, menneskerettigheter og demokrati. Andel som gikk til spesifikke tiltak for kvinner og miljø var hhv. 6 og 5 pst. Flere norske organisasjoner arbeider aktivt med bistand til mineofre. Innenfor enkelte prosjekter ble det gitt støtte til ungdomsutveksling.

De frivillige organisasjonene har i løpet av de siste årene gradvis fått større handlefrihet gjennom utstrakt delegering, samtidig som system for faglig oppfølging og kontroll med bruk av midlene er blitt forbedret. Det har vært lagt særlig vekt på å få fram organisasjonenes egenart, ideologi og verdigrunnlag for bl.a. å få en drøfting av organisasjonenes bistandsstrategi og særlige forutsetninger for å drive bistand innen sitt felt. Prinsipper om bærekraft og mottakeransvar legges til grunn for arbeidet.

Det er i samarbeid med organisasjonene lagt vekt på kvalitetssikring og at organisasjonene systematisk tar initiativ til gjennomganger/evalueringer av prosjektene sine. Det er gjennomført et prosjekt for innsamling og vurdering av nylig utførte evalueringer og uavhengige prosjektgjennomganger. Gjennomgående trekk er at organisasjonene aktivt bruker gjennomganger/evalueringer som styringsverktøy slik at anbefalingene i rapportene faktisk får konsekvenser for virksomheten framover. En evaluering offentliggjort i 1998 (rapport 4.98) av frivillige organisasjoners institusjonelle samarbeid med partnere i utviklingsland viste at erfaringene er positive. I 1998 ble det også offentliggjort en evaluering (rapport 8.97) av det norske urfolksprogrammet som i en årrekke er finansiert av NORAD og administrert av FAFO. Evalueringen finner at programmet har vært en viktig støttespiller for de organisasjonene som har mottatt støtte, og i noen tilfeller vært meget viktig for å fremme urfolks sak.

I tillegg til bevilgningene på denne posten mottok frivillige organisasjoner også støtte til sitt utviklingsarbeid og sitt humanitære arbeid over andre bevilgninger. Den samlede støtten var i 1998 på 2 355 mill. kroner (24 pst.) av den totale bistanden.

Budsjett 2000

Regjeringens bidrag til TV-aksjonen 2000, som er til inntekt for SOS-Barnebyer, foreslås dekket av denne bevilgningen. Innretningen på støtten videreføres, men med økt vekt på tiltak som bidrar til en demokratisk utvikling.

For 2000 foreslås bevilget 740 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
72.10	Tilskudd til forskning og høyere utdanning	169 278	185 300	175 300
72.15	Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland	24 437	18 000	18 000
	Sum post 72	193 715	203 300	193 300

Underpost 72.10 omfatter tidligere kap. 0154, post 72
Underpost 72.15 omfatter tidligere kap. 0157, underpost 70.15

Underpost 72. 10 Tilskudd til forskning og høyere utdanning i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Forsknings- og utdanningsinstitusjoner spiller en viktig rolle i utviklingslandenes langsiktige økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. I mange utviklingsland har det imidlertid skjedd en svekkelse av forskning og høyere utdanning gjennom budsjettnedskjæringer og migrasjon. Støtte til forskning er også et viktig virkemiddel for å generere kunnskap om sentrale utviklingsspørsmål og forhold i utviklingsland.

I 1998 ferdigstilte departementet en strategi for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene. Strategien angir hovedprioriteringene for ulike støtteordninger med hensyn til styrking av forskning og høyere utdanning i sør og styrking av norsk utviklingsforskning. Den tar sikte på å fremme et mer helhetlig perspektiv på støtte til kunnskapsutvikling i sør og å bidra til en bedre samordning mellom de sentrale aktørene i Norge; Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Utenriksdepartementet, NORAD, Universitetsrådet og Norges forskningsråd. Til sammen gis om lag 480 mill. kroner til forskning over budsjettet for utviklingshjelp.

Forskning som inngår i større bistandstiltak støttes over bevilgningene for prioriterte land og regioner. Internasjonale forskningsinstitusjoner støttes over budsjettkapitler for bistand via internasjonale organisasjoner. Støtte til norske forskningsinstitusjoner for å bygge opp kunnskap i norsk bistandsforvaltning gis over kapittel 0158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring.

Denne bevilgningen omfatter følgende fire områder:

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i sør. Støtten gis til regionale forskningsorganisasjoner og nettverksinitiativ i utviklingslandene og skal bidra til å styrke forskningskapasitet og -kompetanse samt formidling av forskningsresultatene. Det kan også gis støtte til tiltak som bidrar til å øke tilgjengeligheten av frie forskningsmidler som forvaltes regionalt eller nasjonalt.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Støtte gis til samarbeid mellom universiteter og høyskoler i Norge og tilsvarende institusjoner i sør. Samarbeidet skal være langsiktig og likeverdig. Innsatsen forvaltes gjennom en avtale mellom Utenriksdepartementet og Universitetsrådet om kompetansebygging ved universiteter og forskningsinstitusjoner i utviklingsland (NUFU-programmet). I tillegg finansieres samarbeid mellom forskningsinstitutter i Norge og utviklingsland.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten gis til videreutdanning for personer fra utviklingsland som et ledd i styrkingen av kompetansen og kapasiteten til de institusjonene der de er ansatt. Mesteparten forvaltes gjennom NORADs stipendprogram i henhold til avtaler med norske læresteder og benyttes til finansiering av opplæring i Norge. Det legges vekt på samarbeid om kursopplegg med institusjoner i utviklingsland.

Utgifter til ettergivelse av gjeld for studenter fra utviklingsland. Som et bidrag til kompetansebygging i sør ettergis gjeld for studenter fra utviklingsland som reiser hjem etter endt utdanning i Norge.

Mål

Bevilgningen skal bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å drive egen forskning og til å nyttiggjøre seg resultatene av forskningen. Det skal legges vekt på kvinneperspektivet og å øke kvinners deltakelse. Støtten skal ta utgangspunkt i utviklingslandenes behov.

Forskningssamarbeid mellom universiteter og forskningsinstitusjoner i Norge og i utviklingsland er et viktig virkemiddel i denne sammenheng. Det skal legges vekt på å fremme langsiktig og likeverdig samarbeid ut fra et gjensidig nytteperspektiv. Tiltakene skal bidra til økt samarbeid utviklingslandene imellom. Likeledes skal det legges økt vekt på å se forskersamarbeidet i sammenheng med institusjonsutvikling.

Utdannings- og opplæringsstøtte skal bidra til å styrke kompetanse og kapasitet på områder av strategisk betydning for utviklingslandene.

Rapport 1998

Det ble utbetalt 169 mill. kroner over denne bevilgningen. 42 pst. av støtten hadde kvinner som en eksplisitt del av målgruppen.

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i sør. Støtten har i hovedsak gått til regionale forskningsorganisasjoner og -institusjoner, som et virkemiddel til å stimulere økt sør-sør-samarbeid. De fleste av organisasjonene ligger i Afrika sør for Sahara og arbeider innenfor samfunnsvitenskapelig, økonomisk, miljørelatert og naturvitenskapelig forskning. Norges forskningsråd foretok i 1998 en gjennomgang av NORADs støtte til institusjoner og organisasjoner i Afrika over denne bevilgningen. Rapporten konkluderer med at regionale organisasjoner og institusjoner har en viktig funksjon i å samle ressurser der forskningsmiljøene er små og svake og dermed bidra til å høyne vitenskapelig kvalitet på forskning og forskerutdanning. Regionale initiativer fremheves også som nyttig der ulike forhold reduserer nasjonale forskningsmiljøers mulighet til å utføre sine oppgaver tilfredsstillende. Rapporten anbefaler at NORAD legger mer ressurser i oppfølging med hensyn til institusjonell bærekraft og kvalitet på utført forskning.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Støtten omfatter bidrag gjennom NUFU-avtalen. Hovedvekten av samarbeidet har så langt vært innenfor medisin, helse og naturfag, landbruks- og fiskerifag og miljø- og ressursforvaltning**.** Av utbetalingene som ble gjort av Universitetsrådet**,** gikk 75 pst. til samarbeid med institusjoner i afrikanske land.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten har gått til videreføring av løpende kurs for stipendiater ved PETRAD, NTNU, NLH/Noragric, Universitetet i Bergen og Shipping-akademiet. Nye kurstilbud er utviklet ved flere av lærestedene. Støtte til institusjons-samarbeid og organisasjonsstøtte er også gitt over denne posten. For å bedre samordningen av de ulike stipendiatordningene i Norge og medvirke til kvalitetssikring av kurs- og studietilbud, ble det i 1998 inngått avtale med Universitetsrådet om administrasjon av NORADs stipendiatvirksomhet.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 175,3 mill. kroner. Reduksjonen i forhold til 1999 skyldes lavere anslag for utgifter til ettergivelse av lån og stipend for studenter fra utviklingsland.

Underpost 72. 15 Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Behovet for å avhjelpe svakheter i utviklingslandenes lovverk, finanssektor, og annen institusjonell infrastruktur er et viktig element i Regjeringens satsing på næringsutvikling i sør. Norske bedrifter, forskningsinstitusjoner og forvaltningsorganer har god kompetanse innen disse områdene. Dette bør utnyttes til å bistå interesserte utviklingsland i å bedre rammebetingelsene for næringsvirksomhet.

Bistanden innenfor denne posten har i hovedsak vært gitt til tiltak av kortvarig karakter og til økonomisk begrensede innsatser. Ordningen har dessuten fram til nå fortrinnsvis vært benyttet utenom de prioriterte land og -regioner.

Mål

Formålet er å bidra til næringsutvikling i utviklingsland, fortrinnsvis utenfor de geografiske konsentrasjonsområdene for norsk bistand, gjennom å støtte institusjons- og kompetanseutvikling. Samtidig er det en målsetting å opprettholde og utvide kontaktflaten mellom utviklingslandene og Norge.

Rapport 1998

I 1998 ble det utbetalt støtte til ti prosjekter, i hovedsak til land i Asia. Prosjektene omfattet blant annet kreftforskning , kraftforsyning og maritim opplæring.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 18 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2000 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

Post 73 Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Kultursamarbeidet er et virkemiddel i norsk utviklingspolitikk og konsentreres i hovedsak om prioriterte land og regioner, samt utviklingsland som Norge har bilaterale kulturavtaler med.

Som en oppfølging av arbeidet til Verdenskommisjonen for kultur og utvikling ble det våren 1998 holdt en konferanse om kultur og utvikling i Stockholm. Alle UNESCOs medlemsland ble oppfordret til å gjøre kultur til et sentralt element i utviklingssamarbeidet.

Kultursamarbeidet er viktig for utviklingen av det sivile samfunn.

Mål for virksomheten

Kultursamarbeidet skal bidra til å styrke folks tro på egne krefter, identitet og verdier og stimulere til kreativitet og internasjonalt samarbeid. Det skal gis støtte til lokale krefters bestrebelser på å bevare kulturarven og styrke kulturutdanning og det levende kulturliv. Retten til frie ytringer er et sentralt mål for kultursamarbeidet. Samarbeidet skal bidra til kompetansebygging og institusjonsutvikling.

Rapport for 1998

Det er gitt særlig prioritet til musikk og musikksamarbeid. Innsatsen var i hovedsak konsentrert om mer langsiktige program og tiltak med organisatorisk eller institusjonelt samarbeid med partner i Norge.

Det ble inngått fireårig samarbeidsavtale med UNESCO. Programmene som støttes inngår i UNESCOs arbeid med fredskultur, der et av virkemidlene er å vise at folk og kontinenter har historisk fellesskap. I slaveruteprogrammet samarbeider institusjoner i Afrika, Karibien og Europa om forskning og dokumentasjon om den transatlantiske slavehandelen. I et annet program knyttes skoler i over 150 land sammen i et nettverk som arbeider med revisjon av lærebøker, etterutdanningsmateriell for lærere, bevaring av minnesmerker, musikkfestivaler m.m.

En ekstern gjennomgang av litteraturstøtten til det nicaraguanske forfattersentrum viste at støtten har bidratt til å gjøre tilgjengelig en moderne, nicaraguansk samtidslitteratur som ellers neppe ville kommet ut. Støtten til et litteraturfond i de palestinske områdene har, foruten å bidra til utgivelse av aktuell palestinsk litteratur, finansiert utgivelse av enkelte israelske verk på arabisk.

I Sør-Afrika er det innledet et samarbeid, der NRK er partner, med formål å bevare en eksisterende samling av opptak av lokal musikk. Det ble innledet et samarbeid mellom Norges Korforbund og Universitetet i Durban. Det ble gitt bidrag til kulturmønstringen Du store Verden, Verden i Norden festivalen, Kapittel 98, Førde Internasjonale Folkemusikkfestival og Film fra sør.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 35 mill. kroner.

Kap 0155 Miljø og naturressursforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, *kan overføres*	307 282	310 000	310 000
	Sum kap 0155	307 282	310 000	310 000

Post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, *kan overføres*

Den generelle situasjonsbeskrivelsen og målformuleringen for det miljørettede utviklingssamarbeidet er redegjort for i miljøomtalen foran i proposisjonen.

Situasjonsbeskrivelse

I verdens fattigste land, der matvaresikkerhet og fattigdomsbekjempelse er høyt prioritert, representerer en effektiv og bærekraftig forvaltning av land- og vannressurser en særlig utfordring. Forringelse av jorda truer matvaresikkerheten og tusenvis av mennesker dør hvert år som et resultat av dårlig vannkvalitet. Forurensning er også et økende lokalt og regionalt miljøproblem for disse landene. Tap av biologisk mangfold, utslipp av drivhusgasser og andre miljøgifter gir dessuten globale miljøutfordringer som krever internasjonale løsninger. Den norske innsatsen er konsentrert om land hvor miljøproblemene representerer en alvorlig trussel mot bærekraftig utvikling, og der det er særlig behov for bistand til bærekraftig forvaltning av naturressurser. Det legges vekt på å rette hovedinnsatsen inn mot områder som er av særlig betydning for fattige folkegrupper.

Mål

- Styrke utviklingsland, multilaterale organisasjoners og frivillige organisasjoners institusjonelle og faglige kapasitet til å integrere miljøhensyn i sin utvikling og til å delta i utviklingen og gjennomføringen av internasjonale miljøforpliktelser.
- Bidra til styrking av særlig prioriterte samarbeidsområder innen miljø og utvikling, herunder globale og regionale miljøproblemer og prosesser, og styrke mottakerlandenes forutsetninger for å overholde internasjonale miljøforpliktelser.

Rapport 1998

Gjennom FN videreførte Norge satsingen på matvaresikkerhet, landbruksforskning, miljø- og ressursforvaltning, rene miljøtiltak, ivaretakelse av genetiske ressurser og ressursforvaltning i tørrlandsområder. Gjennom UNEP støttet man utvikling av mekanismer for å fremme investeringer i renere produksjonsprosesser i industrier i utviklingsland. I Sahelbeltet fortsatte arbeidet med å fremme institusjonsbygging gjennom ILOs program for samvirkeorganisasjoner, samt støtte til tiltak innen ressursforvaltning. Forørkningskonvensjonen ble fulgt opp på samme måte som i 1997 med støtte til utvikling av nasjonale, subregionale og regionale handlingsprogram. Gjennom UNDP ble støtten til nasjonale tiltak mot forørkning videreført. I regi av CGIAR-instituttene, IFPRI og ICRAF, ble det gitt støtte til forskning på bekjempelse av jordforringelse og utvikling av en politikk for bedre jordforvaltning i de øst-afrikanske høylandsområdene. Det er gitt støtte til ulike tiltak gjennom Verdensbanken som styrker institusjonens arbeid med miljøspørsmål. Herunder prosjekter rettet mot ernæring, matvaresikkerhet og forvaltning av naturressurser i Sahel-området, samt en rekke andre initiativ som fremmer institusjons-, kapasitets- og kompetansebygging i utviklingslandene. Et sentralt element i dette arbeidet er å øke lokalbefolkningens deltakelse og eierskap i viktige miljøprosesser.

Norske tilskudd til Verdensbanken har bidratt til å synliggjøre miljødimensjonen i bankens virksomhet og bedret evnen til å håndtere slike oppgaver.

Til bilaterale tiltak ble det i 1998 over underpost 70.10, Tilskudd til miljøverntiltak, brukt 52 mill. kroner. Av dette gikk 59 pst. til stat-til-stat-samarbeid og 34 pst. til frivillige organisasjoners arbeid. 7 pst. ble brukt til konsulenttjenester i forbindelse med forberedelse og oppfølging av tiltak. 60 pst. av støtten til stat-til-stat-samarbeid ble overført til land i Afrika, hovedsakelig til Mosambik, mens resten ble omtrent likt fordelt mellom Asia og Latin-Amerika. For nærmere omtale vises til omtalen under hvert enkelt prioritert land.

Det ble i 1998 over underpost 70.15, Tilskudd til utvidet miljøsamarbeid, brukt i alt 184,5 mill. kroner, hvorav 168,0 mill. kroner ble brukt til særskilte miljøprogrammer og prosjekter i Afrika, Asia og Mellom-Amerika, inklusive støtte til gjennomføring av bilaterale miljøvernavtaler i Kina og Indonesia. 46,5 mill. kroner ble kanalisert til Nansenprogrammet, som omfatter fiskeriforskning og forvaltning i Sør-Afrika, Namibia, Angola og Nordvest-Afrika.

Støtten til programmer og prosjekter i Asia ble fordelt til regionale tiltak med 29,0 mill. kroner, Kina 27,5 mill. kroner, India 13,0 mill. kroner, Laos 12,8 mill. kroner, Sri Lanka 8,6 mill. kroner, Indonesia 8,1 mill. kroner, Vietnam 6,1 mill. kroner, Bhutan 3,0 mill. kroner og Pakistan 3,0 mill. kroner. Det ble tildelt 2,8 mill. kroner til Mellom-Amerika.

I forhold til prioriterte satsingsområder var tiltakene konsentrert om biologisk mangfold, vannforsyning, avfallshåndtering, kulturminnevern og industriforurensing.

En stor andel av støtten gikk til kompetanse- og institusjonsutvikling, i hovedsak gjennom institusjonssamarbeid mellom mottakerland og norske fagmiljøer. Under regionale tiltak mottok FAO og UNEP programstøtte. Posten ble i 1998 ikke anvendt til støtte av miljøteknologileveranser i form av gaveelement i blandet kreditt. Det ble kanalisert støtte til frivillige organisasjoner blant annet ved at samarbeidet med Care Norge, World Wildlife Fund, Utviklingsfondet og Regnskogsfondet ble videreført.

støtte til særskilte miljøprosjekter og programmer i Asia kan enkelte prosjekter nevnes (for nærmere beskrivelse av aktiviteter og resultater se landomtale). Det ble inngått en samarbeidsavtale med FAO vedrørende integrert plantevern (IPM). Prosjektaktiviteter under den fjerde fasen av FAO programmet for Community IPM ble støttet i Vietnam, Laos og regionalt. Avtalen er femårig med en budsjettramme på 75 mill. kroner. En samarbeidsavtale mellom NORAD og FNs miljøprogram (UNEP) ble undertegnet i november 1998 vedrørende utarbeidelse av miljøstatusrapporter i Sør-Asia. Avtalen går over 3 år og har en budsjettramme på 9,6 mill. kroner. Opprettelsen av et økomuseum for den kinesiske miao-minoriteten har bidratt i å ivareta minoriteters interesser og kunnskap om verdien av kulturminne.

Norge inngikk en avtale i 1997 vedrørende bilateralt miljøvernsamarbeid med kinesiske myndigheter. Miljøprosjektene omfatter institusjonelt samarbeid mellom norske og kinesiske fagmiljøer. I 1998 ble det innvilget støtte for 27,0 mill kroner til miljøsamarbeidet.

Intensjonsavtalen om miljøsamarbeid mellom det norske miljøverndepartement og kinesiske miljøvernmyndigheter ble undertegnet i 1995. Andre arbeidsprogram under intensjonsavtalen ble undertegnet i mars 1999. Avtalen har en årlig budsjettramme på 5,0 mill kr.

De viktigste innsatsområdene i miljøbistanden er overvåking av luft- og vannforurensing, renere produksjon, miljøstatistikk, miljøplanlegging og -forskning, fiskeriforvaltning og kulturminnevern. Det legges vekt på kompetansebygging, opplæring og styrking av miljøforvaltningen på nasjonalt og lokalt nivå, med henblikk på at Kina selv skal settes i stand til å løse egne miljøproblemer.

En intensjonsavtale mellom Miljøverndepartementet i Norge og Indonesia ble undertegnet 1990. Tredje arbeidsprogram under avtalen ble undertegnet november 1997. Arbeidsprogrammet har en årlig budsjettramme på 4,0 mill kr. I tillegg til arbeidsprogrammet støttes et prosjekt for kunnskap om renere produksjon i industrien. Innsatsområdene i miljøbistanden er biodiversitet, naturressursforvaltning, bærekraftig

skogforvaltning, våtmarksplan, miljøovervåking og makroøkonomisk modellering for miljøanalyser.

Gjennom et søppelhåndteringsprosjekt ble avfallsanlegg i fire større byer i Laos identifisert. Aktiviteter innen biodiversitet under et miljøfond i Bhutan ble videreført. Avtalen er et samarbeid mellom nasjonale myndigheter, UNDP og World Wildlife Fund. Fondet har bidratt til å sette myndighetene i Bhutan i stand til å forvalte unike naturområder og biologisk mangfold.

Samarbeidsavtalen med den regionale institusjonen CATIE i Mellom-Amerika ble videreført. Avtalen omfatter støtte til aktiviteter innen integrert plantevern. Resultater fra tiltaket viser at satsing på integrert plantevern har medført ikke bare miljøgevinst, men også økonomiske gevinster i form av økt produksjon og reduserte utgifter til landbrukskjemikalier.

53,0 mill. kroner ble innvilget til tiltak i Afrika, hvorav 46,5 mill. kroner ble kanalisert til Nansen-programmet. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har ansvaret for å gjennomføre Nansen-programmet i utvalgte afrikanske land, i nært samarbeid med mottakerlandene og FAO. Programmet omfatter både fiskeriressursundersøkelser, forvaltningsrådgivning, aktiviteter innen havmiljø og utvikling av nasjonale forskings- og forvaltningsinstitusjoner. Fremdriften i 1998 har stort sett vært i samsvar med planene. Som følge av konklusjonene fra en programgjennomgang i 1997, er det lagt opp til en ytterligere styrking av mottakerlandenes deltakelse i og administrasjonen av programmet. Foruten Nansen-programmet ble det innvilget støtten til miljøprosjekter i sju afrikanske land, Namibia, Mosambik, Malawi, Senegal, Tanzania og Zimbabwe. Det ble blant annet inngått en avtale vedrørende støtte til å bekjempe ørkenspredning i Namibia.

57 mill. kroner har blitt utbetalt som Norges bidrag til Den globale miljøfasiliteten (GEF), som er finansieringsorganet for gjennomføring av prosjekter under de globale miljøkonvensjonene som er inngått i tilknytning til Rio-konferansen om miljø og utvikling i 1992. Av Norges bidrag ble 84 pst., 48 mill. kroner, dekket over denne posten, resten over kap.197 post 76. Norge bidrar også til det fondet som er opprettet under Montreal-protokollen for å bistå utviklingsland i arbeidet med å utfase stoffer som bryter ned ozonlaget. I 1998 utgjorde bidraget 8 mill. kroner.

Budsjett 2000

Bevilgningen foreslås nyttet til å finansiere tiltak i regi av offentlige myndigheter i utviklingslandene, frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner. Tiltak rettet inn mot lavinntektsland og de minst utviklede landene er prioritert. Det geografiske hovedfokus er Afrika sør for Sahara og Asia. I enkelte tilfeller vil bevilgningen kunne nyttes til tiltak i Mellom-Amerika. Det legges særlig vekt på tiltak som bidrar til å integrere miljøhensyn i nasjonal politikk i utviklingslandene og de multilaterale organisasjonenes virksomhet. Det legges vekt på forebyggende tiltak, tiltak rettet mot alvorlige miljøtrusler og tiltak som fremmer en bærekraftig forvaltning av naturressurser og bærekraftige produksjonssystemer.

Særlige prioriterte samarbeidsområder vil være vannressursforvaltning, energi-produksjon og -forsyning, samt bærekraftig landbruk. Tiltak som styrker de globale miljøprosessene vil også vektlegges.

Midler vil kunne nyttes til å dekke deltakelse fra utviklingslandene i internasjonalt samarbeid om miljø og bærekraftig utvikling.

Norsk bidrag til GEF videreføres, 65 pst dekkes over denne posten, resten over kap. 197, post 76. I 1999 skal det forhandles om påfylling av fondet under Montreal-protokollen som skal nyttes til tiltak som motvirker utslipp av ozon-reduserende gasser. Norske bidrag videreføres i tråd med forhandlingsresultatet.

For 2000 foreslås bevilget 310 mill. kroner på posten. I tillegg foreslås at Utenriksdepartementet for 2000 kan gi tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 450 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

Kap 0156 Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling

(i 1 000 kr)

pPost	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, *kan overføres*	51 097	35 000	35 000
	Sum kap 0156	51 097	35 000	35 000

Post 70 Tilskudd, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Likestilling mellom kvinner og menn er avgjørende for å skape bærekraftig utvikling. I utviklingen av et samfunn må både menn og kvinners erfaringer og behov ligge til grunn. Diskriminering og undertrykking av kvinner er et hinder for å bekjempe fattigdom. I de fleste land har kvinner dårligere muligheter enn menn til å påvirke, delta i og dra fordel av utviklingsprosessen. Det er ubalanse mellom kvinner og menns arbeidsbyrde og i deres tilgang til ressurser og makt. Dette er et resultat av manglende utdanning, opplæring, inntektsgivende arbeid, innflytelse i samfunnet og produktive ressurser.

Mål

Et av hovedmålene for norsk bistandssamarbeid er å bidra til å styrke kvinners rettigheter og muligheter til å delta aktivt og på lik linje med menn i det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle samfunnsliv. Dette målet skal nås dels ved å integrere likestillingsaspektet i alt utviklingssamarbeid, dels ved å støtte spesielle tiltak rettet mot kvinner (eller menn) som har katalytisk effekt for likestillingsutviklingen i samfunnet. Anslagsvis 70 pst. av verdens fattige er kvinner. En mer fattigdomsrettet bistand betyr derfor også en mer kvinnerettet bistand. Kvinnebevilgningen er et virkemiddel til å finansiere tiltak som kan styrke, mobilisere og synliggjøre kvinner slik at de får kraft til å være med å definere innrettingen av samfunnsutviklngen. Kvinnebevilgningen har fleksibiliteten som skal til for å finansiere kortsiktige og handlingsorienterte aktiviteter.

Rapport 1998

Det pågikk et kontinuerlig arbeid for å integrere kvinne- og likestillingsperspektivet i hele bistandsvirksomheten. Strategien for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid har blitt fulgt opp med en handlingsplan for integrering av kvinne- og likestillingsperspektivet i NORAD-finansierte tiltak.

Kvinnebevilgningen var på 55 mill. kroner i 1998. Rundt 2/3 av bevilgningen var øremerket bilaterale tiltak i Norges samarbeidsland. I 1998 støttet NORAD 85 tiltak i 14 land med den bilaterale delen av kvinnebevilgningen. Totalbeløpet som ble gitt var ca. 29 mill. kroner.

Tiltakene som ble støttet falt innenfor områdene; kvinners menneskerettigheter og rettslige stilling, studier og opplæring for kvinner, likestilling, kvinner og arbeid/økonomi. Det ble gitt støtte til en rekke prosjekter som drives av kvinneorganisasjoner i Norges samarbeidsland.

En tredel av bevilgningen ble brukt til tiltak i regi av FNs fond, programmer og særorganisasjoner, samt de multilaterale finansieringsinstitusjonene. Det ble lagt stor vekt på at likestillingsperspektivet skal gjennomsyre de multilaterale organisasjoners arbeid.

Budsjett 2000

Tiltak som fremmer kvinners deltakelse innenfor det politiske og økonomiske system, og som fremmer deres rettigheter, gis høy prioritet. I tråd med strategien for kvinne- og

likestillingsrettet utviklingssamarbeid og målet om fattigdomsretting av bistanden gis det prioritet til områdene helse, utdanning og ressursforvaltning.

For 2000 foreslås bevilget 35 mill. kroner.

Kap 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til investeringsrelaterte tiltak, *kan overføres*	33 458	42 000	42 000
71	Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, *kan overføres*	44 000	37 500	37 500
72	Tilskudd for å bedre rammebetingelsene for næringslivet, *kan overføres*	324 480	277 000	277 000
73	Tilskudd til handelsrelaterte ordninger til støtte for næringsutvikling, *kan overføres*	11 625	15 000	15 000
90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, *kan overføres*	76 580	75 000	75 000
91	Grunnfondskapital - NORFUND, *kan overføres*	131 000	112 500	112 500
	Sum kap 0157	621 143	559 000	559 000

Den nye strategien for støtte til næringsutvikling i sør som ble lagt fram i 1999 reflekterer den økte vekt Regjeringen legger på næringsutvikling og privat sektors rolle for å skape økonomisk vekst og sysselsetting i utviklingslandene. Dette er viktig både for å skape grunnlag for landenes egen satsning på helse og utdanning og for å motvirke bistandsavhengighet og økt gjeldsbyrde. Den norske strategien legger grunnlaget for et samarbeid utformet på utviklingslandenes premisser og med mest mulig effektiv bruk av ressursene. Strategien legger opp til en mer helhetlig og strategisk innsats, hvor bilaterale og multilaterale tiltak integreres bedre, og hvor tradisjonell støtte til dette resultatområdet sees i nærmere sammenheng med støtte som ytes over andre budsjettposter, særlig land- og regionbevilgninger og multilaterale tiltak. Behovet for bedring av rammevilkår for næringslivet vil for eksempel vektlegges sterkere *både* gjennom enkeltprosjekter *og* gjennom den overordnede politiske dialogen med samarbeidslandene. Her er også handelspolitikken og utviklingslandenes muligheter for å skaffe seg eksportinntekter viktige hensyn. Regjeringen foreslår betydelige tollettelser for industrivarer (tekstiler) fra utviklingsland, i størrelsesorden 216 mill. kroner.

Med utgangspunkt i utviklingslandenes behov er det også viktig å trekke på den norske ressursbasen. På dette grunnlag ønsker Regjeringen å videreutvikle ordningene for støtte til norsk næringslivs engasjement i utviklingsland, særlig på investeringsområdet. I løpet av første halvår 1999 etablerte Regjeringen et Forum for næringsutvikling i sør der norsk næringsliv, institusjoner og frivillige organisasjoner samarbeider med norske myndigheter for å bidra til gjennomføringen av strategien. Forumet skal møtes halvårlig og arbeidet følges nå opp gjennom arbeidsgrupper.

Gjennom tiltak i pilotland har Regjeringen ønsket å prøve ut modeller med hensyn til gjennomføring av strategien og involvering av samarbeidslandenes myndigheter og næringsliv. Dette arbeidet er i gang og rammer for samarbeidet med Uganda, Mosambik og Sri Lanka, vil i løpet av høsten 1999 bli lagt fram for myndighetene i de respektive land. Zimbabwe ble i St. prp. nr. 1 (1998-99) ansett som mulig pilotland, men er blitt byttet ut med Sri Lanka fordi den politiske utviklingen i Zimbabwe tilsier mindre direkte stat-til-stat samarbeid. Også her har norsk næringsliv blitt trukket med i ulike faser av arbeidet.

Som et ledd i arbeidet for å utvikle strategiens bidrag til næringsutvikling innen det multilaterale området har den blitt presentert for en rekke FN-organisasjoner,

Verdensbank-gruppen og bilaterale givere. Strategien har blitt meget godt mottatt internasjonalt og flere interessante samarbeidsområder har blitt identifisert.

For å synliggjøre de viktigste oppfølgingsområdene for strategien er kap. 0157 inndelt på en nye måte, og har tatt utgangspunkt i strategiens satsingsområder, investeringsrelaterte tiltak, tiltak for å bedre rammebetingelsene og handelsrelaterte tiltak. For øvrig er tidligere underpost 70.15 Tilskudd til institusjons- og kompetanseutvikling flyttet til kap. 0154, post 72, siden bevilgningen på linje med øvrige tiltak under dette kapitlet tar utgangspunkt i norsk kompetanse og norske institusjoners samarbeid med utviklingslandene. Øvrige endringer i budsjettoppsettet vil bli vurdert i lys av gjennomføringen av strategien og de erfaringer som høstes. Departementet gjennomfører en evaluering av ordningen med blandede kreditter, som vil bli ferdigstilt medio 2000, og som man vil ta hensyn til i budsjettet for 2001.

Gjennomføring av næringsutviklingstiltak, fra søknadsprosess til sluttføring/utbetaling av støtte, tar ofte flere år og mange prosjekter faller bort i løpet av prosessen. Det er derfor nødvendig med tilsagnsfullmakter for å kunne gi støtte til prosjekter som fullføres/utbetales i senere budsjetterminer, jf. romertallsvedtak IX. Det foreslås videre, jf. romertallsvedtak XI, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet for å få til en mest mulig effektiv utnyttelse av bevilgningene.

1. Investeringsrelaterte tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til investeringsrelaterte tiltak, *kan overføres*	33 458	42 000	42 000
90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland	76 580	75 000	75 000
71 og 91	NORFUND	175 000	150 000	150 000
	Sum	285 038	267 000	267 000

Støtte til å fremme investeringer blir i strategien framhevet som et sentralt virkemiddel for å skape inntekter og sysselsetting i sør. Stimulering av utenlandske investeringer er spesielt viktig i de fattigste utviklingslandene. I løpet av høsten 1999 blir det foretatt en kartlegging av hindringer for norske investeringer i utviklingsland, inkludert en gjennomgang av dagens norske ordninger. Arbeidet utføres av en gruppe uavhengige eksperter med bred erfaring fra norsk og internasjonalt næringsliv og fra arbeid i utviklingsland. Regjeringen ønsker at gjennomgangen skal legge grunnlaget for en modernisering og utvidelse av virkemiddelapparatet på dette området, i tråd med internasjonal utvikling og erfaringer fra andre land. Inntil videre viderefører en dagens ordninger og tiltak med sikte på at eventuelle forslag til større endringer legges fram i budsjettet for 2001.

Post 70 Tilskudd til investeringsrelaterte tiltak, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Tilskudd til næringslivets engasjementer i utviklingsland	33 458	42 000	42 000
	Sum post 70	33 458	42 000	42 000

Situasjonsbeskrivelse

Erfaringene viser at en viktig hindring for investeringer i utviklingsland ofte ligger i næringslivets ressurssituasjon og vilje til å satse på vanskelige og til dels ukjente markeder. Det er derfor nødvendig å bidra til å minske de merkostnader som er forbundet med slike etableringer. Mangel på erfaring og kunnskap om forholdene i utviklingsland skaper også behov for å støtte bedrifters forberedelser og forundersøkelser. Når en beslutning om investering er tatt er det dessuten viktig å bidra til at nødvendig opplæring av lokale ansatte sikrer langsiktig bærekraft og kompetanseoverføring. Ofte mangler det også tilstrekkelig infrastruktur. Ved å støtte grunnlagsinvesteringer kan slike problemer reduseres. De lokale krav til miljøstandarder er ofte lavere enn norske krav. Støtte til miljøinvesteringer kan bidra til at etableringer som skjer med deltakelse av norske bedrifter i et utviklingsland oppfyller norske krav på miljøområdet.

Posten dekker normalt delfinansiering av kostnader til prosjektidentifikasjon og forundersøkelser i forbindelse med investeringsprosjekter, delfinansiering av opplæringskostnader, grunnlagsinvesteringer og miljøinvesteringer i forbindelse med etableringer. Posten blir også benyttet til konsulentassistanse for vurdering av miljøvirkninger og andre sider ved prosjektforslag både på investerings- og eksportsiden, innhenting av spesialkompetanse i forbindelse med NORADs og NORFUNDs arbeid for å stimulere til næringslivssamarbeid mellom Norge og utviklingslandene, samt informasjon til norsk næringsliv.

Finansiering av tiltak er normalt basert på søknad fra en norsk bedrift. For forundersøkelser inngås det avtale med den norske bedriften om finansiering. NORADs andel utgjør da normalt 50 pst. av kostnadene. Finansiering av opplæringstiltak er normalt basert på en avtale med den lokalt etablerte bedrift. Normalt utgjør NORADs andel av finansieringen 50 pst. av opplæringskostnadene. Nødvendige grunnlagsinvesteringer finansieres normalt med 80 pst. av kostnadene og er basert på en avtale mellom NORAD og den lokalt etablerte bedriften. Finansiering av miljøinvesteringer kan dekke de ekstrakostnader som oppstår for å bringe den etablerte bedrifts miljømessige standard fra lokale krav til norske krav.

Mål

Målet er å bidra til næringsutvikling i utviklingslandene gjennom å stimulere norske bedrifter til å øke sitt engasjement, og bidra til at den etablerte næringsvirksomheten i størst mulig grad får varige og positive utviklingseffekter.

Rapport 1998

En evaluering offentliggjort i 1998 (rapport 3.98) viser at næringslivsordningene i liten grad medvirker til institusjonelt samarbeid mellom norske firma og partnere i utviklingsland, men at ordningene virker positivt for å fremme utviklingen av markedsmekanismer i utviklingslandene.

Ca. 2/3 av utbetalingene under posten gikk til tiltak i prioriterte land i samarbeidsregioner. 25 prosjekter fikk støtte til opplæring i forbindelse med etablering av produksjonsvirksomhet med i alt 9,4 mill. kroner, hvor mesteparten gikk til

programland og omfattet prosjekter innen kjemisk industri, treforedling, energiproduksjon og gartnerivirksomhet. De største utbetalingene gikk til prosjekter i Nepal, Angola og Kina. Støtten bidro til å gi de ansatte en opplæring som bedre sikrer en forsvarlig og effektiv drift av de foretatte investeringer.

Støtte til miljø- og grunnlagsinvesteringer har bidratt til at norske etableringer har miljøstandarder som tilfredsstiller norske krav og at nødvendig infrastruktur er på plass for å kunne drive bedriften effektivt. Innenfor dette området ble det støttet ni prosjekter med totalt 7,5 mill. kroner, hvorav 97 pst. i programland. De to største utbetalingene gjaldt anskaffelse av generator til en sementfabrikk i Angola og bygging av boliger i forbindelse med treforedlingsvirksomhet i Tanzania.

Når det gjelder støtte til forundersøkelser vil effekten av støtten først fremkomme på et senere tidspunkt, når endelig investeringsbeslutning fattes. Støtten gir imidlertid bedriftene mulighet til å innhente de opplysninger som er nødvendig for å fatte investeringsbeslutningen på et best mulig grunnlag, og dermed sikre at investeringen blir langsiktig og bærekraftig. En stor del av investeringene som er gjennomført i utviklingsland med støtte over låneordningen (post 90), har i planleggingsfasen fått støtte fra post 70.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 42 mill. kroner.

I lys av at et økende antall investeringsprosjekter gjelder tiltak der NORFUND er aktuell som investor, vil en viss andel av bevilgningen bli satt av til slike tiltak.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2000 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

Post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Regjeringen ønsker å legge forholdene bedre til rette for norsk medvirkning til å øke investeringsaktiviteten i utviklingsland. Norges muligheter til å bistå ved private investeringer i utviklingsland er begrenset av investors vurdering av risiko i forhold til avkastning. For å stimulere norske bedrifter til å etablere foretak eller gå inn i såkalte "joint ventures" og andre samarbeidsprosjekter i utviklingsland er det derfor nødvendig å bidra til å minske den risiko og de merkostnader som er forbundet med slike etableringer.

I tråd med den økte vekt som strategien for støtte til næringsutvikling i sør legger på investeringer i utviklingsland, tar man sikte på å målrette og forbedre ordningene ut fra den gjennomgang av investeringsproblematikken og dagens ordninger som finner sted høsten 1999. En videreutvikling av dagens ordning vil bli vurdert på grunnlag av denne gjennomgangen.

Lån og/eller garantier kan gis i forbindelse med prosjekter der den norske bedriften tar del i investeringen med risikokapital eller andre ytelser. Den norske bedriftens deltakelse skal være langsiktig og forpliktende. Det forutsettes at den norske bedriften selv er villig til å påta seg nødvendig ansvar gjennom å delta med betydelige finansielle og/eller faglige ressurser.

De totale bistandsmidler til et prosjekt må tilpasses det enkelte prosjekts økonomiske evne, men lånet under låneordningen må ha et gaveelement på minst 25 pst. beregnet i overensstemmelse med OECD/DACs regler for denne type lån. Det legges vekt på at den risikoavlastning som gis er nødvendig og tilstrekkelig. Det skal imidlertid ikke gis kompensasjon for normal forretningsmessig risiko eller støtte som får karakter av løpende driftstilskudd over lengre tid eller på annen måte virker konkurransevridende.

Tilsagn om lån gis etter søknad fra den norske bedriften som har til hensikt å etablere seg i et utviklingsland. Lånesøknaden er normalt basert på en forundersøkelse gjort av den norske investor. I vurderingen av lånesøknaden blir det lagt vekt på at det aktuelle prosjekt er bedriftsøkonomisk bærekraftig og har en utviklingsfremmende virkning for utviklingslandet, bl.a. ved at hensynet til menneskerettigheter, helse, miljø og sikkerhet ivaretas. Låneavtalen blir inngått mellom NORAD og det selskap som etableres ute.

Garantier for lån blir gitt i tilfeller hvor det anses at investeringen har et økonomisk grunnlag for å betjene en kommersiell finansiering, men har problemer med å skaffe seg slik finansiering uten garanti.

I forbindelse med den omtalte gjennomgangen av alle norske støtteordninger på området vil blant annet forholdet mellom denne låneordningen og NORFUND bli nærmere vurdert.

Mål

Målet er å bidra til utvikling av næringslivet i utviklingsland gjennom norske bedrifters investeringer, bidra til overføring av kapital, teknologi og kompetanse, samt til økt utviklingseffekt av etableringen.

Rapport 1998

Det ble i 1998 utbetalt 76,6 mill. kroner under låneordningen til åtte prosjekter. Utbetalingene fordelte seg med 48,8 mill. kroner til land i Afrika og 27,8 mill. kroner til land i Asia. De to største utbetalingene var til et anlegg for produksjon av bindingsmidler ved gjenvinning av avfallsstoffer fra celluloseproduksjon i Sør-Afrika og til et anlegg for fremstilling av kjemiske produkter i Vietnam.

Støtten har bidratt til å gi prosjektene en kapitalstruktur som gjør dem mer bærekraftige, samtidig som det har gitt viktige bidrag til sysselsetting, eksport, redusert import og økt bearbeidingsgrad av landets egne råvarer. Prosjektene har dessuten sikret innføring av en miljøvennlig teknologi.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 75 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2000 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 240 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å stille statsgarantier for bedriftenes låneopptak på inntil 50 mill. kroner, jf. romertallsvedtak II, punkt 2. Dette er i tråd med vedtak fattet i forbindelse med opprettelsen av låneordningen, jf. St prp nr 119 og Innst S nr 321 (1978-79). Garantiordningen er etablert som et supplement til låneordningen, og for å sikre andre typer lån. Formålet med ordningen er å bidra til å skaffe kapital og å være risikoavlastende. Dersom Økonomireglementets normalvilkår var lagt til grunn, jf. Funksjonelle krav pkt. 14 - 1.2, ville garantiordningen ikke nådd de målsettinger som en har for ordningen..

Når det gjelder regler for avskrivning og ettergivelse av tap knyttet til låneordningen vises til romertallsvedtak X.

NORFUND - Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland

Post 71 Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, *kan overføres*

Post 91 Grunnfondskapital - NORFUND, *kan overføres*

Beskrivelse

Som et ledd i arbeidet for å bidra til økonomisk vekst og sysselsetting i utviklingslandene etablerte Stortinget i 1996 NORFUND. Fondet er en uavhengig institusjon som er etablert som et særlovsselskap eiet av den norske stat. Det ledes av eget styre som er ansvarlig for driften og forvaltningen av kapitalen.

Fondet skal ha som sin primære oppgave å medvirke med risikovillig kapital, lån og garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Det benytter hovedsakelig to investeringsstrategier i sin virksomhet; direkteinvesteringer og deltakelse i lokale investeringsfond. Direkteinvesteringer skjer ved å gå inn i prosjekter sammen med norske bedrifter for å dele risiko og bidra til prosjektenes suksess. Den norske investoren kan enten være alene eller i fellesskap med et lokalt selskap. Deltakelse i lokale investeringsfond gjøres ved å tilføre kapital til lokale investeringsfond som driver med egenkapitalinvestering i lokal næringsvirksomhet. I denne forbindelse er det ingen krav til deltakelse fra norske bedrifter. Begge virkemidler er nødvendige for utvikling av en lønnsom privat sektor i utviklingsland.

Fondets kapital bør være av en slik størrelse at det forblir selvdrevet og ikke er avhengig av årlige tilskudd fra staten til dekning av sine driftskostnader. I tilsvarende fond i andre vestlige land har dette betydd at staten har tilført fondene midler opp til en størrelse som gjør det mulig for fondene å dekke sine driftsutgifter fra de inntekter kapitalen kaster av seg. Ettersom avkastning fra de prosjekt som fondene går inn i vil ligge flere år frem i tid, vil inntektene de første årene begrense seg til renteinntekter på innestående kapital. På denne bakgrunn har det vært lagt opp til at NORFUND over noen år tilføres kapital som gjør at fondets driftskostnader de første årene kan dekkes av de løpende inntekter, og at man på denne måten unngår at det må trekkes på grunnkapitalen eller ytes et årlig tilskudd for å dekke driften. Kapitalen som forvaltes må dessuten være av en slik størrelse at man kan holde et visst investeringsnivå og samtidig være en aktiv og forutsigbar partner for bedrifter som ønsker å etablere næringsvirksomhet i utviklingsland. På dette grunnlag har fondet blitt tilført kapital på i alt 375 mill. kroner etter etableringen.

Regjeringens nye strategi for støtte til næringsutvikling i sør og den økte vekt på å stimulere til norske og utenlandske investeringer i utviklingslandene som ligger i strategien, har ytterligere understreket betydningen av en styrking av norsk støtte og det norske virkemiddelapparat på dette området. I denne forbindelse er en styrking av NORFUNDs kapitalbase et meget viktig instrument. Den pågående gjennomgangen av investeringsproblematikken og norske ordninger vil også vurdere NORFUNDs rolle i dette arbeidet.

Mål

Formålet er å være en drivkraft for næringsutvikling i utviklingsland gjennom investering i lønnsom privat næringsvirksomhet i disse markedene. Det er i denne sammenheng viktig å bidra med både kompetanse og risikokapital for å kunne realisere levedyktige prosjekter som balanserer sosiale, miljømessige og økonomiske hensyn.

Rapport 1998

1998 var det første hele driftsåret for NORFUND og var preget av stor aktivitet og en aktiv markedsføring av fondet mot norsk næringsliv og presentasjon av fondet i utviklingslandene. Henvendelsene har vært mange og interessen fra norske bedrifter

rundt tjenestene til NORFUND er sterkt økende. Arbeidet med å etablere prosedyrer og investeringskriterier har pågått parallelt med å gjøre fondet kjent.

Det ble utbetalt 12,9 mill. kroner fra fondet i 1998.

Per 31. august 1999 er det godkjent egenkapitalinvesteringer i 7 joint ventures-prosjekter sammen med norsk næringsliv på til sammen 130 mill. kroner, i tillegg til at en rekke andre investeringsprosjekter er under vurdering.

På samme tid hadde NORFUND investert i ti lokale egenkapitalfond med til sammen 200 mill kroner i Mosambik, Tanzania, Latin-Amerika, Sør-Afrika, Bosnia, Zimbabwe og regionalt Afrika. Ved fondsinvesteringer er det en konsentrasjon omkring Norges prioriterte samarbeidsland. Geografisk sett har 40 pst. av de totale investeringer så langt blitt gjort i Afrika, 27 pst. i Asia, 23 pst. i Midtøsten, 8 pst. Latin Amerika og 2 pst. i Øst-Europa.

NORFUND har gjennom 1998 etablert et nært samarbeid med internasjonale finansieringsinstitusjoner som også driver med investering i utviklingsland. For å øke sin påvirkningskraft og samtidig åpne for økt tilgang på risikokapital og ekspertise til norske bedrifter som vil investere i utviklingsland, har NORFUND inngått samarbeidsavtaler med IFC (International Finance Corporation) og CDC (Commonwealth Development Corporation). Disse avtalene vil medføre både økt aktivitet og effektivitet som følge av bedret samarbeid og tilgang på investeringsmuligheter.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 150 mill kroner til NORFUND, fordelt med 37,5 mill kroner som tapsavsetning (post 71) og 112,5 mill kroner som grunnfondskapital (post 91).

2. Tilskudd for å bedre rammebetingelsene for nærings-utvikling

Post 72 Tilskudd for å bedre rammebetingelsene for næringslivet, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
72.10	Tilskudd til parallellfinansiering	223 992	200 000	200 000
72.15	Tilskudd til blandede kreditter	94 129	70 000	70 000
72.20	Tilskudd til opplæring ved eksport fra Norge	6 359	7 000	7 000
	Sum post 72	324 480	277 000	277 000

Strategien framhever betydningen av at man må forbedre rammebetingelsene for næringsutvikling i utviklingslandene. Dette dreier seg om både de internasjonale og de innenlandske rammebetingelser. Forbedring av de internasjonale rammebetingelsene skjer primært gjennom det multilaterale systemet, med vekt på forbedringer i regelverk som gjelder handel, investeringer og finansiering. Her vil Regjeringen trappe opp innsatsen for å støtte de fattigste landenes interesser i internasjonale forhandlinger. Regjeringen foreslår også toll-lettelser for industrivarer i størrelsesorden 216 mill. kroner. Samtidig vil man også støtte landenes bestrebelser for å bedre de nasjonale rammebetingelsene blant annet gjennom makroøkonomiske reformer, utvikling av godt styresett og forbedring av institusjonelle forhold, som et velfungerende finansvesen samt nærings- og arbeidsorganisasjoner.

Utbygging av fysisk og institusjonell infrastruktur er også helt nødvendig for å sikre en utvikling av levedyktig næringsvirksomhet. Her har det vært mye fokus på «fysisk» infrastruktur og mindre på de institusjonelle rammene som må være på plass rundt disse investeringer. Norsk støtte til infrastrukturutvikling vil derfor i større grad enn før

fokusere på nødvendige institusjonelle rammer rundt de fysiske infrastruktur-investeringene, som landets sektorpolitikk på området, betalingssystemer for infrastrukturtjenester, vedlikeholdssystemer etc. I mange sammenhenger har imidlertid bistand fortsatt en rolle i finansiering av nødvendig fysisk infrastruktur.

Utvikling av samarbeidet på dette området skjer gjennom en rekke kanaler både innen det multilaterale og det bilaterale systemet. Innen bilateral bistand støttes tiltak på området både innenfor land- og regionbevilgningene og gjennom bevilgninger bundet til norsk vare- og tjenesteeksport. Det har de senere år funnet sted en nedgang i bruken av blandede kreditter fra OECD-landenes side til fordel for ubundne kreditter. Dette er et resultat av OECDs arbeid for å å begrense bruken av bunden finansiering til prosjekt som anses som kommersielt lønnsomme. Norge har deltatt aktivt i dette samarbeidet. Ordningen med blandet kreditt har i tråd med endringene internasjonalt blitt redusert en del de siste årene. Ordningen er også under evaluering, samtidig som det gjennomføres en samlet analyse av ulike støtteordninger på området næringsutvikling. Her blir norsk næringsliv bredt konsultert. Det foreslås derfor ingen endringer i næringslivsordningene i dette budsjettet – i påvente av konklusjonene fra nevnte analyser. Fremtidige endringer bør for øvrig skje i lys av andre likesinnede lands praksis og i takt med introduksjon av andre finansieringsordninger, for eksempel ubunden låneordning.

Underpost 72.10 Tilskudd til parallellfinansiering

Situasjonsbeskrivelse

For de fattigste utviklingsland med stor gjeldsbelastning vil selv et gunstig lån i en utviklingsbank kunne bli vanskelig å betjene. Ved å tilby gunstig fullfinansiering på gavevilkår vil Norge innenfor en multilateral ramme styrke landenes muligheter til å gjennomføre sine utviklingsplaner.

Tilskuddsordningen benyttes normalt bare for tiltak i Norges samarbeidsland og -regioner, og primært i de fattigste av disse. Støtten gis til bunden samfinansiering på gavevilkår og brukes i hovedsak til samfinansiering med utviklingsbankene (Verdensbanken, Asiabanken, Afrikabanken og Den interamerikanske utviklings-banken), og kan i begrenset grad også støtte disse institusjonenes tiltak for å bedre rammebetingelsene for næringsutvikling. I noen utstrekning kan en også samfinansiere med bevilgningene til prioriterte land og regioner. Også blandet kreditt og opplæringsstøtte ved eksport kan benyttes til å finansiere deler av det samme totalprosjektet. Finansieringen er bundet til minimum 50 pst. leveranser fra Norge. Av de 50 pst. av leveransen som ikke kommer fra Norge, skal minst 20 pst. komme fra lokale eller regionale leverandører. Identifisering av prosjekter for parallellfinansiering skjer i samarbeid med utviklingsbankene og det aktuelle mottakerland. Prosjektene er gjenstand for anbudskonkurranse i Norge, og anbudsvinneren inngår kontrakt med ansvarlig institusjon i mottakerlandet. Norge og mottakerlandet inngår dessuten en landavtale om bistand til prosjektet. Utbetalingene skjer i takt med framdriften av prosjektet, slik at en normalt vil ha utbetaling over flere budsjetterminer.

Mål

Formålet er å styrke mottakerlandets forutsetninger for å gjennomføre sine utviklings-planer gjennom å bidra til gunstig fullfinansiering av prosjekter. Det er i denne sammenheng et siktemål å fremme deltakelse fra internasjonalt konkurransedyktige norske bedrifter.

Rapport 1998

Region	*Mill. kroner*	*Antall prosjekter*
Afrika	86,7	16
Asia	29,8	6
Latin-Amerika	13,5	1
Det palestinske området	91,3	2
Balkan	2,7	2

Av den samlede utbetalingen i 1998 på 224,0 mill. kroner gikk 39 pst. til Afrika, 13 pst. til Asia, 6 pst. til Latin-Amerika, 41 pst. til Det palestinske området og 1 pst. til Balkan. I samarbeid med Verdensbanken har Norge i flere år vært involvert i rehabilitering av det elektriske distribusjonsnettet i Gaza og i den nordlige delen av Vestbredden. På Balkan ble det i 1998 startet opp en rekke prosjekter innenfor vann- og elektrisitetssektoren.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 200 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en total tilsagnsramme på 1 000 mill. kroner jf. romertallsvedtak IX.

Underpost 72.15 Tilskudd til blandede kreditter

Situasjonsbeskrivelse

Ved å kombinere bistandsmidler med kommersiell finansiering kan en bidra til å øke de totale kapitaloverføringer til utviklingslandene. Blandede kreditter har vært benyttet for finansiering av prosjekter i land som har nådd et visst utviklingsnivå og/eller innenfor sektorer som normalt genererer inntekt. Ordningen kan bare finansiere prosjekter som ikke er kommersielt lønnsomme og dermed ikke kan betjene kreditter på vanlige kommersielle vilkår, eller er i land hvor det ikke er mulig å få slike kreditter på grunn av landets manglende kredittverdighet.

Tilskuddet i en blandet kreditt kan gis for å subsidiere renten på en kommersiell kreditt og/eller gå til nedbetaling på selve kontrakten i form av kontantstøtte eller til fullfinansiering av selvstendige identifiserbare underprosjekter. Tilskuddet skal være så stort at gaveelementet i finansieringen fra Norge blir minst 50 pst. i de fattigste landene og 35 pst. i andre utviklingsland, jf. OECD/DAC retningslinjer.

I størst mulig utstrekning har blandede kreditter blitt anvendt for kontrakter som er vunnet gjennom internasjonal anbudskonkurranse. Konkurransen om et prosjekt vil også kunne framstå ved at kjøper eller mottakerlandet forhandler med flere potensielle leverandører i forskjellige land før endelig leverandør velges. Kravet til norsk andel i kontrakten som finansieres med blandet kreditt, ble i 1997 senket fra 70 pst. til 50 pst. Når den norske andelen er under 70 pst., skal dette i sin helhet komme lokale eller regionale leverandører til gode.

Finansiering under ordningen med blandede kreditter søkes fortrinnsvis basert på en anmodning om finansiering av et konkret prosjekt fra mottakerlandet. Når norsk leverandør søker, forutsettes det at mottakerlandets myndigheter bekrefter sin interesse for norsk finansiering.

Et vesentlig argument for denne og andre bundne ordninger har vært å kunne tilby norske eksportører de samme finansieringsvilkår ved eksport til utviklingsland som konkurrenter i andre industrialiserte land.

Det har de senere år funnet sted en nedgang i bruken av blandede kreditter fra OECD-landenes side til fordel for ubundne kreditter. Dette er et resultat av OECDs arbeid for å å begrense bruken av bunden finansiering til prosjekt som anses som kommersielt lønnsomme. Norge har deltatt aktivt i dette samarbeidet.

Mål

Formålet er å bidra til at utviklingslandene kan gjennomføre prioriterte utviklingsprosjekter som ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomme nok til kommersiell finansiering.

Rapport 1998

Det ble i 1998 utbetalt 94,2 mill. kroner som tilskudd til blandede kreditter. Fordelingen av utbetalingene under posten var 67,1 mill. kroner til land i Afrika, 27,1 mill. kroner til land i Asia. Av det utbetalte beløp gikk 38,4 mill. kroner til utstyr for rehabilitering av kraftverk i Uganda og 28,1 mill. kroner til utstyr for elektrisitetsdistribusjon i Malawi.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 70 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2000 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 400 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

Underpost 72.20 Tilskudd til opplæring ved import fra Norge

Situasjonsbeskrivelse

I forbindelse med opplæring i utviklingsland i forbindelse med import fra Norge er det ofte behov for en mer omfattende opplæring av kjøper enn det som er tilfelle ved eksport til industrialiserte land.

Tilsagn om finansiering av opplæring gis etter søknad fra den norske leverandøren. Det gis tilskudd til finansiering av ekstraordinær opplæring med inntil 3 pst. av kontraktsverdien. Utbetalingen skjer på grunnlag av avtale mellom NORAD og leverandøren. Det forutsettes at opplæringsprogram og budsjett er utarbeidet og at kjøper bekrefter at opplæringen har skjedd i henhold til avtalen. Tilskudd til opplæring kan gis både når totalleveransen er kommersielt finansiert eller helt eller delvis bistandsfinansiert.

Mål

Formålet er å bidra til at mottager i utviklingslandene kan utnytte de produkter som kjøpes fra Norge slik at de i størst mulig grad bidrar til bærekraftig utvikling.

Rapport 1998

Det ble i 1998 gitt støtte til 13 prosjekter med i alt 6,4 mill. kroner. De største utbetalingene gikk til prosjekter i Kina, Bosnia, Lesotho og Maldivene. Den samlede kontraktsverdi for de prosjekter det ble gitt støtte til er på ca. 800 mill. kroner. Opplæringsstøtten medførte at leveransene fra Norge kunne utnyttes på en effektiv måte i mottakerlandene.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 7 mill. kroner. Ordningen vil bli vurdert i lys av analysen av bruk av blandede kreditter. Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2000 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 32 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

3. Tilskudd til handelsrelaterte ordninger til støtte for næringsutvikling

Som et ledd i en helhetlig satsing på næringsutvikling i sør vil Regjeringen ikke bare bidra til å styrke utviklingslandenes sysselsetting og verdiskaping, men også fremme tiltak som kan bedre markedsadgangen for deres produkter. Mekanismer som fremmer utviklingslandenes eksport i sin alminnelighet vil få økt prioritet og vil omfatte blant annet bistand til produksjon, produktutvikling, kvalitetsfremmende tiltak og støtte til bedre utnyttelse av internasjonale handelsregimer. Dagens ordninger for å fremme

eksport fra utviklingslandene vil derfor bli styrket. I tråd med strategien vil det her bli lagt grunnlaget for et utvidet samarbeid med de internasjonale handelsorganisasjonene, ITC, UNCTAD og WTO. I denne sammenheng arbeides det også med å styrke forbindelsene mellom tiltak innen tradisjonell landbruksutvikling og strategiens satsningsområder.

Som et av leddene i arbeidet med å styrke Norges samhandel med utviklingslandene, vil Regjeringen forbedre utnyttelsen av det norske GSP-systemet. Under GSP-ordningen er unntakslistene for industrivarer nylig blitt gjennomgått. Regjeringen foreslår at den generelle unntakslisten kun skal omfatte visse teko-produkter og bli redusert fra 52 til 14 posisjoner i tolltariffen. Dette vil innebære toll-lettelser i størrelsesorden 216 mill. kroner. De landspesifikke unntakslistene for visse industrivarer fra Hong Kong, Macau og Sør-Korea vil bortfalle i sin helhet. Etter omleggingen av det norske importvernet for landbruksvarer i 1995 omfatter GSP-ordningen blant annet storfekjøtt som kan importeres tollfritt fra de minst utviklede landene. Det er igangsatt en ekstern utredning vedrørende denne importen, som blant annet skal fremme forslag til hvordan et auksjonssystem for den tollfrie storfeimporten bør legges opp fra 2000, samtidig som en unngår eventuelle negative virkninger for eksportører fra utviklingsland.

I lys av positive utviklingstrekk i Iran har Regjeringen besluttet å legge til side ensidige norske tiltak overfor Iran på handelssiden. Iran er derfor besluttet gjeninnført i den norske GSP-ordningen.

Post 73 Tilskudd til handelsrelaterte ordninger til støtte for næringsutvikling, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
73.10	Tilskudd og veiledning til produktutvikling og eksport fra utviklingsland	11 625	15 000	15 000
	Sum post 73	11 625	15 000	15 000

Situasjonsbeskrivelse

Et viktig element i en helhetlig satsing på næringsutvikling er handelsspørsmål. Næringslivet i ethvert land hemmes vesentlig dersom store begrensninger legges på adgang til andre lands markeder. Regjeringen legger derfor til grunn at både tiltak som styrker utviklingslandenes eksportmuligheter på det internasjonale marked og konkrete innsatser mot det norske markedet, bør prioriteres.

Tilskuddsordningen omfatter søknader fra norske importører for import fra prioriterte land og samarbeidsregioner samt utvalgte andre land og støtte til eksportfremmende tiltak i samarbeidsland og -regioner. For norske importører er det etablert en garantiordning og en ordning for støtte til markedsføring. Sistnevnte dekker normalt 50 pst. av dokumenterte utgifter, mens garantiordningen kan gi kompensasjon for opptil 90 pst. av tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering. Ordningen har en garantiramme på 20 mill. kroner. Det gis også tilskudd til oppsøkende virksomhet og utstilling av varer.

Ordningen vil også prioritere tiltak gjennom de internasjonale handelsorganisasjonene slik at utviklingslandene i større grad blir satt i stand til å nyttiggjøre seg de mulighetene som globaliseringen har skapt. Dette krever et samspill av nasjonale reformer, oppbygging av nødvendig infrastruktur, opplæring av arbeidskraft og målrettet bistand.

Mål

Målet for bevilgningen er å bidra til å øke eksporten fra utviklingslandene. Arbeidet med eksporttiltak i utvalgte land er uavhengig av om produktene ender opp i Norge.

Kvalitetsfremmende tiltak, produkt- og institusjonsutvikling og markedsføring skal også støttes.

Rapport 1998

I 1998 ble det utbetalt i alt 11,6 mill. kroner til en rekke tiltak.

Eksporten til Norge fra utviklingsland som faller inn under ordningen økte i 1998. Det ble bl.a. arrangert seminarer for eksportører i flere av Norges prioriterte land om eksportmarkedsføring og det norske marked. For å identifisere produkter og produsenter med potensiale for økt eksport til Norge ble det organisert reiser til utviklingsland for norske importører. Arbeidet med å identifisere generelle eksportmuligheter for produkter fra de minst utviklede land førte til at NORAD startet opp et samarbeid med handelsdepartementet i Mali for å bidra til å utvide smykkeproduksjonen med sikte på å skape eksportverdige produkter. I samarbeid med juteindustrien i Bangladesh ble nye produkter presentert på den største internasjonale messen for innredningstekstiler i Tyskland.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 15 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 50 mill. kroner, jf. romertallsvedtak IX.

For å redusere risikoen forbundet med import fra utviklingsland, foreslås garantiordningen videreført med en ramme på 20 mill. kroner, jf. romertallsvedtak II, underpunkt 1. Garantiordningen er etablert for å redusere importørenes risiko ved import fra utviklingsland. Dersom Økonomireglementets normalvilkår var lagt til grunn, jf. Funksjonelle krav pkt. 14. - 1.3, ville garantiordningen gitt et svakere incitament til å importere fra utviklingsland enn tilfellet er med dagens ordning, og en ville ikke oppnådd den målsetting en har med ordningen.

Kap 3157 Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap 157

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilbakeføringer av støtte	1 093	50	50
71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter		10	10
80	Renteinnbetalinger	10 924	6 640	6 640
91	Innbetalinger avdrag	44 307	13 000	13 000
	Sum kap 3157	56 324	19 700	19 700

For enkelte ordninger under kap. 0157, vil deler av de utbetalte midler bli tilbakeført, bl.a. gjelder dette tilbakebetaling av renter og avdrag under låneordningen, post 90.

Post 70 Tilbakeføringer av støtte

De beløp som tilbakeføres under denne posten gjelder tilbakebetaling av støtte til forundersøkelser.

Post 71 Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter

Under ordningen med blandede kreditter vil det i enkelte saker være aktuelt å tilbakeføre utbetalt rentesubsidie/tilskudd fra konto i Norges Bank og/eller påløpne renter på innskudd.

Post 80 Renteinnbetalinger

Renteinnbetalinger gitt i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 0157, post 90, budsjetteres på denne posten.

Post 91 Innbetaling av avdrag

Avdragene i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 0157, post 90, budsjetteres på denne posten.

Kap 0158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	89 110	87 300	87 300
70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, *kan overføres*	43 919	42 500	47 500
	Sum kap 0158	133 029	129 800	134 800

Bevilgningen skal bidra til å styrke kvalitetssikring og evaluering av den norske bistandsinnsatsen. Kapitlet omfatter konsulenttjenester, samarbeidsavtaler med norske institusjoner og oppbygging av bistandskompetanse i norske miljøer. Evaluering-svirksomheten samt utviklings- og bistandsforskning i Norge finansieres over dette kapitlet.

Post 01 Driftsutgifter

Evaluering, utredning og kvalitetssikring

Bevilgningen brukes til å finansiere vurdering av bistand for å bedre beslutningsgrunnlaget, til utvikling av metoder for kvalitetssikring og til uavhengige evalueringer. Det benyttes tjenester fra departementer og andre norske offentlige forvaltningsinstitusjoner, men også fra forsknings- og utredningsinstitusjoner og fra konsulentfirma. For å sikre relevansen og tilgjengeligheten av disse rådgivningstjenestene har NORAD inngått samarbeids- og rammeavtaler med en rekke sentrale institusjoner. Faglige rådgivningstjenester kjøpes også lokalt i utviklings-landene.

Mål

Målet er å bidra til god kvalitet på den norske bistanden. Gjennom evalueringsarbeidet skal erfaringer fra bistanden systematiseres for å forbedre pågående og framtidig virksomhet og å gi uavhengig informasjon om bruken av midlene til bevilgende myndigheter og offentlighet. Gjennom det øvrige utredningsarbeidet brukes til dels ekstern kompetanse til utredning av faglige og strategiske spørsmål bl.a. for å bedre beslutningsgrunnlaget i forbindelse med vurdering av tiltak.

Rapport 1998

Departementets evalueringsarbeid ble vesentlig styrket i 1998. Budsjettet var 15,3 mill. kroner, og innebar en økning fra 1997 på 5 mill. kroner. Evalueringsarbeidet er ikke lenger begrenset til bistandsvirksomheten, men gjelder nå hele departementets virksomhet. Evalueringsarbeidet er også styrket ved økt bemanning. Det vises videre til Årsrapport for 1998 for evalueringsvirksomheten i departementet for en nærmere omtale av evalueringsarbeidet og evalueringene som ble gjennomført i 1998.

For å øke tilgjengeligheten til evalueringsrapportene, bl.a. i land som mottar bistandsmidler, offentliggjøres mange av rapportene på engelsk. I 1998 ble følgende rapporter offentliggjort:

- 01.98 ”Twinning for Development” Institutional Cooperation between Public Institutions in Norway and the South
- 02.98 Institutional Cooperation between Sokoine and Norwegian Agricultural Universities
- 03.98 Development through Institutions? Institutional Development promoted by Norwegian Private Private Companies and Consulting Firms
- 04.98 Development through Institutions? Institutional Development promoted by Norwegian Non-Governmental Organisations
- 05.98 Development through Institutions? Institutional Development in Norwegian Bilateral Assistance. Synthesis Report
- 06.98 Managing Good Fortune – Macroeconomic management and the role of aid in Botswana
- 07.98 The World Bank and Poverty in Africa
- 08.98 Evaluation of the Norwegian Program for Indigenous Peoples
- 09.98 Evaluering av informasjonsstøtten til RORGene
- 10.98 Strategy for Assistance to Children in Norwegian Development Cooperation
- 11.98 Norwegian Assistance to Countries in Conflict
- 12.98 Evaluation of the Development Cooperation between Norway and Nicaragua
- 13.98 UNICEF-komiteen i Norge
- 14.98 Relief in Complex Emergencies

I 1998 ble også igangsatt evalueringer om:

- Norsk-finansiert støtte til multinasjonale organisasjoners arbeid med likestillingsspørsmål.
- Frivillige organisasjoners psyko-sosiale prosjekter i tidligere Jugoslavia og i Kaukasus.
- Strategien for bistandssamarbeidet mellom Norge og Tanzania.
- Virksomheten til organisasjonen International Planned Parenthood Federation.

NORAD hadde samarbeidsavtaler med følgende statsinstitusjoner: Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn, Vegdirektoratet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energiverk, Fiskeridirektoratet/Havforskningsinstituttet, Statens helsetilsyn, Sjøfartsdirektoratet, Post og teletilsynet, Riksantikvaren, Institutt for menneskerettigheter/UiO, Institutt for offentlig rett (kvinnerett)/UiO, Statens ernæringsråd, Statistisk sentralbyrå, Statens kartverk og Statskonsult. I tillegg var det organisert samarbeid med Norges fiskerihøgskole, Høgskolen i Oslo, Noragric, Norges forskningsråd, Diakonhjemmets internasjonale senter, Norsk institutt for by- og regionforskning, Kommunenes sentralforbund, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Chr. Michelsens Institutt og AF/SISU Høgskolen i Agder.

I tillegg til samarbeidsavtaler med de ovennevnte institusjoner er det også benyttet en rekke eksterne konsulenter til enkeltoppdrag. Eksterne fagmiljøer er benyttet som følger innen de ulike resultatområder:

- *Sosial utvikling* (*og forskning*): sju samarbeidsavtaler med ramme på 13 mill. kroner.
- *Økonomisk utvikling*: ni samarbeidsavtaler med ramme på 4,3 mill. kroner.
- *Fred, menneskerettigheter og demokrati*: tre samarbeidsavtaler med ramme på 10,3 mill. kroner.
- *Miljø og naturressursforvaltning*: fire samarbeidsavtaler med ramme på 5,2 mill. kroner.

Budsjett 2000

Posten skal bl.a. dekke styrking av fagsentra og bruk av norsk miljøkompetanse for å følge opp bistanden på miljøområdet.

Det planlegges benyttet 17,3 mill. kroner til arbeidet med uavhengige evalueringer. Dette er samme beløp som i 1999.

For 2000 foreslås bevilget 87,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har det generelle ansvar for støtte til forskning og utdanning i Norge, inkludert forskning om internasjonale spørsmål. Som en oppfølging av Utenriksdepartementets sektoransvar på utviklingsområdet er det gitt prioritet til finansiering av utviklingsrettet forskning om forhold i utviklingsland.

Norges forskningsråd er en sentral samarbeidspartner i forbindelse med gjennomføring, evaluering og formidling av bistandsfinansiert forskning. Størstedelen av bevilgningen administreres av Forskningsrådet, inkludert basisbevilgningen til Chr. Michelsens institutt, CMI. Det norske bidraget til Det nordiske Afrikainstituttet, NAI, finansieres også over denne posten.

Mål

Det overordnede målet for støtte til norsk utviklingsforskning er å bidra til langsiktig kunnskapsutvikling som kan tjene som grunnlag for utforming av en integrert norsk sør-politikk og planlegging og oppfølging av norsk bistand.

Rapport 1998

Det ble utbetalt i underkant av 44 mill. kroner til utviklingsforskning, hvorav omlag 39 mill. kroner ble forvaltet av Forskningsrådet. Dette omfattet støtte til forskningsprogrammene Tvungen migrasjon, ressurskonflikter og utvikling, Offentlig forvaltning i utviklingsland, Det multilaterale bistandssystemet og Utviklingsorientert fiskeriforskning. Det ble inngått støtte til ytterligere tre nye forskningsprogrammer; Det multilaterale systemet på utviklingsområdet, Biologisk mangfold – dynamikk, trusler og forvaltning, og den nye omfattende satsingen Globalisering og marginalisering: Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør. Videre ble det gitt støtte til kompetansebyggingstiltak innen antropologisk film, kvinnerett og internasjonale nettverk om fattigdom- og barneforskning. Midlene til Forskningsrådet inkluderte også basisbevilgning til CMI, som på grunnlag av den positive evalueringen av CMI fra og med 1998 er økt fra 8,5 til 9 mill. kroner.

På bakgrunn av behandlingen av evalueringen av NAI ble det inngått en ny flerårig avtale om grunnfinansiering. I overgangsåret 1998 ble det utbetalt 1,5 mill. kroner.

Strategien for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene ble ferdigstilt. Den fremhever større vekt på formidling av forskningserfaringer, tiltak for bedre samordning mellom norske og internasjonale aktører innen utviklingsrelatert forskning, og norsk støtte til kompetansebygging i utviklingsland.

Budsjett 2000

Arbeidet med å følge opp forskningsstrategien videreføres og prioriteres.

Rammeavtalen med Norges forskningsråd vil gi økt vekt på formidling og tiltak for å initiere ny forskning. Bevilgningen vil også bli benyttet til oppfølging av fagsentrene og bruk av norsk miljøkompetanse for å følge opp bistanden på miljøområdet.

I henhold til den nye avtalen med NAI vil det bli utbetalt 2,7 mill. kroner i år 2000.

Bevilgningen på posten er foreslått økt med 5 mill. kroner til nye tiltak i forbindelse med oppfølging av forskningsstrategien.

For 2000 foreslås bevilget til sammen 47,5 mill. kroner.

Kap 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, *kan overføres*		17 066	50 350
	Sum kap 0159		17 066	50 350

Post 70 Tilskudd, *kan overføres*

Mål

Det er ved årets begynnelse ikke mulig å ha full oversikt over ekstrabehov som kan oppstå ut fra endrede forhold i mottakerlandene, internasjonale kriser eller nødsituasjoner. Det er derfor behov for en budsjettreserve som kan disponeres til nødvendige bistandstiltak i løpet av budsjettåret.

Budsjett 2000

Utenriksdepartementet foreslår at den fullmakten departementet har til å kunne gi tilskudd til enkelttiltak på inntil 2 mill. kroner videreføres, og at bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner, kan besluttes ved Kgl. res., jf. romertallsvedtak XIII, punkt 1. Bruk av midler til enkelttiltak utover 6 mill. kroner legges frem for Stortinget.

Fullmaktene forutsettes bare brukt når det er ønskelig å bevilge midler raskt til nye tiltak hvor de gitte rammer er for små. Fullmakten forutsettes også brukt til å dekke merbehov som følge av valutakurssvingninger.

Videre foreslås, jf. romertallsvedtak XIII, punkt 2 at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 1999 i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.

For 2000 foreslås bevilget kr 50 350 000.

Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner

Utgifter under programkategori 03.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	1 682 617	1 664 000	1 662 000	-0,1
0163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	790 975	790 000	922 500	16,8
0164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	62 616	70 500	71 500	1,4
0165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	350 609	335 100	345 350	3,1
0166	Gjeldslettetiltak	295 000	250 000	250 000	0,0
	Sum kategori 03.30	3 181 817	3 109 600	3 251 350	4,6

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter den langsiktige multilaterale bistanden. Det kan skilles mellom tre ulike typer tilskudd, generelle bidrag, gjeldslettetiltak og øremerket bistand (multi-bi og samfinansiering). De generelle bidragene går til FN-organisasjoner og internasjonale finansieringsinstitusjoner der det vanligvis er norsk eller nordisk styre-representasjon og til internasjonale frivillige organisasjoner der norske myndigheter ikke er representert i styret. Gjeldslettemidlene kanaliseres gjennom internasjonale gjeldslettemekanismer og til oppfølging av gjeldsplanen. Multi-bi samarbeidet med noen organisasjoner kommer i tillegg til generelle bidrag, mens multi-bi samarbeid utgjør den norske hovedinnsatsen for FNs særorganisasjoner.

Mesteparten av bevilgningene under denne programkategorien er generelle bidrag til nærmere angitte multilaterale organisasjoner, jf. redegjørelse under kapittel- og postomtalen nedenfor. Dette betyr at enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet hva gjelder krav til bl.a. kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev ikke vil være aktuelle. Det enkelte medlemslands kontroll med midlene ivaretas gjennom den revisjonskontroll den enkelte organisasjon er pålagt i henhold til sine vedtatte instrukser, samt gjennom medlemslandenes deltakelse i de styrende organer.

Det gjøres oppmerksom på at bare de generelle bidrag til multilaterale organisasjoner regnes som multilateral bistand i OECDs bistandsstatistikk, mens øremerkede bidrag (som kap. 0165) og bidrag til internasjonale frivillige organisasjoner regnes som bilateral bistand.

Mål

Regjeringen legger de fem hovedmål som er beskrevet under programområdeomtalen til grunn for den multilaterale bistanden. Norske midler kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner som forutsettes å bidra mest mulig effektivt til å nå disse målene. For prioriteringen av multilaterale midler ser man på hvordan organisasjonenes formål og prioriteringer svarer til målene, og hvor effektiv den enkelte organisasjon er. Det er et kjennetegn ved mange internasjonale organisasjoner at de har et avgrenset formål som f.eks. å arbeid med befolkningsspørsmål (UNFPA og IPPF) eller for å bedre barns situasjon (UNICEF). Slike organisasjoner er godt egnede kanaler for å oppfylle delmål i norsk bistand. Andre organisasjoner, som UNDP og utviklingsbankene, har et bredt mandat som vil rette seg mot alle de fem hovedmålene.

I tillegg til de mer organisasjonsrettede målsettinger, er det et mål å bidra til internasjonale vedtak som skaper best mulige rammevilkår for bistanden. Dette følges opp i

ulike internasjonale fora som FNs generalforsamling og internasjonale toppmøter og konferanser og er ikke nødvendigvis knyttet til bestemte bevilgninger.

Innenfor ovennevnte hovedramme settes følgende delmål:
- Få gjennomslag for norske prioriteringer i internasjonale fora som fastsetter prinsipper, prioriteringer og samarbeidsvilkår for utviklingssamarbeidet generelt.
- Bidra til å forbedre systemet av multilaterale bistandsoperatører slik at dette totalt sett blir mest mulig effektivt, blant annet ved å fremme samarbeid og en best mulig rollefordeling mellom organisasjonene.
- Bidra til å styrke de internasjonale organisasjonenes deltakelse i bistandskoordinering og samordning av multilateral og bilateral bistand.
- Virke for at den enkelte organisasjon i størst mulig grad arbeider i tråd med norsk utviklingspolitikk, inkludert ved å integrere miljøhensyn og kvinneperspektiv i sin virksomhet.
- Medvirke til en effektivisering av den enkelte organisasjon.

For å oppnå ovennevnte målsettinger har man følgende virkemidler:
- Aktiv deltakelse i internasjonale fora og i den enkelte organisasjons styrende organer for å fremme norsk politikk.
- Stimulere den enkelte organisasjon til økt innsats på områder som er spesielt prioritert i norsk bistand, gjennom bilateral dialog og ved bruk av øremerkede bidrag.
- Gjennomføre evalueringer, alene eller sammen med andre land, for å vurdere effektivitet og resultater av organisasjoner eller tiltak.
- Økning eller reduksjon i tilskuddsnivå i henhold til løpende vurderinger av den enkelte organisasjon. De ulike former for tilskudd blir vurdert i lys av administrativ belastning på norsk side.

Rapport 1998

Som følge av reformene som ble vedtatt på FNs generalforsamling i 1997 har det skjedd endringer og forbedringer i FN-systemet. I 1998 ble dette reformarbeidet, med norsk støtte, videreført. I tillegg til den nye koordineringen på landnivå – UNDAF – er også samarbeidet mellom hovedkontorene til FNs fonds og programmer styrket. UNDP, UNICEF, UNFPA og WFP er gått sammen i et nyopprettet organ – FNs utviklinggruppe, UNDG. Gruppen har som oppgave å sikre at FNs bistandsvirksomhet koordineres og at FN-organisasjonene har felles mål for arbeidet i det enkelte utviklingsland. Den største endringen i enkeltorganisasjoner skjedde i WHO. Etter valget av Gro Harlem Brundtland som ny generaldirektør for organisasjonen, ble det iverksatt et omfattende reformarbeid. Norge bidro aktivt med støtte til en rekke tiltak for å forbedre og gjennomføre denne fornyelsesprosessen. WHO kunne også dra nytte av et omfattende evalueringsarbeid av organisasjonens bistandsarbeid som Norge var hovedansvarlig for, og som ble avsluttet i 1997.

Høsten 1998 ble det andre internasjonale møtet om 20/20 initiativet holdt i Hanoi etter initiativ fra Nederland og Norge. Initiativet innebærer en gjensidig overenskomst mellom giverland og utviklingsland om å sette av om lag 20 pst. av henholdsvis bistandsbudsjetter og nasjonale budsjetter til grunnleggende sosiale tjenester. I Hanoi ble man enige om en konkretisering og videreføring av den enigheten som ble oppnådd på det første møtet om 20/20 initiativet i Oslo høsten 1996. De analyser som ble foretatt som en forberedelse til møtet vil danne et nyttig utgangspunkt for oppfølging av initiativet på landnivå. Den internasjonale konferansen om barnearbeid som ble holdt i Oslo høsten 1997 satte dagsorden for handling mot barnearbeid. Norge fortsatte i 1998 sin pådriverrolle for at multilaterale organisasjoner som Verdensbanken, UNICEF og ILO skal følge opp handlingsplanen, og det ble gitt øremerkede midler til dette formål.

I kjølvannet av Asiakrisen oppsto det store økonomiske omveltninger også i Latin-Amerika og Russland. Verdensbanken sto sentralt i håndteringen av disse krisene, i nært samarbeid med Det internasjonale valutafond (IMF). I Latin-Amerika var det først og fremst Brasil og Argentina som ble rammet av den økonomiske krisen, og foruten Det internasjonale valutafond (IMF) samarbeidet Verdensbanken tett med Den interamerikanske utviklingsbank (IDB). I tillegg til deltakelse i finansieringspakkene,

ga bankene utstrakt rådgivning i forbindelse med gjennomføring av nødvendige strukturelle endringer, ikke minst på finanssektoren. Etter den økonomiske krisen, som startet i Asia og siden spredte seg til Russland og Latin-Amerika, vokste det etterhvert fram en erkjennelse av at håndtering av de sosiale aspekter ved økonomiske kriser vil være av grunnleggende betydning for å overvinne krisen. Den økonomiske krisen viste at de internasjonale finansinstitusjonene hadde til dels manglende forutsetninger for å håndtere slike krisesituasjoner. Dette medførte drøftinger av den internasjonale finansarkitekturen, ikke minst forholdet mellom Verdensbanken og Det internasjonale valutafond (IMF), og de ulike organisasjonenes rolle. Disse diskusjonene har funnet sted innen rammen av de respektive institusjoners styrer, men også i andre internasjonale fora.

Gjennomføringen av Verdensbankens og IMFs initiativ for gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede landene (HIPC) var gjenstand for stor oppmerksomhet også i 1998. Flere land kom til behandling innenfor HIPC-mekanismen. Samtidig var det et økende press, særlig fra frivillige organisasjoner, om å forbedre HIPC-initiativet, og gi de gjeldsrammede landene større lettelser. Det var også enighet i Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets (IMFs) styrer om at man skulle foreta en vurdering av HIPC-initiativet i løpet av 1999. Fra norsk side søkte man å styrke HIPC-initiativet gjennom å etablere et fond i Verdensbanken for reformer innen de sosiale sektorer. Hensikten med dette var at HIPC-landene skulle kunne nyttiggjøre midlene frigjort gjennom gjeldslette på en mer utviklingsfremmende måte, blant annet gjennom de sosiale sektorer. Gjennomføringen av Regjeringens *Gjeldsplan mot år 2000* styrker arbeidet fra norsk side med å forbedre og supplere Verdensbankens og Valutafondets (IMFs) gjeldsletteordning (HIPC).

Foruten det reformarbeidet i FN som er nevnt ovenfor ble det på organisasjonsnivå videreført reformarbeid og effektiviseringstiltak i FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF), Verdens matvareprogram (WFP), Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdensbanken og Afrikabanken.

Det ble i 1998 gitt store bidrag til organisasjoner som har det meste av sin virksomhet innenfor resultatområdet sosial sektor. Man videreførte bidragene til FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs barnefond (UNICEF) på et høyt nivå. Begge disse kanalene fungerer bra og oppnår gode resultater i felten. Verdensbanken fortsatte de siste årenes utvikling med en betydelig økt satsing på sosiale sektorer. Fra norsk side er man godt fornøyd med bankens økte prioritering av dette området også i 1998. En evaluering av Verdensbankens praktiske strategier for fattigdomsreduksjon ble offentliggjort i 1998 (rapport 8.98), og viser at Verdensbanken fortsatt må forbedre seg når det gjelder evnen til å nå de fattigste befolkningsgruppene med bistanden sin, inkludert innenfor sosial sektor. Den intensiverte satsingen på sosial sektor i de fattigste landene er et langt steg i riktig retning. Det er allikevel et godt stykke igjen før Verdensbanken kan sies å ha lykkes i å operasjonalisere sin policy på dette området. Norske myndigheter bør derfor fortsette å vektlegge fattigdomsfokusering i forhold til Verdensbankens virksomhet.

En evaluering offentliggjort i 1998 (rapport 10.98) av barnestrategien for norsk bistand fra 1992 viser at strategien er blitt fulgt opp både multi- og bilateralt, men at strategien ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til barns ulike levekår. Det anbefales bl.a. å legge spesiell vekt på barn i krig og konflikt.

Satsingsområder 2000

Internasjonale organisasjoner og fora spiller en viktig rolle i utformingen av rammevilkår som påvirker utviklingslandene. Arbeidet for å få gjennomslag for norske målsettinger på internasjonale møter vil derfor bli gitt høy prioritet i 2000. Regjeringen vil særlig legge vekt på å fremme holdninger og tiltak som kan bedre de fattige lands rammebetingelser for utvikling knyttet til handel, gjeld, godt styresett og utvikling av menneskelige ressurser.

Rammevilkårenes betydning for å fremme vekst og sysselsetting i utviklingslandene er understreket gjennom arbeidet med en strategi for støtte til næringsutvikling i Sør.

Samtidig legger også strategien vekt på at Norge bistår utviklingslandene med å utnytte de mulighetene som liberaliseringen av internasjonal handel og kapitalmarkeder allerede har gitt. Strategien understreker dessuten betydningen av at det på landnivå blir gitt støtte til tiltak som kan skape større forutsigbarhet og bygge ned barrierer mot næringsutvikling av legal, institusjonell og politisk karakter i utviklingslandene.

På alle disse nivåene kan internasjonale organisasjoner og fora bidra. Fra norsk side vil man arbeide for å påvirke institusjonenes politikk på dette området. Gjennom samfinansiering vil det også gis støtte til konkrete tiltak i tråd med strategiens intensjoner. Strategien legger vekt på en helhetlig tilnærming, større samspill mellom ulike ordninger og bedre koordinering av bistanden totalt sett. Multilaterale programmer i regi av FN og multilaterale utviklingsbanker anses som særlig egnede kanaler for å lykkes med en slik helhetlig tilnærming.

Utviklingslandenes gjeldssituasjon utgjør også en sentral del av rammebetingelsene for utvikling. I Regjeringens *Gjeldsplan mot år 2000* er målsettingen både å frigjøre ressurser til utviklingsfremmende formål og bidra til å gjenopprette landenes kredittverdighet. Gjeldsplanens første del har konkrete forslag til hvordan en kan forsterke og utnytte de multilaterale og bilaterale mekanismene Norge har til rådighet for gjeldslette. Planens andre del er landspesifikk med konkrete forslag til hva Norge kan gjøre for 22 fattige gjeldsrammede land. Oppfølgingen av gjeldsplanen vil bli gitt høy prioritet også i år 2000. I tråd med gjeldsplanens første del vil man bl.a. styrke arbeidet med å forbedre Verdensbankens og Valutafondets (IMFs) gjeldsletteordning (HIPC).

Menneskerettigheter og demokrati vil stå sentralt i Norges opptreden i internasjonale fora og i den del av bistanden som kanaliseres gjennom internasjonale organisasjoner. Videre ser Regjeringen det som en sentral oppgave for norsk bistand å støtte opp om de multilaterale organisasjonene, og man vil søke å opprettholde et høyt nivå på den multilaterale bistanden.

For utviklingsbankene vil bidragene i hovedsak følge resultatet av internasjonale forhandlinger. Regjeringen søker å bidra til at organisasjonene gir prioritet til de fattigste land, særlig i Afrika. Av organisasjonstilknyttede prosesser skal kapitalpåfyllingsforhandlinger i Det asiatiske utviklingsfondet og i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling etter planen avsluttes i år 2000.

Regjeringen vil arbeide videre for å styrke og effektivisere FN-systemet. Likeledes vil man søke å styrke fattigdomsorienteringen gjennom generelle og øremerkede tilskudd. En viktig oppgave blir også å være pådriver for den multilaterale innsatsen mot barnearbeid som en oppfølging av Barnearbeidskonferansen. Regjeringen vil følge opp 20/20 initiativet og søke å skape bredere aksept for dette både i industri- og utviklingsland. En vil i år 2000 også prioritere 5-årsgjennomgangene av Det sosiale toppmøtet og Kvinnekonferansen som begge ble holdt i 1995.

Kap 0161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner

Post 70 Tilskudd til FN-organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond	590 000	580 000	589 000
70.15	Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)	210 000	200 000	200 000
70.20	Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettede tiltak	292 000	282 000	280 000
70.25	Tilskudd til helsetiltak	197 798	204 000	204 000
70.30	Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)	209 998	200 000	190 000
70.35	Tilskudd til landbruksforskning	61 000	61 000	61 000
70.40	Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning	76 000	80 000	80 000
70.45	Tilskudd til kvinneorganisasjoner	16 000	16 000	16 000
70.50	Tilskudd - utlignende bidrag FN-organisasjoner	29 820	41 000	42 000
	Sum post 70	1 682 617	1 664 000	1 662 000

Situasjonsbeskrivelse

Under dette kapitlet dekkes generelle bidrag til FN-organisasjoner. Det er et selvstendig mål at FN beholder og utvikler sin sentrale stilling som aktør på den internasjonale bistandsarena. Ved vurdering av fordeling av de frivillige bidrag blir det lagt vekt på i hvilken grad de ulike organisasjoners formål og prioriteringer sammenfaller med norske utviklingsmålsettinger. Man legger også vekt på hvor effektivt den enkelte organisasjon opererer for å nå egne målsettinger. Gjennom styrerepresentasjon, og samarbeid med andre givere, vil Norge være med å fastsette organisasjonenes prioriteringer. For beskrivelse av mer generelle mål og virkemidler vises det til omtalen på kategorinivå.

Rapport 1998

For 1998 videreførte man store bidrag til sentrale organisasjoner som UNDP, UNICEF, WFP og UNFPA. Dette er effektive organisasjoner som opererer i samsvar med norske målsettinger. Bl.a. gjennom økte bevilgninger på underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak og underpost 70.40 Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning, skjedde det en opptrapping av tilskudd til sosiale sektorer. Det ble gitt prioritet til styrearbeidet i de organisasjoner hvor bidragene er størst, og til saker relatert til norske hovedmålsettinger. Arbeidet med interne reformer og effektiviseringstiltak ble videreført i UNDP, UNICEF og WHO.

Som følge av FNs generalsekretærs reformforslag av mars og juli 1997 er FNs utviklingsgruppe/United Nations Development Group (UNDG) etablert på hovedkvarternivå. UNDG består i utgangspunktet av UNDP, UNICEF og UNFPA. I tillegg deltar WFP og IFAD regelmessig i gruppen. UNDG er FNs styringsgruppe for utviklingsaktiviteter og ledes av UNDPs administrator. Utviklingsgruppen har som oppgave å koordinere og effektivisere FNs utviklingsaktiviteter, bl.a. gjennom å fremme etableringen av et enhetlig FN-nærvær på landnivå. UNDG følges opp på landnivå med samordnet programmering under United Nations Development Assistance Framework (UNDAF), som foreløpig er satt i gang i 22 land. I tillegg til ovennevnte fond og programmer er også relevante særorganisasjoner (f.eks WHO, ILO, FAO og UNIDO) invitert til å delta i UNDAF.

Budsjett 2000

Oppfølging av 20/20 initiativet og prioriteringen av sosiale sektorer vil stå sentralt.

På bakgrunn av at ILO og UNDP har fått nye ledere, vil det bli særlig lagt vekt på å følge opp disse organisasjonene i år 2000. Arbeidet med omlegging i WHO er i godt

gjenge og vil også bli tillagt stor vekt. En vil fra norsk side fortsette å påvirke FN-organisasjonene til nærmere samarbeid, særlig på landnivå. Det vil fortsatt bli arbeidet for vedtak som øker organisasjonenes prioritering av Afrika.

For 2000 foreslås bevilget 1 662 mill. kroner på post 70, fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond

Situasjonsbeskrivelse

FNs utviklingsprogram (UNDP) administrerer en vesentlig del av bistanden som går gjennom FN-systemet. UNDPs mandat er å styrke utviklingslandenes evne til å fremme egen utvikling og bistå dem med å utvikle kapasitet til å planlegge og gjennomføre fattigdomsrettede utviklingsprogrammer med vekt på sysselsetting, miljø og kvinner. For å ivareta organisasjonens fattigdomsorientering, er det satt som mål at 60 pst. av landprogrammidlene skal gå til de minst utviklede land og 88 pst. til lavinntektsland. Dette vil i praksis si at Afrika er tillagt stor vekt. Norge bidrar med om lag 10 pst. av organisasjonens generelle ressurser, og er blant UNDPs største givere. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig ved samarbeid med de andre nordiske land som også gir betydelige bidrag til organisasjonen. I tillegg til bistandsfunksjonen, har UNDP en sentral rolle i samordningen av FN-systemets bistand, spesielt på landnivå. Samordningsrollen krever stadig mer ressurser, både finansielt og personellmessig og er blitt en betydelig oppgave for UNDP.

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF), som er underlagt UNDP, har som formål å øke tilgangen på kapital på gavevilkår for investeringer i mindre prosjekter. Det legges særlig vekt på de fattigste gruppene i utviklingsland, spesielt i Afrika der 70 pst. av UNCDFs virksomhet foregår. Organisasjonen arbeider med mikrofinans, lokale utviklingsfond og miljøtiltak, og kvinner er en uttalt målgruppe.

Mål

UNDPs mandat sammenfaller med norske bistandsmål. Generelt vil man søke å videreutvikle organisasjonens rolle på området fattigdomsbekjemping, og overvåke at mandatet følges opp på landnivå. UNDP har en sentral rolle i å fremme bedre samordning og integrering av FNs bistandsinnsats, særlig i forbindelse med opprettelsen av United Nations Development Group (UNDG) på hovedkontornivå og United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) på landnivå. Fra norsk side vil man søke å styrke UNDPs rolle i denne forbindelse, i tråd med St meld nr 43 (1996-97) om FN-reform. Det er videre en viktig målsetting å videreutvikle UNDPs rolle i demokratiseringsprosessen i aktuelle land. Norge vil dessuten arbeide for at UNDP styrker sin rolle for å støtte land i overgangen fra nødhjelp til langsiktig utvikling.

UNCDF støtter prosjekter rettet inn mot målområder som matproduksjon, småindustri, vannforsyning samt helse og undervisning. Norge vil arbeide for at UNCDF fortsatt fungerer tilfredsstillende som en del av UNDP og konsentrerer seg om sin nisje i den multilaterale bistanden.

Virkemidler for å oppnå ovennevnte mål er fortsatt aktivt arbeid i UNDPs styre, bred dialog med organisasjonen og samarbeid med andre givere. Det er også en bilateral dialog knyttet til øremerkede tilskudd (jf. kap. 0165, underpost 70.15) som brukes for å styrke UNDPs arbeid på områder som svarer til norske målsettinger. Dette samarbeidet gir bedre innsyn i organisasjonen og kan brukes i styrearbeidet.

Rapport 1998

Norge var medlem av styret i 1998. Den viktigste saken var arbeidet med en ny finansieringsstrategi hvis hovedmålsetting var å øke og gjøre UNDPs finansielle situasjon mer forutsigbar. Den nye finansieringsstrategien som ble vedtatt høsten 1998 la til rette for en overgang til et flerårig resultatbasert budsjetteringssystem hvor mål, resultater og ressurser settes i sammenheng. Innføringen av resultatbasert budsjettering betyr også endringer i UNDPs rapporteringsrutiner ved at disse gjøres mer resultatorienterte. En annen viktig styresak var gjennomføringen av UNDPs omorganisering med desentralisering og økt myndighet til landkontorene. Et annet viktig element i UNDPs omorganisering er opprettelsen av et antall regionale ressurssentra slik at fagkompetansen skal komme nærmere landkontorene. Fokuseringsdiskusjonen har stått sentralt i styrearbeidet i løpet av nittiårene, og styret fulgte dette opp i 1998 ved å påse at landprogrammene var konsentrert om mandatområdene fattigdomsbekjempelse, godt styresett, sysselsetting, kvinner og miljø.

I 1995 ble det formulert en ny strategi for UNCDF hvor fattigdomsbekjemping ble gjort til organisasjonens utviklingsmål, og støtte til desentralisering og bedret lokalstyre ble definert som hovedinnsatsområder. Norge har aktivt støttet omleggingen av UNCDF og bidratt, sammen med de viktigste giverlandene, til en stabil finansiering slik at organisasjonen har fått gjennomført omleggingen. Det ble i 1998 påbegynt en evaluering av UNCDF hvor omleggingen og effekten av den nye strategien, samt organisasjonens nisje i FN-systemet vil bli vurdert. Evalueringen vil bli ferdigstilt i 1999.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget til sammen 589 mill. kroner, fordelt på UNDP og UNCDF som følger:

1. FNs utviklingsprogram (UNDP)

Med sitt nett av landkontorer og sentrale rolle i FN-systemet, er UNDP velegnet til å bistå kriserammede land. Norge vil legge vekt på utviklingen av UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser og klargjøring av organisasjonens rolle i nødhjelps-operasjoner, slik at utviklingsperspektivet sikres i overgangsfasen fra nød- og krisesituasjon til en normalsituasjon.

Fra norsk side vil en overvåke implementeringen og virkningene av den nye finansieringsstrategien, og arbeide for en sunnere finansiell situasjon hvor UNDPs avhengighet av et fåtall land reduseres. En vil videre følge opp gjennomføringen av UNDPs omorganiseringsprogram og FN-reform både på hovedkvarternivå og landnivå, og søke å spille en aktiv rolle slik at samordnings- og integreringsarbeidet videreutvikles. For å styrke disse aspektene ved UNDPs arbeid foreslås en mindre økning i bevilgningene til UNDP. Økningen sees også i sammenheng med at Mark Malloch Brown tok over som leder for organisasjonen i 1999.

For 2000 foreslås bevilget 560 mill. kroner.

2. FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF)

En vil fra norsk side aktivt følge opp UNCDF, særlig på bakgrunn av en evaluering som nylig er fremlagt, samt nøye følge utviklingen i organisasjonen som fra høsten 1999 vil få ny ledelse. Denne evalueringen vil danne grunnlag for en diskusjon om organisasjonens videre prioriteringer.

For 2000 foreslås bevilget 29 mill. kroner

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)

Situasjonsbeskrivelse

Før konferansen om befolkning og utvikling i Kairo i 1994 fokuserte man ensidig på tiltak for å redusere befolkningsvekst. Konferansen i Kairo la vekt på menneskerettigheter og tiltak basert på den enkeltes behov for tjenester. Handlingsprogrammet setter befolkningsspørsmål inn i en bredere utviklingssammenheng. En kvalitativ såvel som kvantitativ forbedring av helsetiltak for menneskelig reproduksjon ble sett som et viktig virkemiddel for å skape bedre balanse mellom utvikling og befolkningsvekst. Reproduktive helseprogrammer omfatter, utover familieplanlegging, alle tjenester knyttet til graviditet og fødsel, kontroll med seksuelt overførte sykdommer og andre sykdommer knyttet til menneskelig reproduksjon. Kvinners reproduktive rettigheter ble sett i sammenheng med kvinnens generelle stilling i samfunnet. Familieplanlegging skal baseres på frivillighet.

FNs befolkningsfond UNFPA var pådriver under Kairo-konferansen og har fått en sentral plass i oppfølgingen av konferansens handlingsplan. I 1998 og 1999 har UNFPA stått i spissen for femårsgjennomgangen om oppfølgingen av konferansen. Det er bred enighet om at reduksjon i mødredødelighet og mødrehelse skal være et prioritert tema på befolkningssektoren i årene framover.

UNFPA konsentrerer seg om tre hovedoppgaver :

- Utvikling av helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inklusive familieplanlegging (65 – 70 pst. av programressursene)
- Støtte til revisjon og utvikling av nasjonale utviklings- og befolkningsstrategier etter Kairo (25-30 pst.)
- Talsmannsoppgaver og informasjonsformidling (5 pst. av programressursene)

Faglig støtte og programutvikling er en hovedoppgave på hovedkvartersnivå. Det er en sterk og økende representasjon av kvinner på alle nivå i organisasjonen. Det er gradvis bygget opp et tverrfaglig støtteapparat for programmene på regionalt nivå. Institusjonsutvikling står sentralt, særlig med hensyn til utvikling av strategier for befolkningsutvikling og innen reproduktiv helse.

Programlandene er inndelt i kategorier basert på indikatorer knyttet til inntekt og oppnåelse av målsettinger fra Kairo-konferansen slik som mødredødelighet, lesekyndighet blant kvinner, kvalifisert støtte ved fødsler, benyttelsesgrad av moderne familieplanlegging m.m. 70 pst. av UNFPAs midler går til de fattigste landene.

Mål

UNFPA har et klart mandat som stemmer godt overens med norske bistandsmålsettinger på den sosiale sektor. Fra norsk side er det viktig å sikre UNFPA arbeidsvilkår til å fylle sin pådriverrolle i oppfølgingen av Kairo-konferansen. Det er en målsetting fra norsk side å øke ressurstilgangen til Afrika der det er størst avvik mellom utvikling og befolkningsvekst, der en stor andel av de fattigste landene ligger, og der tjenestetilbudet er svakest utbygget. Det er nå i flere land en positiv utvikling som det er viktig å støtte opp om. I styret vil Norge derfor særlig være opptatt av at institusjonsutvikling og opplæring vektlegges i landprogrammene og å styrke UNFPAs oppfølgingskapasitet for kvalitetssikring. UNFPA vil framover arbeide mer aktivt ved utvikling av de nye helsesektorprogrammene for bedre å ivareta reproduktiv helse.

Rapport 1998

1998 ble i stor grad preget av forberedelsene til femårsgjennomgangen for Kairo-konferansen i 1999. UNFPA har i denne prosessen støttet opp om nasjonale prosesser samtidig som det har vært organisert en rekke tematiske konferanser med det formål å vurdere framdriften i implementeringen og å identifisere hindringer for gjennomføringen av handlingsprogrammet. UNFPA har også fulgt dette opp med møter

i de regionale kommisjoner. I begynnelsen av 1999 ble det avholdt en global konferanse i Haag for å oppsummere erfaringene.

I 1998 påbegynte UNFPA arbeidet med en ny finansieringsstrategi som også vil resultere i et nytt resultatbasert budsjetteringssystem. Dette systemet vil bidra til å synliggjøre bedre resultatet av ressursbruken. En ny prosess for utvikling av landprogrammene, som i sterkere grad gir medlemslandene mulighet for innflytelse på utforming og prioriteringer, ble iverksatt i 1998. Det er blitt lagt større vekt på tiltak rettet mot ungdom, reproduktive rettigheter, inklusive tiltak for å bekjempe omskjæring av jenter, og arbeid for å integrere befolkningsspørsmål i landenes utviklingsstrategier de siste årene. Norge var medlem av UNFPAs styre i 1998. Arbeidet for å harmonisere budsjettpresentasjonen i forhold til UNDP og UNICEF ble videreført.

Budsjett 2000

I 2000 går Norge inn i styret etter å ha vært observatør i 1999. Fra norsk side vil det bli lagt vekt på å utvikle UNFPAs rolle i forhold til de nye helsesektorprogammene. Et aktivt samarbeid med andre FN-organisasjoner som arbeider på tilgrensende områder vil bli fulgt opp. Det samme gjelder det nye budsjetterings- og finansieringssystemet som vil bli tatt i bruk i år 2000. I programmene vil Norge arbeide for at faglig opplæring av nasjonalt programpersonell blir styrket, særlig innen informasjon og reproduktiv helse. Evaluering av nasjonal gjennomføring av programmene vil bli fulgt opp med vektlegging på opplæringstilbud og institusjonsbygging. Norge vil arbeide for at familieplanlegging fortsatt skal være en hovedkomponent i UNFPAs arbeid. En vil gå inn for at tiltak mot hiv/aids og omskjæring av kvinner, samt økt innsats for å nå ungdom får større prioritet.

For år 2000 foreslås bevilget 200 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettede tiltak

Situasjonsbeskrivelse

UNICEF har som mandat å fremme barns, ungdoms og kvinners rettigheter og å bedre særlig barns levekår i utviklingsland. Organisasjonens virksomhet er foruten rettighetsarbeidet, konsentrert om forbedring av helse for mor og barn, utdanning, vann og sanitær utbygging, samt nødhjelp. UNICEF er ansvarlig for å koordinere oppfølgingsarbeidet av den globale handlingsplanen fra FNs toppmøte om barn i 1990, og har en sentral plass i å fremme Konvensjonen om barns rettigheter, som nå nærmest har universell tilslutning.

UNICEF er feltorientert og har landprogrammer i om lag 150 land. UNICEF fokuserer først og fremst på barn med størst behov og på de fattigste landene. Vel 40 pst. av organisasjonens generelle resurser går nå til Afrika sør for Sahara. Støtte til helsetiltak og humanitær bistand utgjør omkring halvparten av organisasjonens innsats. UNICEF har de siste fem årene gjennomgått omfattende interne reformer med konsekvenser både for programvirksomheten såvel som for egen forvaltning og organisering. Resultatene av en bedret økonomistyring bør vise seg i løpet av 1999.

UNICEFs virksomhet finansieres ved frivillige bidrag både fra tradisjonelle giverland og et stort antall frivillige organisasjoner. Statlige bidrag utgjør om lag to tredeler av UNICEFs samlede inntekter. Norge er den største giver pr. innbygger og totalt den tredje største statlige giver. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig ved samarbeid med de andre nordiske land som også er store givere.

Mål

UNICEFs mandat er i tråd med sentrale norske bistandspolitiske mål på den sosiale sektor, spesielt i forhold til målgruppen kvinner og barn, og koplingen mellom

menneskerettigheter og utviklingshjelp. UNICEF er en svært sentral organisasjon for å følge opp den norske strategien for bistand til barn i utviklingsland.

Regjeringen legger vekt på at UNICEF kombinerer nødhjelp og bistandsvirksomhet med rettighetsarbeid. En søker å bidra til at UNICEF prioriterer innsatsen i Afrika og de fattigste landene. Fra nordisk side har en fått gjennomslag for at en skal arbeide for en omfordeling innen år 2010 slik at 50 pst. av generelle ressurser skal gå til Afrika sør for Sahara og 60 pst. til MUL-land.

Fra norsk side legger en stor vekt på at UNICEF skal fortsette å gjennomføre en nærmere samordning av FNs aktiviteter på landnivå, samt bistå mottakerlandene i å følge opp sine utviklingsprioriteringer.

Rapport 1998

Norge er medlem av UNICEFs styre i perioden 1997-1999. På styremøtene i 1998 har man fra norsk side fått et positivt inntrykk av UNICEFs oppfølging av reformforslagene fra FNs generalsekretær. UNICEF er nå en aktiv medspiller for å gjennomføre tiltak for bedre koordinering mellom FN-organisasjoner på landnivå. De nordiske land har vært instrumentelle for å få UNICEF til å styrke sitt samarbeid med resten av FN-systemet og utviklingsbankene og dreie sitt arbeid i retning av økt mottakerorientering gjennom institusjons- og kompetanseutvikling. UNICEF tok aktivt del i samordning på landnivå gjennom UNDAF.

I 1998 ble plan og budsjett for UNICEFs arbeid i perioden 1998-2001 vedtatt av styret. Fra norsk side la en særlig vekt på prioritering av de fattigste land, spesielt Afrika, og at forbindelsene mellom aktiviteter, budsjett og tilgjengelige ressurser burde være klarere.

Den pågående interne reformprosessen og organisasjonsutviklingen ble også i 1998 tillagt betydelig vekt i styrets arbeid. Denne begynner nå å gi resultater, men en har ennå ikke sett de fulle konsekvensene. Styret har sagt seg fornøyd med rapportering på dette punktet, men forventer på et senere tidspunkt at man gjennomgår resultatene av reformene.

Norge støttet klargjøring av rollene til UNICEFs hovedkvarter, regionkontorer og landkontorer. Videre var det fortsatt press fra nordiske land om at UNICEF bør øke innsatsen i Afrika. Debatten om ressursmobilisering ble tatt opp igjen i styret i 1998, og en strategi ble lagt fram tidlig i 1999. Det er bred nordisk koordinering på dette punktet med hovedvekt på bedre byrdefordeling mellom giverne og og større forutsigbarhet.

Styret vedtok i 1996 at Barnekonvensjonen skal ligge til grunn for UNICEFs arbeid. Fra norsk side fortsatte man i 1998 å vektlegge grunnutdanning, spesielt av jenter, og arbeid for barn som trenger særlig beskyttelse, for eksempel barnearbeidere. En påpekte også at det humanitære engasjementet og den langsiktige bistanden må ses i sammenheng.

Budsjett 2000

Norge vil ikke være medlem av UNICEFs styre i 2000, men vil likevel delta aktivt, for eksempel gjennom andre nordiske medlemmer. Regjeringen vil fortsatt legge vekt på UNICEFs langsiktige arbeid og satsing på økt bærekraft i form av institusjonsbygging og styrking av kompetansen i utviklingsland. Departementet vil fortsatt støtte integreringen av menneskerettigheter i organisasjonens arbeid, særlig barns og kvinners rettigheter. En vil følge aktivt med i utarbeidelse av fremtidige planer og målsettinger for UNICEF for det neste tiåret. En vil fra norsk side fortsette å følge utviklingen innen FN-reform nøye.

Bevilgningen omfatter også inntektene fra de sivile tjenestepliktiges arbeid ført på Justisdepartementets budsjett, jf. Innst. S. nr. 175 (1985-86), for 2000 budsjettert til 59,756 mill. kroner.

For 2000 foreslås bevilget til sammen 280 mill. kroner til UNICEF.

Underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak

Situasjonsbeskrivelse og mål

Å bidra til bedre helse for de fattigste og til en styrking og oppbygging av integrerte primærhelsetiltak i utviklingslandene er et prioritert mål i norsk bistand. Ulike multilaterale kanaler er velegnede redskaper for å oppnå dette målet. Tildelinger fra underposten vil avhenge av hvilke kanaler og tiltak som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige angående formål og effektivitet.

Hoveddelen av midlene blir kanalisert gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO) som har som hovedmål å bidra til bedre helse for alle. Norge arbeider for at WHO skal bli mer fattigdomsrettet og for at organisasjonen skal styrke sin evne til å bistå fattige land med utvikling av helhetlige helsesystemer. Norge arbeider også for å bedre koordineringen mellom WHO og andre internasjonale organisasjoner. Norge har bidratt til dette blant annet gjennom en omfattende flerårig evalueringsprosess og gjennom forberedelsene til skiftet av generaldirektør, og gjennom støtte til reformprosessen etter lederskiftet i WHO. Målet er å bidra til at WHO ivaretar sine viktige funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon.

FNs felles aidsprogram, UNAIDS, er den viktigste kanalen for støtte til multilaterale tiltak mot aids. Programmet ble opprettet i 1996 som et samarbeidsorgan for organisasjonene WHO, UNDP, UNICEF, UNESCO, UNFPA og Verdensbanken, og fra 1999 er også UNDCP tilsluttet. Aids vil være et av de alvorligste helseproblemene i mange utviklingsland langt inn i neste årtusen, og epidemien har alvorlige sosio-økonomiske konsekvenser. Afrika er spesielt hardt rammet. Regjeringen anser at bekjempelsen av aids må bli en integrert del av det langsiktige utviklingsarbeidet.

Norge vil arbeide for å styrke Verdensbankens arbeid innenfor primærhelse og har inngått i et programsamarbeid som spesielt vektlegger kapasitetsbygging for afrikanske land til å utvikle sektorinvesteringsprogrammer.

Rapport 1998

1998 ble sterkt preget av skiftet av generaldirektør i WHO. Gro Harlem Brundtland ble nominert til stillingen på styremøtet i januar, og det ble raskt satt i gang et omfattende arbeid for å forberede reformer i organisasjonen. Dette arbeidet ble muliggjort gjennom norsk støtte. Norge har gjennom flere år arbeidet for reformer av WHO, blant annet for at organisasjonen skal øke sin innsats innen helsesektorutvikling i de fattigste landene og bedre sin innsats på landnivå. Skiftet av generaldirektør satte fortgang i denne reformprosessen, og Norge støttet også opp om reformene etter lederskiftet, herunder gjennom et bidrag til et nyopprettet fornyelsesfond. Arbeidet med å støtte opp om reformprosessen ble også ført i WHOs styrende organer. Norge er medlem av WHOs styre for 1997-2000.

Norge videreførte i 1998 sin støtte til WHO-programmer som har sentrale formål i forhold til norske utviklingspolitiske prioriteringer. De største bidragene gikk til spesialprogrammet for forskning og opplæring om tropiske sykdommer, til forskningsprogrammet om menneskelig reproduksjon, til barnerettede programmer, til tuberkuloseprogrammet, vaksineprogrammet og til programmet for nødvendige legemidler. Dessuten ga man etter lederskiftet støtte til WHOs nye satsing på å styrke sin kompetanse innen helsesystemutvikling, og til ny satsing mot malaria og tuberkulose. Det ble også bevilget midler til et eget program for å styrke primærhelsetjenesten i Sentral-Asia. I tråd med Norges ønske om et sterkere samarbeid mellom de multilaterale organisasjonene på helseområdet, mottok Verdensbanken 6 mill. kroner til å styrke samarbeidet med WHO på viktige områder.

Aidsepidemien utgjør et voksende problem, spesielt i Afrika. Støtten til tiltak mot aids over denne underposten ble derfor trappet opp til 60 mill. kroner i 1998. Den viktigste kanalen for støtten var FNs felles aidsprogram UNAIDS. 28 mill. kroner ble gitt i generelt bidrag til programmet, mens 15 mill. kroner ble kanalisert gjennom UNAIDS

til tiltak på landnivå, med hovedvekt på Afrika. Ytterligere 7,5 mill. kroner ble gitt til FN-organisasjonenes fellesappell for hiv/aids. Dessuten ble det gitt 7,5 mill. kroner til et program i regi av Verdensbanken for bekjempelse av hiv/aids i Afrika. Programmet har som målsetting å få hiv/aids problematikken opp på den politiske agenda i Afrika og bidra til en flersektoriell tilnærming til epidemien basert på hiv/aids som et utviklingsproblem.

Styrking av forskning på de fattige lands helseproblemer, herunder forskning om helsesystemer og helsepolitikk, har vært prioritert fra norsk side. Norge har deltatt aktivt i arbeidet for å styrke det internasjonale samarbeidet på dette området. Dette har blant annet ført til dannelse av et globalt forum for helseforskning, som har som mål å styrke forskning på viktige helseproblemer som har fått tilført for lite ressurser og oppmerksomhet. Norge har også sammen med Sverige vært pådriver for et eget initiativ for internasjonalt samarbeid om forskning om helsepolitikk og helsesystemer. Disse to initiativene mottok til sammen 4,5 mill. kroner i 1998.

Budsjett 2000

For år 2000 ønsker Regjeringen å øke satsningen på helse for de fattigste. Den nye ledelsen i WHO har foretatt betydelige endringer som har skapt fortgang i reformprosessen i organisasjonen. WHO opptrer allerede mer samlet og med klarere prioriteringer for sin virksomhet. I 1999 ble for første gang et samlet budsjett lagt fram med oversikt over planlagt ressursbruk sentralt, regionalt og på landnivå. Budsjettet var mer oversiktlig og det var foretatt klarere prioriteringer. Samarbeidet med andre organisasjoner, både i FN og med utviklingsbankene blir nå fulgt opp på en aktiv og positiv måte. Internt fører omleggingen til bredere samarbeid på tvers av organisasjonen. Helsesektorreform og helsesystem-utvikling blir tillagt større vekt. Disse endringene vil forhåpentligvis bidra til å effektivisere WHO som bistandskanal til de fattigste landene. Disse to forholdene vil kunne muliggjøre en ytterligere økning av bistanden gjennom WHO.

En stor andel av den multilaterale helsebistanden vil gå til WHO, herunder til bekjempelse av tropesykdommer og andre sykdommer som særlig rammer de fattigste, og til tiltak for å bedre kvinners og barns helse. Styrking av WHOs arbeid på landnivå vil gis prioritet. Tiltak for å styrke primærhelsetjenesten og helsesystemer, både gjennom WHO og andre multilaterale organer som er sentrale på området, herunder Verdensbanken, vil bli prioritert. Andre multilaterale kanaler vil også vurderes ut fra formål og effektivitet, med vekt på samordnede tiltak mellom de forskjellige multilaterale organisasjonene. Støtte til hiv/aidstiltak vil særlig kanaliseres gjennom UNAIDS. Støtte til tuberkulosebekjempelse gis for øvrig også til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen (IUATLD) over kap. 0164, post 70.20.

For 2000 foreslås bevilget 204 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)

Situasjonsbeskrivelse

Verdens matvareprogram (WFP) arbeider for bedre tilgang til mat for utsatte befolkningsgrupper i henhold til anbefalinger fra FN og FAO. Programmet har et todelt mandat ved både å bruke matvarehjelp til langsiktig økonomisk og sosial utvikling, og ved å dekke behovet for mat i forbindelse med kriser. Et utgangspunkt for WFPs arbeid er at tilgang til matvarehjelp på kritiske tidspunkter i livet er en investering i fremtidig helse og produktivitet. Dette er en del av fundamentet for sosial og økonomisk utvikling, og et viktig bidrag i kampen mot fattigdom.

Globalt har det totale volumet av matvarehjelp falt kraftig de siste årene, fra 17,3 millioner tonn i 1993 til 8 millioner tonn i 1998. WFP står for om lag 35 pst. av den totale matvarehjelpen i verden. Vesentlig som en følge av store behov i humanitære operasjoner de senere årene, har utviklingsaspektet i WFPs arbeid fått relativt mindre oppmerksomhet. I 1998 var Norge den femte største bidragsyteren til WFPs utviklings-

orienterte programmer, med et bidrag som utgjorde om lag 7,7 pst. av de totale overføringene til WFP når det gjelder slike programmer.

Tilskuddet fra denne budsjettposten går til WFPs utviklingsaktiviteter og til arbeidet som gjøres i overgangen fra krise til mer langsiktig utviklingsarbeid. Støtte til WFPs nødhjelpsaktiviteter gis under programkategori 03.40.

Mål

WFP anses som en god kanal for å fremme norske bistandsmål når det gjelder sosial og økonomisk utvikling og humanitær innsats. Fra norsk side ønsker man å konsentrere WFPs innsats til de fattigste landene. WFP bør også innrette hjelpen mot de mest sårbare av verdens fattige, slik at disse kan sikres deltakelse i utviklingsprosesser. Her harmonerer Norges syn med WFPs egne mål, som sier at minst 90 pst. av matvarehjelpen som brukes på utvikling skal gå til lavinntektsland med matvareunderskudd (LIFDC), og at av dette skal minst 50 pst. gå til de minst utviklede land (MUL). Norge legger vekt på at WFP gir kvinner og barns ernæringsbehov stor oppmerksomhet, og at kvinner involveres i beslutningsorganene i felten knyttet til bruk av matvarehjelp. Norge oppfordrer WFP til å foreta innkjøp av matvarer i utviklingsland med matvareoverskudd fordi dette blant annet medfører kortere leveringstid, lavere transportkostnader, mer lokalt tilpassede matvarer og styrking av landbrukssektoren i utviklingslandene.

Rapport 1998

Av de totalt om lag 13 milliarder kroner som ble gjort tilgjengelige gjennom WFP i 1998 ble 20 pst. gitt til langsiktige utviklingsaktiviteter, mens 80 pst. ble brukt i nødhjelp og flyktningeoperasjoner. I alt om lag 75 millioner fattige fikk hjelp gjennom WFPs operasjoner i 1998, som er en økning på 41,5 pst. fra året før og det høyeste tallet noensinne i ett enkelt år. Det er de mange humanitære katastrofene i 1998 som har ført til en slik økning, og rundt 57 millioner mennesker ble nådd gjennom nødhjelpsoperasjoner, mens om lag 18 millioner mottok matvarehjelp fra WFPs utviklingsprogrammer. Det er til denne siste kategorien at hovedtyngden av Norges bidrag gis.

Norge la i sitt styrearbeid i 1998 stor vekt på å styrke fattigdomsprofilen i WFP, særlig med henblikk på økt innsats i MUL. I den forbindelse er det verdt å registrere at WFP i 1998 så godt som nådde sine mål angående fattigdomsprofilen i sin utviklingshjelp. 89 pst. av den utviklingsrelaterte matvarehjelpen gikk til LIFDC, og 50 pst. gikk til MUL. Dette inkluderte en stor andel kvinner og barn som fikk bedret sin ernæringsstandard og hjelp til å gjøre noe med sin livssituasjon.

WFP initierte i 1998 en konsultasjonsprosess som skal lede fram til en ny strategi for hvordan organisasjonen skal drive den utviklingsorienterte matvarehjelpen. Norge deltok aktivt i denne prosessen, og la stor vekt på at bruken av matvarehjelp må gjøres fleksibel, slik at den kan settes inn der det er størst behov for den, og der denne kan bidra til å skape varig utvikling. I denne og i andre sammenhenger var spørsmål omkring FN-reform og bedre koordinering med andre aktører i felten sentralt i Norges arbeid i WFP. Her er det verdt å merke seg at de endringene vi nå ser i WFPs innretting av den langsiktige utviklingsaktiviteten i stor grad overensstemmer med konklusjonene i en norskledet evaluering av WFPs aktiviteter som ble ferdig i 1994. Generelt har WFP i 1998 fortsatt utviklingen mot å bli en mer effektiv organisasjon med klarere arbeidsdeling, bedre økonomistyring og delegering av beslutninger til landkontorene.

WFP kjøpte selv inn om lag 42 pst. av all maten som ble distribuert i 1998. Resten ble stilt til disposisjon i form av matvarer fra giverland. Andelen av WFPs innkjøp foretatt i utviklingsland var i 1998 på samme nivå som i 1997, om lag 60 pst. av WFPs innkjøp. WFP har i flere år uttrykt bekymring for den høye andelen øremerkede bidrag fra giverlandene. Norge var i 1998 en av pådriverne for å få giverlandene til å gi større andel av sine pengebidrag som ren multilateral støtte, dvs. uten at det stilles betingelser fra giverne mht. hvor midlene skal brukes. Dette arbeidet har ikke gitt synlige resultater i 1998, men vil fortsette også i neste periode.

Budsjett 2000

Oppfølgingen av den nye politikken for bruk av matvarehjelp i utviklingsaktiviteter blir en av de viktigste oppgavene for WFP i 2000. Videre vil iverksettingen av endringer i organisasjonens langsiktige ressurs- og finansieringsstrategi ikke minst når det gjelder å styrke den multilaterale karakteren på giverlandenes bidrag, innføringen av organisatoriske endringer i organisasjonen, bl.a. når det gjelder opplæring og styrking av feltkontorene, samt arbeidet med FN-reform stå sentralt i WFP i år 2000. Norge vil arbeide aktivt i styret for å fremme våre holdninger når det gjelder disse sakene. De viktigste norske synspunktene gjenspeiles i budsjettet da hovedtyngden av bevilgningen vil bli gitt som multilaterale tilskudd til WFPs langsiktige utviklingsarbeid og langsiktige flyktningeoperasjoner. En vesentlig del av bidraget vil bli gitt som støtte til innkjøp av matvarer i utviklingsland. I 1998 var om lag en tredjedel av bevilgningen fortsatt bundet opp til kjøp fra norske leverandører. Arbeidet med en gradvis avbinding av bistanden til WFP vil bli videreført. Regjeringen legger derfor opp til en fortsettelse av de senere års omlegging av støtten til WFP, slik at leveranser i økende grad gjøres til gjenstand for internasjonal konkurranse. Avbindingen skjer i samråd med berørte organisasjoner og bedrifter, som fremdeles vil ha gode muligheter til å konkurrere om leveranser til WFP-systemet. Den begrensede reduksjon i støtte til WFP må sees i sammenheng med økningen i støtten til matvareproduksjon via IFAD.

Gjennom tilslutning til Matvarekonvensjonen av 1995 har Norge hatt en årlig forpliktelse tilsvarende 20 tusen tonn hveteekvivalenter, inklusive transportkostnader. Det er nå sluttført forhandlinger om en endret Matvarehjelpkonvensjon av 1999. Under den endrede konvensjonen er den norske forpliktelsen økt til 30 tusen tonn hveteekvivalenter. Spørsmålet om norske tiltredelse til den nye Matvarehjelp-konvensjonen vil bli forelagt Stortinget i en egen proposisjon. Det norske bidraget kanaliseres via WFP, som gjør innkjøp i utviklingsland med matvareoverskudd.

For 2000 foreslås bevilget 190 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til landbruksforskning

Situasjonsbeskrivelse

Norske bistandsmidler til landbruksforskning kanaliseres gjennom institusjoner knyttet til Konsultativ gruppe for internasjonal landbruksforskning (CGIAR) og Det internasjonale senter for insektsforskning (ICIPE). Målsettingen til de 16 CGIAR-institusjonene og ICIPE er å bidra til bærekraftig matproduksjon i utviklingsland, slik at ernæringsnivå, økonomi, og matvaresikkerhet for fattige grupper forbedres. Dette gjøres gjennom å stille forskningsresultater til rådighet for fattige grupper i utviklingsland og ved å støtte nasjonale forskningsinstitusjoner. Forskningen omfatter jordbruk, husdyrhold, skogbruk, fiske, forvaltning av naturressurser og kamp mot skadeorganismer. Det arbeides med økt avkastning og kvalitet, landbruksøkonomi og produksjonssystemer i ulike klimasoner. CGIAR har stor betydning når det gjelder forvaltning og utnyttelse av genressurser og instituttene har lagt sitt genmateriale inn under internasjonale organisasjoner for å sikre fri tilgang for alle.

Mål

Norsk støtte til internasjonal landbruksforskning har som hovedmål å bidra til å frambringe forskningsresultater som kommer de fattigste til gode gjennom å bedre matvaresikkerheten i utviklingslandene. Det legges vekt på at forskningsresultatene skal kunne anvendes i utvikling av bærekraftige produksjonssystemer og at sosioøkonomiske forhold trekkes inn. Det er også et mål med støtten å styrke forskningen i utviklingslandene og forskningssamarbeidet mellom utviklingsland, samt å bidra til å bringe norske forskningsmiljøer i kontakt med internasjonal forskning. Det vil også bli lagt vekt på formidling av forskningsresultater til brukerne, forvaltningen og forskningsmiljøene. Norge vil fortsatt støtte et økt samarbeid mellom forskningsinstitusjonene og mellom disse institusjonene og resten av det multilaterale systemet.

Rapport 1998

Norge deltok i de styrende organer i CGIAR i 1998. I samarbeid med likesinnede land arbeidet Norge med å utvikle effektive redskap til å måle effekten av CGIARs virksomhet i forhold til de overordnede målsettingene. Videre arbeidet Norge for å trekke utviklingslandene sterkere med i styringen av den internasjonale landbruksforskningen, og stadig flere utviklingsland deltar nå aktivt i CGIAR. Hele CGIAR som system har blitt evaluert, og rapporten som ble framlagt høsten 1998 var i hovedsak positiv til CGIAR, og den viktige rollen dette forskningskonsortiet spiller når det gjelder bærekraftig landbruksutvikling, fattigdomsreduksjon og matvaresikkerhet. Videre konkluderte rapporten med at CGIAR bør få en mer sentralisert styringsstruktur og at samarbeidet med privat sektor bør utvides. Norge og andre har bedt om at dette siste utredes nærmere da man er redd for at den selvstendige rollen til de enkelte sentrene vil kunne undergraves, samt at de små medlemslandenes innflytelse i CGIAR vil kunne svekkes ved rapportens forslag til ny styringsstruktur.

Budsjett 2000

Departementet foreslår å opprettholde bevilgningen til den internasjonale landbruksforskningen, som er en viktig del av oppfølgingen av handlingsplanen fra toppmøtet om verdens matvaresikkerhet i 1996. Norge vil delta aktivt i diskusjonen rundt oppfølgingen av evalueringen av CGIAR-systemets framtid.

For 2000 foreslås bevilget 61 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning

Mål

Et sentralt mål i norsk bistand er å fremme sosial og økonomisk utvikling gjennom utdanning. Erfaring viser at ulike utdanningstiltak, særlig for jenter og kvinner, fører til langt bedre helse og livskvalitet. Målsettingen med bevilgningen er å støtte opp under en del av det multilaterale arbeidet som foregår for å få til en større satsing på utdanningssektoren i utviklingsland. Ulike multilaterale organisasjoner og tiltak kan få støtte fra underposten, avhengig av hvilke kanaler som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige når det gjelder formål og effektivitet. Videre legges det vekt på å bruke midlene til å bidra til bedre samordning mellom multilaterale organisasjoner som arbeider med utdanning.

Prioritet gis til tiltak som følger opp anbefalingene fra Verdenskonferansen om utdanning for alle (Jomtien 1990). Begrepet "utdanning for alle" skal også omfatte personer med funksjonshemninger. Både tiltak rettet mot formell og uformell grunnutdanning vil bli prioritert. I tillegg vektlegges bredere støtte til tiltak innen hele utdanningsfeltet som sådan, inkludert voksenopplæring. Aktiviteter som innrettes mot de minst utviklede land i Afrika sør for Sahara vil bli spesielt tilgodesett.

Hovedkanalene for multilateral støtte til utdanning er først og fremst Verdensbanken og UNESCO med tilknyttede organer. Også spesialiserte institutt under UNESCO er nyttige i denne sammenhengen, eksempelvis instituttet i Hamburg (UIE) og Det internasjonale institutt for utdanningsplanlegging (IIEP) i Paris. Hos IIEP ligger også sekretariatet for Nettverket for utdanning i Afrika (ADEA), som er unikt for å skape dialog mellom givere og afrikanske utdanningsministre. ADEA arbeider gjennom et titalls arbeidsgrupper. Ut fra en av disse gruppene har Forum for kvinnelige afrikanske utdanningsministre (FAWE) oppstått. FAWE har sekretariat i Nairobi. Organisasjonens formål er å fremme jenters utdanning på alle nivåer. Gjennom de siste år er det fra norsk side etablert et nyttig samarbeide med denne organisasjonen. De tre nevnte organisasjoner kan vise til effektiv arbeidsform og målbare resultater. Videre er ADEA og FAWE sentrale for å oppnå eierskap for utdanningstiltakene ved å involvere afrikanske politikere på toppnivå. Norge følger opp organisasjonene ved aktiv deltakelse på multilaterale og bilaterale møter.

Gjennom støtte til kommunikasjonstiltak søker Norge å fremme utvikling og demokrati gjennom informasjon og en pluralistisk presse. Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC) er et datterorgan av UNESCO, som støtter utviklingen av mediasektoren i utviklingslandene. Ved støtte til forskningen omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser søker Norge å øke kunnskapen om disse prosessene i giverland og mottakerland. Gjennom FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) støtter man multidisiplinær forskning omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser. Instituttets ordinære forskningsprogram har ti hovedtemaer, som bl.a. berører kvinner, miljø og etniske konflikter i et utviklingsperspektiv.

Rapport 1998

Utdanningsmidlene ble i 1998 i all hovedsak brukt til å støtte ovennevnte organisasjoner. Utdanningsinstituttet i Hamburg arbeider med oppfølging av den internasjonale konferansen for voksenopplæring 1997 (CONFINTEA V). IIEP har fortsatt sine opplærings- og forskningstiltak rettet mot utviklingsland, og er viktig for kompetansebygging i utdanningssektoren her. Erfaringer og forskningsresultater spres gjennom instituttets publikasjoner og nettverk. ADEAs aktiviteter foregår gjennom arbeidsgrupper, som fokuserer på ulike temaer innen utdanningssektoren. Gruppene arbeider dels sammen, dels selvstendig. NORAD leder en undergruppe som arbeider med jenter og realfagundervisning (FEMSA). Høsten 1997 ble den norske representanten i ADEAs styre valgt til styreleder for en toårsperiode. FAWE fortsatte sitt arbeid med å bygge opp nasjonale kontorer, som nå er etablert i et tyvetalls afrikanske land. FAWE bidro blant annet til kartlegging av årsakene til at jenter faller fra og ikke fullfører skolegangen. FAWE samarbeider nært med ADEA om gjennomføringen av programmet for realfagundervisning som er særlig rettet inn mot jenter (FEMSA).

Samarbeidet med Verdensbanken som mottaker av støtte til et større program i Afrika fortsatte. Dette har som målsetting å fremme utvikling av utdanning i afrikanske land hvor skoledeltakelsen er lav. Programmet konsentrerer seg om grunnutdanning og utdanning for jenter/kvinner, samt å fremme en helhetlig og koordinert innsats for utdanning basert på en sektortilnærming. Det legges vekt på at aktiviteter som Norge ønsker å støtte i samarbeid med Verdensbanken, blir koordinert med UNESCO, UNICEF og UNDP, samt bilaterale givere.

Norge har vært en av de viktigste støttespillerne for IPDC siden programmet ble etablert i 1980, selv om man ikke alltid har vært like fornøyd med hvordan programmet har fungert. Innen samarbeidet med IPDC i 1998 fortsatte Norge å argumentere for at programmet skal fullfinansiere et begrenset antall gode tiltak framfor å delfinansiere et stort antall prosjekter. Norge arbeidet også for å legge større vekt på opplæringstiltak av journalister framfor bidrag til utstyr. Gjennom den norske UNESCO-kommisjonen har Norge et medlem i IPDCs styre fra 1996 til 1999.

FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling, UNRISD, ble i 1996 gjort til gjenstand for en evaluering etter et felles nordisk initiativ. Ifølge evalueringsrapporten driver instituttet forskning av høy kvalitet og relevans, spesielt om forhold knyttet til folkelig deltakelse og forholdet mellom sosiale systemer og økosystemer. Evalueringen konkluderte dessuten med at UNRISD burde utvide og styrke sitt samarbeid med FN-systemet for øvrig, samt med bilaterale givere og frivillige organisasjoner.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget til sammen 80 mill. kroner for områdene utdanning, Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC) og FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) som følger:

1. Utdanning

Organisasjoner og initiativ som IIEP, ADEA og FAWE vil være aktuelle for støtte i 2000, men også andre kan få støtte. En vesentlig del av midlene vil bli kanalisert gjennom Verdensbanken bl.a. til ovennevnte støtte til utforming av sektorprogrammer for utdanning. Innen programmet koordinerer mottakerlandenes myndigheter såvel sin egen innsats som den fra bilaterale og multilaterale givere.

For 2000 foreslås bevilget 75 mill. kroner.

2. Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC)

Både gjennom nordiske styrerepresentanter og i bilaterale kontakter med organisasjonen vil man arbeide videre for å medvirke til nødvendige endringer og effektivisering blant annet av styrestrukturen.

For 2000 foreslås bevilget 2 mill. kroner.

3. FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD)

Sosiale aspekter ved utviklingsprosesser er av stor betydning både i norsk bistand og internasjonalt, og det er behov for forskning på dette området. Fra norsk side vil man støtte opp om et nærmere samarbeid med resten av FN-systemet.

For 2000 foreslås bevilget 3 mill. kroner.

Underpost 70.45 Tilskudd til kvinneorganisasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det er en viktig målsetting å sikre at kvinne- og likestillingsperspektiv ivaretas i all FNs bistandsvirksomhet, noe som også ble slått fast av FNs fjerde kvinnekonferanse i Beijing. Det er likevel fortsatt behov for spesifikke kvinneorganisasjoner i FN som kan fremme nytenkning og virke som pådrivere og katalysatorer i forhold til systemet for øvrig. Det er i dag i første rekke FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) som ivaretar denne funksjonen. Ifølge mandatet har også Det internasjonale forsknings- og opplæringsinstitutt for fremme av kvinnens stilling (INSTRAW) en slik oppgave. UNIFEM har et tredelt mandat: fondet skal støtte nyskapende og eksperimentelle aktiviteter som fremmer kvinners stilling; fungere som en katalysator for å sikre ivaretakelse av kvinneperspektivet i utviklingstiltak; og spille en nyskapende og katalytisk rolle i forhold til FNs samlede bistandsvirksomhet. Fra norsk side ser man UNIFEMs rolle som pådriver og katalysator innenfor FN-systemet og i forhold til mottakerlands myndigheter som spesielt viktig.

UNIFEM er tilknyttet UNDP, og den viktigste kanal for påvirkning er gjennom arbeid i UNDPs styre. UNIFEM har dessuten en egen rådgivende komité med ett medlem fra hver av de fem regionene, der Norge var medlem i perioden 1995-97.

INSTRAW skal gjennom forskning og opplæring fremme integrering av kvinner i utviklingsprosessen. INSTRAWs virksomhet har de siste årene vært betydelig svekket, og instituttet har i liten grad vært i stand til å produsere forskningsresultater av betydning. Et forslag om å slå sammen UNIFEM og INSTRAW har gjentatte ganger vært til behandling i FN, men har ikke oppnådd flertall. Norge har støttet forslaget med utgangspunkt i et ønske om å styrke samordningen og dermed effekten av FNs virksomhet for å bedre situasjonen for kvinner. Det er imidlertid usikkert hva som blir

INSTRAWs skjebne, tatt i betraktning at insitituttet ikke får nok midler til å opprettholde sin virksomhet.

Rapport 1998

UNIFEMs virksomhet ble i 1998 preget av arbeidet med å fokusere organisasjonens arbeidsprogram. UNIFEM utarbeidet en strategi- og handlingsplan som stadfester at organisasjonen ikke lenger er en vidtrekkende finansieringsinstitusjon, men en organisasjon som bidrar til å fremme kvinners stilling på det økonomiske og politiske området og som på annen måte bidrar til likestilling. UNIFEM følger dermed også opp den eksterne evalueringen som ble satt i gang etter initiativ fra UNDPs styre, og som ble framlagt høsten 1996. Selv om kvaliteten på evalueringsrapporten gjorde den lite egnet som styringsredskap, bidro den til å sette i gang en nyttig gjennomgang av UNIFEMs virksomhet og prioriteringer. Fra norsk side har man i denne prosessen arbeidet for at UNIFEM i mindre grad bør involvere seg i enkeltprosjekter og i stedet legge vekt på sin rolle som katalysator og nyskaper. Norge har understreket at UNIFEM er et lite fond med begrensede ressurser som bør brukes strategisk, og at det i større grad bør bygge på sine komparative fortrinn og utnytte det faktum at det er et FN-organ**.** UNIFEM er inne i en positiv utvikling. Det norske bidraget ble økt fra 10 mill. kroner i 1997 til 15,5 mill. kroner i 1998.

Når det gjelder INSTRAW har flere års usikkerhet om instituttets framtid og vansker med å rekruttere folk med relevant kompetanse bidratt til å svekke instituttets renommé og resultater. Fra norsk side stiller man seg etter hvert tvilende til INSTRAWs mulighet til å fylle sin rolle og sitt mandat om det ikke snart skjer en endring i instituttet. Man stiller derfor spørsmål ved om INSTRAW kan sies å være et effektivt redskap for å nå norske bistandspolitiske mål. Det norske bidraget til INSTRAW ble redusert til 0,5 millioner kroner i 1998. I og med at det ikke har lykkes å finne en tilfredsstillende løsning på INSTRAWs problemer er det ikke bevilget midler til organisasjonen i 1999.

Budsjett 2000

Norge vil i 2000 fortsette å arbeide for en sterkere fokusering av UNIFEMs virksomhet. En vil arbeide for en styrking av fondets rolle som katalysator og pådriver innenfor FN-systemet.

For 2000 foreslås bevilget 16 mill. kroner.

Underpost 70.50 Tilskudd - utlignede bidrag FN-organisasjoner

Underpost 70.50 omfatter ODA-delen av kontingenter til FN-organisasjoner. For 2000 foreslås bevilget 42 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte områder:

1. Bistandsandel av Norges regulære bidrag FN

Budsjett 2000

I henhold til vedtak i OECDs bistandskomité (DAC) kan 11,5 pst. av de enkelte lands bidrag til FNs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til FNs regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.10.

For 2000 foreslås bevilget 5,7 mill. kroner.

2. Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)

Budsjett 2000

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 15,4 pst. av de enkelte lands bidrag til ILOs regulære virksomhet registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA).

Den delen av Norges bidrag som ikke kan registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0165, underpost 70.20, hvorfra ILO mottar øremerkede bidrag.

For 2000 foreslås bevilget 1,7 mill. kroner.

3. Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO)

Beskrivelse og mål

UNIDO har som mål å fremme økonomisk vekst i utviklingslandene gjennom industriell utvikling. Det satses spesielt på å styrke menneskelige ressurser og overføring av teknologi, samt utvikling av små og mellomstore bedrifter. Fra norsk side legger man vekt på at kvinneperspektivet skal bli bedre ivaretatt.

Rapport 1998

UNIDO befant seg i flere år i en meget vanskelig situasjon, ved at USA trakk seg ut i 1996 og at andre i-land varslet utmeldelse eller foreslo kraftige budsjettnedskjæringer. På basis av evalueringsrapporter fra både Danmark og EU, vedtok Generalkonferansen i 1997 omfattende reformer og en virksomhetsplan med klarere fokus på prioriterte innsatsområder som miljøvennlig produksjonsteknologi, små og mellomstore bedrifter og industriell kapasitetsoppbygging. UNIDOs nye generaldirektør, Carlos Magariños tiltrådte i januar 1998. Han har vist sterk vilje til å følge opp reformvedtakene, bl.a. gjennom betydelige omrokkeringer og nedskjæringer i sekretariatet. UNIDOs styrende organer og generaldirektøren har lagt vekt på at UNIDO på en positiv måte skal støtte opp om den pågående reformprosessen i FN.

Den utvikling som nå finner sted i UNIDO samsvarer med norske ønskemål. Norske myndigheter og organisasjoner hadde god anledning til å drøfte gjennomføringen av UNIDOs arbeidsplaner under generalsekretærens besøk i Oslo i februar 1999. UNIDO har i løpet av 1998 klart å definere på en praktisk måte hvilke typer bistand de kan tilby, og organisasjonen har kunnet notere bred interesse for sine nye kjerneområder og arbeidsmetoder. Det har imidlertid vist seg vanskelig å skaffe nok frivillige bidrag til å sette i gang bistandsarbeidet på et så bredt område som planlagt. De erfaringer som vinnes gjennom de første prosjekter vil være avgjørende for at det skal komme inn nok midler til å gjennomføre de planer som ble lagt i 1998.

Budsjett 2000

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 100 pst. av de enkelte lands bidrag til UNIDOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Norges andel av organisasjonens regulære budsjett er fastsatt til 0,79 pst.

For 2000 foreslås bevilget 4,2 mill. kroner.

4. Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Budsjett 2000

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 52,8 pst. av de enkeltes land bidrag til FAOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den øvrige delen av bevilgningen er ført opp under programområde 02, kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0165, underpost 70.20 om øremerkede bidrag til organisasjonen.

For 2000 foreslås bevilget 8,6 mill. kroner.

5. Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO)

Budsjett 2000

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 75,4 pst. av bidragene til WHOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til det regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under kap. 0116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 0161, underpost 70.25, der det gis betydelige bidrag til WHOs bistandsvirksomhet.

For 2000 foreslås bevilget 14,1 mill. kroner.

6. Refusjoner andre departementer

Budsjett 2000

ODA-andelen av kontingenter til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer foreslås dekket over bistandsbudsjettet i henhold til OECD/DACs retningslinjer.

For 2000 foreslås bevilget 7,7 mill. kroner.

Kap 0163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner

Post 70 Innskudd i finansinstitusjoner, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Innskudd i Verdensbankgruppen	361 465	410 000	420 000
70.15	Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond	41 711	42 000	39 000
70.20	Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond	257 431	195 000	310 500
70.25	Innskudd i Den interamerikanske utviklingsbank og Spesialfondet	12 286	13 000	13 000
70.30	Innskudd i Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD)	70 000	40 000	50 000
70.35	Innskudd i Nordisk utviklingsfond	48 083	90 000	90 000
	Sum post 70	790 975	790 000	922 500

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingsbankene er den viktigste kanal for ressursoverføringer til de fattige landene, og det er derfor av stor betydning å påvirke disse institusjonenes politikk og utlånsvirksomhet, og støtte dem politisk og finansielt til å utføre sine oppgaver. Bankene utfører kritisk viktige oppgaver både for utvikling og, mer indirekte, for fred, stabilitet, sikkerhet og globalt miljø. Derfor er bankene, og særlig Verdensbanken, sentrale i norsk utviklingspolitikk, både som kanal og som dialog- og samarbeidspartnere.

Norges generelle bidrag til de multilaterale utviklingsbankene skjer på to måter. For det første er Norge som medlem av institusjonene tildelt en andel av de respektive bankers aksjekapital. Dette kapitalgrunnlaget, som består av en innbetalt del og en garantidel, gjør det mulig for den enkelte bank å låne inn penger fra de internasjonale kapitalmarkedene på meget gunstige vilkår. Pengene lånes så ut igjen til de utviklingsland som kan betjene lån på gunstige markedsvilkår til finansiering av prioriterte utviklingstiltak. Tilbakebetalingstiden kan være opp til 20 år. For å opprettholde ressursoverføringene til låntakerlandene, blir det periodevis foretatt utvidelser av aksjekapitalen.

Den andre formen for tilskudd under dette kapitlet er bidrag til de utviklingsfond som administreres av utviklingsbankene, samt til Nordisk utviklingsfond (NDF). Fra utviklingsfondene ytes lån til de fattigste landene som ikke kan betjene markedsvilkårene i utviklingsbankenes ordinære utlåning. Lån fra fondene er rentefrie, men med en mindre administrasjonsavgift, avdragsfrie i ti år og har en samlet tilbakebetalingstid på opptil 40 år. Disse konsesjonelle vilkårene gjør at gaveandelen på fondslånene er beregnet til om lag 80 pst. Fondene finansieres i hovedsak gjennom bidrag fra giverland, og fylles på etter forhandlinger mellom giverne. Slike forhandlinger finner normalt sted hvert tredje år. I forhandlingene inngår bl.a. spørsmål som nivå, byrdefordeling mellom bidragsyterne og retningslinjer for utlåning fra fondene. Innbetalingen av Norges andel av påfyllingen vil normalt bli fordelt over de påfølgende tre år. IFAD yter lån på tre typer av utlånsvilkår, avhengig av landets brutto nasjonalinntekt og kredittverdighet. Utlånsvilkårene varierer fra tilsvarende IDA-vilkår til vilkår tilsvarende Verdensbanken (IBRD).

Mål

I den løpende oppfølgingen av de norske bidragene til institusjonene arbeider man for at norske prioriteringer blir ivaretatt på en best mulig måte. Det legges spesiell vekt på å bidra til at utviklingsbankenes fattigdomsorientering styrkes, og at institusjonene integrerer kjønnsrolleperspektiv og miljøhensyn i sin virksomhet. Man arbeider også for at bankene prioriterer utlån til sosiale sektorer både kvantitativt og kvalitativt, særlig når det gjelder helse og utdanning rettet mot fattige befolkningsgrupper. En annen målsetting er å bidra til at utviklingsbankene gjennomfører et effektivt arbeid for utvikling av privat sektor, med særlig vekt på oppbygging av et offentlig institusjonelt rammeverk, et egnet lovverk og en fungerende finanssektor. Dessuten fokuserer man fra norsk side på at bankenes rådgivning og finansiering i forbindelse med økonomiske reformer i låntakerlandene maksimerer utviklingseffektene av slike reformer og styrker den sosiale profilen. Generelt arbeider man for å øke institusjonenes effektivitet og kvaliteten på utlånsvirksomheten. Utviklingsbankenes forhold til og samarbeid med hverandre og med FN-systemet blir likeledes vektlagt. Verdensbanken har lansert et helhetlig rammeverk for utvikling som er helt i tråd med norske bistandspolitiske prioriteringer (Comprehensive Development Framework–CDF), og fra norsk side vil man delta aktivt i det videre arbeid med denne samarbeidsprosessen.Ytterligere et viktig aspekt er å øke utviklingsbankenes samarbeid med norsk faglig ekspertise og øke antall norske ansatte i institusjonene.

En rekke virkemidler blir tatt i bruk for å nå disse politiske målene. Spesielt viktig er de utsendte nordiske representantene i utviklingsbankenes permanente styrer og det nordiske samarbeidet om felles instruksgivning i denne forbindelse. Samfinansiering er et annet viktig virkemiddel, jf. kap. 0165, underpost 70.10. Denne formen for støtte fokuseres på områder hvor Norge ønsker å styrke bankenes virksomhet. Samtidig gir denne støtteformen erfaring med hvordan beslutninger i styrende organer faktisk gjennomføres. Andre viktige virkemidler er deltakelse i sentrale forhandlingsprosesser, spesielt om fondspåfyllinger, samt deltakelse i årsmøter og andre møter i institusjonene. Det er et tett samarbeid mellom berørte norske myndigheter for å fremme og sikre en konsekvent og helhetlig norsk politikk overfor institusjonene.

De ovennevnte mål ligger til grunn for oppfølgingen av norsk politikk overfor de internasjonale finansieringsinstitusjonene. De er dermed styrende for all løpende oppfølging knyttet til Norges medlemsskap i institusjonene under dette kapitlet. Under omtalen av den enkelte institusjon vil det, for å unngå unødige gjentakelser, bli lagt vekt på de mål som gjelder mer spesifikt for den respektive institusjon.

Rapport 1998

Både ved kapitaløkninger i utviklingsbankene og kapitalpåfyllinger i utviklingsfondene slutter medlemslandene seg til flerårige avtaler som fastsetter forpliktelsene i perioden. Resultatene av slike avtaleforhandlinger forelegges Stortinget for godkjennelse. I 1998 ble kapitalpåfyllinger ferdigforhandlet i Den afrikanske utviklingsbank (GCI V) og Det internasjonale utviklingsfondet (IDA 12). I tillegg ble forhandlingene om kapitaløkning i Det multilaterale instituttet for investeringsgarantier (MIGA) i Verdensbankgruppen ferdigstilt.

Budsjett 2000

Budsjettet gjenspeiler tidligere inngåtte forpliktelser overfor finansinstitusjonene. Forhandlinger om påfylling av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) ble avsluttet i 1999.

For 2000 foreslås bevilget 922,5 mill. kroner fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Innskudd i Verdensbankgruppen

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbankgruppens mål er å bistå låntakerlandene i deres streben etter å bedre levekårene til innbyggerne, og oppnå høyere økonomisk vekst innenfor økologisk forsvarlige rammer. Verdensbankgruppen består av International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development Association (IDA), som har felles administrasjon, og International Finance Corporation (IFC) og Multilateral Investment Guarantee Institute (MIGA), som har separate administrasjoner og jobber med utvikling av privat sektor. Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) er Verdensbankgruppens konsesjonelle utlånsvindu. IDA gir langsiktige, rentefrie lån til de fattigste utviklingslandene, definert som land med brutto nasjonalprodukt per innbygger på under USD 925 (1997). Det er for tiden 63 land som tilfredsstiller kravene til å få IDA-lån. I tillegg kommer 17 land som kan låne både fra IDA og IBRD.

Verdensbankgruppen er en tung aktør i det internasjonale utviklingssamarbeidet, og dens målsetting og strategier har de senere år klart nærmet seg Norges utviklingspolitiske prioriteringer. IDA anses for å være en effektiv kanal for ressurser til de fattigste landene. Samarbeid med IDA er derfor et sentralt element i Norges multilaterale satsning. De nordiske landenes samlede stemmevekt i IDA samsvarer med deres bidrag til fondet og er 6,37 pst. Norges stemmevekt i IDA er 1,42 pst. Norsk andel av aksjekapitalen i IBRD er på 0,72 pst.

Mål

Verdensbanken er en tung aktør i internasjonal utvikling i kraft av finansieringsvolum, politisk tyngde, og som ”kunnskapsbank”. Banken er den viktigste finansieringskilden for de fattigste landene og spiller en sentral rolle i forhold til spørsmål så forskjellige som gjeld, globalt miljø, og korrupsjon. En hovedmålsetting i forhold til Verdensbanken er derfor å påvirke institusjonen til å vise lederskap på områder som er utviklingspolitisk sentrale for Norge. Her er fattigdomsretting av bistanden, inkludert satsingen på sosial sektor, et godt eksempel. Jo mer det er sammenfall med norske synspunkter, jo viktigere blir det å støtte opp under bankens arbeid, både politisk og finansielt. Gjeld er et annet eksempel i så måte, jf. også omtale under kap. 166, post 70.

I tillegg til fattigdomsretting og gjeld står følgende mål sentralt i Norges dialog og samarbeid med banken:

- Sterkere giverkoordinering og mottakerstyring av bistanden. Her blir ”Comprehensive Development Framework” et sentralt virkemiddel.
- Fortsatt forbedring når det gjelder å ivareta sosiale og miljømessige hensyn i utviklingsprosessen.
- Mer effektiv støtte til gjenoppbygging i land som har vært gjennom konflikt.

- Bedre definering av Verdensbankens rolle i den internasjonale finansarkitektur, ikke minst i forebygging og håndtering av finanskriser og de sosiale og strukturelle konsekvensene av disse.
- Fortsatt fornyelse av Verdensbankens organisasjon og virkemåte for å sikre at institusjonen står best mulig rustet til å møte sin hovedoppgave, som er reduksjon av fattigdom.

Verdensbanken har i løpet av de siste årene engasjert seg i stadig sterkere grad i kampen mot korrupsjon. I forbindelse med den nye satsingen på dette feltet fra norsk side vil Verdensbanken bli en sentral samarbeidspartner.

Rapport 1998

Den sterke globale økonomiske veksten man var vitne til i løpet av 1990-tallet fikk en alvorlig knekk i 1998. Den økonomiske krisen i Asia, som ble etterfulgt av økonomiske kriser i Russland og Latin-Amerika la beslag på store ressurser fra Verdensbanken og Det internasjonale valutafond (IMF). Krisen åpenbarte også at det var mangler ved den internasjonale finansarkitekturen, og at samarbeidet mellom aktører som Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF) ikke fungerte tilfredsstillende. Selv om spredningseffekten var mer begrenset enn fryktet, ble de fattigste landene, spesielt i Afrika sør for Sahara indirekte rammet av krisen gjennom lavere råvarepriser. Asiakrisen medførte også at enkelte asiatiske land mistet sin status som rene IBRD-låntakere og dermed kunne låne gjennom Verdensbankens internasjonale utviklingsfond (IDA). Behovet for IDA-ressurser var derfor økende. Den økonomiske krisen sto sentralt under Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets årsmøte i Washington D.C. i 1998. Verdensbanken la allikevel sterk vekt på at man ikke måtte overse de fattigste landenes behov for bistand og långivning.

Også i 1998 var Verdensbanken preget av gjennomføringen av en omfattende reformprosess som ble initiert i 1996. Hensikten med reformene er å bedre utviklingseffekten av institusjonens programmer og prosjekter. Som et ledd i denne prosessen har Verdensbankens operasjonelle arbeid blitt styrket gjennom bedre landstrategier, økt mottakerorientering og større lokal deltakelse i prosjektplanleggingen. Samtidig har Verdensbanken lagt stadig større vekt på den sosiale dimensjonen i sin virksomhet. Desentralisering kombinert med innføring og bruk av nyere kunnskaps- og informasjonssystemer har utgjort en viktig del av reformene. Norge har deltatt aktivt i den politiske diskusjonen rundt reformprosessen i Verdensbanken, og innholdet er i overensstemmelse med norske utviklingspolitiske prioriteringer. Mye av det som nå skjer i Verdensbanken har Norge, sammen med de øvrige nordiske land, tatt til orde for i styresammenheng i en årrekke. Norge har i tillegg gitt fokuserte samfinansieringsbidrag til prioriterte områder for å støtte opp om de synspunkter man har fremmet i beslutningtagende fora (kap. 0165, underpost 70.10). Koblingen mellom arbeid på styrenivå og oppfølging med øremerkede bidrag har trolig bidratt til at Norges innflytelse på Verdensbankens strategier og operasjonelle aktiviteter er større enn den formelle stemmeretten i styret tilsier.

Verdensbanken sto i 1998 sentralt i håndteringen av den økonomiske krisen i Russland og Latin-Amerika, med rådgivning så vel som deltakelse i finansieringspakker. Verdensbanken har først og fremst vært involvert i å avhjelpe de sosiale og strukturelle konsekvensene ved krisen. Verdensbanken har i løpet av de senere årene lagt større vekt på de sosiale sider ved utvikling, og var i 1998 den største finansieringskilde til utdannings- og helseprogrammer i lav- og mellominntektsland.

Budsjett 2000

Forhandlingene om den tolvte påfylling av IDA ble ferdigstilt i 1998, og resultatet legges fram for Stortinget i 1999. Forhandlingene ble avsluttet med tilråding om en kapitalpåfylling på om lag USD 20,5 milliarder. Bidragene fra giverlandene dekker i overkant av halvparten av denne summen, og Norges bidrag utgjør kr 1.241.890.000. Av dette ble 410 mill. kroner betalt inn i 1999. Norge søkte i forhandlingene å styrke

områder som er høyt prioritert fra norsk side, bl.a. IDAs virksomhet på de sosiale sektorer. Sluttresultatet av forhandlingene må sies å være godt i samsvar med norsk politikk på dette området. Det var for øvrig bred enighet om at de politiske retningslinjene for den ellevte kapitalpåfyllingen av IDA (IDA 11) samt de tre prioriterte områdene som ble vedtatt under IDA 9 forhandlingene og videreført under IDA 10 og IDA 11 (fattigdomsreduksjon, økonomiske reformer og vern av miljøet) skulle videreføres også under IDA 12. Forhandlingene bar i stor grad preg av at man ønsket å låne ut hoveddelen av IDAs midler til land med godt styresett, og det ble i den forbindelse utarbeidet et sett av kriterier for å vurdere styresettet i låntakerlandene. Norge arbeidet for at IDA på hensiktsmessig vis også engasjerer seg i land med mindre god egen politikk, bl.a. med sikte på å forbedre denne politikken, og man oppnådde tilfredsstillende enighet også på dette punktet i forhandlingene. Under forutsetning av et tilfredsstillende styresett vedtok man i IDA 12 forhandlingene at 50 pst. av utlånet under IDA 12 skal gå til Afrika. Dermed opprettholdes IDAs fattigdomsprofil og sterke engasjement i Afrika, hvilket også er i tråd med norske prioriteringer. Den finansielle krisen som oppsto i Asia medførte at flere land i Asia har blitt satt kraftig tilbake i utvikling, og dermed igjen blitt mulige IDA-låntakere. Samtidig har rammevilkårene for utviklingen i Afrika blitt forverret gjennom de synkende råvareprisene i kjølvannet av den finansielle krisen. Behovet for ressurser fra IDA er derfor stort. Betydningen av private kapitalstrømmer for utviklingen i fattige land, og støtte til utvikling av privat sektor blir derfor sentralt i IDAs arbeid framover. I den forbindelse viste Norge til faren for at land som i mindre grad tiltrekker seg privat kapital blir marginalisert, og at man må søke å forhindre en slik marginalsiering. Innsatsen på dette området vil bli sett i sammenheng med strategien for støtte til næringsutvikling i Sør.

Det ble i 1998 vedtatt å foreta en generell kapitaløkning i Det multilaterale instituttet for investeringsgarantier (MIGA) i Verdensbankgruppen. Forbedringen av MIGAs kapitalsituasjon finner sted gjennom en tredelt operasjon: USD 150 mill. overføres fra Verdensbankens netto-overskudd, USD 150 mill. innbetales fra medlemslandene og USD 700 mill. garanteres fra medlemslandene. Norges samlede andel, innbetalt kapital pluss garantert kapital i kapitaløkningen er 533 aksjer, hvilket utgjør USD 5.767.060. Av dette skal 17, 65 pst. innbetales, hvilket for Norges del tilsvarer om lag 8 mill. kroner, fordelt over en periode på to år. I de forutgående forhandlinger har Norge presset på for endringer i institusjonens politikk, med sikte på å forsterke MIGA som utviklingsinstitusjon. MIGAs ledelse har på bakgrunn av dette forpliktet seg til å fremme slike politikkendringer i tiden framover.

For 2000 foreslås bevilget 416 mill. kroner til Det internasjonale utviklingsfond (IDA) og 4 mill. kroner til MIGA.

Underpost 70.15 Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Den asiatiske utviklingsbanken har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i utviklingslandene i Asia og Stillehavsområdet, ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste utviklingslandene, som utgjør et begrenset antall av de regionale medlemslandene, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Banken har vært igjennom en viktig endringsprosess, organisatorisk såvel som på politikksiden, og utviklet seg fra å være en tradisjonell infrastruktur bank til å bli en utviklingsinstitusjon med et større sosialt engasjement.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter. Det vil bli lagt særlig vekt på å øke fattigdomsorienteringen og bedre kvinneaspektet i virksomheten, og således legge grunnlaget for en effektiv utviklingsinstitusjon med et bredere sosialt mandat. Også bankens deltakelse og rolle i utvikling av privat sektor vil bli fulgt opp fra norsk side.

Rapport 1998

Asiabanken ga i 1998 tilsagn om lån for nærmere USD 6,0 mrd. Ser man bort fra det rekordhøye utlånsnivået i 1997 (USD 9,5 mrd.) i forbindelse med finanskrisen i Asia og bankens bidrag til redningspakkene for Thailand og Korea, representerte dette ingen store endringer i utlånsvolumet fra tidligere år. Indonesia var største mottaker av lån med nærmere USD 1,8 mrd. (31 pst.). Kortsiktige strukturtilpasningslån utgjorde en uforholdsmessig stor del av bankens totale utlånsvolum i 1998. Norge og mange andre giverland uttrykte bekymring over mangel på sammenheng mellom bankens utviklingsmandat og disse kortsiktige lånene. Som følge av finanskrisen utgjorde naturlig nok lån til finanssektoren den største andelen på 28 pst., mens nærmere 50 pst. av bankens lån hadde sosial sektor som enten primær eller sekundær målsetting.

I 1998 åpnet banken for en begrenset utvidelse av antall ansatte (for første gang på seks år), som primært vil gå til å bygge opp bankens kompetanse innen finans- og sosial sektor. Politikkarbeidet i forbindelse med reformprosessen i banken fortsatte og tre viktige strategidokumenter for kvinner og utvikling, urbefolkning og samarbeid med frivillige organisasjoner ble vedtatt i løpet av 1998. Bankens strategi for fattigdomsreduksjon ble imidlertid ikke ferdigstilt og prosessen vil føres videre i 1999.

Medlemslandene ble i januar 1997 enige om en påfylling av Det asiatiske utviklingsfondets (Asiafondets) kapital med et beløp tilsvarende 19,5 mrd. kroner innbetalt over en fire års periode. For Norges vedkommende utgjorde dette totalt vel 156 mill. kroner, og første innbetaling fant sted i 1997. Som en konsekvens av forhandlingsresultatet, ble det vedtatt at banken skulle se nærmere på en mulig tilstramming av tilgangen til, og vilkårene for, utlåning fra Asiafondet. En slik endring av tilgangen til og vilkårene for utlåning fra Asiafondet ble vedtatt i 1998, imot Norges ønske.

Budsjett 2000

Ved St. prp. nr. 71 (1996-97) og Innst. S. nr. 268 (1996-97) vedtok Stortinget at Norge deltar i den sjette kapitalpåfyllingen i Det asiatiske utviklingsfondet. Det norske bidraget til den sjette kapitalpåfyllingen i Det asiatiske utviklingsfondet er fastsatt til 155 910 501 norske kroner, og skal innbetales over fire år (1997-2000).

For 2000 foreslås bevilget 39 mill. kroner til Det asiatiske utviklingsfondet.

Underpost 70.20 Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Afrikabankgruppen, som består av Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF), formidler lån og faglig bistand til afrikanske medlemsland. Til de fattigste land, som utgjør flertallet, gis lånene på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Lånevilkårene for de øvrige afrikanske land er bedre enn det de selv ville ha oppnådd på kapitalmarkedet. Banken har vært igjennom en kritisk periode med omfattende reorganisering og store personellmessige utskiftninger. Resultatet av reformprosessen har vært positivt, og banken befinner seg i en situasjon hvor den har etablert et nytt fundament for operasjonell virksomhet.

Mål

Norge anser det for en overordnet målsetting for banken å konsolidere reformprosessen med sikte på å gjøre banken til en effektiv utviklingsinstitusjon. Eksistensen av en internasjonal utviklings- og finansinstitusjon lokalisert i regionen anses i seg selv å være et bidrag til kapasitetsbygging i Afrika. Fra norsk side legges særlig vekt på økt fattigdomsorientering og at tverrsektorielle utviklingsspørmål, som eksempelvis miljø, kvinner, lokal deltakelse, befolkningsproblematikk og institusjonsbygging, inngår i bankens prosjektvurdering og får en bred plass i utlånsvirksomheten.

Rapport 1998

I løpet av de siste tre årene har banken vært gjennom en omfattende reformprosess. Ønsket om en forbedret balanse mellom de regionale og ikke-regionale medlemslandene når det gjelder kapitalstruktur og innflytelse, har vært et sentralt punkt i reformarbeidet. Under årsmøtet i mai 1998 ble medlemslandene enige om den femte kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbank. Kapitaløkningen innebærer en større grad av partnerskap mellom de regionale og ikke-regionale landene, ved at de ikke-regionale medlemslandene øker sin andel av bankens aksjekapital fra 33 1/3 pst. til 40 pst. I tillegg vil en majoritetsavgjørelse i bankens styre heretter kreve at minst ett ikke-regionalt medlemsland støtter forslaget.

Det ble i 1998 igangsatt forhandlinger om den 8. påfylling av Det afrikanske utviklingsfondet. Fondets utlånspolitikk, påfyllingens nivå og byrdefordeling mellom giverlandene var de sentrale temaene i forhandlingene, som ble avsluttet i januar 1999.

Budsjett 2000

Stortinget godkjente i desember 1998 at Norge deltar i den femte kapitaløkning i Den afrikanske utviklingsbank med om lag 54 mill. kroner. Fordelt over en innbetalingsperiode som strekker seg over åtte år med like store avdrag, utgjør årlig innbetaling, avhengig av dollarkursen på innbetalingstidspunktet, ca. 6,7 mill. kroner. I tillegg øker Norges garantikapital i banken fra 1,1 mrd. kroner til om lag 2 mrd. kroner.

Forhandlingene om den 8. påfylling av Det afrikanske utviklingsfondet for perioden 1. januar 1999 til 31. desember 2001 ble ferdigstilt i 1999, og resultatet legges fram for Stortinget i 1999. Totalt beløper den 8. påfyllingen seg til 22,5 mrd. kroner. For Norges vedkommende utgjør dette om lag 795 mill. kroner innbetalt over tre år. Første innbetaling ble foretatt i 1999 med 188 mill. kroner. Det resterende forutsettes innbetalt over de neste to år.

For 2000 foreslås bevilget 7 mill. kroner til Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) og 303,5 mill. kroner til Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF).

Underpost 70.25 Innskudd i Den interamerikanske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) er den største multilaterale bistandsorganisasjonen i regionen og har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i medlemslandene i Latin-Amerika og Karibien ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste små utviklingslandene, som utgjør et mindretall, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens spesialfond (Fund for Special Operations, FSO). Banken har oppnådd sin nye målsetting om at utlån til sosial sektorer skal utgjøre minst 40 pst. av låneprogrammets verdi og 50 pst. av antall lån.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter ved å øke bankens fattigdomsorientering, støtte opp om bankens kvinnerettede bistandsarbeid, samt dens arbeid for modernisering av offentlig sektor og styrking av det sivile samfunn. Fra norsk side vil en også arbeide for å effektivisere styrets arbeid ved at tilstrekkelig tid blir lagt inn til vurdering og instruksgivning fra hovedstedenes side.

Rapport 1998

Banken ga i 1998 tilsagn om lån for nærmere USD 10 mrd., hvilket er det høyeste årlige lånevolumet noensinne for IDB. Det økte lånevolumet skyldtes hovedsakelig IDBs bidrag til kortsiktige stabiliseringstiltak (totalt USD 2,8 mrd.) i forbindelse med finanskrisen som rammet regionen i 1998. Bankens ordinære utlån økte imidlertid også

fra 6,0 mrd. i 1997 til USD 7,2 mrd. i 1998. Utlån til tilpasningslån lå på nærmere 13 pst. av total långivning i 1998 (mot 6,6 pst. i 1997), hvilket er innenfor begrensningen for denne type långivning på 15 pst. Dersom man inkluderer bankens kortsiktige stabiliseringslån i 1998, kommer imidlertid andelen av tilpasningslån opp i hele 38 pst.

Lån til de små fattige landene i regionen utgjorde nærmere 30 pst. av totalt utlånsnivå, hvilket var en forbedring fra 1997, men fremdeles var et godt stykke unna målsettingen på 35 pst. vedtatt under den åttende kapitalpåfyllingen. Utlån av konsesjonelle ressurser til de fem fattigste landene økte fra et eksepsjonelt lavt nivå i 1997 på USD 230 mill. til nærmere USD 650 mill. i 1998 (8,6 pst. av ordinært lånevolum). I 1998 fortsatte bankens arbeid med å få en sterkere sosial profil i sin virksomhet, noe Norge har støttet. Bankens utlån til sosiale sektorer økte fra USD 2,6 mrd. i 1997 til USD 3,3 mrd. i 1998, hvilket utgjorde nærmere 46 pst. av totalt lånevolum. Banken vedtok blant annet nye strategier for fattigdomsreduksjon på landsbygda og bruk av sosiale investeringsfond for bekjempelse av fattigdom. Banken fortsatte sitt normative og innovative arbeid på en rekke utradisjonelle bankområder, så som forebyggende tiltak for å redusere kriminalitet og vold i samfunnet og hjemmet, økt innsats i fredsprosesser og postkonfliktsituasjoner, styrking av det sivile samfunn, osv.

1998 bar ellers preg av at man forhandlet seg frem til enighet om en påfylling av bankens konsesjonelle utlånsressurser. Løsningen innebar at man ikke ga nye bidrag da man vedtok å ta i bruk eksisterende interne ressurser som allerede finnes i lokal valuta hos en rekke av låntakerlandene. Norge støttet en slik løsning under forhandlingene. Prosessen omkring bankens fremtidsstrategi ("Future Vision") ble ikke avsluttet i 1998 og blir ført videre i 1999.

I forbindelse med en kapitaløkning og medlemskapsutvidelse i IDBs søsterorganisasjon og private investeringsarm, The Inter-American Investment Corporation (IIC), søkte Norge våren 1998 om medlemskap i form av en ønsket aksjeandel på 1 pst. Medlemskapsprosessen føres videre i 1999.

Budsjett 2000

Stortinget godkjente i april 1995 at Norge deltar i IDBs åttende kapitaløkning med en innbetalt andel på USD 4 523 787, og i den åttende kapitalpåfyllingen av Spesialfondet med kr 36 995 860, jf St. prp. nr. 30 (1994-95) og Innst. S. nr. 117 (1994-95). Innbetalingene forutsettes å finne sted i perioden 1995-2000.

Det vil bli lagt vekt på å følge opp bankens interne disposisjoner og virksomhet, som fordelingen av utlån til store/små medlemsland, begrensning av utlånsressursene til tilpasningslån, samt å bidra til en mer effektiv organisering av bankens styrearbeid. Bankens overordnede fremtidsstrategi vil være en annen prioritert oppfølgingsoppgave.

For år 2000 foreslås bevilget 6 mill. kroner til Den interamerikanske utviklingsbanken og 7 mill. kroner til IDBs spesialfond.

Underpost 70.30 Innskudd i internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD)

Situasjonsbeskrivelse

IFAD lånefinansierer prosjekter på konsesjonelle vilkår med sikte på å redusere fattigdommen og øke matvareproduksjonen i utviklingsland.

IFAD opererer med tre former for utlånsbetingelser:

- Utlån på særdeles gunstige vilkår som er rentefrie, men har et administrasjonsgebyr på 0,75 pst. og tilbakebetales over 40 år
- Utlån som har en variabel rente tilsvarende 50 pst. av renten på Verdensbankens lån og som tilbakebetales over 20 år
- Utlån på ordinære vilkår som har en variabel rente tilsvarende renten på Verdensbankens lån og som tilbakebetales over 15 til 18 år

Betingelsene for det enkelte lån fastsettes i forhold til låntakerlandets brutto nasjonalinntekt og kredittverdighet. IFAD regnes for å være en organisasjon som på en effektiv måte bidrar til fattigdomsreduksjon. Mer enn en tredjedel av IFADs regulære midler har gått til Afrika sør for Sahara. En tredjedel av midlene har vært brukt i Asia, mens resten har vært tilnærmet likt fordelt på Latin-Amerika og Midtøsten/Nord-Afrika. Det har siden starten vært forutsatt at IFAD i hovedsak skulle basere sin virksomhet på nært faglig samarbeid med andre institusjoner. De fleste prosjekter er derfor ikke fullfinansiert av IFAD, men samfinansieres med ulike bilaterale og multilaterale givere.

Mål

IFADs hovedformål er fattigdomsreduksjon og jordbruksutvikling for å løse underliggende problemer som fører til manglende matvaresikkerhet. IFAD fokuserer på de fattige på landsbygda, først og fremst jordløse og småbønder i marginale jordbruksområder. Spesiell vekt legges på å nå ut til kvinner. Virksomhetsområdet samsvarer godt med sentrale mål i norsk bistand, og gjør IFAD til en interessant kanal for norske bistandsmidler.

Rapport 1998

I 1998 godkjente IFAD 30 nye prosjekter. Tolv av disse var lokalisert i Afrika sør for Sahara, hvilket innebærer en økning på seks i forhold til 1998. Utlån til Afrika i perioden 1978 til 1998 utgjør nesten 34 pst. av IFADs samlede utlån.

IFAD har fortsatt arbeidet for å bygge opp prosjektstyrings- og ledelsessystemer som fremmer resultater på feltnivå, samt sikrer en tilbakeføring av læring og erfaringer til planlegging av fremtidige aktiviteter. Videre har IFAD i 1998, sammen med FAO og WFP, iverksatt tiltak som fremmer koordinering og samarbeid mellom de tre FN-organisasjonene som arbeider med landbruk, matvaresikkerhet og ernæring.

I 1998 opprettet man fra norsk side et tilleggsfond for samfinansiering av IFAD-prosjekter med klart kvinnefokus i Afrika sør for Sahara. Aktiviteter som finansieres med midler fra fondet vil være rettet mot kapasitetsbygging på lokalt nivå, testing av metoder for å fremme lokal deltakelse i prosjektutforming- og implementering, bevaring av naturressurser, samt finansiering av mikrofinansprosjekter. Det ble bevilget 30 mill. kroner til dette formålet.

Budsjett 2000

Det ble i 1999 innledet påfyllingsforhandlinger for IFAD som etter planen skal være avsluttet i løpet av første halvår 2000. For 2000 foreslås bevilget 50 mill. kroner som vil gå til å dekke første innbetaling av det norske bidraget til IFADs femte kapitalpåfylling.

Underpost 70.35 Innskudd i Nordisk utviklingsfond

Situasjonsbeskrivelse

Nordisk utviklingsfond (NDF) har som formål å fremme sosial og økonomisk utvikling i utviklingslandene. Fondets midler anvendes i tråd med nordiske bistandsprinsipper. Innsatsen er konsentrert om lavinntektslandene. Lånene gis på vilkår som tilsvarer Det internasjonale utviklingsfond (IDA). Fondets arbeidsform er i hovedsak å finansiere komponenter i større prosjekter som gjennomføres i regi av andre multilaterale finansieringsinstitusjoner. Prosjektene som finansieres skal være av nordisk interesse.

Mål

I og med at fondet styres av de nordiske bistandsmyndigheter er det samsvar mellom fondets retningslinjer og norske bistandspolitiske prioriteringer. Fondet er et konkret utrykk for nordisk bistandssamarbeid, og det er en viktig målsetting at fondet profilerer både nordiske bistandsprioriteringer og nordisk ekspertise og kunnskap.

Rapport 1998

I 1998 undertegnet fondet 15 nye låneavtaler til en samlet verdi av SDR 53,9 mill. Tolv av disse var større lån til prosjekter i Bangladesh, Bolivia, Den dominikanske republikk, Etiopia, Ghana, Malawi, Maldivene, Filippinene, Uganda og Zimbabwe. Under en prøveordning med mindre lån direkte til privat sektor ble det undertegnet tre avtaler for Ghana, Sør-Afrika og Thailand. Som en multilateral organisasjon deltok NDF i 1998 i det internasjonale gjeldsinitiativet HIPC.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 90 mill. kroner.

Kap 0164 Generelle bidrag - andre organisasjoner

Post 70 Tilskudd til andre organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Tilskudd til Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF)	45 000	45 000	45 000
70.15	Tilskudd til Kvinnenes internasjonale garantifond (WWB)	10 000	10 000	10 000
70.20	Tilskudd til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)	4 000	4 000	4 000
70.25	Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)	1 500	1 500	1 500
70.30	Tilskudd til fond for tvisteløsning		8 000	8 000
70.35	Tilskudd til internasjonale konferanser	2 116	2 000	3 000
	Sum post 70	62 616	70 500	71 500

Under denne posten bevilges i hovedsak støtte til internasjonale frivillige organisasjoner med aktiviteter på områder som prioriteres i samarbeid med FN-organisasjonene. I mange tilfelle vil det være samarbeid mellom de internasjonale frivillige organisasjonene og FN-systemet både sentralt og lokalt. Norske myndigheter er ikke representert i de styrende organer i de frivillige organisasjonene, men har i varierende grad konsultasjoner med dem om prioriteringer og gjennomføring av bistandsvirksomheten.

For 2000 foreslås bevilget 71,5 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Tilskudd til Den internasjonale føderasjonen for familieplanlegging (IPPF)

Situasjonsbeskrivelse

IPPF er en internasjonal sammenslutning av foreninger for familieplanlegging med medlemmer i over 160 land. Organisasjonens målsetting er å styrke tilbudene innenfor familieplanlegging og helsetjenester for mor og barn, samt bedre informasjonen vedrørende reproduktiv helse. Organisasjonens mål samsvarer med vedtakene fra befolkningskonferansen i Kairo. Finansieringen kommer hovedsakelig fra frivillige regjeringsbidrag, og Norge er blant de største giverne. Organisasjonens styre utgjøres av familieplanleggingsforeningene i de ulike land. Norge har dermed ingen formell innflytelse, men øver en viss uformell innflytelse ved deltakelse på årlige givermøter. Omlag en tredjedel av organisasjonens ressurser går til Afrika.

Mål

IPPF anses å være en god kanal for å følge opp prioriteringen av befolkningsspørsmål i norsk bistand. Norge har arbeidet for at IPPF i større grad tilgodeser Afrika, at det legges større vekt på opplæring og institusjonsutvikling, og at de enkelte familieplanleggingsforeninger blir mest mulig effektive.

Rapport 1998

Den nye ressursfordelingsplanen ble iverksatt i 1998. Denne planen vil medføre en sterk økning av bistandsandelen til Afrika og en gradvis avvikling av bistanden til mer ressurssterke land som har nådd viktige mål for reproduktiv helse. Dette vedtaket er helt i tråd med norske anbefalinger gjennom flere år. I Latin-Amerika har de nasjonale foreningene vist store framskritt m.h.t. egenfinansiering for sine programmer. IPPF har påbegynt et nybrottsarbeid i utvikling av indikatorer for analyse av tiltak på nye programområder som styrking av kvinners stilling og utrygge aborter.

Fra 1997 har organisasjonen særlig satset på tiltak rettet mot ungdom. Ungdom vil også bli trukket aktivt inn i utviklingen av disse tiltakene og i organisasjonens beslutningsstruktur som har vært revidert. Sverige gjennomførte i 1997 en evaluering av IPPF på sentralt nivå som var svært positiv. Denne evalueringen ble i samarbeid med Storbritannia og Norge utvidet i 1998/1999 til å dekke arbeidet på landnivå. Evalueringen inkluderte seks land, Uganda, Etiopia og Zambia i Afrika og India, Bangladesh og Nepal i Asia. Evalueringen var svært positiv til det arbeidet som utføres av de nasjonale familieplanleggingsorganisasjonene. Nedgang i bidragene de siste par årene har imidlertid vanskeliggjort gjennomføringen av programmene i henhold til planene. De største nedskjæringene i personell har likevel vært på hovedkvartersnivå.

Budsjett 2000

Reproduktiv helse rettet mot ungdom, tiltak for bekjempelse av omskjæring av jenter og tiltak for å trekke menn sterkere inn i spørsmålet omkring reproduktiv helse og befolkning vil fortsatt være sentrale områder for IPPFs virksomhet i 2000 som Norge vil støtte opp om. Videre vil tiltak for å styrke kvinners reproduktive rettigheter, særlig m.h.t. vold rettet mot kvinner og helsetilbud forbundet med utrygge aborter fortsatt være høyt prioritert.

For 2000 foreslås bevilget 45 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til Kvinnenes internasjonale garantifond (WWB)

Situasjonsbeskrivelse

Kvinnenes internasjonale garantifond (Women's World Banking) er en privat internasjonal organisasjon med formål å fremme kvinners økonomiske deltakelse, først og fremst gjennom å bedre fattige kvinners tilgang på kreditt for å kunne drive produktiv virksomhet. Tilgangen på kreditt blir kombinert med opplæringstiltak og nettverksbygging.

WWB har et globalt sekretariat i New York og består for øvrig av et nettverk av over 50 lokale, selvstendige avdelinger i mer enn 40 land.

Mål

Det er en viktig utviklingspolitisk målsetting å styrke kvinners deltakelse i økonomisk virksomhet, bl.a. gjennom bedring av kvinners tilgang til kreditt, og WWB gjør en viktig innsats på dette området. Som en av organisasjonens viktigste bidragsytere, har Norge en løpende dialog med WWB og har mulighet til å påvirke organisasjonens prioriteringer. Fra norsk side legges spesiell vekt på WWBs virksomhet i Afrika.

Rapport 1998

WWB har de siste årene bygd opp et globalt garantifond for å gi organisasjonen et egenkapitalgrunnlag som kan brukes som garanti for å sikre låneavtaler mellom WWBs lokalavdelinger og lokale banker. Avkastningen fra fondet kan også brukes til å dekke organisasjonens driftsutgifter. Fondet er nå tilstrekkelig til å dekke løpende driftsutgifter på nåværende aktivitetsnivå. Norge har, sammen med Nederland, vært den viktigste bidragsyteren til fondet. Organisasjonen legger stor vekt på å bistå lokalavdelingene, blant annet gjennom opplæring og kompetansebygging. Videre har WWB de siste par årene bidratt til at lokalavdelinger som oppfyller visse kriteria har kunnet opprette egne garantifond som har gjort det mulig å tiltrekke seg kapital fra lokale finansinstitusjoner. Det er for tiden en norsk nestleder i WWBs styre. Styremedlemmene velges i personlig kapasitet og ikke som representanter for sine lands myndigheter.

Budsjett 2000

Regjeringen ønsker å fortsette støtten til WWB. Støtten gis som bidrag til WWBs arbeidsprogram, hvor hovedvekten legges på styrking av lokalavdelingene, samt til oppbygging av WWBs kapitalfond. I 2000 vil organisasjonen fortsatt fokusere på oppbygging av regionale nettverk, samt systematisk spredning av de erfaringer og den kunnskap om kvinner og finansielle tjenester som organisasjonen har opparbeidet seg.

For 2000 foreslås bevilget 10 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)

Situasjonsbeskrivelse

Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen er en føderasjon av over hundre nasjonale foreninger med mål å bekjempe tuberkulose og andre lungesykdommer. Norske medlemmer er Nasjonalforeningen for folkehelsen og Landsforeningen for hjerte- og lungesykdommer. Unionen har stått sentralt i utviklingen av en effektiv og rimelig behandlingsmetode av tuberkulose, med stor betydning for tuberkulosebekjempelse i utviklingsland. Behandlingsmetoden (DOTS) er tatt i bruk som hovedstrategi i WHOs støtte til tuberkulosebekjempelse.

Mål

Departementet ser det som viktig å bidra til å bekjempe tuberkulose som er en sykdom som øker i mange utviklingsland. Den økte spredning av sykdommen skyldes bl.a. aidsepidemien og manglende ressurser innenfor tuberkuloseprogrammene. IUATLD har en utfyllende rolle i forhold til WHO og bistår først og fremst med opplæring og rådgiving om bruk av DOTS-strategien i utviklingsland. Norge økte i 1998 sin støtte til tiltak mot tuberkulose gjennom WHO for å bidra til utvikling av en global handlingsplan mot tuberkulose.

Rapport 1998

Norge var den største giveren til IUATLD med 4,0 mill. kroner. Sveits og Frankrike var andre statlige bidragsytere. En nordmann har vært styreleder siden 1996. Organisasjonen meldte i 1998 om en stor økning i henvendelser fra utviklingsland som har behov for faglig såvel som finansiell støtte til sine tuberkuloseprogram. IUATLD ble i løpet av året trukket aktivt inn som samarbeidspartner for WHO i utarbeidelse av den globale handlingsplanen for tuberkulosebekjempelse. Den norske bevilgningen i 1998 bidro til at organisasjonen kunne opprettholde sin aktive støtte til opplæringstiltak og kapasitetsbygging i fattige utviklingsland innen tuberkulosekontroll og andre lungesykdommer.

Budsjett 2000

IUATLD representerer et viktig fagmiljø og er en sentral aktør i globale tiltak mot tuberkulose. Det er derfor ønskelig å opprettholde det generelle bidraget til organisasjonen.

For år 2000 foreslås bevilget 4,0 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)

Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte arbeider for å fremme bærekraftige demokratier verden over. Instituttet ble etablert i 1995 med hovedkvarter i Stockholm. Norge var blant grunnleggerne og har støttet IDEA siden opprettelsen.

For 2000 foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til fond for tvisteløsning

Det arbeides med å etablere et rådgivende senter som skal yte juridisk bistand til utviklingsland slik at disse landene kan få reell tilgang til WTOs tvisteløsningsmekanisme. Senteret anses som viktig i forbindelse med å styrke utviklingslandenes næringsliv og vil understøtte Regjeringens strategi for støtte til næringsutvikling i Sør.

For 2000 foreslås bevilget 8 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til internasjonale konferanser

Midlene brukes til å lette deltakelse for representanter fra lavinntektsland, særlig fra de minst utviklede land og fra Norges samarbeidsland, i viktige internasjonale konferanser ved å finansiere reise- og oppholdsutgifter.

For 2000 foreslås bevilget 3 mill. kroner.

Kap 0165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	3 729	3 100	3 100
70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, *kan overføres*	346 880	332 000	342 250
	Sum kap 0165	350 609	335 100	345 350

Situasjonsbeskrivelse

Norge har prosjekt- og programsamarbeid med åtte FN-organisasjoner, Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Multi-bi er en bistandsform som skal være arbeids- og kostnadsbesparende for giverlandet. Program og prosjekter administreres av den enkelte organisasjon som har det fulle ansvar for oppfølging og resultat. Grunnlaget for samarbeidet er rammeavtaler med organisasjonen eller avtaler for hvert enkelt tiltak. Tiltakene godkjennes av departementet som mottar jevnlig rapportering om framdrift og finansiell status. Oppfølging skjer gjennom regelmessige samrådsmøter og tidvis deltakelse av norske uavhengige fageksperter i prosjektgjennomganger, evalueringer m.v. En effekt av dette er at norske fagfolks innsikt i multilaterale organisasjoners arbeid øker, noe som har positiv virkning på annen norsk bistandsvirksomhet.

En kan skille mellom multi-bi-samarbeidet med organisasjoner der man også gir generelle bidrag, og der multi-bi samarbeidet er hovedinnsatsen overfor en organisasjon. Til utviklingsbankene, UNDP og UNICEF gis relativt store generelle

bidrag, og de øremerkede midlene ses i sammenheng med de generelle. For FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO), FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs konferanse for handel og utvikling (UNCTAD) og UNCTAD/WTOs internasjonale handelssenter (ITC) utgjør multi-bi samarbeidet hovedkanalen for norsk bistand til organisasjonen. FAO og ILO får også bistandsmidler fra kap. 0161, underpost 70.50 som dekker bistandsdelen av Norges bidrag til organisasjonenes regulære budsjett.

Den øremerkede bistand under dette kapitlet er i all hovedsak ubundet. Prosjektbistand med internasjonale organisasjoner finansieres også over andre poster, som region-bevilgninger, bevilgninger til humanitær bistand og særbevilgningene for kvinnetiltak og miljøverntiltak. Bundet samfinansiering med utviklingsbankene er administrert som bilateral bistand fra kap. 0157, underpost 70.30 sammen med de øvrige næringslivs-ordninger.

For de organisasjoner der multi-bi kommer som tillegg til generelle bidrag vil Utenriksdepartementet ha hovedansvaret for organisasjonen og være representert i styret. For de fleste av organisasjonene der multi-bi er hovedkanalen for norsk støtte, vil et fagdepartement ha det overordnede ansvar, mens Utenriksdepartementet vil ha ansvaret for bistandsdelen. Styrestrukturen og Utenriksdepartementets plass i denne vil variere noe fra organisasjon til organisasjon.

Rutinene for oppfølging søkes løpende forbedret, og det vises blant annet til arbeidet for å få et best mulig samsvar mellom utbetalinger og faktisk forbruk som det er redegjort for i St prp nr 103 og Innst S nr 225 (1991-92). Opptjente rentemidler dekker delvis administrasjonsutgifter i henhold til rammeavtale eller disponeres etter avtale mellom departementet og den enkelte organisasjon til tilsvarende formål som den ordinære bevilgning, jf. romertallsvedtak XII.

Mål

Ved å øremerke innsatsen til høyt prioritere formål både på program- og prosjektnivå brukes multi-bi samarbeidet til å støtte opp om norske hovedmål for bistanden.

Multi-bi samarbeidet brukes som virkemiddel både for å få bedre innsyn i organisasjonene og for å kunne påvirke organisasjonenes politikk slik at den samsvarer med norske bistandspolitiske målsettinger. Den økte innsikt man får gjennom prosjekt- og programsamarbeid brukes i de styrende organer til å påpeke organisasjonens sterke og svake sider på feltnivå, temamessig, effektivitetsmessig osv. På denne måten bidrar man til å forbedre organisasjonene generelt.

Øremerkede bidrag brukes katalytisk til å påvirke og stimulere organisasjonene til økt innsats på områder som er høyt prioritert i norsk bistand.

Særlig for organisasjoner der øremerkede tilskudd er hovedkanalen for støtte til organisasjonen, vil man gradvis prøve å legge om til samarbeidsmåter som fortsatt gir innsyn og påvirkning, men med mindre detaljstyring av prosjekter.

Det er også en målsetting kontinuerlig å forbedre rutinene for oppfølging av multi-bi samarbeidet med sikte på rasjonalisering, samtidig som man oppfyller kravene til god økonomiforvaltning.

Rapport 1998

I tillegg til å gi verdifull bistand på flere prioriterte sektotrer, gav multi-bi samarbeidet verdifullt innsyn i organisasjonenes effektivitet og verdifulle påvirkningsmuligheter av vedtatte prioriteringer. De øremerkede bidrag til sosiale sektorer økte. Det vises for øvrig til omtale under den enkelte budsjettpost.

Geografisk fordeling av multi-bi midlene i 1998

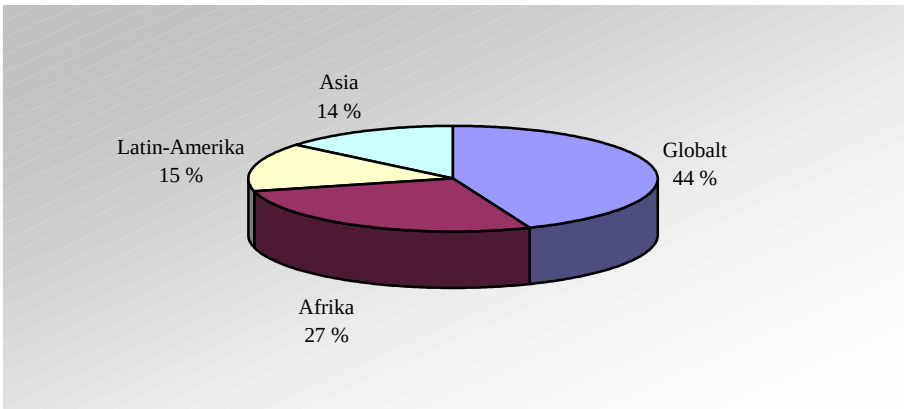

Budsjett 2000

De øremerkede bidrag til utdanning og helse foreslås opprettholdt på et høyt nivå. Dette gjøres ved prioriteringer innenfor samarbeidet med utviklingsbankene og et fortsatt betydelig samarbeid med UNICEF. Midler til ILO og UNICEF vil delvis bli brukt for å gjennomføre den økte satsing på bekjempelse av barnearbeid. Afrika sør for Sahara vil bli gitt særlig prioritet i multi-bi samarbeidet.

For 2000 foreslås bevilget 335,1 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte poster/ områder.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til planlegging, gjennomgang og oppfølging av tiltak finansiert under kapitlet, herunder reiser og administrasjon knyttet til eksperter og junior-eksperter.

For 2000 foreslås bevilget 3,1 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til multi-bi samarbeid, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Samfinansiering med bankene	120 059	110 000	110 000
70.15	Tilskudd til FNs fond og programmer	100 000	100 000	105 000
70.20	Tilskudd til FNs særorganisasjoner m.v.	92 849	88 000	93 000
70.25	Tilskudd til eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps	33 972	34 000	34 250
	Sum post 70	346 880	332 000	342 250

Underpost 70.10 Samfinansiering med bankene

Situasjonsbeskrivelse

Gjennom øremerkede bidrag til Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene ønsker Norge å bidra til at virksomheten i disse institusjonene innrettes i tråd med norske utviklingspolitiske mål, jf. omtale under kap. 163. En bruker følgende fire typer øremerkede bidrag i bankene:

- Institusjonell støtte som tar sikte på å skape bevisstgjøring innad i bankene om gitte temaområder og bedre deres kunnskap og håndtering av disse områdene
- Støtte til aktiviteter som bidrar bl.a. til kapasitets- og kompetansebygging i mottakerlandene

– Samfinansiering av programmer på landnivå
– Støtte til ulike globale og regionale programmer

Mål

Bidragene er konsentrert om tiltak som fremmer fattigdomsreduksjon, mottaker-orientering og lokal deltakelse. Et formål med tiltakene er å gjøre bankene mer bevisst på hvordan sosiale faktorer påvirker utviklingsprosessen, slik at de i økende grad tar hensyn til dette i sin virksomhet. På norsk side er en også opptatt av at bankene fremmer et kjønnsperspektiv, styrker sin innsats på miljøsektoren, samt øker sitt engasjement innen sosial sektor. Norske øremerkede bidrag til utviklingsbankene finansierer også regionale og globale utredningstiltak og operasjonelle aktiviteter hvor man fra norsk side ønsker å påvirke bankenes politikk.

Norske øremerkede bidrag går gjerne til tiltak som strekker seg over flere år, og hvor resultatene ikke minst kommer i form av endringer i bankenes virksomhet over tid. Det har i løpet av de siste årene vært en dreining i bankene, spesielt Verdensbanken, mot et klarere mottakerfokus og en økende forståelse for sosiale faktorers betydning i utviklingsprosessen. Verdensbanken anses nå for å ha internasjonalt anerkjente rutiner og prosedyrer for håndtering av miljøspørsmål. Også når det gjelder integrering av et kjønnsperspektiv i virksomheten er det tatt vesentlige skritt i positiv retning. Verdensbanken har økt sine utlån til helse og utdanning dramatisk, og er i dag den største finansieringskilden til aktiviteter innen sosiale sektorer i utviklingsland.

Rapport 1998

Det ble utbetalt 120 mill. kroner i øremerkede bidrag til utviklingsbankene, hvorav 90 mill. kroner ble utbetalt til Verdensbankgruppen, 15 mill. kroner til Den asiatiske utviklingsbank og 15 mill. kroner til Den interamerikanske uttviklingsbank. Av det totale beløp ble ca. halvparten kanalisert til tiltak i Afrika sør for Sahara, 22 mill. kroner til tiltak i Asia og 26 mill. kroner til tiltak i Latin-Amerika. Det resterende beløp ble brukt til tiltak av global karakter, men begrenset til tiltak med de fattigste utviklingslandene som målgruppe. I henhold til rammeavtalen mellom departementet og Verdensbanken, som ble godkjent av Stortinget i 1994, blir renteinntekter som overskyter bankens administrasjonsgebyr godskrevet en separat konto i Verdensbanken. Midlene disponeres etter avtale mellom departementet og Verdensbanken. I 1998 ble om lag 6 mill. kroner godskrevet denne kontoen.

Støtte til helse og utdanningstiltak utgjør en stor andel av de øremerkede bidrag til Verdensbanken, og også gjennom Asiabanken gis det støtte til disse sektorene. Som nevnt under kap.161, underpost 70.40 ble det i 1998 gitt ytterligere 32 mill. kroner i støtte til et program for grunnutdanning i Afrika gjennom Verdensbanken. En målsetting med støtten er å bistå de femten fattigste landene i Afrika sør for Sahara med å utarbeide bærekraftige sektorinvesteringsprogrammer for utdanningssektoren. Norge har tidligere støttet prosjekter i Verdensbanken som har belyst betydningen av jenter og kvinners utdanning for å oppnå sosial og økonomisk utvikling. Dette har medvirket til at utdanning av jenter vil bli spesielt prioritert i sektorprogrammer.

Bruk av fjernundervisning har vist seg å være et spennende og kostnadseffektivt alternativ til tradisjonell undervisning. Norsk støtte til utdanningsprogrammet i Verdensbanken ble i 1998 utvidet til å omfatte støtte til et fjernundervisningsprogram på universitetsnivå, African Virtual University, og til utviklingen av en strategi for fjernundervisning for afrikanske land.

I 1997 ble det gitt 12,5 mill. kroner i støtte til et program i Verdensbanken for bekjempelse av barnearbeid. Programmet belyser skader barnearbeid medfører, ikke bare for barnet selv, men også for familiens økonomi og for samfunnsøkonomien. Programmet ble videreført i 1998 og har ført til økt fokus på barnearbeid i banken og til at programmer for å motvirke barnearbeid nå er blitt etablert i en rekke låntakerland.

Norge har spilt en aktiv rolle i utviklingen av Verdensbankens tilnærming til fattigdomsbekjempelse. En evalueringsrapport utarbeidet av Chr. Michelsens Institutt

om Verdensbanken og fattigdom i Afrika konkluderer med at bruken av øremerkede midler til prioriterte tiltak har vært nyttige og relevante med hensyn til en sterkere fattigdomsorientering i banken. Rapporten anbefaler at norsk støtte på dette området blir videreført.

Norge deltar aktivt i Special Program of Assistance to Africa (SPA), et giverforum ledet av Verdensbanken som blant annet setter fokus på kvinners rolle og deltakelse i utviklingsprosessene. Man har her vært opptatt av hvordan økonomiske reformer påvirker kvinners situasjon, og i hvilken grad dette er reflektert i Verdensbankens landstrategier og strukturtilpasningsprogrammer. Gjennom programmet har Norge gitt støtte til rapporten "Gender, Growth and Poverty Reduction: 1998 Status Report on Poverty in Sub-Saharan Africa". Rapporten fastslår at økte rettigheter til kvinner vil bidra til økonomisk vekst og hevder at en mer rettferdig fordeling mellom kjønnene vil være en forutsetning for å oppnå vekst og bærekraftig utvikling i Afrika.

Norge videreførte sin støtte til miljøarbeidet i Verdensbanken ved å finansiere aktiviteter under de respektive arbeidsprogrammene for Afrikaavdelingen, Asia-avdelingen og den sentrale miljøenheten. Det ble avsatt 15 mill. kroner til å støtte et felles program mellom Verdensbanken og UNDP på vann- og sanitærsektoren.

Det ble tidlig i 1998 besluttet at Norge skulle delta i annen fase av CGAP (Consultative Group to Assist the Poorest), et Verdensbankledet forum for mikrofinans bestående av 27 multilaterale og bilaterale givere hvor formålet er å effektivisere og øke bruken av mikrofinans som virkemiddel i internasjonal bistand. Det norske bidraget er på 15 mill. kroner for perioden 1998 til 2003. I oktober 1998 ble det organisert et åpent møte om mikrofinans der statsråden innledet, i tillegg til at det med faglig bistand fra CGAPs sekretariat ble arrangert et opplæringsseminar for NORAD og norske frivillige institusjoner.

Norge fortsatte i 1998 sitt engasjement i APDF (African Project Development Facility) og FIAS (Foreign Investment Advisory Service), et felles IFC- og Verdensbankprogram for å stimulere utenlandske direkte investeringer i utviklingsland.

Budsjett 2000

Regjeringen vil bruke de øremerkede bidragene til å fokusere ytterligere på aktiviteter i utviklingsbankene som bidrar til å omsette vedtatt politikk i praksis. Spesielt gjelder dette områder som fattigdom, kvinner, barn, HIV/AIDS, miljø og privat sektor samt utvikling av utdannings- og helsektoren i låntakerlandene.

Norge har i de senere år hatt en aktiv dialog med Verdensbanken, Asiabanken og Den interamerikanske utviklingsbanken med tanke på å utvikle programmer og tiltak hvor man fra norsk side har ønsket å styrke bankenes engasjement ved hjelp av øremerkede bidrag. I lys av den positive utvikling som har funnet sted den senere tid i Den afrikanske utviklingsbank, jf. omtale under kap. 163, vil Regjeringen i tiden fremover prioritere økt støtte også til denne institusjonen.

En legger stor vekt på å støtte tiltak som medvirker til økt kapasitets- og kompetanse-bygging på låntakersiden bl.a. for å bidra til at landene blir bedre i stand til selv å koordinere bistandsaktivitetene og ta nasjonalt lederskap i prosessen.

I tråd med strategien for næringsutvikling i Sør vil man søke å utvide samarbeidet med bankene innenfor privat sektor, blant annet ved å støtte tiltak rettet mot små og mellomstore bedrifter. I den sammenheng peker mikrofinans seg ut som et interessant virkemiddel, da det potensielt forener målsettingen om fattigdomsreduksjon med ønsket om fremme av næringsutvikling. Finansiell bistand til mikrofinans må skje i samsvar med styrking av kapasitet og kompetanse i utviklingslandene, og utformingen av den enkelte mikrofinansordning må ta tilstrekkelig hensyn til lokale forhold. Videre vil man fra norsk side støtte opp om tiltak for å bedre utviklingslandenes rammevilkår for næringsutvikling. I den sammenheng kan det være aktuelt å trappe opp Norges støtte til FIAS, som blant annet gir landene faglig bistand i forbindelse med utvikling av juridisk rammeverk og andre forhold som påvirker et lands investeringsklima. Det vil arbeides

med å videreutvikle samarbeidsrutiner med bankene som ivaretar krav til kvalitetssikring.

For 2000 foreslås bevilget 110 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs fond og programmer

Situasjonsbeskrivelse og mål

De organisasjoner som får støtte er FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF) og FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP). Det vil også være aktuelt å gi øremerket støtte til reformarbeidet i FN fra denne posten. For en nærmere beskrivelse og målsettinger når det gjelder UNDP og UNICEF vises til omtale under kap. 0161, post 70. Gjennom den øremerkede støtten til UNDP tar en fra norsk side sikte på å styrke organisasjonens arbeid på fattigdomsområdet inkludert oppfølging av 20/20-initiativet, godt styresett i Afrika og UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser. For UNICEF brukes øremerkede midler særlig til å styrke organisasjonen på områdene grunnutdanning, barns rettigheter og utsatte barnegrupper. UNDCP har som oppgave å bidra til redusert tilgang på og bruk av narkotika, primært i utviklingsland. Norsk støtte skal bidra til alternative inntektsmuligheter for bønder som i dag dyrker narkotika, samt til holdningsskapende tiltak mot bruk av rusmidler, særlig blant unge mennesker.

Rapport 1998

Det ble bevilget til sammen 100 mill. kroner i 1998, fordelt med 35 mill. kroner på UNDP, 55 mill. kroner på UNICEF og 10 mill. kroner på UNDCP.

Multi-bistøtten til UNDP forsøkes konsentrert om bredere tematiske områder som fattigdom og godt styresett i Afrika. I 1998 ble våre forpliktelser på disse områdene videreført. Med den norske støtten til UNDPs fattigdomsarbeid har organisasjonen bistått flere land med utarbeidelse av nasjonal statistikk på fattigdomsområdet. Formulering av nasjonale strategier for bekjemping av fattigdom er et sentralt oppfølgingsområde organisasjonen i økende grad konsentrerer seg om. Med blant annet norske midler fra styresettfondet har UNDP, i samarbeid med afrikanske myndigheter, institusjonalisert prosessen "Africa Governance Forum" (AGF) som en møteplass mellom afrikanske myndigheter, representanter fra det afrikanske sivile samfunn og givere. Her diskuteres sentrale aspekter ved styresettproblematikken i Afrika. AGF II som fant sted i Ghana i 1998 fokuserte på korrupsjon. Av andre tiltak som ble støttet i 1998 var en ny fase av det norske konsulentfondet med UNDP, videreføring av støtten til FN-kontoret i Norge (UNCCS – Vedlikeholdssekretariatet for FNs felles kodesystem), støtte til et økonomisk gjenoppbyggingsprogram på Cuba og et fond for tiltak mot spredning av håndvåpen. Støtte ble også gitt til å styrke UNDPs pågående omorganisering. Denne omorganiseringen har bl.a. sammenheng med reform av FN og innebærer en betydeling styrking av og delegering av myndighet til landkontorene.

Siden 1996 har man fra norsk side hatt et omfattende samarbeid med UNICEF om støtte til grunnutdanning for jenter i Afrika. Norge har for de fire første årene bevilget 150 mill. kroner. Programmet omfatter en rekke land og skal bidra til å høyne kvaliteten på grunnutdanning generelt, gjøre skolen mer attraktiv for jenter og øke andelen jenter som begynner på skolen og som fullfører. Norske konsulenter følger programmet som har eget programstyre hvor Utenriksdepartementet deltar. Det blir foretatt en større gjennomgang av dette programmet i 1999. Resultatene fra denne gjennomgangen vil brukes til eventuelt å foreta endringer og som grunnlag for å vurdere videre norsk engasjement i programmet. I 1998 startet UNICEF et norskstøttet program mot barnearbeid. Programmet omfatter globale, regionale og landspesifikke initiativer, med en total finansiell ramme på om lag USD 40 mill. For å støtte UNICEFs arbeid med å fremme jenters status, rettigheter og utviklingsmuligheter finansierte Norge film- og kommunikasjonsprosjekter i Sør-Asia og Afrika. Man fortsatte støtten til tidligere godkjente prosjekter innen områdene barns rettigheter, barnearbeid, kommunikasjon og desentraliserte helsetiltak. Gjennom 1998 fortsatte man omleggingen fra å støtte mange enkeltprosjekter til tematiske programmer innen utdanning, støtte til barn i spesielt

utsatte situasjoner og kommunikasjon om barns rettigheter. Man har fra norsk side også i 1998 tatt opp de spørsmål som ble reist i Riksrevisjonens gjennomgang av bistandssamarbeidet med UNICEF i 1997. Organisasjonen har gjennnomført mange av Riksrevisjonens anbefalinger og har bl.a. innført et nytt styringssystem for sine økonomifunksjoner.

Opptjente rentemidler for UNICEF er blitt brukt til å dekke administrasjonsgebyrer i tråd med vedtak i UNICEFs styre.

I samarbeidet med UNDCP ble et integrert distriktsutviklingsprogram i Nordvest-Laos videreført i påvente av diskusjoner om utformingen av en ny, andre fase. Kirkens Nødhjelp er engasjert til å gjennomføre prosjektet, som inneholder komponenter innen helse, utdanning og jordbruk, samt holdningsskapende arbeid mot rusmidler. En sluttevaluering viste til positive resultater, og har dannet grunnlag for vurdering av videre støtte, som nå er innvilget. I 1996 ble det vedtatt - i samfinansiering med Sosial- og helsedepartementet - støtte til et femårig globalt initiativ for forebyggende arbeid mot alkohol og narkotikamisbruk i det sørlige Afrika og Sørøst-Asia. Programmet gjennomføres i samarbeid med WHO. En del av den norske støtten ble fortsatt gitt som ikke-øremerket bidrag til UNDCPs virksomhet. Renter på innestående midler i UNDCP, om lag kr 640 000, ble godkjent brukt til prosjektvirksomheten.

Budsjett 2000

Gjennom UNDP vil det i 2000 være aktuelt å videreføre støtten til FN-kontoret i Norge, konsulentfondet med UNDP, samt det økonomiske gjenoppbyggingsprogram på Cuba. Av nye tiltak vil et program for integrering av menneskerettighetsdimensjonen i utviklingsarbeidet (HURIST) bli vurdert. En videreføring av støtten til styresett-problematikken i Afrika og fattigdomstiltak vil også bli vurdert.

For UNICEF tar en sikte på å videreføre den pågående støtte som gir særlig prioritet til utdanningssektoren i Afrika. I tillegg legges det stor vekt på programmet for å bekjempe barnearbeid, noe som er bakgrunn for økningen i denne bevilgningen. Den norske støtten til UNDCP vil gå til det globale samarbeidsprosjektet med WHO, til fase II av landsbyprosjektet i Laos, samt videreføring av ikke-øremerket bidrag.

For 2000 foreslås bevilget 105 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs særorganisasjoner m.v

Situasjonsbeskrivelse

Tilskudd til FNs særorganisasjoner omfatter bistandsaktiviteter i regi av FAO, ILO, UNESCO, IMO og ITC. Disse har en normativ rolle og et globalt mandat innen spesielle sektorer og fagområder. Deres spesialisering gjør at de ofte sitter på en internasjonal kompetanse som er svært nyttig i bistandssammenheng. Flere av de større særorganisasjonene har et relativt stort bistandsengasjement. Mens Utenriks-departementet har ansvaret for FAO, ligger hovedansvaret for ILO, UNESCO og IMO i henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementet, Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg til særorganisasjonene gis også øremerkede bidrag til UNCTAD.

Mål

Den generelle målsettingen med denne posten er å utnytte noen av særorganisasjonenes og UNCTADs kompetanse til å yte faglig bistand i tråd med norske prioriteringer. Gjennom øremerking av midler søker en også å påvirke organisasjonenes bistandsprofil i ønsket retning. En målsetting som gjelder for alle særorganisasjoner er at det blir en klar kobling mellom aktiviteter som gjennomføres ved hjelp av det ordinære budsjettet og multi-bi finansierte tiltak. En har videre satt seg som mål å få til en bedre koordinering mellom bistandsaktører ved at særorganisasjonene bidrar med sin faglige kompetanse til en felles og helhetlig utviklingsinnsats fra det multilaterale systemet. Prioritet gis til tiltak som understøtter organisasjonenes mandat og komparative

fortrinn, og der det normative og operative arbeid ses i sammenheng. Støtten gjennom særorganisasjoner skal gis i tråd med norsk politikk på FN-reform, slik at blant annet tiltak på landnivå skjer koordinert med resten av FN-systemet.

Hovedformålet med den øremerkede støtten gjennom FAO er å bidra til å utvikle primærnæringene i utviklingsland gjennom rådgiving, institusjonsbygging og kompetanseutvikling. Samarbeidet med ILO har som formål å styrke organisasjonens innsats vedrørende trepartssamarbeid mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere, sysselsetting, samvirkeorganisering og tiltak mot barnearbeid. Fra norsk side er det viktig å styrke koblingen mellom ILOs konvensjoner og praktiske bistandsaktiviteter.

Gjennom IMO søker Norge å styrke utviklingslandenes maritime kompetanse særlig ved å gi støtte til opplæring.

I samarbeidet med UNESCO prioriteres støtte til utdanning med særlig vekt på alfabetiseringstiltak og grunnutdanning for jenter og kvinner. Gjennom støtten til ITC vil Norge bidra til utviklingslandenes integrering i verdenshandelen ved produkt- og bedriftsutvikling, samt markedsføringstiltak. Formålet med støtten til UNCTAD er å bidra til utviklingslandenes, og særlig de fattigste landenes, integrering i verdensøkonomien gjennom kapasitets- og institusjonsbygging, samt spesifikke tiltak som forbereder landene på tiltredelse i WTO.

Rapport 1998

Inklusive det som ble bevilget fra omfordelingsproposisjonen høsten 1998 ((St.prp. nr. 25 (1998-99)), ble det i 1998 brukt til sammen 92,8 mill. kroner. Av dette gikk 20 mill. kroner til FAO, 35 mill. kroner til ILO, 9 mill. kroner til IMO, 13 mill. kroner til UNESCO, 4 mill. kroner til ITC og 12,8 mill. kroner til UNCTAD.

Gjennom FAO støttet Norge innovative programmer som styrker kapasitetsbygging i utviklingsland. I 1998 fortsatte man å gi støtte til FAOs arbeid innen skogbruk, fiske, landbruk, ressursforvaltning, miljøtilpasset plantevern og kvinneretting. Av de programmene som fikk mest støtte fra Norge kan nevnes støtte til utviklingslands oppfølging av den internasjonale avtalen om forsvarlig fiske og et program for å involvere lokale bønder i bærekraftig forvaltning og bruk av skogressursene i utviklingsland.

Bistandssamarbeidet med ILO fortsatte i 1998 i retning av færre, men noe større prosjekter, innenfor prioriterte områder som bekjempelse av barnearbeid, sosial dialog og trepartssamarbeid, sysselsettingsskapende aktiviteter, likestilling og miljø. Som oppfølging av Barnearbeidskonferansen i 1997, har Norge foretatt en betydelig opptrapping av tiltak for å bekjempe barnearbeid. Enkelte av de norsk støttede prosjektene er blitt evaluert og har fått gode tilbakemeldinger.

Samarbeidsmønsteret med IMO, med fokus på maritim sikkerhet og tiltak for å heve kvalifikasjonene til sjøfolk i utviklingsland, ble videreført i 1998. Det meste av støtten gikk til World Maritime University (WMU) i Malmø.

Samarbeidet med UNESCO fortsatte innenfor de prioriterte områder beskrevet ovenfor. Samarbeidet er fremdeles noe mindre effektivt enn ønskelig fra norsk side. Det arbeides for å finne fram til et mer helhetlig samarbeidsprogram med mindre detaljstyring. De senere år har man arbeidet med å legge om fra å gi støtte til flere mindre enkeltstående prosjekter til å støtte færre, regionale og globale programmer. Denne omleggingen synes å fungere tilfredsstillende.

Bistanden på handelsområdet søker å ivareta en helhetlig tilnærming til handel og utvikling, der både UNCTAD, WTO og ITC er involvert. Dette er i tråd med intensjonene i Strategien for næringsutvikling i Sør. Det har vært en positiv utvikling i samordningen mellom berørte institusjoner på handelsrelatert bistand. Det felles WTO, UNCTAD og ITC programmet for handelsrelatert bistand til enkelte afrikanske land var i 1998 i godt gjenge. Norge bidro med øremerkede midler til Burkina Faso. Norge har videre lagt vekt på gjennomføringen av Det felles rammeverket, bestående av

UNCTAD, ITC, WTO, UNDP og Bretton Woods institusjonene for handelsrelatert bistand til MUL-landene. Midlene i det norske MUL-fondet i WTO ble kanalisert til tiltak for å styrke MUL-landenes kompetanse på det multilaterale handelsregimet. Støtten til UNCTAD ble noe trappet opp, og midlene gikk til tiltak innen kapasitetsoppbygging innen handel og investeringer, gjeldsstyring og miljø. Midlene ble i hovedsak kanalisert til UNCTADs MUL-fond. Norge har de senere år vært avventende i forhold til ITC, men har nå registrert en positiv utvikling i institusjonen.

Renteinntektene av multi-bi tilskuddene i 1998 utgjorde 1,3 mill. kroner for FAO, kr 700 000 for UNESCO, kr 150 000 for IMO og 1 mill. kroner for ILO. Rentene anvendes til finansiering av de norske multi-bi prosjektene i organisasjonene.

Budsjett 2000

I samarbeidet med FAO planlegges det å konsentrere støtten om fiskeriforvaltning, gardsskogbruk, integrert plantevern, bærekraftige landbrukssystemer og kvinnerettede tiltak. Programstøtten til FAO i 2000 må ses i sammenheng med de områder som Norge vektlegger i handlingsplanen fra Toppmøtet om matvaresikkerhet, samt relevante miljøkonvensjoner.

For ILO vil den norske bistandsinnsatsen bli kanalisert til de prioriterte områdene, med særlig vekt på bekjempelse av barnearbeid og styrking av trepartssamarbeidet. Økningen i denne bevilgningen er særlig knyttet til dette arbeidet. Det vil fortsatt bli søkt å gå over til en programorientert tilnærming i samarbeidet, noe som også er i tråd med ILOs ønsker. Det norske samarbeidet med IMO vil bli videreført med samme profil og nivå.

I samarbeidet med UNESCO vil man søke å styrke organisasjonens normative rolle på utdanningssektoren. Man vil videreføre støtten til programmer for alfabetisering og grunnutdanning både innen formell og uformell utdanning. Det vil legges særlig vekt på tiltak for å nå vanskeligstilte grupper, eksempelvis barn med funksjonshemninger.

Som ledd i oppfølgingen av Strategien for næringsutvikling i Sør, i tilknytning til kommende WTO-forhandlinger og UNCTAD X , vil det bli lagt vekt på tiltak som kan bidra til at utviklingslandene i større grad blir i stand til å utnytte de positive sidene av en stadig mer globalisert verdensøkonomi. Det vil bli vurdert å gi bevilgning til et generelt fond for bistand til utviklingsland som WTO er i ferd med å få på plass og til ITCs globale fond. Samarbeidet med UNCTAD vil bli videreført innen prioriterte områder som kapasitetsbygging innen handel, fremme av utenlandske direkte investeringer og gjeldsbetjening, med særskilt fokus på MUL-landene. Det vurderes et mindre frivillig bidrag til UNIDO for å støtte opp om industriell miljøvennlig produksjonskapasitet i MUL-landene. Det vil fra norsk side bli arbeidet for en en sterkere samordning mellom relevante institusjoner som er engasjert for å fremme næringsvirksomhet i Sør. Det vurderes også et mindre bidrag til FNs opplæringssenter (UN Staff College) i Torino.

For 2000 foreslås bevilget 93 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til eksperter og juniorekspertер og FNs fredskorps

Situasjonsbeskrivelse

Et fåtall eksperter blir stilt til disposisjon for enkelte organisasjoner innenfor områder av spesiell interesse for Norge, bl.a. grunnutdanning, menneskerettigheter og offentlig helsevesen.

Siden Norge inngikk de første juniorekspertavtalene i 1963, er ca 400 juniorekspertер stilt til disposisjon for 17 FN-organisasjoner (FAO, WFP, ILO, ITU, UN, UNESCO, UNHCR, UNDP, UNFPA, UNICEF, UNEP, IFAD, WHO, UNAIDS, UNCTAD, UNIDO og ICAO).

Juniorekspertene er yngre fagfolk som rekrutteres og finansieres fra Norge, men som blir ansatt og forvaltet av den enkelte organisasjon. En evaluering i 1994 anbefalte å fortsette med programmet og å øke rekrutteringen over tid.

Mål

Rekrutteringen bidrar til å styrke utviklingsarbeidet i FN-organisasjoner ved å stille norske fagfolk til disposisjon, tilbakefører innsikt i organisasjonenes arbeid til norske miljøer og utgjør en viktig rekrutteringsbase for videre arbeid i internasjonale organisasjoner.

Rapport 1998

Under ordningen for eksperter til FN utførte fem personer herav en kvinne, fire årsverk.

Juniorekspertordningen representerte 57 årsverk i 1998 fordelt på 28 menn og 50 kvinner. En juniorekspert aksepterte tilbud om å fortsette i FAO etter avsluttet kontrakt.

Budsjett 2000

For 1999 foreslås bevilget 34,25 mill. kroner. Bevilgningen vil for 2000 også omfatte tilskudd knyttet til FNs fredskorps.

Kap 0166 Gjeldslettetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, *kan overføres*	295 000	250 000	250 000
	Sum kap 0166	295 000	250 000	250 000

Gjeldsplan mot år 2000

Gjeldsplanen, som ble lansert i 1998, er Regjeringens helhetlige, landspesifikke gjeldsstrategi og danner grunnlaget for norske holdninger i internasjonale gjeldsspørsmål og for hvordan Norge kan arbeide for at internasjonale mekanismer for gjeldslette kan forbedres. Planen bygger på en totalvurdering av både multilaterale og bilaterale tiltak, og den fikk bred omtale i St. prp.nr. 1(1998-99). All norsk gjeldsettergivelse under gjeldsplanen – både multilateral og ensidig – gjennomføres uten å belaste bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet med nye bevilgninger, jf. forslag til romertallsvedtak XIV. Unntaksvis kan det pga. endret gjeldsprofil være aktuelt å foreta gjeldsettergivelse for land som ikke dekkes av gjeldsplanen. For disse landene vil Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om budsjettdekning etter at gjeldsforhandlingene er avsluttet. Andre ulike tiltak på gjeldsområdet finansieres over de ordinære budsjettposter, i det alt vesentlige over kap. 0166 underpost. 70.10.

I 1998 ble den norske gjeldsplanen presentert for sentrale land og organisasjoner som arbeider med gjeldsspørsmål. Dette skjedde i form av bilaterale konsultasjoner, i et orienteringsmøte for stabene i IMF og Verdensbanken og i et bredt anlagt seminar under Verdensbankens årsmøte. Etter at den norske gjeldsletteplanen ble presentert internasjonalt, har en rekke sentrale land innen G-7 lansert egne strategier på gjeldsområdet. G-7-møtet i juni i år resulterte i enighet om en reformpakke av HIPC-mekanismen til støtte for de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Finansieringen av denne reformen er ennå ikke ferdig. Blir den gjennomført etter planen, vil antallet land som omfattes av HIPC-ordningen øke fra 29 til 36. Det inkluderer også Benin og Senegal, som i henhold til gjeldsplanen skal være gjenstand for ensidig norsk gjeldslette. Den norske gjeldsletteoperasjonen overfor Benin er ferdigforhandlet. Dersom Benin og Senegal blir gjenstand for HIPC-behandling, vil dette imidlertid få innvirkning på norske gjeldsletteoperasjoner, noe som innebærer at gjennomføringen av disse må vente til situasjonen er mer avklart. Regjeringen vil informere Stortinget på egnet måte om den videre håndtering. Det er grunn til å håpe at det nå er skapt et betydelig momentum for utvidet gjeldslette til de fattigste og mest gjeldstyngede landene.

Post 70 Tilskudd til gjeldslettetiltak, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner	295 000	250 000	250 000
	Sum post 70	295 000	250 000	250 000

Underpost 70.10 Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Formålet med gjeldsfondet er å bidra til å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde og sikre økte ressursoverføringer til de fattigste og mest gjeldstyngede land, spesielt i Afrika sør for Sahara. I retningslinjene for bruken av fondet legges det vekt på at direkte gjeldslette skal prioriteres framfor indirekte gjeldslette.

Midler fra fondet skal gå til gjeldslettetiltak i regi av multilaterale finansierings-institusjoner, i første rekke Verdensbanken og andre institusjoner som har status som bistandsorganisasjoner. Regjeringen ønsker å prioritere deltakelse i finansieringen av HIPC-mekanismen for å lette de fattigste landenes gjeldsbyrde overfor multilaterale institusjoner. Fondet kan også benyttes til andre initiativer i henhold til den norske Gjeldsplanen, herunder deltakelse i 5. og 6. dimensjonsoperasjoner og tiltak for å styrke gjeldsstyringskapasiteten i fattige og gjeldstyngede land.

Rapport 1998

I 1998 ble det utbetalt 295 mill. kroner over fondet. Av disse ble 90 mill. kroner overført som generelt bidrag til HIPC-ordningen. 65 mill. kroner ble brukt til direkte gjeldslettetiltak via en gjeldslettemekanisme i regi av Verdensbanken - den såkalte 5. dimensjonen. Denne ordningen ble etablert for de fattigste landene som i dag bare låner på myke IDA-vilkår, men som fortsatt nedbetaler gamle IBRD-lån. Ordningen innebærer at renten på gamle IBRD-lån subsidieres ned til IDA vilkår. Norges og andre lands samfinansiering med 5. dimensjonen brukes til en direkte reduksjon av gjelden. I 1998 ble det fra gjeldsfondet via 5. dimensjonen utbetalt 30 mill. kroner til Malawi og 35 mill. kroner til Tanzania.

Norge bidro i 1998 med 20 mill. kroner til Valutafondets utvidete strukturtilpasningsfond (ESAF), som gir lån til utviklingsland på subsidierte vilkår.

Beløpet er en del av det norske bidraget til ESAF II, som er på 110 mill. kroner fordelt på 5-10 år etter nærmere avtale med Valutafondet.

Høsten 1998 ble Mellom-Amerika rammet av orkanen Mitch. I etterkant av naturkatastrofen var det et umiddelbart behov for å frigjøre økonomiske ressurser i gjenoppbyggingsperioden som en del av bistanden til regionen. Norge var blant initiativtakerne til opprettelsen av et fond i Verdensbanken for lette av de berørte landenes gjeld til multilaterale finansieringsinstitusjoner. Det ble fra norsk side bevilget 120 mill. kroner til dette formålet.

Budsjett 2000

HIPC-initiativet fremstår i dag som det mest sentrale internasjonale virkemiddelet for finansiering av gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede land. Norge har vært en aktiv pådriver i etableringen, gjennomføringen og oppfølgingen av ordningen. Våren 1999 iverksatte IMF og Verdensbanken en fullstendig gjennomgang av initiativet med sikte på å styrke mulighetene for at det etableres en robust og permanent utgangsoperasjon for landene som behandles under ordningen. Det samme gjelder realisering av reformforslagene for HIPC-ordningen etter G7 møtet i Køln i juni 1999. Det forventes at resultatet fra gjennomgangen vil øke kostnadene knyttet til initiativet. HIPC-bidrag forventes derfor å utgjøre hoveddelen av bevilgningen i 2000. Det vil dessuten fortsatt være behov for gjeldslette via eksisterende ordninger i henhold til den norske Gjeldsplanen.

For 2000 foreslås bevilget 250 mill. kroner. Bevilgningsforslaget er basert på den anslåtte fremdriften i internasjonale gjeldsinitiativ neste år.

Underpost 70.15 Tilskudd til oppfølging av Parisklubb-avtaler

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, som er et forum av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin gjeld. I forhandlingene fastsettes vilkår for tilbakebetaling av offentlig eller offentlig garantert gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter.

Posten dekker gjeldslette til utviklingsland som kan rapporteres til OECD/DAC som offisiell utviklingshjelp (ODA). For gjeldslette som ikke kan rapporteres som ODA vises til kap. 0197, post 77.

Mål

Norge skal på lik linje med andre vestlige kreditorland delta i gjeldsletteoperasjoner som gjennomføres i regi av Parisklubben for å gi de fattigste og mest gjeldstyngede land bedre rammebetingelser for fremtidig økonomisk vekst og sosial utvikling.

Norge vil gjennom deltakelsen i Parisklubben arbeide for at de fattigste og mest gjeldstyngede land skal oppnå vilkår som sikrer disse landene en gjeldsbetjening i samsvar med landenes økonomiske bæreevne.

Rapport 1998

Parisklubben har gjennom slutten av 80-årene og i 90-årene etterhvert akseptert en stadig økende direkte gjeldsettergivelse overfor de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Denne utviklingen ble videreført i 1998. Norge har hele tiden støttet opp under denne prosessen.

Parisklubben vedtok høsten 1996, i lys av Verdensbankens og IMFs gjeldsinitiativ (HIPC-initiativet), å kunne gå ut over de såkalte Napoli-betingelsene som ble fastsatt av Parisklubben i 1995, og som bl.a. innebærer en gjeldslette på opp til 67 pst. for de fattigste og mest gjeldstyngede landene. Etter dette vedtaket kan Parisklubben nå etter en individuell vurdering av de enkelte land gi opp til 80 pst. gjeldsreduksjon, såkalte

Lyon-betingelser. Tiltak i Parisklubben vil dessuten bli koordinert med tiltak i regi av Bretton Woods-institusjonene. Et slikt koordinert opplegg representerer etter norsk oppfatning et gledelig gjennombrudd i arbeidet for å løse gjeldsproblemene i utviklingslandene. Det er imidlertid et problem at det er satt en grense på 80 pst. for Lyon-betingelser, fordi det kan være nødvendig å ettergi mer enn dette for å bringe et utviklingsland inn i en håndterbar gjeldssituasjon og samtidig ivareta en proporsjonal byrdefordeling mellom kreditorgruppene

Norge arbeidet for at Lyon-betingelsene praktiseres så fleksibelt at en proporsjonal byrdefordeling mellom bilaterale og multilaterale kreditorer kan oppnås. I samsvar med Regjeringens gjeldsplan har G7 landenes initiativ for reform av HIPC-ordningen under møtet i juni har skapt ytterligere momentum for forbedringer i Parisklubb betingelsene.

Norske fordringer overfor utviklingsland

Nedenstående tabell angir utviklingslands gjeld til Norge som er reorganisert gjennom Parisklubb-avtaler (moratorier) - *i mill. kroner* [1]

Algerie	164	Jamaica	115	Sierra Leone	76
Benin	234	Kongo (tidl. Zaire)	217	Sudan	127
Ecuador	351	Liberia	63	Tanzania	80
Egypt	307	Mexico	35	Vietnam	37
Elfenbenskysten	269	Pakistan	46		
Ghana [2]	1	Peru	778	Sum	3 294
Guinea	132	Senegal	252		

[1] Omfatter ikke land i Øst-Europa og land i det tidligere Jugoslavia. Tallene er pr 30. juni 1999 og det er ved omregning til kroner benyttet USD-kurs pr. samme dato. Tallene er ekskl. morarenter.
[2] Norge har i tillegg en fordring på Ghana på 121 mill. kroner i en moratorieavtale som ikke er basert på en ordinær Parisklubb-avtale.

I tillegg har Norge utestående fordringer, vesentlig i andre utviklingsland, som ikke omfattes av avtaler i Parisklubben. Disse fordringene utgjorde om lag 555 mill. kroner da staten overtok som kreditor basert på GIEKs opprinnelige utbetalte erstatningsbeløp. Burma og Sudan er de klart største debitorland. De faktiske norske fordringene overfor disse landene vil nå være betydelig større på grunn av påløpte renter. Det er imidlertid ikke funnet behov for et løpende ajourhold av renter overfor land som verken betjener sin gjeld eller har avtaler med Parisklubben.

Budsjett 2000

Ettergivelse av fordringer som følge av Parisklubb-avtaler inngår i gjeldsplanen. Dette innebærer bl.a. et budsjetteringssystem som ikke medfører behov for bevilgning, jf. egen omtale av gjeldsplanen.

Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging

Utgifter under programkategori 03.40 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 625 543	1 474 300	1 529 300	3,7
0192	Fred, forsoning og demokrati	510 924	463 550	604 200	30,3
0195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	250 200	433 200	665 200	53,6
	Sum kategori 03.40	2 386 667	2 371 050	2 798 700	18,0

Situasjonsbeskrivelse

Fra 1992 til 1999 er bevigningen til humanitære tiltak m.v. doblet, og med et beløp på over 2 milliarder kroner utgjør den om lag 20 prosent av det samlede bistandsbudsjettet. Veksten i den humanitære bistanden har skjedd som følge av stadig større behov for denne kategorien av bistand. Samtidig viser de store giverlandenes humanitære budsjetter en synkende tendens.

Bistandsbehovenes art har også endret seg. Antallet naturkatastrofer har økt dramatisk. Størstedelen av den humanitære bistanden gis likevel i områder der det pågår væpnede konflikter. De fleste konfliktene forekommer nå innenfor, snarere enn mellom nasjoner. Tendensen er at konfliktene blir mer langvarige enn før, at sivile - og særlig kvinner og barn - blir mer utsatt og at sivile i stadig større omfang oppfattes som viktige angrepsmål i konflikter.

Programkategorien omfatter den kortsiktige humanitære bistand og bistand til fred og demokratibygging, samt fremme av menneskerettigheter. Størstedelen av bistanden er nødhjelp i forbindelse med naturkatastrofer, flyktninger, internt fordrevne og nødlidende i konfliktområder. Tilskuddene er i prinsippet engangsbidrag og gis hovedsakelig som støtte til konkrete humanitære prosjekter. Prosjekter som kommer nødlidende i de fattigste land til gode prioriteres. Samtidig legges det vekt på å bistå de mest sårbare og utsatte mottakergrupper.

Tilskuddene kanaliseres i hovedsak gjennom norske frivillige organisasjoner, Det internasjonale Røde Kors og FN-systemet. Det tas sikte på å øke andelen av den humanitære bistanden som gis gjennom FN-systemet. Tilskuddene til fred og demokratibygging har blant annet som overordnet målsetting å stabilisere og utvide demokratiet i land rammet av konflikt, eller bidra til konfliktforebygging i mottakerlandet.

Tilskudd til menneskerettighetstiltak er i prinsippet engangstiltak og gis til ODA-godkjente land der grunnleggende menneskerettigheter og fundamentale friheter krenkes og der det er mulig å gå inn med relevante prosjekter. De viktigste kanaler for menneskerettighetstiltak er norske, lokale og internasjonale menneskerettighets-organisasjoner, samt FNs Høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR).

Da en del av bevilgningene overføres som bidrag til nærmere angitte FN-organisasjoner vil enkelte punkter i økonomireglementet hva gjelder krav til kunngjøring, søknads- og tilsagnsbehandling ikke være aktuelle, jf. normalprosedyren. For øvrig gjøres oppmerksom på at disse organisasjonene, som Norge er medlem i, også har egne kontrollordninger for oppfølging av bistandsmidlene.

Viktige utfordringer for den humanitære bistandspolitikken er strategisk bruk av midler, koordinering av de ulike feltaktørene, integrert tilnærming til de kriserammedes umiddelbare behov og planlegging av innsatser etter konflikten, samt mobilisering av

økte ressurser fra land som i dag ikke bidrar tilstrekkelig. Alle disse forholdene ble berørt i redegjørelsen til Stortinget 21. januar 1999, der den humanitære strategien for effektiv håndtering av disse utfordringene ble presentert.

Mål

Utgangspunktet for Norges humanitære bistand er det humanitære imperativ til å hjelpe og beskytte andre mennesker i nød, og vise solidaritet med de nødstedte. Dette må gjøres effektivt for å nå så mange som mulig. For å møte de voksende behovene for humanitær bistand, og bidra til at denne utviklingen kan snus, ønsker Regjeringen å gå inn i årsakene til at konflikter oppstår og katastrofer inntreffer.

Mål for denne programkategorien er å bidra til å forebygge og lindre nød i forbindelse med konfliktsituasjoner og naturkatastrofer, samt å bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati. I arbeidet med oppnåelse av disse mål, understreker Regjeringen betydningen av internasjonal samordning av hjelpeoperasjonene og sammenhengen mellom innsatsene for å nå målene, slik det fremgår av den humanitære strategien. Det er også viktig å integrere humanitær bistand i et langsiktig utviklingsarbeid. Videre understrekes generelle kriterier for innsatsene som valg av gode kanaler, bidrag til mer effektiv bruk av beredskapsvarer og personell og samordning av virkemidlene under programkategori 03.40 i det enkelte konfliktområde.

Målet for Regjeringens menneskerettighetspolitikk er å bidra til økt respekt for menneskerettighetene, nasjonalt og internasjonalt. Regjeringen arbeider for å sikre bedre etterlevelse av de menneskerettighetsforpliktelsene som landene har påtatt seg gjennom internasjonale konvensjoner, og fremme kunnskapen om og forståelsen for disse rettighetene. Politiske og sivile rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter er like viktige og gjensidig forsterkende. Regjeringen søker å øke forståelsen for denne helhetlige tilnærmingen til menneskerettigheter internasjonalt, og vil i tråd med den humanitære strategien legge en rettighetsbasert tilnærming til grunn også i det humanitære hjelpearbeidet.

I gjennomføringen av den humanitære bistanden samarbeider Norge aktivt med nasjonale og internasjonale organisasjoner, særlig FN og Det Internasjonale Røde Kors og med myndighetene i mottakerland, der dette er mulig og hensiktsmessig. Det er behov for internasjonalt lederskap for samordning av humanitær bistand, og etter Regjeringens oppfatning kan bare FN påta seg denne rollen. Det multilaterale hjelpearbeidet bør derfor styrkes.

Det legges vekt på at kortsiktig nødhjelpsinnsats må ses i sammenheng med langsiktig bilateralt utviklingssamarbeid og multilateralt samarbeid i tråd med den humanitære strategien. Mye av det kortsiktige hjelpearbeidet foregår i land hvor det ikke fra norsk side er lagt opp til et langsiktig bilateralt samarbeid. Her medvirker Norge aktivt til at FN og frivillige organisasjoner får sentrale roller for å samordne den kortsiktige og langsiktige bistandsinnsatsen. Mer spesifikke mål og virkemidler er utdypet under de enkelte kapitler.

Rapport 1998

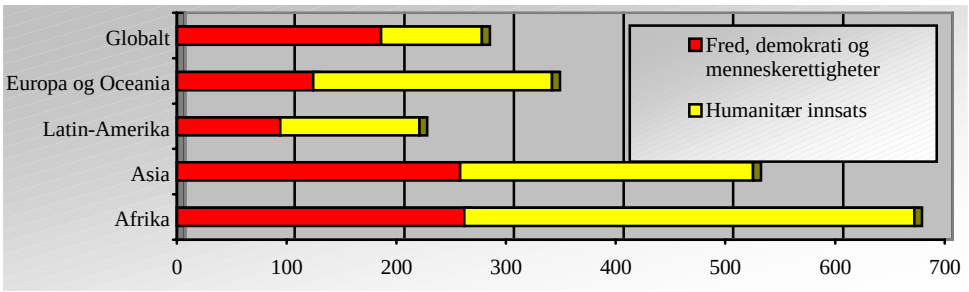

Figuren viser bilateral og multi-bi bistand til humanitære tiltak og tiltak for fred, demokrati og menneskerettigheter i 1998, fordelt på regioner (beløp i mill. kroner).

Norges Røde Kors var også i 1998 største mottaker blant de frivillige organisasjonene. Departementet benyttet både Den Internasjonale Røde Kors Komiteen (IRKK) og Det Internasjonale Røde Kors Forbundet (IRKF) i utstrakt grad, da disse organisasjonene ansees særlig egnet, ikke minst i konfliktsituasjoner. All bistand til IRKK og IRKF kanaliseres gjennom Norges Røde Kors. UNHCR spiller fortsatt en ledende rolle som mottaker av humanitær bistand. Dette skyldes dels det generelle bidraget, jf. kap. 0191, post 70, dels støtte til en rekke region- og landappeller hvor UNHCR er en viktig aktør. Av de totale midler over denne kategorien i 1998 var 64 pst. bilaterale, dvs. i all hovedsak kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. 36 pst. ble kanalisert gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner. Den relativt høye andelen for frivillige organisasjoner avspeiler den omfattende bruk av Det Internasjonale Røde Kors.

I de fleste konfliktområder var det hensiktsmessig å anvende flere kanaler parallelt. I tillegg til FN-organisasjonene har de fire største norske, frivillige organisasjonene vært viktige kanaler for den norske humanitære bistanden. De har utviklet spesialkompetanse på ulike felt innenfor humanitær bistand: Medisinsk bistand og beskyttelse (Norges Røde Kors), minerydding (Norsk Folkehjelp), nødhjelpsekspertise (Flyktningerådet) og vann og sanitær (Kirkens Nødhjelp).

Det ble også i 1998 lagt vekt på samordning av den norske humanitære innsats for å oppnå mest mulig effektiv anvendelse av tilgjengelige midler. Særlig viktig var dette i de palestinske områder, i Mellom-Amerika, i det tidligere Jugoslavia og i Sentral-Afrika.

I 1998 ble det utført to evalueringer innenfor temaområdene nødhjelpsarbeid, fred og forsoning. En syntesestudie av norsk bistand til konflikthåndtering og fredsbygging i land som Guatemala, Mali, Mosambik, Sudan, Rwanda og Burundi ble utført av Chr. Michelsens Institutt (CMI). Studien bygget på tidligere utførte evalueringer og egne studier, og påpeker bl.a. at Norges internasjonale ry for en stor del skyldes innsats for fred i flere deler av verden, og at dette ry primært hviler på enkeltpersoners innsats. CMI mener man bør vurdere om det går an å skape et bedre institusjonelt grunnlag for Norges evne til å bidra til fredsprosesser og langsiktig konfliktdempning. Rapporten understreker også viktigheten av å inkludere konfliktanalyse og fredsbygging i så vel mer langsiktig bistand som nødhjelpsarbeid.

Den andre evalueringen på dette feltet som ble gjennomført i 1998 var helt spesiell, idet det var aktørene selv, representanter fra de fem store norske frivillige organisasjonene som sto for arbeidet. Gjennom en dialogprosess over nesten ett år evaluerte de egen og andres innsats i sammensatte nødhjelpssituasjoner. Prosessen resulterte i en "ressursbok" som ble utgitt i departementets evalueringsserie. Blant de viktigste funn var at man bør søke løsninger så nær problemene som mulig. Dette betyr at det er helt avgjørende å finne frem til og bruke ressurser blant flyktningene selv, satse på lokal infrastruktur og lokalt næringsliv der dette er mulig, fremfor å bringe inn personell og utstyr utenfra. Å betrakte flyktninger og internt fordrevne i en sammensatt nødhjelps-

situasjon som ofre for brudd på menneskerettighetene og ikke som klienter det er synd på, er ifølge rapporten helt sentralt for holdninger i hjelpearbeidet og effektiviteten av det.

I 1998 ble en evaluering av psykososiale prosjekter i hhv. Bosnia Hercegovina og Kaukasus påbegynt. Konklusjonene av evalueringen, som ble ferdigstilt tidlig i 1999, var at psykososiale prosjekter bør være en integrert del av nødhjelpsbistand i sammensatte katastrofesituasjoner. Evalueringen hevder for øvrig at arbeidet må bygge på ressurser hos befolkningsgrupper som har vært ofre for brudd på menneskerettighetene, og at arbeid for tilrettelegging av en hverdag som ligger så nær opp til tilværelsen de hadde før katastrofen inntrådte med vekt på sosiale relasjoner, skole og arbeid, er helt essensielt for psykososial rehabilitering. På denne måten knytter konklusjonene i denne rapporten seg nært opp til konklusjonene i "Ressursboken" som ble resultatet av de fem stor organisasjonenes dialogarbeid om sammensatte katastrofesituasjoner fra 1998 (omtalt ovenfor).

Beredskapssystemet NOREPS ble opprettet i 1991, og er et samarbeid mellom departementet, de fem store norske frivillige organisasjonene, Norges Eksportråd og norske nødhjelpsprodusenter. Intensjonen med beredsskapssystemet var at NOREPS på kort varsel skulle levere varer og tjenester til bl.a. FNs humanitære operasjoner. Samtidig var det en egen målsetting for ordningen å fremme eksport av norske varer og tjenester.

Regjeringen besluttet i januar 1998 at det skulle foretas en uavhengig gjennomgang av NOREPS-systemet. Rapporten fra gjennomgangen ble mottatt våren 1999. Den kritiserer den todelte målsettingen for NOREPS og konkluderer med at arbeidet med å fremme eksport av norske varer og tjenester i for stor grad dominerer NOREPS' virksomhet. Rapporten påpeker også behovet for en objektiv vurdering av hvilke norske produkter som har et komparativt fortrinn ved en nødhjelpssituasjon. Samtidig konkluderes det med at NOREPS har fungert godt når tidsaspektet har vært vesentlig og at kvaliteten på varer og tjenester er god. Rapporten anbefaler at NOREPS rendyrker og videreutvikler beredsskapskomponenten. Rapportens anbefalinger vil danne grunnlaget for departementets vurderinger av videreføringen av NOREPS.

Det ble gitt økt støtte til globale menneskerettighetstiltak. Støtten ble i hovedsak gitt til eller kanalisert gjennom UNHCHR og norske, lokale og internasjonale organisasjoner. Prioriterte tiltak var informasjons- og opplæringstiltak, samt støtte til tiltak som styrker ytringsfrihet og dokumentasjon av menneskerettighetsbrudd. Det ble gitt støtte til tiltak til markering av 50-års jubiléet for verdenserklæringen om menneskerettigheter. Det ble også gitt støtte til tiltak som satte økt fokus på barns rettigheter, urbefolkningstiltak, samt støtte til organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd. Det ble gitt økt støtte til tiltak som førte til større internasjonal oppmerksomhet om tros- og livsynsfrihet. Det ble satt økt fokus på næringslivet og menneskerettighetsspørsmål. Dialogen med Kina om menneskerettigheter og demokrati ble utvidet. Det ble gitt støtte til FNs mekanismer for å styrke menneskerettighetene.

Satsingsområder 2000

Regjeringen legger opp til at Norge fortsatt skal være en vesentlig bidragsyter til det internasjonale humanitære hjelpearbeidet. Innsatsen skal tilrettelegges slik at den i størst mulig grad skal virke konfliktdempende og fredsfremmende og bidra til å styrke lokal kapasitet til å komme gjennom humanitære kriser.

Innsatsen skal følge Regjeringens nye strategi for den humanitære bistanden, som i all hovedsak oppnådde tilslutning fra Stortinget. Blant hovedpunktene i strategien er:

- Norsk humanitær bistand er basert på internasjonal humanitær rett, flyktningerett og menneskerettighetene, som er nedfelt i internasjonalt bindende konvensjoner. Med andre ord vil en rettighetsbasert tilnærming stå sentralt i det humanitære hjelpearbeidet.
- En vil opprettholde et høyt nivå på den humanitære bistanden.
- En vil søke å følge en fullt integrert tilnærming til humanitær bistand, fred, forsoning og utvikling.

- Bevisst fattigdomsorientert satsing på utdanning, miljø og demokrati skal bidra til å forebygge konflikter og katastrofer, samt konsolidering av fred.
- En vil se humanitær bistand og utviklingsbistand i sammenheng for å unngå finansieringsgap mellom akutt nødhjelp og mer langsiktige innsatser.
- Styrking av lokal kapasitet, bruk av lokale ressurser og lokalt "eierskap" skal stå sentralt i den humanitære innsatsen.

Økt bruk av multilaterale kanaler vil bli tillagt vekt i de løpende vurderinger som gjøres, avhengig av hvilke kanaler som er tilgjengelig i de enkelte katastrofeområdene. Generelt skal bidrag gjennom frivillige organisasjoner søkes tilpasset og integrert i FN-appeller for de områder eller land som tiltakene gjennomføres i.

Det gode samarbeidet med det multilaterale systemet og mellom de store norske hjelpeorganisasjonene vil bli brukt aktivt for å skape fleksible løsninger og en målrettet innsats. Regjeringen vil bidra til at utviklingslandene selv bygger opp nødvendig beredskap for å takle krisesituasjoner og finner fram til lokale produkter og tjenester som kan benyttes.

Vektlegging av respekt for alle menneskerettigheter er et prioritert område for regjeringen og en integrert del av regjeringens politikk på flere områder, i tillegg til bistandsområdet. Regjeringen vil bidra til økt respekt for menneskerettighetene ved å støtte tiltak i regi av FN og andre internasjonale organisasjoner, samt lokale og norske frivillige organisasjoner. Det vil fortsatt bli gitt støtte til å styrke internasjonale mekanismer for etterlevelse av menneskerettigheter. Menneskerettighetstiltak er en viktig og integrert del av bistanden til konfliktområder. I land hvor menneskerettighets-brudd forekommer vil det bli gitt støtte til tiltak som tar sikte på å øke kunnskapen om menneskerettigheter, styrke det sivile samfunn og gi bistand til ofre for brudd på menneskerettighetene. Regjeringen vil søke å bidra til en helhetlig tilnærming til menneskerettigheter, og vil fokusere mer på de økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Dette vil også bidra til en tilnærming om menneskerettighetsspørsmål mellom nord og sør.

I forbindelse med Ottawa-prosessen og Konvensjonen om internasjonalt totalforbud mot antipersonellminer som ble undertegnet i desember 1997 og ratifisert i 1999, har Norge forpliktet seg til, over en femårsperiode, å bidra med opptil USD 120 mill. til mineprogrammer, hvor av USD 20 mill. til Røde Kors-ststemet. Dette vil omfatte støtte til universalisering av Konvensjonen, tillitsskapende tiltak, opplysningsarbeid, forebyggende tiltak, minerydding, samt behandling, rehabilitering og reintegrering av mineofre. Det legges for hvert av områdene vekt på styrking av lokal kompetanse med sikte på mest mulig bærekraftige tiltak. Tilskuddene over denne programkategori til slike tiltak ble styrket i 1999, og dette vil fortsette i 2000 og årene framover. Støtte til minerelaterte aktiviteter bevilges også over flere andre tilskuddsposter, ikke minst kategori 03.10 Prioriterte land og regioner.

Støtte til reintegrering av barnesoldater og hjelp til barn i krig vil bli prioritert. Det vil også være aktuelt å gi støtte til arbeidet med å begrense omsetning og bruk av håndvåpen.

Det vil uten tvil også i 2000 være store behov for humanitær innsats i Afrika, Midtøsten, samt flere land i Latin-Amerika og Asia. Det vil være viktig å holde en høy beredskap for nye og uventede krisesituasjoner.

I lys av at Norge har formannskapet i OSSE i 1999, foreslås en økning av den humanitære innsatsen i det tidligere Jugoslavia og andre ODA-godkjente OSSE-land for å støtte en demokratisk utvikling og menneskerettighetene.

I tråd med redegjørelsen i Stortinget 21. januar 1999 vil et begrenset forsøk med såkalte rammetilskudd til de frivillige organisasjonene bli iverksatt for år 2000 med sikte på mer effektiv bistand og bedre muligheter til å se humanitær bistand og langsiktige tiltak i sammenheng.

Kap 0191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	1 625	1 300	1 300
70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, *kan overføres*	1 623 918	1 473 000	1 528 000
	Sum kap 0191	1 625 543	1 474 300	1 529 300

Situasjonsbeskrivelse

En rekke konflikter har i årevis ført til et stort antall flyktninger og internt fordrevne med behov for betydelig humanitær hjelp. Det var i 1996 og 1997 enkelte framskritt med å løse verdens flyktningeproblem, og mange flyktninger returnerte til sine hjemland. Store problemer gjensto imidlertid i 1998, bl.a. Afghanistan, Kaukasus, Nord-Irak, Liberia og Sierra Leone, hvor man møtte store utfordringer i forbindelse med tilbakevending og integrering av flyktninger og internt fordrevne. Problemet med flyktninger i det tidligere Jugoslavia fortsatte å vokse ut over 1998.

Også flere store naturkatastrofer rammet land i den tredje verden. I 1998 var behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer økende, bl.a. grunnet herjingene til orkanen ”Mitch” i Mellom-Amerika og værfenomenet *El Niño*.

Brudd på grunnleggende menneskerettigheter finner fortsatt sted i en rekke land, og flere land har fortsatt problemer med utviklingen av et levedyktig demokrati. Det er imidlertid positivt at det holdes frie valg i en rekke land der dette var vanskelig for få år siden.

Post 01 Driftsutgifter

Utgiftene er knyttet til forvaltningen av de humanitære bistandsmidlene og forutsetter omfattende reisevirksomhet for oppfølgings- og kontrollformål til de områder som mottar prosjektstøtte. Videre dekkes utgifter til norsk deltakelse i internasjonale organisasjoner og konferanser som behandler relevante humanitære spørsmål og menneskerettigheter.

For 2000 foreslås bevilget 1,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70.10	Tilskudd ved naturkatastrofer	166 991	130 000	130 000
70.15	Tilskudd til FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000	170 000	170 000
70.20	Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)	100 000	100 000	100 000
70.25	Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten	284 681	265 000	275 000
70.30	Tilskudd til humanitær bistand til Latin-Amerika	65 032	65 000	65 000
70.35	Tilskudd til annen flyktningehjelp og menneskerettigheter	182 297	163 000	193 000
70.40	Tilskudd til humanitær bistand til Afrika	497 853	450 000	450 000
70.45	Tilskudd til Det palestinske området	157 064	130 000	145 000
	Sum post 70	1 623 918	1 473 000	1 528 000

Mål

Målet er å yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til flyktninger og andre som er rammet av nødsituasjoner som følge av krig, konflikter og naturkatastrofer i ulike deler av verden og å bidra til en bedre overgang mellom nødhjelpsfasen og mer langsiktige utviklingstiltak, samt å fremme menneskerettigheter ved å støtte globalt menneskerettighetsarbeid og tiltak i utviklingsland med en særlig vanskelig menneskerettighetssituasjon.

Viktige delmål vil være å:

- Fremme menneskerettigheter ved bl.a. styrking av det sivile samfunn i land hvor menneskerettighetsbrudd forekommer.
- Styrke lokal kapasitet for krisehåndtering for å redusere sårbarheten ved nye kriser og unngå bistandsavhengighet.
- Søke nye tilnærminger til overgangen mellom nødhjelp og utvikling bl.a. ved en tidligere kopling mellom de humanitære og utviklingspolitiske virkemidler.
- Forsterke forsonings- og menneskerettighetstiltak som del av gjenoppbygging etter krig og konflikt.
- Integrere rettigheter og beskyttelse i den humanitære bistand, herunder også kjønnsdimensjonen og tiltak for å beskytte barn i krig og konflikt i samarbeid med FNs spesialrepresentant.
- Vurdere ulike sider ved humanitær bistand i konfliktsituasjoner, og arbeide for bedre koordinering mellom humanitære og politiske tiltak og prosesser slik at humanitær bistand ikke blir substitutt for politisk handling.

Regjeringen vil i oppfølging av målene legge vekt på følgende:

- Støtte menneskerettighetstiltak. Det legges vekt på en helhetlig tilnærming til menneskerettigheter. Bistand gis bl.a. til lokale og internasjonale frivillige organisasjoners arbeid med menneskerettigheter, urbefolkningstiltak og sikring av flyktningers rettigheter. Det samarbeides også med FNs Høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR).
- Forebygge og/eller løse lokale eller regionale konflikter. Støtte ytes bl.a. til internasjonale, nasjonale og regionale initiativ.
- Forebygge naturkatastrofer. Virkemidler er bl.a. værvarslingsanlegg, etterfylling av beredskapslagre, tekniske tiltak for å redusere skader ved flom, tørke, jordskjelv osv., samt oppbygging av katastrofeberedskap for å kunne møte nye katastrofer på en bedre måte.
- Forsone i konfliktsituasjoner. Virkemidler er bl.a. tilrettelegging av dialog mellom partene i konflikter.
- Beskytte og gi assistanse til flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til transport, midlertidig husly, mat og helsetiltak for flyktningene.
- Reintegrere flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til tiltak som gjør det mulig for flyktninger å vende hjem.
- Gjenoppbygge etter konflikt og naturkatastrofe. Bistand ytes bl.a. til gjenoppbygging av infrastruktur, skoler, sykehus, boliger, demobilisering av soldater og tiltak for å løse problemer som følge av antipersonellminer.

Rapport 1998

Fordelingen av den norske innsatsen på land reflekterte de største humanitære krisene.

Afrika var et av de viktigste områdene for støtte over dette kapittel i 1998. Støtten gikk særlig til Sentral-Afrika, Sudan og Afrikas Horn, Angola, Liberia og Sierra Leone. Betydelig støtte ble også gitt til reintegrering og rehabilitering i Rwanda. Støtte ble videre gitt til fredstiltak i regionen. Nødhjelp gikk også til den demokratiske republikk Kongo og Burundi. I Sudan fortsatte Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp sin innsats bl.a. til matvarehjelp, rehabilitering og helse i de sørlige delene av landet, samtidig som sultkatastrofen i Bahr el-Ghazal krevde betydelig ekstra nødhjelp, og hvor FN-systemet ble en viktig kanal. I Angola ble det særlig gitt støtte til demobilisering, internflyktninger og et stort mineryddingsprosjekt. Betydelig støtte til beskyttelse og

reintegrering av flyktninger og internt fordrevne ble også gitt bl.a. til Liberia, Somalia og Sierra Leone. Menneskerettighetstiltak ble bl.a. støttet i Burundi, Nigeria, Kenya og Rwanda.

Vedrørende naturkatastrofer ble det støttet tiltak for å sikre matforsyningen i områder hvor befolkningen har problemer med å brødfø seg selv. Betydelige midler gikk til matvarehjelp til Etiopia, internt oppkjøpsprogram for mat og såkorn, og innkjøp og opprettelse av lagerhaller for lagring av mat som følge av naturkatastrofer. Støtte til flom- og tørkerammede befolkninger ble også gitt til bl.a. Mauretania og Kenya. I forbindelse med flom ble det bl.a. gitt betydelige midler til Somalia. Støtte er også gitt til Tanzania og Nigeria for å bekjempe epidemier.

Det ble fortsatt gitt aktiv støtte til fredsprosessen i Midtøsten. Støtten til observatørkorpset Temporary International Presence in Hebron (TIPH), som ledes av Norge, ble videreført i 1998. Det ble gitt støtte til tiltak for menneskerettigheter for palestinere, samt regionale tiltak for konflikthåndtering og forsoning. Den humanitære bistanden til Irak ble betydelig oppjustert, og humanitær bistand til palestinske flyktninger i Libanon ble videreført på et høyt nivå.

Omfattende støtte ble gitt til en rekke land i Asia. Vedvarende konflikt i Afghanistan nødvendiggjorde en fortsettelse av den omfattende humanitære bistanden til internflyktninger. FN og internasjonale Røde Kors var sammen med Kirkens Nødhjelp og Afghanistankomiteen hovedkanaler for den norske støtten, og en del ble øremerket minerydding. Støtte er kanalisert fra andre budsjettposter via frivillige organisasjoner til helse- og utdanningstiltak i Afghanistan. I Nord-Korea ble det som følge av den omfattende humanitære katastrofen, som skyldtes en kombinasjon av alvorlige naturkatastrofer og grunnleggende strukturelle problemer, gitt betydelig støtte til en rekke nødhjelpstiltak.

Ifølge de nye retningslinjene for bistand til Kambodsja skal humanitær bistand gis høy prioritet i utviklingssamarbeidet med landet. To av hovedsatsingsområdene i 1998 var støtte til avholdelse av valg og støtte til repatriering og reintegrasjon av flyktninger. Den norske støtten til disse programmene ble kanalisert via FN, nærmere bestemt UNHCR og UNDP. Den øvrige humanitære innsatsen ble kanalisert via Røde Kors-systemet samt lokale og norske NGOer. Norge ønsker å være en pådriver for at humanitær innsats skal suppleres med MR og demokratitiltak for å bidra til en positiv politisk utvikling i landet. MR-tiltak i Kina og Tibet ble høyt prioritert også i 1998. En stor og stadig økende andel av den norske bistanden til Burma går til å styrke demokratibevegelsen og i 1998 var den norske bistanden til Burma større enn noen sinne. Det ble også bevilget midler til avholdelsen av valg i Indonesia og til humanitære prosjekter på Øst-Timor.

I Latin-Amerika var Colombia det viktigste mottakerlandet. I tillegg ble det gitt betydelig støtte til minetiltak i Mellom-Amerika. I Colombia er betydelig støtte gitt til Røde Kors bl.a. for å fremme kontakt mellom partene i konflikten, opplysningsarbeid, beskyttelse/oppsporing og generell nødhjelp. I Guatemala fortsatte støtten til oppfølgingen av fredsavtalen og forsoningsprosessen. Blant de øvrige prioriterte land i Latin-Amerika var også Haiti, som er det fattigste land på den vestlige halvkule. Det ble gitt støtte til flere land etter orkaner og til tiltak i Brasil og Peru etter flom og tørke. Støtte til gjenoppbygging etter naturkatastrofer ble også gitt til disse områdene.

I 1998 var behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer økende, grunnet bl.a. værfenomenet *El Niño*. I tillegg rammet den voldsomme orkanen "Mitch" landene i Mellom-Amerika; den vurderes som den mest ødelegggende naturkatastrofe i dette århundre. Det ble fortsatt lagt vekt på støtte til forebyggende arbeid, bl.a. tidsbegrensede tiltak av beredskapsmessig karakter.

Støtte til forebyggende tiltak ble ofte utført gjennom flernasjonale initiativ fordi Norge alene bare kunne yte begrenset innsats til slikt arbeid. I 1996 tok Norge initiativ til etablering av et FN-fond for forebyggende diplomati: Norge ga i 1997 til sammen 28 mill. kroner i støtte til dette og i 1998 ble det gitt 5 mill. kroner.

NORDEM var involvert i 37 prosjekter i 24 land med i alt 190 deltakere i 1998. Langt de fleste var engasjert i forbindelse med valg i OSSE-regionen, men observatører ble også sendt til valgene i bl.a. Kenya, Kambodsja og Sør-Afrika. Fem etterforskere var tilknyttet ad-hoc tribunalene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda.

Menneskerettighetstiltak for totalt 44 mill. kroner ble finansiert over kapitlet, bl.a. ved støtte til organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd, informasjons- og opplæringstiltak, støtte til tiltak som styrker ytringsfrihet, støtte til uavhengige medie, dokumentasjon av menneskerettighetsbrudd og urbefolkningstiltak. Det ble lagt økt vekt på tros- og livssynsfrihet. Oslo-konferansen om tros- og livssynsfrihet førte til økt internasjonal oppmerksomhet om disse frihetene. Menneskerettighetsdialogen med Kina ble utvidet og styrket. Det ble satt økt fokus på næringslivet og menneskerettighetsspørsmål. I tillegg var det integrert menneskerettighetsaktiviteter i en rekke andre tiltak finansiert over dette kapittel. Den norske støtten til mange menneskerettighetsorganisasjoner bidro til at disse kunne fortsette sitt arbeid. Den norske støtten bidro også til å støtte FNs menneskerettighetsarbeid.

Budsjett 2000

Regjeringen ønsker å opprettholde den humanitære bistanden på et høyt nivå. Det vil i 2000 fortsatt være store behov for hjelp i forbindelse med pågående konflikter. I tillegg kan det forventes nye konflikter i andre land og områder. På grunn av nye naturkatastrofer som tørke, flom, tropiske stormer og epidemier vil det fortsatt være et stort behov for nødhjelp ved naturkatastrofer i ulike deler av verden. I områder med vedvarende problemer og tilbakevendende naturkatastrofer vil det bli lagt vekt på å støtte tiltak som øker lokal beredskapsevne, samt tiltak av forebyggende karakter, eventuelt ved hjelp av regionbevilgningene.

I Afrika forventes at behovet for støtte til nødhjelp vil fortsette i bl.a. Sentral-Afrika, Sudan, Angola, Somalia, Liberia og Sierra Leone, og dette arbeidet vil gis prioritet. Det vil bli lagt vekt på hurtigvirkende nødhjelps- og rehabiliteringstiltak og mer langsiktige tiltak som kan legge grunnlag for videre gjenoppbygging og bidra til forsoning og utvikling. Dette er ikke minst viktig med de fredsavtaler som nylig er undertegnet i flere av disse landene. Det vil også bli lagt vekt på å støtte regionale tiltak for universalisering av minekonvensjonen. Støtte til menneskerettighetstiltak er viktig i flere land i Afrika bl.a. Sentral-Afrika, det sørlige Afrika, Etiopia, Kenya og Nigeria. Andre potensielt alvorlige konfliktområder i Afrika vil kunne kreve betydelig norsk innsats.

I Latin-Amerika vil prioritet fortsatt gis til humanitær bistand til internt fordrevne og menneskerettighetstiltak i Colombia. I Guatemala vil støtte til implementering av fredsavtaleverket og oppfølging av Sannhetskommisjonens rapport fortsatt være en hovedoppgave. Mer langsiktig støtte til gjennoppbyggingsarbeid i Guatemala dekkes over kap. 0150, post 72. Humanitær bistand til Haiti og Cuba vil bli videreført sammen med støtte til tillitsskapende tiltak. I arbeidet med et minefritt Mellom-Amerika år 2000, vil støtte til bl.a. Nicaragua og Honduras bli prioritert. Det vil bli etablert en MR-dialog med Cuba.

I lys av utviklingen i Det palestinske området legges det opp til økt innsats for å bidra til å lindre nød, økt respekt for menneskerettigheter og mer langsiktige gjenoppbyggingstiltak. Støtten til TIPH-styrken er et middel til å gi palestinerne en økt følelse av sikkerhet i en meget konfliktpreget by, og denne støtten vil fortsette i 2000. Bidrag til fredsprosessen og forsoning dekkes over kap. 192 post 70. Tiltak for å fremme fredsbestrebelsene i Midtøsten vil bli prioritert. Landene i Midtøsten har hittil vist liten interesse for antipersonellminekonvensjonen og Ottawa-prosessen. Norge ønsker å bidra med bl.a. tillitsskapende tiltak for selve Konvensjonen såvel som støtte til minerydding og rehabilitering av mineofre. Humanitær bistand til Nord-Irak vil holdes på et høyt nivå.

I Asia er det særlig situasjonen i Afghanistan og Nord-Korea som vil gis prioritet bl.a. i form av helsetiltak, matvarebistand, beskyttelse og reintegrering av flyktninger. Norge vil fortsatt spille en aktiv rolle i det internasjonale koordineringsarbeidet for bistand til

Afghanistan. Situasjonen for menneskerettighetene er spesielt bekymringsfull i områder kontrollert av Taliban, og den følges nøye fra norsk side. MR-dialogen med Kina vil også bli gitt høy prioritet. Den positive politiske utvikling i Kambodsja vil bli fulgt opp med norsk støtte til lokalvalg og juridisk assistanse med fokus på en eventuell rettergang for Røde Khmer regimet. Videre ønsker man å følge den politiske og humanitære situasjon i Indonesia og Øst-Timor på en slik måte at humanitær bistand følges opp med tiltak som kan styrke MR og demokrati. Norsk bistand til Burma vil opprettholde sin fokusering på demokratifremmende tiltak i tillegg til den betydelige støtten som går til flyktningehjelp for de burmesiske flyktningene som oppholder seg i Thailand og Bangladesh.

Regjeringens handlingsplan for menneskerettigheter og Norges medlemsskap i FNs menneskerettighetskommisjon, vil fordre økt innsats på menneskerettighetsfeltet. Det vil søkes å aktivt fremme respekt for alle menneskerettigheter, samt å fremme en helhetlig tilnærming til menneskerettighetene, med særlig fokus på land der grunnleggende menneskerettigheter krenkes, og der det er mulig å gå inn med relevante prosjekter.

Støtte vil bli gitt til å styrke internasjonale mekanismer for etterlevelse av menneskerettigheter. De viktigste kanaler er norske, lokale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner, samt UNHCR og FN-fond.

Det vil bli lagt vekt på tiltak som styrker det sivile samfunn, og det vil fortsatt bli gitt støtte til nettverksbygging mellom frivillige organisasjoner i sør. Videre vil en støtte opplæring og seminarer for lærere, leger og dommere samt tiltak som styrker rettsvesen og rettsapparatet generelt. Ytringsfrihet, urbefolkning og minoriteter har vært og vil fortsatt være prioriterte områder for norsk menneskerettighetstiltak. Prioriteringer for Norges deltakelse i FNs Menneskerettighetskommisjon vil være retten til utvikling, religions- og trosfrihet, rasisme og diskriminering, barn og urfolk.

Det vil bli gitt støtte til en rekke prosjekter i regi av FN-organisasjoner, institusjoner og frivillige organisasjoner. Det vil bli gitt støtte til tiltak rettet mot forberedelser til FNs Verdenskonferanse mot Rasisme i 2001. Det vil også bli gitt støtte til arbeidet med oppfølgningen av Oslo-konferansen om tros- og livssynsfrihet.

Styrking av menneskerettigheter er et av de overordnete mål for norsk bistand, og menneskerettighetstiltak støttes over en rekke budsjettposter.

For 2000 foreslås bevilget 1 528 mill. kroner fordelt på nedenfornevnte underposter.

Underpost 70.10 Tilskudd ved naturkatastrofer

For 2000 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Bevilgningen dekker et generelt tilskudd til UNHCR for å gjøre organisasjonen i stand til å utføre de mandatfestede oppgaver: beskyttelse av flyktninger, samt arbeid for å finne varige løsninger på flyktningeproblemer. I 1998 bisto UNHCR totalt 22,4 mill. mennesker, hvorav 12 mill. flyktninger, 6 mill. internt fordrevne, 3,5 mill. tilbakevendte og 1 mill. asylsøkere. Organisasjonen er profesjonelt og godt drevet, og Norge er blant de største bidragsyterne. Fra høsten 1997 til høsten 1998 hadde Norge formannsskapet i Eksekutivkomitéen, som er UNHCRs styre.

1998 og begynnelsen av 1999 har bragt UNHCR nærmere enden på sitt engasjement i store flyktningeoperasjoner som Guatemala og Rwanda. Samtidig har nye problemer oppstått i Den demokratiske republikken Kongo og Angola, det er fortsatt uro i Vest-Afrika, og det er uvisst hvorvidt Kosovo-situasjonen vil utvikle seg i en retning som gjør det mulig for flyktningene å vende tilbake. I tillegg til de dagsaktuelle situasjonene, arbeider UNHCR for å finne løsninger på flyktningeproblemer forårsaket av gamle og fastlåste konflikter. Eksemplene er mange: Det er fortsatt ingen løsning i

sikte for om lag 3 mill. flyktninger fra Afghanistan, krigen i Sudan forhindrer om lag 450 000 fra å vende hjem fra eksil i nabolandene, og 315 000 eritreere kan fortsatt ikke vende tilbake fra Sudan.

Tilskuddet under denne posten har i tidligere år vært et bidrag til UNHCRs såkalte generelle programmer, dvs. den halvdel av organisasjonens operasjonelle budsjett som dekket arbeid som utføres under forholdsvis stabile og forutsigbare forhold, for eksempel repatrieringsoperasjoner. Den andre halvdelen av budsjettet besto av spesialappeller som skulle finansiere UNHCRs arbeid i forbindelse med situasjoner i rask utvikling. De store krisesituasjonene, som for eksempel Kosovo og Vest-Afrika, stilte UNHCR overfor akutte og nødhjelpspregede oppgaver, og ble finansiert via spesialappeller. Støtte til slike spesialappeller ble gitt over andre underposter under dette kapittel.

UNHCR er i ferd med å legge om budsjettrutinene, slik at de to beskrevne typer programmer vil utgå. I tiden framover vil organisasjonen arbeide innenfor et enkelt program for hver situasjon. Organisasjonens budsjett vil dekke alle situasjons-programmene, samt hovedkvarterskostnader. Fra norsk side støttes UNHCRs arbeid for å gjøre sine budsjetter og regnskaper klarere og mer entydige. Overgangen til et enhetlig budsjett ansees i den forbindelse som en forbedring. Operasjonelt legges det stor vekt på at omleggingen av budsjettet ikke skal få negative konsekvenser, verken for UNHCRs evne til å nå raskt ut for å ivareta flyktningenes behov for beskyttelse og assistanse under kriser og krig, eller for organisasjones evne til å følge opp og fullføre sitt engasjement for å finne løsninger på mer langvarige flyktningeproblemer. På den bakgrunn tar regjeringen sikte på å yte samme ubundne bidrag til UNHCRs aktiviteter også i framtiden. I tillegg vil andre underposter under dette kapittel bli benyttet til å finansiere bidrag til enkeltoperasjoner, i likhet med tidligere år

For 2000 foreslås bevilget 170 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

For 2000 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten

For 2000 foreslås bevilget 275 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til humanitær bistand til Latin-Amerika

For 2000 foreslås bevilget 65 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til annen flyktningehjelp og menneskerettigheter

Tilskuddsposten dekker særlig diverse globale tiltak, menneskerettighetstiltak, tiltak for oppfølgingen av minekonvensjones humanitære del. Bevilgningen foreslås økt med 30 mill. kroner som er øremerket til globale minetiltak gjennom bl.a. Røde Kors.

For 2000 foreslås bevilget 193 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til humanitær bistand til Afrika

For 2000 foreslås bevilget 450 mill. kroner.

Underpost 70.45 Tilskudd til Det palestinske området

Situasjonsbeskrivelse

Samlet sett har også 1998 vært preget av liten framdrift i fredsprosessen i Midtøsten. Den første femårsperioden for bistand til palestinerne gikk ut i 1998. Utenlandske givere har lovet nye 3 milliarder USD til området for perioden 1999-2003. Norge vil fortsatt lede giverlandsgruppen for internasjonal bistand til området.

Ved utgangen av 1998 var 10 prosent av Vestbredden og Gaza under fullt palestinsk selvstyre, 18,9 prosent under palestinsk sivilt styre, men under israelsk sikkerhetskontroll og 61,1 prosent under full israelsk kontroll. Interimsperioden for fredsavtalen (Oslo II) gikk ut 4. mai 1999. Viktige interimspørsmål, som bl.a. havn i Gaza og sikker passasje mellom Gaza og Vestbredden, er imidlertid fortsatt ikke løst. Sluttforhandlingene, som skal omhandle Jerusalem, flyktninger, grenser og israelske bosettinger, er formelt igangsatt.

Den palestinske økonomien er på viktige områder del av den israelske økonomien. Valutaen er israelsk og prisutviklingen i Israel er bestemmende også for Det palestinske området. 80-90 pst. av palestinsk eksport går til Israel. Import fra Israel utgjør også over 80 pst. av den palestinske importen. BNP økte i 1998 med nærmere 5 pst., i forhold til året før som er en høyere vekstrate enn forventet. Hovedårsaken er færre grensestengninger. Sysselsettingen i det palestinske området økte i 1998 markant. 16 pst. av den palestinske arbeidsstyrken var ved utgangen av 1998 helt uten arbeid. Beregninger viser at gjennomsnittlig BNP pr. innbygger har sunket med 14 pst. til USD 1750 pr. år siden 1993. Andelen av den palestinske arbeidsstyrken som er helt uten arbeid har økt med 9 pst. i samme periode.

Mål

Norges bistandsengasjement overfor palestinere er begrunnet utfra et ønske om å støtte videreføringen av fredsprosessen gjennom utviklingen av Det palestinske området slik at den palestinske befolkningen kan se positive resultater av fredsprosessen. Bistanden må videre ses i lys av Norges arbeid som leder av den internasjonale giverlandsgruppen for palestinere (AHLC). Bistandens formål er å bidra til økonomisk og sosial utvikling og stabilitet i Det palestinske området, styrke den demokratiske utviklingen, fremme respekt for menneskerettigheter samt å bidra til dialog og forståelse. Støtte til tiltak utenfor palestinsk område vil kunne gis så fremt de har tilknytning til fredsbestrebelsene, herunder prosjektsamarbeid i Jordan.

Rapport 1998

Krisen i fredsprosessen bidro også i 1998 til å forsinke framdriften i de norsk-støttede prosjektene. Det går noe senere enn forventet å bygge opp sentrale palestinske institusjoner. Dette skyldes bl. a. den vanskelige politiske situasjonen. Bistand kan ikke kompensere for fraværet av en endelig politisk løsning av konflikten mellom palestinere og israelere. Generelt bidrar imidlertid bistand til å sikre fredsprosessens politiske, sosiale og økonomiske fundament. Samtidig bidrar norsk bistand til å styrke palestinsk selvrådeevne, som er en forutsetning for en langsiktig og stabil fredsløsning med Israel. Direkte bilateralt samarbeid med palestinske myndigheter utgjør nå hovedelementet i bistanden.

Sosial utvikling: Norge har bidratt til oppføring, rehabilitering og utstyring av en rekke skoler. I perioden 1995 til utgangen av 1998 har Norge finansiert bygging av i alt ni skoler, mens ytterligere to fortsatt er under bygging. Skolene gir plass til 5600 elever. Over halvparten er pikeskoler. En av skolene er ungdomsskole, mens de øvrige er grunnskoler. Skolebyggingen har gitt arbeid til flere tusen palestinske bygnings-arbeidere og sikret flere lokale entreprenører byggeoppdrag. Norge har ved utgangen av 1998 støttet bygging av skoler med i alt vel 70 millioner kroner. En ny treårig kontrakt på i alt 85 mill kroner er undertegnet. Denne avtalen sikrer også videreføring av etterutdanning av palestinske lærere.

Støtten til Palestinian Water Authority (PWA), som skal stå for forvaltningen av knappe vannressurser, er videreført i 1998. Organisasjonen er blitt myndighetenes sentrale instrument i bilaterale og multilaterale forhandlinger om fordeling av vann i regionen. I 1998 har PWA særlig konsentrert seg om å ferdigstille det juridiske lovverket som skal ligge til grunn for forvaltning av vannressursene, prising av vann og rollefordeling innen forvaltningen.

Menneskerettighetssituasjonen tas svært ofte opp i dialogen mellom palestinske og norske myndigheter. Flere lokale menneskerettighetsorganisasjoner mottar norsk støtte. Gjennom FN støttes et prosjekt for styrking av det palestinske rettsapparatet og utviklingen av en rettsstat.

Økonomisk utvikling: En betydelig del av den norske bistanden er gått til fornyelse og forbedring av elektrisitetsforsyning i Gaza og i den nordlige delen av Vestbredden. Strømtapet er redusert og leveringen er blitt sikrere. Palestinian Energy Authority (PEA) arbeidet i 1998 spesielt med opprettelse av flere lokale el-verk som overtar ansvaret for distribusjon av elektrisitet fra kommunene.

Det palestinske statistiske sentralbyrået er nå i stand til å levere gode bakgrunns-dokumenter til bruk i den sentrale palestinske planleggingen bl.a. etter norsk flerårig bistand. I 1998 ble det produsert statistikk bl.a. innen temaene befolkning, helse, utdanning, boligforhold, miljø, kriminalitet, transport og energi. Det ble også arbeidet med å metoder og standarder og bruk av administrative registre som bakgrunn for statistisk produksjon.

Ved utgangen av 1998 hadde avdeling for arealplanlegging i Ministry of Planning and International Co-operation – MOPIC - mottatt støtte fra Norge i fire år. I løpet av denne tiden er det utarbeidet arealplaner for Gaza by, Jericho, Ramallah og Al Bireh, verneplan for Gaza og verneplan for Vestbredden og regionplaner både for Gaza og Vestbredden, inkludert overordnede transportplaner og overordnede planer for vann og avløp. Det er videre utarbeidet et første utkast av en nasjonal fysisk plan og første utkast til planleggingslov. En gjennomgang av planleggingsprosjektet i 1998 konkluderte bl.a. med at utførte planarbeider er gjennomgående av faglig god kvalitet. Arbeidet vurderes som viktig for å sikre en samordnet og miljøvennlig utbygging av de palestinske områdene. I tillegg utgjør arbeidet en viktig bakgrunn for palestinske myndigheter i forhandlingene med Israel.

Miljø og naturressursforvaltning: Det ble ikke gitt støtte til miljøspesifikke tiltak i 1998, men både vann- og energi prosjektene har hatt positive miljøvirkninger. Med norsk bistand er det bl.a. utviklet verneplaner for Vestbredden og Gaza.

Kvinner og likestilling: Foruten tilskudd til bygging av jenteskoler er det også gitt spesielle tilskudd til en palestinsk kvinneorganisasjon som arbeider for å bedre lovgivningen overfor kvinner.

Budsjett 2000

Støtte til palestinerne og fredsprosessen – særlig i et regionalt perspektiv - vil være svært viktig i lys av sluttstatusforhandlingene. Det foreslås derfor en økning i bevilgningen.

For 2000 foreslås bevilget 145 mill. kroner.

Kap 0192 Fred, forsoning og demokrati

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	1 353	1 850	2 500
70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, *kan overføres*	80 066	70 000	70 000
71	Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, *kan overføres*	427 937	390 000	530 000
72	Utvikling og nedrustning, *kan overføres*	1 568	1 700	1 700
	Sum kap 0192	510 924	463 550	604 200

Post 01 Driftsutgifter

Gjenoppbyggingen etter krisen i Kosovo og implementeringen av stabilitetspakten for Sørøst-Europa vil kreve økt norsk bistandsaktivitet i regionen. Dette vil bl.a. nødvendiggjøre økte ressurser til prosjektplanlegging og -oppfølging.

For 2000 foreslås bevilget 2,5 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Mange utviklingsland gjennomgår fortsatt omfattende demokratiseringsprosesser, med bl.a. gjennomføring av frie valg, samtidig som de sliter med store økonomiske og sosiale problemer. Svake institusjoner til å håndtere utfordringene gjør de nye demokratiene svært sårbare. I mange land er store ressurser påkrevet for å bygge demokratiske institusjoner og å øke det generelle kunnskapsnivået om demokrati og menneskerettigheter. Flere fattige land trues fremdeles av intern oppløsning. Fred og aktiv nasjonsbygging vil være nødvendig for økonomisk og sosial utvikling.

Mål

Målet er for det første å bidra til en demokratisk styreform i land hvor demokrati nylig er innført, eller styrke en utvikling i mer demokratisk retning. For det andre å støtte freds- og forsoningsprosesser på ulike måter generelt og spesielt når forutsetningene ligger til rette for norsk politisk og diplomatisk engasjement.

Tiltakene kan bl.a. innrettes mot nasjonal og regional politisk stabilisering, herunder humanitære tiltak. Tillitsskapende tiltak og oppbygging av demokratiske institusjoner og organisasjoner som kan skape et sivilt samfunn er et vesentlig satsingsområde.

Det er viktig å kunne iverksette raske og tidsbegrensede innsatser beregnet på overgangsfaser. Tiltakene vil ofte være i andre land enn der norsk bilateral bistand er konsentrert.

Rapport 1998

Fredsprosessen i Midtøsten var fortsatt skjør, og det var viktig å styrke arbeidet med å bygge opp mellommenneskelig forståelse mellom palestinere og israelere. Samtidig var det nødvendig å motvirke krisesituasjoner bl.a. gjennom etablering av kortvarige arbeidstiltak ved langvarige grensestengninger til palestinerne i de selvstyrte områdene. Temporary International Presence in Hebron (TIPH)-styrken var et middel til å gi palestinerne en økt følelse av sikkerhet i en meget konfliktpreget by.

Freds- og forsoningstiltak ble støttet i bl.a. Burundi, Kina/Tibet, Sudan, regionale tiltak på Afrikas Horn, i Vest-Afrika, Haiti og i Asia. I Tyrkia ble det gitt støtte til styrking av rettsstaten og menneskerettighetstiltak. Støtte ble gitt til utlån av sivile politistyrker i

fredsbevarende FN-operasjoner. Omfattende støtte ble også gitt til det tidligere Jugoslavia.

Budsjett 2000

Det tas sikte på å videreføre den norske støtten til demokratisk utvikling og fred i bl.a. palestinske områder og ellers i Midtøsten, til land i Sentral-Afrika, Sør-Afrika, Mellom-Amerika, Karibien og Asia. Bevilgningen foreslås også benyttet til humanitær bistand m.v.

For 2000 foreslås bevilget 70 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Den mest alvorlige situasjon Europa har stått overfor i 1999, har vært konflikten i Kosovo. Det som etter hvert avtegnet seg som en systematisk og planlagt etnisk rensing, og som forårsaket NATOs militære aksjoner overfor Den føderale republikken Jugoslavia i perioden mars til juni 1999, skapte også en humanitær katastrofe av enormt omfang. Mer enn 800.000 mennesker ble drevet på flukt fra sine hjem, og de fleste ble tvangsevakuert til nabolandene Albania og Makedonia. Store byrder ble derfor påført disse fattige landene, og behovet for å få hjelp fra det internasjonale samfunnet ble presserende.

Da fredsavtalen var et faktum, snudde strømmen av flyktninger ganske umiddelbart, og til tross for minefaren og store sikkerhetsmessige problemer inne i Kosovo, hadde 95 pst. av flyktningene allerede i slutten av juli returnert til sine hjemsteder i Kosovo.

I tillegg til fortsatt store behov for humanitær bistand gjør resultatene av de serbiske ødeleggelsene, samt ti års vanstyre, at det internasjonale samfunnet står overfor store oppgaver når det gjelder gjenoppbygging av Kosovo. Særlig viktig vil det være å få etablert en fungerende offentlig administrasjon, og skape grunnlag for en økonomisk utvikling i regionen. Forsoningstiltak prioriteres i den sammenheng.

Albania og Makedonia står igjen etter krigen i Kosovo med sterkt svekkede økonomier og store belastninger i allerede sårbare samfunn. Disse landene har nå behov for både umiddelbar hjelp og mer langsiktig bistand.

Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ) mottar moderat humanitær bistand. Ved et eventuelt regimeskifte kan det internasjonale samfunn tenkes å ville åpne for bistand til gjenoppbygging etter krigsødeleggelser, styrking av økonomien og utvikling av en demokratiseringsprosess. FRJ er invitert til å være deltaker i Stabilitetspakten når landet ønsker å gi sin tilslutning til premissene nedfelt i den.

Både den politiske og økonomiske utvikling i Bosnia-Hercegovina og Kroatia har kommet noe i skyggen av Kosovo i 1999, men det er svært viktig at hele regionen ses under ett, noe som ble sterkt understreket ved at det ble inngått en Stabilitetspakt for Sørøst-Europa i juli 1999.

Krigsødeleggelsene krever fortsatt en betydelig innsats av gjenoppbyggings- og rehabiliteringstiltak. Det er fortsatt behov for humanitær hjelp til svake grupper. Freds- og demokratiseringsprosessen i Bosnia og Hercegovina går fremover, og det legges vekt på at partene viser vilje til å etterleve sine forpliktelser i henhold til Dayton-avtalen. Kompliserte administrative strukturer og svake fellesinstitusjoner er fortsatt en medvirkende faktor til at integrasjonen mellom de tre etniske grupper går sakte. Mangel på bolig og sysselsetting gjør det vanskelig for mange flyktninger å vende tilbake til sine hjemsteder. At hus og leiligheter er okkupert av andre flyktninger, samt at eierforholdene kan være uklare, vanskeliggjør også situasjonen.

I Kroatia er Norge den eneste internasjonale giver igjen som fremdeles gjennomfører rehabiliterings- og næringsutviklingstiltak i Øst-Slavonia. Returprosessen til dette

området er svært treg, både på grunn av den kompliserte etniske sammensetningen i befolkningen og fordi det er en svært stor arbeidsledighet i området.

De tidligere sovjetrepublikkene i Kaukasus og Sentral-Asia er i en labil økonomisk situasjon med store humanitære utfordringer. De etniske og politiske konfliktene i Sør-Kaukasus og Tsjetsjenia har ført til store grupper av internt fordrevne.

Mål

De viktigste målsettinger er :

- å yte rask og effektiv humanitær bistand
- å styrke freds- og demokratiseringsprosessene
- å bidra til gjenoppbygging og økonomisk vekst
- å bidra til å styrke sammenhengen mellom humanitær innsats og gjenoppbyggingstiltak

Stabilitetspakten for Sørøst-Europa må gjennomføres i praksis. I tillegg må fredsavtalene for Bosnia-Hercegovina, Kroatia og fredsslutningen med Kosovo befestes ytterligere. For hele området vil styrking av et fleretnisk samfunn og å fremme den demokatiske utviklingen, samt arbeide for respekt av menneskerettighetene og dialog om forsoning mellom de etniske gruppene fremdeles være viktige mål for videre norsk engasjement. Det legges sterk vekt på at nasjonale myndigheter oppfyller sine forpliktelser og i praksis viser vilje til samarbeid. Ansvaret for forsoning og gjenoppbygging ligger i første rekke hos de impliserte parter, men videre assistanse fra det internasjonale samfunnet er en forutsetning for at bærekraftige tiltak gjenomføres.

I Kosovo prioriteres i første rekke humanitær bistand for å unngå en ny humanitær katastrofe når vinteren setter inn. Gjenoppbygginstiltak vil først bli igangsatt når det foreligger en samlet oversikt over behovene, men det settes umiddelbart i gang med tiltak for å etablere en offentlig administrasjon, og tiltak for å skape lov og orden. Bærekraftig økonomisk utvikling vil være viktig for Kosovo på sikt. En positiv utvikling forutsetter forsoningstiltak der alle etniske grupper deltar.

Rapport 1998

Det tidligere Jugoslavia var også i 1998 den største enkeltmottaker av norsk bistand. Den alt overveiende delen av bistanden gikk til Bosnia-Hercegovina og Øst-Slavonia. Omtrent like deler ble brukt til humanitær bistand og til mellomlangsiktige tiltak i Bosnia-Hercegovina. Bidragene til gjenoppbygging etter krigsherjinger la forholdene til rette for freds- og forsoningsarbeidet.

Hovedtyngden av bistanden i 1998 ble gitt som humanitær bistand og støtte til demokratitiltak. Rehabilitering av boliger både i Bosnia-Hercegovina og Kroatia var et viktig felt, i tillegg til minerydding og støtte til media og demokratitiltak. Humanitær bistand ble også gitt i stort omfang som en følge av serbernes overgrep i Kosovo.

Den mellomlangsiktige bistanden var også i 1998 konsentrert om rehabilitering av grunnleggende infrastruktur som vann, elektrisitet og rehabilitering av flyplassen i Sarajevo. Prosjekter som bidrar til næringsutviking både i Bosnia-Hercegovina og Kroatia er igangsatte. Helseprogram og sekondering av norsk personell til overvåking, kontroll og beskyttelsesaktiviteter er andre tiltak som har fått støtte. Prosjekter innen sosial sektor i regi av norske frivillige organisasjoner fortsatte.

For å styrke returprosessen ble International Organisation of Migration (IOM)

returprosjekt for flyktninger i eksil støttet. EBRDs mikrokredittordning ble støttet også i 1998 for å stimulere utviklingen av et lokalt næringsliv og å øke sysselsettingen.

Tiltak i Kaukasus og Sentral- Asia ble videreført i 1998 og var i hovedsak rettet mot utsatte grupper for å dekke primærbehov som mat, klær, husly og helse, rehabilitering, forsoningsprosessene i Kaukasus og i Tadsjikistan, herunder repatriering og reintegrering av flyktninger og internt fordrevne samt demokratiske prosesser og MR-tiltak, bl.a. i regi av OSSE.

Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Oppfølging 2000

Stabilitetspakten, vedtatt i juni 1999, har som målsetting å styrke de sørøsteuropeiske landene i deres bestrebelser på å fremme fred, demokrati og økonomisk fremgang. Pakten danner rammen for det langsiktige samarbeidet mellom landene i regionen og det internasjonale samfunn når det gjelder å sikre stabilitet, sikkerhet, demokratisering, økonomisk gjenoppbygging og utvikling. Stabilitetspakten omfatter hele Sørøst-Europa, men legger spesiell vekt på det vestlige Balkan. EU spiller en ledende rolle i implementeringen av stabilitetspakten. Det er opprettet arbeidsgrupper innenfor demokratisering og menneskerettigheter, økonomisk gjenoppbygging og sikkerhetsspørsmål. Styringsgruppen for økonomisk gjenoppbygging består av G-7 landene og de viktigste internasjonale finansinstitusjonene. EU og Verdensbanken er sekretariat for gruppen og er sentrale i koordineringen av bistanden til gjen-oppbyggingen. Norge er i 1999 med i dette arbeidet i kraft av sitt formannskap i OSSE. Regjeringen arbeider for at Norge, som en av de største donorer i regionen, skal inngå som medlem av stabilitetspakten også etter utløpet av OSSE-formannskapet.

En plan for Norges medvirkning i gjenoppbygging og stabilisering i Balkan-regionen vil bli lagt frem for Stortinget høsten 1999. Planen vil inngå som et ledd i en bred, koordinert internasjonal innsats og bygge på en omforent internasjonal vurdering av behovet. Dette vil først være klarlagt i detalj etter giverlandskonferansen i oktober 1999. Planen vil i utgangspunktet omhandle hele Balkan og de land som omfattes av stabiliseringspakten. Dens hovedmålsetting vil være å avhjelpe de negative konsekvenser konflikten har hatt for befolkningen i regionen og bidra til å utvikle stabilitet og en positiv økonomisk utvikling. Planen vil bygge på et langsiktig norsk engasjement og på den koordinerende rolle som FN, EU, OSSE og UNHCR har innenfor de ulike segmenter.

Planen vil fastlegge kanaler for norsk bistand, både når det gjelder den humanitære og den mer langsiktige bistanden. Her vil både frivillige organisasjoner, internasjonale aktører som FN og de multilaterale finansinstitusjonene, OSSE og lokalt, norsk og internasjonalt næringsliv være aktuelle kanaler. Planen vil videre omfatte hvilke type tiltak som bør prioriteres, f.eks. minerydding, rehabilitering av hus, tradisjonell nødhjelp og ulike forsoningstiltak innenfor det humanitære området. Institusjonsbygging, utvikling av det sivile samfunn, menneskerettigheter, utvikling av rettsvesenet, gjenoppbygging av infrastruktur og privat sektor er eksempler innenfor den mer langsiktige bistanden. Det vil bli lagt vekt på medvirkning fra norsk næringsliv når det gjelder å gjenoppbygge det lokale næringslivet på Balkan. Planen vil vurdere ulike virkemidler som skal brukes og hvordan disse kan tilpasses avhengig av hvilken type tiltak og geografisk område det gjelder. Planen vil også inneholde en vurdering av geografisk konsentrasjon i forhold til hvilke områder som andre givere prioriterer.

Budsjett 2000

Gjenoppbyggingen på Balkan og fortsatt humanitær bistand til området vil ha høy prioritet i 2000. Regjeringen tar sikte på å gi et samlet økonomisk bidrag i størrelsesorden 100 mill. USD eller nærmere 800 mill. kroner, inkludert omdisponert beløp fra bevilgningene til mottak av flyktninger i Norge, jf. St. prp. nr. 59, Innst. S. nr. 175 (1998-99).

Under behandlingen av St.prp. nr. 59, Innst. S. nr. 175 (1998-99) samtykket Stortinget i at Kongen kan omdisponere fra tilleggsbevilgningene i forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo til hjelp i nærområdet (ved omdisponering til kap. 0192, post 71 på Utenriksdepartementets budsjett). Regjeringen vil i løpet av høsten 1999 komme tilbake til Stortinget med nærmere oversikt over hvilke beløp som kan omdisponeres til økt innsats i nærområdet. Det antas imidlertid å være rom for betydelige omdisponeringer til kap. 0192, post 71 på grunn av en raskere tilbakevending av flyktninger fra Kosovo enn tidligere lagt til grunn. En del av disse midlene, anslagsvis 270 mill. kroner, vil først komme til utbetaling i 2000. I tillegg til de midler som bevilges over denne posten legges det også opp til at næringslivsordningene (kap. 0157) kan benyttes på Balkan. For 2000 foreslås bevilget 530 mill. kroner på posten.

Post 72 Utvikling og nedrustning, *kan overføres*

Mål

Bidra til oppfølging i forbindelse med arbeidet om sammenhengen mellom nedrustning og utvikling.

Rapport

Den vesentlige del av bevilgningen bestod av tilskudd til internasjonale organisasjoner i FN-sammenheng. Norge har i flere år vært en betydlig bidragsyter til FNs institutt for nedrustning i Genève (UNIDIR).

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 1,7 mill. kroner.

Kap 0195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

Post 21 Spesielle driftsutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
21.10	Oppholdsutgifter	222 200	415 700	603 200
21.15	Tilbakevendingsutgifter	28 000	17 500	62 000
	Sum post 21	250 200	433 200	665 200

Posten omfatter ordninger/utgifter som administreres av andre departementer, men som etter OECD/DACs regelverk kan godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA).

Underpost 21.10 Oppholdsutgifter

På denne posten budsjetteres ODA-godkjent andel av utgifter knyttet til opphold for flyktninger i Norge. Ordningene administreres av Kommunal- og regionaldepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, men ODA-godkjent andel refunderes over bistandsbudsjettet.

For 2000 foreslås bevilget 603,2 mill. kroner over bistandsbudsjettet. Bevilgningsforslaget utgjør utgifter som etter OECD/DACs regelverk kan rapporteres som offisiell utviklingshjelp.

Underpost 21.15 Tilbakevendingsutgifter

På denne posten budsjetteres ODA-godkjent andel av utgifter knyttet til tilbakevending av flyktninger i Norge. Ordningen administreres av Kommunal- og regionaldepartementet, men ODA-godkjent andel refunderes over bistandsbudsjettet.

For 2000 foreslås bevilget 62 mill. kroner.

Programkategori 03.50 Øvrig bistand

Utgifter under programkategori 03.50 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00
0197	Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	598 937	109 200	270 200	147,4
	Sum kategori 03.50	598 937	109 200	270 200	147,4

Situasjonsbeskrivelse

De fleste sentraleuropeiske landene, inklusive Baltikum, har de seneste årene lykkes med å oppnå vekst i økonomien etter å ha gjennomgått en vanskelig omstillingsperiode i første delen av 90-tallet. For de østligste landene i Europa er imidlertid situasjonen ennå preget av betydelige omstillingsproblemer med produksjonsnedgang, lave lønninger og pensjoner for store deler av befolkningen. Finanskrisen i Russland høsten 1998 ledet til sterk devaluering av rubelen, kraftig prisstigning og markert fall i lønninger og pensjoner. Dette falt i tid sammen med en meget dårlig landbrukshøst. Med bakgrunn i denne vanskelige situasjonen ble det fra norsk side vinteren 1998/99 igangsatt omfattende leveranser av matvarer, medisiner og klær til de hardest rammede befolkningsgrupper i russisk del av Barentsregionen. Det er vedtatt en toårig handlingsplan under Klimakonvensjonen for å sikre gjennomføring av denne og operasjonalisering av Kyotoprotokollen. Det er en særlig utfordring å bidra til et konstruktivt samarbeid mellom industriland og utviklingsland når det gjelder utslippsreduserende tiltak.

Mål

Hovedmålsettingen for Norges samarbeid med reformlandene i Sentral- og Øst-Europa er å bidra til omstillingen til demokratisk styre og en bærekraftig, markedsorientert økonomi og gjennom det bidra til politisk og økonomisk stabilitet i disse landene. Det legges også særlig vekt på å styrke sikkerheten ved atomkraftverk og redusere faren for radioaktiv forurensing i Russland og andre østeuropeiske stater. Når det gjelder internasjonale klima og miljøtiltak har disse til hensikt å forebygge og rehabilitere internasjonale miljøødeleggelser og å gjennomføre tiltak i forbindelse med våre traktatmessige forpliktelser på klimaområdet og for vern av det biologiske mangfold.

Rapport 1998

I 1998 ble det under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa gitt økonomisk støtte til 484 prosjekter med et samlet beløp på 246 mill. kroner. Til sammen 120 mill. kroner ble avsatt til prosjekter i Russland, med hovedvekt på Barentsregionen. Til prosjekter i Baltikum ble det ytt 60 mill. kroner i støtte i 1998. De viktigste satsningsområdene i 1998 var miljøvern, demokratiutvikling, utdanning og forskning, infrastruktur og næringsutvikling. Det ble lagt økt vekt på tiltak for å styrke helsevesenet i Nordvest-Russland og Baltikum.

Til prosjekter under Handlingsplanen for atomsaker ble det utbetalt 103 mill. kroner i 1998, med grunnlag i en bevilgning på 28 mill. kroner og overførte midler fra 1997 på 137 mill. kroner.

Over Klimafondet ble det utbetalt 38 mill. kroner til prøveprosjekter og tiltak iverksatt for å støtte opp under prosesser under Klimakonvensjonen og utviklingen av felles gjennomføringsmekanisme.

Satsingsområder i 2000

Nordvest-Russland og Baltikum vil også i 2000 være de geografisk prioriterte områder under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Av den samlede økonomiske ramme legges det opp til at omtrent halvparten går til prosjekter i Russland og 30 pst. av samlet bevilgning anvendes til prosjekter i Baltikum.

Under Handlingsplanen for atomsaker vil innsatsen føres videre innenfor de tidligere utpekte fire hovedområder, med hovedvekt på sikkerhet ved atominstallasjoner og behandling, lagring og deponering av radioaktivt avfall og brukt kjernebrensel.

Det norske bidraget til den globale miljøfasiliteten (GEF), som er finansieringsmekanismen for oppfølgingen av miljøkonvensjonene, vil bli dekket med 35 pst. over Klimafondet. De resterende 65 pst. blir dekket av bistandsmidler. I tillegg vil midler avsatt under Klimafondet brukes til å videreføre Norges arbeid med å utvikle gjennomføringsmekanismene under Kyotoprotokollen. Av disse vil Den grønne utviklingsmekanismen, samt tiltak for å skape grunnlag for Felles gjennomføring, bli prioritert. Kapasitetsoppbygging i utvalgte utviklingsland og utvikling av partnerskap står sentralt. I tillegg vil det arbeides for videreutvikling av Biodiversitetskonvensjonen og dennes gjennomføring både på land- og regionnivå.

Kap 0197 Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, *kan overføres*	442 501	55 500	228 500
71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), *kan overføres*		10 000	5 000
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, *kan overføres*	45 310	43 700	36 700
77	Tilskudd til gjeldslette, *kan overføres*	111 126		
	Sum kap 0197	598 937	109 200	270 200

Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, *kan overføres*

Mål

Gjennom Handlingsplanen for atomsaker støtter Norge arbeidet med atomsikkerhet og reduksjon av faren for radioaktiv forurensing i Russland og andre østeuropeiske stater. Målsettingen er å beskytte helse, miljø og næringsvirksomhet ved aktivt bilateralt og internasjonalt samarbeid.

Hovedmålsettingen for Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa er gjennom samarbeidsprosjekter å bidra til omstillingen til en demokratisk styreform, markedsøkonomi og forbedring av miljøsituasjonen i landene i Sentral- og Øst-Europa. Geografisk gis det prioritet til Nordvest-Russland, med særlig vekt på Barentsregionen, samt de tre baltiske landene Estland, Latvia og Litauen. I Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2000 foreslår Regjeringen at Norge blir medlem i det polske Ecofondet. Det foreslåtte medlemskapet vil innebære et utvidet samarbeid med Polen innenfor miljøområdet og legge en ny og viktig dimensjon til vårt engasjement i Østersjøregionen.

Rapport 1998

Prosjektsamarbeidet under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa i 1998 har vært konsentrert om følgende områder :

- Bidra til å styrke den demokratiske styreform ved konkrete tiltak og prosjekter som fremmer politisk pluralisme og frie valg, rettsstatens prinsipper og respekt for grunnleggende menneskerettigheter, herunder likestilling
- Bedre miljøsituasjonen, sikre natur- og kulturminneverdier og redusere og forebygge grenseoverskridende forurensing som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet. Bidra til å gjøre myndigheter og næringsliv i Russland og i de baltiske statene bedre i stand til å få forsvarlig kontroll over landenes egne miljøproblemer, og til å integrere Russlands miljøforvaltning i regionalt samarbeid
- Bidra til utvikling av levedyktig næringsvirksomhet gjennom kompetanseoppbygging og teknologioverføring. Utvikle infrastrukturen i reformlandene innenfor transport, telekommunikasjoner, bank- og finansvesen
- Utvikle samarbeidet innen feltene utdanning og forskning, helse- og sosialsektoren og på kulturområdet
- Bidra til utvikling av regionalt samarbeid i Barentsregionen og Østersjøregionen.

Til det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland og prosjektsamarbeidet med de baltiske stater mottok Miljøverndepartementet i 1998 et rammetilsagn på 20 mill. kroner. I tillegg ble det overført til sammen ca. 61,4 mill. kroner fra tidligere tilsagn. Forbruket i 1998 var på ca. 70 mill. kroner fordelt med ca. 47,2 mill. kroner til Russland og multilateralt samarbeid og ca. 22,8 mill. kroner til Baltikum.

Programmet for renere produksjon er det største prosjektet i det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland. Formålet er å overføre miljøvernteknologisk kompetanse gjennom opplæring av russiske ingeniører i renere produksjon. Programmet for utvikling av miljøadministrasjonen i Murmansk fylke drives av Svanhovd miljøsenter i Finnmark. I 1998 ble det bl.a. satset på seminarer om norsk og russisk miljøforvaltning, informasjon, IT-støtte og språkopplæring. Prosjekter mot landbasert forurensing omfattet i 1998 bl.a. overgang fra fyring med tungolje og kull til lokalt biobrensel, luftovervåkning på Kola, drikkevann i Lovozero på Kola og i St. Petersburg. Samarbeidet om vern av urørt natur og artsmangfold omfattet bl.a. arbeid med vern av viktige områder for biologisk mangfold, forvaltning av utvalgte arter samt bærekraftig bruk av biologiske ressurser. I kulturminnevernsamarbeidet med Russland ble det gjennomført istandsetting av St. Johanneskapellet i Zikhnovo i Kenozero, St. Eliaskapellet i Karelen og Den Hellige Ånds kapell i Glazovo, Kenozero, samt kulturminneregistrering i østsamiske områder i Norge og Russland. De viktigste prosjektene i miljøvernsamarbeidet med Baltikum gjelder utvekslingsprogram innen vann- og avløpssektoren mellom norske og baltiske bykommuner. På norsk side omfattes vann- og avløpsverkene i Oslo, Fredrikstad og Trondheim.

Etter undertegning av en norsk-russisk rammeavtale i mai 1998, har atomsikkerhets-samarbeidet med Russland gått inn i en mer aktiv gjennomføringsfase. Prosjekter under rammeavtalen har en foreløpig økonomisk ramme på 400 mill. kroner. Spesifikke prosjektavtaler er inngått for totalt 170 mill. kroner, hvorav 61 mill. kroner er overførte midler fra 1998-budsjettet og resten forutsettes dekket ved avsetning fra tilsagnsfullmakten. Konkrete tilsagn er bl.a. gitt til bygging av jernbanevogner for transport av brukt kjernebrensel. Reparasjon av et tankanlegg for flytende radioaktivt avfall ventes ferdigstilt i 1999. Også nukleære prosjekter som avtales i det tresidige arktiske, militære miljøvernsamarbeidet (AMEC) mellom Norge, Russland og USA finansieres av disse midlene. Betydelige sikringstiltak ved bl.a. Kola kjernekraftverk er gjennomført, bl.a. er moderne kontrollromsutstyr installert og ytterligere tiltak vil bli gjennomført i 2000. Av tiltak som det ennå ikke foreligger finansiering for, er bygging av spesialskip for transport av brukt kjernebrensel og bistand til etablering av sikre lagre for brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Som følge av den økonomiske krisen i Russland i august 1998 samt en dårlig landbruksavling, ble det høsten 1998 bevilget 15 mill. kroner til nødhjelp til Nordvest-Russland. Den humanitære bistanden ble hovedsakelig kanalisert gjennom Norges Røde Kors og andre hjelpeorganisasjoner samt kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge. Innenfor det demokratibyggende arbeidet samordnet Kommunenes Sentralforbund støtten til kommunale opplærings- og utviklingstiltak innenfor en ramme på 4 mill. kroner, inklusive 0,5 mill. kroner til grenseregionale tiltak i Østersjøområdet. Under rammeavtalen med Norges forskningsråd og Universitetsrådet ble det brukt 17 mill. kroner for å fremme høyere utdanning og forskning i reformlandene. Støtten til det regionale prosjektsamarbeidet i Barentsregionen ble videreført med en bevilgning på 23 mill. kroner til Barentssekretariatet i Kirkenes. Samarbeidet innenfor energi-økonomisering med Russland ble vesentlig styrket ved opprettelse av regionale enøksentra i Barentsregionen og gjennomføring av konkrete demonstrasjonsprosjekter.

Budsjett 2000

Nordvest-Russland og Baltikum vil også i 2000 være de geografisk prioriterte områder under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Av den samlede økonomiske ramme legges det opp til at 30 pst. anvendes til prosjekter i Baltikum.

Overfor Russland vil det bli lagt vekt på tiltak innenfor områdene miljøvern og energiøkonomisering, demokratiutvikling, helse, utdanning og forskning. Det regionale Barentsprogrammet vil bli videreført.

Overfor de tre baltiske landene vil støtten til demokratiutvikling bli videreført, herunder prosjekter som bidrar til integrasjon av den russiskspråklige befolkningen. Det vil også bli lagt vekt på tiltak som fremmer utviklingen av helsevesenet, utdanning og forskning samt næringssamarbeid.

Under Handlingsplanen for atomsaker vil det bli gitt prioritet til igangsetting og gjennomføring av de prosjekter som er listet opp i den bilaterale rammeavtalen med Russland.

Behovet for langsiktig stabilitet i prosjektvirksomheten søkes ivaretatt ved en kombinasjon av tilskudd i 2000 og tilsagn om støtte under tilsagnsfullmakten, med utbetaling i 2001. Av den foreslåtte bevilgning for 2000, er 200 mill. kroner bundet opp gjennom tilsagn gitt i 1999 under tilsagnsfullmakten.

For 2000 foreslås bevilget 228,5 mill. kroner på posten. I tillegg foreslås samtykke til å kunne gi tilsagn om støtte til nye prosjekter innenfor en ramme på 250 mill. kroner, jf. utkast til romertallsvedtak IX.

Post 71 Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), *kan overføres*

Mål

Bidra til fredsbyggende arbeid og utvikling av demokratiet i land som ikke er ODA-godkjent.

Rapport

Budsjettposten ble opprettet med virkning fra budsjettåret 1999. Tiltak som er støttet i 1999 omfatter tiltak for å utvikle kontakt og forståelse mellom den greske og tyrkiske delen av Kypros. Videre er det gitt støtte til prosjekter som ved kunnskapsoverføring bidrar til å utvikle demokratiet i Russland, Baltikum og enkelte andre østeuropeiske land.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 5 mill. kroner

Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, *kan overføres*

Mål

Posten for internasjonale klima- og miljøtiltak omfatter midler for å forebygge og rehabilitere internasjonale miljøødeleggelser i utviklingsland og Norges nærområder, samt Klimafondet. Klimafondet benyttes til traktatmessige forpliktelser under konvensjonene om klima, biologisk mangfold og protokollen om beskyttelse av ozonlaget, samt til det norske programmet under den pågående prøvefasen for felles gjennomføring av klimatiltak.

Ved bruk av denne bevilgningen vil en arbeide aktivt for internasjonale løsninger på globale miljøproblemer og oppfølging av sentrale internasjonale konvensjoner, herunder oppfølging av Klimakonvensjonen og utvikling av fleksible gjennomføringsmekanismer under denne og Konvensjonen om biologisk mangfold.

Rapport 1998

I mars 1998 ble det vedtatt et nytt femårig program for Den globale miljøfasiliteten - (GEF II), for perioden juli 1998 - juni 2002. Det nye programmet innebærer en påfylling med samlet arbeidskapital for perioden på brutto 2,75 mrd. USD, hvorav Norges andel er på totalt 228,32 mill. kroner fordelt med 57,08 mill. kroner per år.

Det ble i 1998 avsatt 9,1 mill. kroner over post 76 til å dekke 16 pst. av Norges bidrag til GEF II, mens de resterende 84 pst. ble bevilget over kap. 0155, post 71.

Under klimafondet ble det utbetalt om lag 38 mill. kroner i forbindelse med prøveprosjekter og tiltak for å støtte opp under den prøvefasen for felles gjennomføring som er etablert av Partene til Klimakonvensjonen. Av dette ble 35,9 mill. kroner utbetalt til et prosjekt i India og 1,3 mill. kroner til et prosjekt i Slovakia. Tiltakene omfatter bl.a. gjennomføring av en treårig samarbeidsavtale med Verdensbanken og inngåelse av bilaterale prosjektavtaler. Arbeidet med å videreføre, evaluere og avslutte prosjekter fra pilotfasen i land i Øst- og Sentral-Europa, samt med Kina og andre utviklingsland, fortsetter. I tillegg er det startet opp et arbeid med strategiske satsinger for å fremme utviklingen av Den grønne utviklingsmekanismen CDM, som gjelder klimatiltak i utviklingsland, og også felles gjennomføringsprosjekter. Arbeidet med felles gjennomføring av klimatiltak utgjør et viktig ledd i arbeidet med å understøtte utvikling av Klimakonvensjonen i en kostnadseffektiv retning i tråd med bestemmelsene i Kyoto-protokollen som ble vedtatt i desember 1997.

Av tiltak som ble støttet over denne posten for å forebygge og rehabilitere internasjonale miljøødeleggelser, nevnes grunnkapitalpåfylling til det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO, støtte til u-landsdeltakelse i møter under Montreal-protokollen om beskyttelse av ozonlaget og Klima- og Biodiversitetskonvensjonene. I 1998 ble det inngått avtale om et treårig prosjekt for alternativ energi med Kina på totalt 37,5 mill. kroner, og for deltakelse i et Verdensbank-prosjekt for utfasing av ozonnedbrytende stoffer i Russland med norsk andel på 2 mill. USD.

Budsjett 2000

For 2000 foreslås bevilget 36,7 mill. kroner.

Av dette vil ca. 20 mill. kroner bli benyttet til å dekke 35 pst. av Norges traktatmessige forpliktelser under det nye, femårige GEF-programmet (GEF II). ODA-andelen til GEF, som av OECD er vedtatt senket fra 84 til 65 pst f.o.m. 1999, foreslås bevilget under kap. 155, post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning.

For øvrig vil posten bli nyttet til videreføring av Norges deltakelse i prøvefasen for felles gjennomføring av klimatiltak og forberedelser av oppfølging av fleksibilitetsmekanismene i Kyoto-protokollen, herunder 12,5 mill. kroner til Kina-prosjektet. Det vil bli gjennomført kapasitetsbyggende tiltak i land og regioner med særlig betydning i klimaforhandlingene, spesielt sentrale u-landspartnere.

Øvrige tiltak under denne posten vil være prosjektgjennomføring av andre typer miljøtiltak i utviklingsland, i nordområdene og andre regionale nærområder. Herunder innskudd i det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO, som er opprettet av Nordisk Ministerråd for å fremme investeringer i miljøprosjekter i Nordens nærområder.

Post 77 Tilskudd til gjeldslette, *kan overføres*

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, som er en sammenslutning av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin gjeld. I forhandlingene fastsettes vilkår for tilbakebetaling av offentlig eller offentlig garantert gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter.

Posten dekker gjeldslette overfor land som ikke defineres som utviklingsland og således ikke kan rapporteres til OECD som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det vises i denne sammenheng til kap. 0166 Gjeldslettetiltak, som dekker tilsvarende gjeldslette overfor utviklingsland.

Mål

Målsettingen med gjeldslette er å hjelpe de land som er kommet i så store økonomiske vanskeligheter at de ikke lenger anses å kunne betjene utenlandsgjelden på en forsvarlig måte. Samtidig tas det sikte på å verne det internasjonale finansielle system ved at gjeldsettergivelser blir rimelig fordelt mellom kreditorlandene og gjeldsbetjeningen tilpasset landenes betalingsevne.

Rapport 1998

Bevilgningen for 1998 dekket gjeldslette overfor Polen i.h.h.t. en Parisklubbavtale fra 1991 og en påfølgende bilateral gjeldsavtale mellom Norge og Polen datert 31. mars 1992. I henhold til denne avtalen fikk Polen 50 pst. gjeldsettergivelse på offentlige fordringer som følge av Polens vanskelige situasjon som foregangsland i overgangen til markedsøkonomi. Den bilaterale gjeldsavtalen stadfester at gjeldsletten skal gis som rentesubsidier. Kapitalbeløpet på ca. 1,8 mrd. kroner skal i følge avtalen tilbakebetales fra og med 30. september 1995 til og med 31. mars 2009. For 1998 ble det overført 111,1 mill. kroner til GIEK for dekning av rentesubsidiene slik at det nå til sammen er overført 754 mill. kroner. Polen har gjennomført sine avtaleforpliktelser på en tilfredsstillende måte.

Budsjett 2000

Det foreslås ingen bevilgning for 2000. Regjeringen legger til grunn at det ikke vil være behov for kompensasjon til GIEK for denne gjeldsletten i år 2000.

Utenriksdepartementet

tilrår:

I proposisjonen om statsbudsjettet for 2000 føres de summene opp som er nevnt i et framlagt forslag:

Sum utgifter under kap 0100-0197	Kr	13 215 725 000
Sum inntekter under kap 3100-3157.....	Kr	34 400 000

Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2000, kap. 0100 - 0197, og kap. 3101 - 3157

I

Utgifter:

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Administrasjon av utenrikstjenesten			
0100		Utenriksdepartementet			
	01	Driftsutgifter		310 395 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		6 597 000	
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader		700 000	
	71	Diverse tilskudd		23 645 000	341 337 000
0101		Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)			
	01	Driftsutgifter		723 789 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		16 715 000	
	70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn		120 000	
	90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn		361 000	740 985 000
0102		Særavtale i utenrikstjenesten			
	01	Driftsutgifter		137 947 000	137 947 000
0103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon			
	01	Driftsutgifter		5 200 000	5 200 000
		Sum Administrasjon av utenrikstjenesten			1 225 469 000
		Utenriksformål			
0115		Presse-, kultur- og informasjonsformål			
	01	Driftsutgifter		19 875 000	
	70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, *kan overføres*		31 785 000	51 660 000
0116		Deltaking i internasjonale organisasjoner			
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner		620 496 000	
	71	Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, *kan overføres*		187 400 000	807 896 000
		Sum Utenriksformål			859 556 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Administrasjon av utviklingshjelpen			
0140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen			
	01	Driftsutgifter		109 940 000	109 940 000
0141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)			
	01	Driftsutgifter		149 450 000	149 450 000
0142		NORADs administrasjon av utenriksstasjonene			
	01	Driftsutgifter		180 060 000	
	42	Krise- og evakueringstiltak, *kan overføres*		2 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*		2 500 000	184 560 000
0143		Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene			
	01	Driftsutgifter		84 150 000	84 150 000
		Sum Administrasjon av utviklingshjelpen			528 100 000
		Prioriterte land og regioner			
0150		Bistand til prioriterte land og regioner			
	01	Driftsutgifter		500 000	
	70	Bistand til Afrika, *kan overføres*		1 630 000 000	
	71	Bistand til Asia, *kan overføres*		380 000 000	
	72	Bistand til Mellom-Amerika, *kan overføres*		137 000 000	2 147 500 000
		Sum Prioriterte land og regioner			2 147 500 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Utvidet samarbeid			
0154		Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid			
	01	Driftsutgifter		13 000 000	
	50	Fredskorpset		10 400 000	
	70	Tilskudd til opplysningsarbeid, kan *overføres*		54 000 000	
	71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, *kan overføres*		740 000 000	
	72	Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, *kan overføres*		193 300 000	
	73	Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, *kan overføres*		35 000 000	1 045 700 000
0155		Miljø og naturressursforvaltning			
	70	Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, *kan overføres*		310 000 000	310 000 000
0156		Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling			
	70	Tilskudd, *kan overføres*		35 000 000	35 000 000
0157		Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157			
	70	Tilskudd til investeringsrelaterte tiltak, *kan overføres*		42 000 000	
	71	Tilskudd til tapsavsetting - NORFUND, *kan overføres*		37 500 000	
	72	Tilskudd for å bedre rammebetingelsene for næringslivet, *kan overføres*		277 000 000	
	73	Tilskudd til handelsrelaterte ordninger til støtte for næringsutvikling, *kan overføres*		15 000 000	
	90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, *kan overføres*		75 000 000	
	91	Grunnfondskapital - NORFUND, *kan overføres*		112 500 000	559 000 000
0158		Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring			
	01	Driftsutgifter		87 300 000	
	70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, *kan overføres*		47 500 000	134 800 000
0159		Tilskudd til ymse hjelpetiltak			
	70	Tilskudd, *kan overføres*		50 350 000	50 350 000
		Sum Utvidet samarbeid			2 134 850 000
		Bistand via internasjonale organisasjoner			
0161		Generelle bidrag - FN-organisasjoner			
	70	Tilskudd til FN-organisasjoner		1 662 000 000	1 662 000 000
0163		Generelle bidrag - finansinstitusjoner			
	70	Innskudd i finansinstitusjoner, *kan overføres*		922 500 000	922 500 000
0164		Generelle bidrag - andre organisasjoner			
	70	Tilskudd til andre organisasjoner		71 500 000	71 500 000
0165		Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)			
	01	Driftsutgifter		3 100 000	
	70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, *kan overføres*		342 250 000	345 350 000
0166		Gjeldslettetiltak			
	70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, *kan overføres*		250 000 000	250 000 000
		Sum Bistand via internasjonale organisasjoner			3 251 350 000

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
		Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging			
0191		Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak			
	01	Driftsutgifter		1 300 000	
	70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, *kan overføres*		1 528 000 000	1 529 300 000
0192		Fred, forsoning og demokrati			
	01	Driftsutgifter		2 500 000	
	70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, *kan overføres*		70 000 000	
	71	Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, *kan overføres*		530 000 000	
	72	Utvikling og nedrustning, *kan overføres*		1 700 000	604 200 000
0195		Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)			
	21	Spesielle driftsutgifter		665 200 000	665 200 000
		Sum Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibygging			2 798 700 000
		Øvrig bistand			
0197		Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak			
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, *kan overføres*		228 500 000	
	71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), *kan overføres*		5 000 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, *kan overføres*		36 700 000	270 200 000
		Sum Øvrig bistand			270 200 000
		Sum departmentets utgifter			13 215 725 000

Inntekter:

Kap	Post		Kr	Kr	Kr
3101		Utenriksstasjonene, jf. kap. 0101			
	01	Gebyrer		9 300 000	
	04	Leieinntekter		1 571 000	
	05	Refusjon spesialutsendinger m.m.		3 500 000	
	41	Salgsinntekter m.v.		11 000	
	90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet		318 000	14 700 000
3157		Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap 0157			
	70	Tilbakeføringer av støtte		50 000	
	71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter		10 000	
	80	Renteinnbetalinger		6 640 000	
	91	Innbetalinger avdrag		13 000 000	19 700 000
		Sum departmentets inntekter			34 400 000

II

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan:

1. Gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt anvar for inntil 20 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf. omtale under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling. Garantiordningen begrenses til import fra Norges prioriterte samarbeidsland og de minst utviklede land. Ordningen begrenses videre til å gjelde produkter som omfattes av det norske tollpreferansesystem (GSP) for import fra utviklingsland, og til etablering av nye handelsforbindelser.

2. Gi garantier under låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, jf. kap. 0157, post 90, innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner.

III

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 000 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret.

IV

Fullmakt til å regulere utetilleggene

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 i samråd med Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Finansdepartementet kan foreta regulering av utetilleggene for tjenestemenn ved utenriksstasjonene i budsjetterminen som følge av endring av priser, valutakurser, beskatning og regulativlønn, eller andre forhold av betydning for fastsettelse av utetillegg.

V

Fullmakt til å anmode om bistand fra SAS

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan anmode om bistand fra SAS til evakuering av norske borgere i kriserammede land i de tilfeller og på de betingelser som er inntatt i egne retningslinjer, jf. St.prp.nr. 1 (1980-81).

VI

Fullmakt til å overføre tjenestemenn til utetjeneste

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke administrasjonen av nærmere spesifiserte bistandstiltak. Merutgiftene dekkes mot tilsvarende innsparing under kap. 0159, post 70.

VII

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og NORAD gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene hvert år under kap. 0101/3101Utenriksstasjonene og kap. 0142/3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio/Disagio.

VIII
Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan foreta bestilling av varer m.m. utover rammen av bevilgningene med følgende beløp:

Kap./post	Forslag 2000 (i mill. kroner)
Kap. 0150 Bistand til prioriterte land og regioner	
Post 70 Bistand til Afrika	180
Post 71 Bistand til Asia	60
Post 72 Bistand til Mellom-Amerika	30
Kap. 0161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner	
Post 70 Tilskudd til FN-organisasjoner	25
Kap. 0191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningtiltak	
Post 70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	20
Kap. 0192 Fred, forsoning og demokrati	
Post 71 Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land	20

IX
Tilsagnsfullmakt

A. ODA-bistand

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan gi tilsagn om støtte innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar med følgende beløp:

Kap./post	Forslag 2000 i mill. kroner
Kap. 0154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	
– u.post 72.15 Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland	80
Kap. 0155 Miljø og naturressursforvaltning	
Post 70 Tilskudd til miljø- og naturressursforvaltning	450
Kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling	
– u.post 70.10 Tilskudd til næringslivets engasjementer i utviklingsland	80
– u.post 72.10 Tilskudd til parallellfinansiering	1 000
– u.post 72.15 Tilskudd til blandede kreditter	400
– u.post 72.20 Tilskudd til opplæring ved eksport	32
– u. post 73.10 Tilskudd og veiledning til produktutvikling og eksport – fra utviklingsland	50
Sum post 70, 72 og 73	1 562
Post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland	240

B. Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan gi tilsagn om støtte innenfor en ramme for nye tilsagn på 250 mill. kroner for ordninger under kap. 0197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa.

X

Fullmakt til avskrivning og ettergivelse av tap på låneordningen

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 i samråd med Finansdepartementet kan:

1. Utgiftsføre uten bevilgning (på kap. 0157, post 80 Avskrivning - tap på lån/garantier) avskrivning av realiserte tap på lån og garantier på inntil 3 mill. kroner under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland. Realiserte tap som gjør det nødvendig med avskrivning på over 3 mill. kroner forelegges Stortinget til behandling.

2. Ettergi lån under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, post 90 Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, *kan overføres*. Enkeltsaker vedrørende ettergivelse på inntil 3 mill. kroner, kan utgiftsføres uten ny bevilgning (på kap. 0157, post 81 Avskrivning - ettergivelse lån). Enkeltsaker vedrørende ettergivelse på over 3 mill. kroner forelegges Stortinget til behandling.

XI

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan treffe beslutning om omdisponering av bevilgningene mellom postene under kap. 0157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling.

XII

Fullmakt om bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000 kan treffe beslutning om bruk av opptjente rentemidler på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi og samfinansieringsprosjekter etter avtale med den enkelte multilaterale organisasjon.

XIII

Fullmakt under kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2000:

1. Kan treffe beslutning om bruk av midler under kap. 0159 med inntil 2 mill. kroner pr. tiltak. Beslutning om bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen. Fullmakten gjelder dog ikke overføringer til kapitlene under programkategori 03.00 (kap. 0140, 0141, 0142 og 0143), jf. dog vedtak VI og tekst under kap. 0142 og 0143, post 01 Driftsutgifter.

2. I samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 0159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.

3. Kan overskride bevilgningen under kap. 0159 mot tilsvarende salgsinntekter under kap. 3159 Ymse inntekter, post 01 Salgsinntekter bistandseiendommer og at ubenyttet merinntekt under kap. 3159, post 01 medregnes ved beregning av overført beløp under kap. 0159, post 70 Tilskudd, *kan overføres*.

XIV

Ettergivelse av statlige fordringer på utviklingsland

Stortinget samtykker i at Kongen i 2000 i samsvar med kriteriene i gjeldsplanen kan ettergi fordringer på utviklingsland for inntil 1 500 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkreditts gamle portefølje. Samlet kan det utfra gjeldsplanen ettergis fordringer innenfor en total ramme på 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning, og innenfor en total ramme på 1 907 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Fordringene verdsettes til bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

XV

Salg av bistandseiendommer

Stortinget samtykker i at salginntekter ved salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen, fordeles forholdsmessig mellom kap. 5445 Statsbygg, post 49 Salg av eiendommer og kap. 3159 Ymse inntekter, post 01 Salgsinntekter bistandseiendommer ut fra gjenværende år av fastsatt avskrivningstid. For bruk av salgsinntektene innenfor bistandsbudsjettet vises til romertallsvedtak XIII i Utenriksdepartementets St.prp. nr. 1 (1999-2000).

XVI

Nasjonalgaven til Island

Stortinget samtykker i at de resterende midler fra nasjonalgaven til Island i Norges Bank kan overføres til de islandske myndigheter.

XVII

Refusjon fra andre statsinstitusjoner

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og NORAD i 2000 kan overskride bevilgningen under kap. 0101 Utenriksstasjonene, kap. 0102 Særavtale i utenrikstjenesten og kap. 0142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene mot merinntekt som følge av refusjon fra andre statsinstitusjoner under kap. 3101 Utenriksstasjonene og kap. 3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

XVIII

Nettobudsjettering Fredskorpset

Stortinget samtykker i at Fredskorpset gis unntak fra § 4 i Bevilgningsreglementet, jf. kap. 0154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid, post 50 Fredskorpset.

Vedlegg 1

Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene pr. august 1999

Stasjon	*UD*	*NORAD*	*Spesial-utsendinger*
Ambassaden i Abidjan	3		
Ambassaden i Abu Dhabi	3		
Ambassaden i Addis Abeba	2	6	
Ambassaden i Amman	3		
Ambassaden i Ankara	4		
Ambassaden i Aten	4		
Ambassaden i Baku	3		
Ambassaden i Bangkok	5		
Ambassaden i Beijing	8		2
Ambassaden i Beograd	3		
Ambassaden i Berlin	14		
Ambassaden i Bern	3		
Ambassaden i Brasilia	3		
Ambassaden i Brussel	4		
Norges faste delegasjon Brussel (EU)	15		15
Norges faste delegasjon Brussel (NATO)	15		
Ambassaden i Bucuresti	3		
Ambassaden i Budapest	3		
Ambassaden i Buenos Aires	3		
Ambassaden i Cairo	4		
Ambassaden i Canberra	3		
Ambassaden i Caracas	3		
Ambassaden i Colombo	1	3	
Ambassaden i Damaskus	3		
Ambassaden i Dar es Salaam	1	10	
Ambassaden i Dhaka	1	7	
Ambassaden i Dublin	3		
Generalkonsulatet i Edinburgh	2		
Norges faste delegasjon i Genève	18		3
Ambassaden i Guatemala	3	2	
Ambassaden i Haag	5		
Generalkonsulatet i Hamburg	3		
Ambassaden i Hanoi	3	2	
Ambassaden i Harare	2	5	
Ambassaden i Helsingfors	7		
Generalkonsulatet i Hong Kong	3		
Generalkonsulatet i Houston	2		
Ambassaden i Islamabad	4	2	

Stasjon	*UD*	*NORAD*	*Spesial-utsendinger*
Ambassaden i Jakarta	3		
Ambassaden i Kampala	1	5	
Ambassaden i Kiev	3		
Ambassaden i Kuala Lumpur	3		
Ambassaden i København	8		
Ambassaden i Lagos	3		
Ambassaden i Lilongwe	1	3	
Ambassaden i Lisboa	3		
Ambassaden i London	15		1
Ambassaden i Luanda	1	3	
Ambassaden i Lusaka	1	8	
Ambassaden i Madrid	5		
Ambassaden i Managua	1	6	
Ambassaden i Manila	5		
Ambassaden i Maputo	1	9	
Ambassaden i Mexico D.F.	3		
Generalkonsulatet i Miami	2		
Generalkonsulatet i Minneapolis	2		
Ambassaden i Moskva	16		1
Generalkonsulatet i Murmansk	4		
Ambassaden i Nairobi	2	1	1
Ambassaden i New Delhi	6	5	
Norges faste delegasjon New York (FN)	16		
Generalkonsulatet i New York	9		
Informasjonstjenesten New York	4		
Ambassaden i Ottawa	5		
Ambassaden i Paris	13		1
Norges faste delegasjon Paris (OECD)	7		2
Ambassaden i Praha	3		
Ambassaden i Pretoria	4	4	
Ambassaden i Rabat	3		
Ambassaden i Reykjavik	3		
Ambassaden i Riga	3		
Generalkonsulatet i Rio de Janeiro	1		
Ambassaden i Riyadh	3		
Ambassaden i Roma	8		
Generalkonsulatet i Rotterdam	2		
Generalkonsulatet i San Francisco	3		
Ambassaden i Santiago de Chile	3		
Ambassaden i Sarajevo	3		
Ambassaden i Seoul	3		
Generalkonsulatet i Shanghai	3		
Ambassaden i Singapore	3		

Stasjon	*UD*	*NORAD*	*Spesial-utsendinger*
Generalkonsulatet i St. Petersburg	3		
Ambassaden i Stockholm	6		
Norges faste delegasjon i Strasbourg (Europarådet)	4		
Ambassaden i Tallinn	3		
Ambassaden i Teheran	2		
Ambassaden i Tel Aviv (inkl. Ramallah)	6	5	
Ambassaden i Tokyo	8		
Ambassaden i Tunis	2		
Ambassaden i Vilnius	3		
Ambassaden i Warszawa	5		
Ambassaden i Washington D.C.	21		4
Ambassaden i Wien	7		
Norges faste delegasjon Wien (OSSE)	12		
Ambassaden i Zagreb	3		
Totalt	448	86	30

I tillegg kommer én midlertidig stilling i Khartoum, Sudan, utlendingsattachéer i Nairobi, Islamabad, Damaskus og Colombo, tollsambandsmenn ved ambassadene i Madrid, Wien og Haag, og politisambandsmenn i Madrid (2), Islamabad (2), Moskva, Nairobi, Murmansk, Bonn og London.

Vedlegg 2

Definisjon av resultatområder for norsk bistand i 1998

1. Sosial utvikling omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:

6 Hovedsektor: Utdanning, vitenskap (ikke yrkesrettet)

7 Hovedsektor: Helse og befolkning

8 Hovedsektor: Sosial infrastruktur, sosial velferd og kultur

21Vannforsyning, (under hovedsektor 2)

2. Økonomisk utvikling omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:

01 Finansiering av løpende import, (ekskl. støtte over kap. 191)

03 Reorganisering av gjeld

04 Betalingsbalanse-/likviditetsstøtte

2 Hovedsektor: Utbygging av offentlige nyttefunksjoner, (ekskl. 21 Vannforsyning)

3 Hovedsektor: Landbruk og fiske

4 Hovedsektor: Industri, gruvedrift og håndverk

5 Hovedsektor: Bankvirksomhet, finansiering, turisme

90 Distriktsutviklingstiltak

3. Fred, menneskerettigheter og demokrati omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:

09 Annet, inkl. fredstiltak, demokratitiltak og menneskerettigheter

1 Hovedsektor: Planlegging og offentlig administrasjon

4. Miljø og naturressursforvaltning omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/målområde som angir at de er:

- Miljøspesifikke - dvs. at de i sin helhet har som hensikt å forbedre det fysiske miljø i landet, inkludert tiltak for å bøte på eksisterende miljøskader. At tiltaket er utformet slik at miljøskader unngås er ikke tilstrekkelig for å kvalifisere som et miljøspesifikt tiltak.
- Miljøintegrert - dvs. at det har som ett av flere hovedmål å forbedre det fysiske miljø.
- Tiltak som tar sikte på å begrense befolkningsveksten. Den raske veksten i befolkningen påvirker miljø- og naturressurssituasjonen i utviklingslandene. Befolkningsbegrensende tiltak regnes derfor med under miljørettet bistand. Slike tiltak er i prinsippet miljøintegrerte, men er i statistikksystemet skilt ut som en egen kategori for å kunne registrere hvor mye som går til å begrense befolkningsveksten.

5. Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:

01 - Finansiering av løpende import (inkl nødhjelp, mat) over kap. 0191

02 - Humanitær hjelp (ekskl. mat)

6. Kvinner og likestilling omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/ målområde som angir at de er:

- Kvinnespesifikke - dvs. at tiltaket har kvinner som hovedmålgruppe og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier (se nedenfor)

- Kvinneintegrerte - dvs. at tiltaket har kvinner som eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier
- Kvinnerelevante - dvs. at tiltaket har kvinner som en eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller ett eller flere av DACs kriterier, men ikke alle fire.

DACs fire kriterier er:

- Kvinner fra mottakerlandet (fortrinnsvis fra målgruppen) skal konsulteres om utformingen av prosjektet
- Kvinner fra mottakerlandet skal delta aktivt under iverksettelsen av prosjektet som rådgivere, ledere eller ved å gi opplæring
- Prosjektdokument skal identifisere barrierer for kvinners deltakelse i prosjektet og tiltak for å overkomme dem skal angis
- Ekspertise om hvordan strukturelle faktorer hindrer eller fremmer kvinners adgang til politiske, økonomiske og sosiale ressurser skal anvendes under hele tiltakets gang.